

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: «ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ»

Διπλωματική Εργασία

«Η χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Διακρατικές συγκρίσεις στο πλαίσιο της Ευρωζώνης».

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια: Φυσάκη Παυλίνα
(Α.Μ.: 227219)

Τριμελής Επιτροπή:

Επιβλέπων: Αναπληρωτής Καθηγητής Κ. Τσαμαδιάς, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Μέλη: Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Α. Σαΐτη, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Λέκτορας Μ. Ιωακειμίδου, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Αθήνα, 2011

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω πολύ τον επιβλέποντα της διπλωματικής μου εργασίας, Αναπληρωτή Καθηγητή κ. Κωνσταντίνο Τσαμαδιά, για την εμπιστοσύνη, υπομονή, επιμονή, αλλά και την καθοδήγηση, βοήθεια και στήριξη που μου παρείχε κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας.

Επιπλέον, θα ήθελα να απευθύνω ευχαριστίες στην Αναπληρώτρια Καθηγήτρια κυρία Άννα Σαΐτη, καθώς και την Λέκτορα κυρία Μαρία Ιωακειμίδου και την Επίκουρο Καθηγήτρια κυρία Μαλβίνα Βαμβακάρη για τις επικοινωνητικές και στοχευμένες παρατηρήσεις τους.

Θέλω, επίσης, να ευχαριστήσω τους γονείς μου για την υπομονή και τη στήριξη τους, καθώς και την επιστήθια φίλη μου Βασιλική Ρίζου για την ηθική και όχι μόνο υποστήριξη της τόσο σε επίπεδο διπλωματικής εργασίας όσο και σε προσωπικό επίπεδο.

Δεν θα μπορούσα να μην ευχαριστήσω τις συναδέλφους μου Ευγενία Βραδή και Ελένη Στεφανοπούλου για την ουσιαστική συμβολή τους στη διεκπεραίωση της παρούσας εργασίας, αλλά και για τη στήριξη τους σε επίπεδο καθημερινότητας και σε προσωπικό επίπεδο.

Τέλος, απευθύνω ένα μεγάλο ευχαριστώ στη συμφοιτήτρια μου Βανέσσα Τσιλογιάννη, για την υπέροχη συνεργασία μας καθ' όλη τη διάρκεια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος μέχρι και την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας, καθώς και την άνευ όρων δοτικότητα της σε φιλικό και ανθρώπινο επίπεδο.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη.....	5
Abstract.....	7
Εισαγωγή.....	9
Κεφάλαιο 1: Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα στις αρχές του 21 ^{ου} αιώνα.	
1.1 Δομή του συστήματος εκπαίδευσης στην Ελλάδα στις αρχές του 21 ^{ου} αιώνα.....	13
1.1.1 Γενικά.....	13
1.1.2 Σύντομη Ιστορική Επισκόπηση.....	15
1.1.3 Νομοθεσία ρύθμισης εκπαιδευτικών θεμάτων.....	17
1.2 Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα στις αρχές του 21 ^{ου} αιώνα.....	18
1.2.1 Γενικά.....	18
1.2.2 Γυμνάσιο (Υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση).....	19
1.2.3 Γενικό Λύκειο (Γενική Μη Υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση).....	23
1.2.4 Επαγγελματικό Λύκειο (ΕΠΑ.Λ.) και Επαγγελματική Σχολή (ΕΠΑ.Σ.) (Επαγγελματική Μη Υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση).....	26
1.2.5 Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση.....	29
1.2.6 Ιδιωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.....	30
1.2.7 Βασικά προβλήματα – Στρατηγικές κατευθύνσεις.....	32
1.2.8 Βασικοί δείκτες.....	33
1.3 Στρατηγικές κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Εκπαίδευση.....	38
Κεφάλαιο 2: Η χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στις αρχές του 21 ^{ου} αιώνα. Θεωρητικές προσεγγίσεις.	
2.1 Η χρηματοδότηση της εκπαίδευσης.....	42
2.2 Η χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.....	45
2.3 Η αποδοτικότητα των επενδύσεων στην εκπαίδευση.....	49
Κεφάλαιο 3: Η χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στις αρχές του 21 ^{ου} αιώνα. Επισκόπηση ευρημάτων εμπειρικών ερευνών για τις χώρες της Ευρωζώνης.	
3.1 Παράγοντες που επηρεάζουν τη χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.....	52

3.2 Δαπάνες για Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.....	64
3.3 Αναφορά αποτελεσμάτων εμπειρικών μελετών εκτίμησης της αποδοτικότητας των επενδύσεων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση για την Ελλάδα.....	76

Κεφάλαιο 4: Μεθοδολογία της Έρευνας

4.1 Σκοπός της έρευνας.....	79
4.2 Το δείγμα.....	80
4.3 Ερευνητικό εργαλείο - Συλλογή δεδομένων.....	80
4.4 Στατιστικές μέθοδοι - τεχνικές.....	81

Κεφάλαιο 5: Στατιστική Ανάλυση (Περιγραφική, Επαγωγική)

5.1 Ορισμός μεταβλητών.....	82
5.2 Παρουσίαση συχνοτήτων του δείγματος.....	84
5.2.1 Τόπος κατοικίας, αριθμός παιδιών οικογένειας, αριθμός παιδιών που φοιτούν στο Γυμνάσιο και το Λύκειο, τύπος σχολείου.....	84
5.2.2 Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.....	87
5.2.3 Ιδιωτικές δαπάνες νοικοκυριών για την εκπαίδευση του/ων παιδιού/ιών στο Γυμνάσιο.....	88
5.2.4 Ιδιωτικές δαπάνες για την εκπαίδευση του/ων παιδιού/ιών στο Λύκειο.....	95
5.3 Υπολογισμοί μέτρων κεντρικής τάσης και διασποράς για τις ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση.....	102
5.3.1 Ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.....	103
5.3.2 Ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.....	108
5.3.3 Ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο.....	113
5.3.4 Ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Λύκειο σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Λύκειο.....	116
5.3.5 Ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με τον τύπο σχολείου.....	119
5.3.6 Ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.....	121

5.4 Παρουσίαση αποτελεσμάτων των ελέγχων ανεξαρτησίας χ^2 και των ελέγχων συσχέτισης με το δείκτη Spearman για τις ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση.....	130
5.4.1 Η επίδραση του τόπου κατοικίας στις ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση.....	131
5.4.2 Η επίδραση του αριθμού παιδιών της οικογένειας στις ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση.....	143
5.4.3 Η επίδραση του αριθμού παιδιών της οικογένειας, τα οποία φοιτούν στο Γυμνάσιο στις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο.....	146
5.4.4 Η επίδραση του αριθμού παιδιών της οικογένειας, τα οποία φοιτούν στο Λύκειο, στις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Λύκειο.....	150
5.4.5 Η επίδραση του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος στις ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση.....	151
Κεφάλαιο 6: Συμπληρωματική έρευνα για τη χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στις χώρες της Ευρωζώνης	
6.1 Σκοπός της έρευνας.....	162
6.2 Δείγμα – Ερευνητικό εργαλείο – Συλλογή δεδομένων.....	162
6.3 Αποτελέσματα.....	163
Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα και Προτάσεις	
7.1 Σύνοψη συμπερασμάτων.....	165
7.2 Προτάσεις.....	171
Βιβλιογραφία.....	173
Παράρτημα.....	181
Α. Γραφήματα.....	182
Β. Πίνακες Συχνοτήτων.....	188
Γ. Ερωτηματολόγια.....	196

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία ερευνά τις δαπάνες, πρωτίστως τις ιδιωτικές, για δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Επίσης, πραγματοποιεί διακρατικές συγκρίσεις στο πλαίσιο της Ευρωζώνης. Ειδικότερα, διερευνάται το ύψος και το είδος των ιδιωτικών δαπανών των νοικοκυριών για εκπαίδευση των μελών τους στο Γυμνάσιο και το Λύκειο, σε συνδυασμό με συγκεκριμένες μεταβλητές όπως το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, ο τόπος κατοικίας, ο αριθμός παιδιών της οικογένειας, ο αριθμός παιδιών που φοιτούν στο Γυμνάσιο και το Λύκειο, καθώς και ο τύπος σχολείου.

Η δειγματοληψία πραγματοποιήθηκε από τον Φεβρουάριο έως τον Απρίλιο του 2011 και συμμετείχαν 271 γονείς με παιδιά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσιο και Λύκειο). Τα στοιχεία αναφέρονται στο έτος 2010.

Από τα ευρήματα της έρευνας προέκυψαν οι παρακάτω γενικές διαπιστώσεις – συμπεράσματα:

Οι ετήσιες συνολικές ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Λύκειο εμφανίζονται υψηλότερες από αυτές του Γυμνασίου. Τόσο για το Γυμνάσιο όσο και για το Λύκειο το είδος ιδιωτικών δαπανών που συγκεντρώνει υψηλότερα ποσά είναι οι δαπάνες για φροντιστήρια, με τη διαφορά ότι στο Γυμνάσιο παρατηρούνται υψηλότερες οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών, ενώ στο Λύκειο οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων.

Οι ετήσιες συνολικές ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο αλλά και στο Λύκειο των οικογενειών που κατοικούν την Αττική, εμφανίζονται, γενικά, υψηλότερες σε σχέση με τις αντίστοιχες δαπάνες των οικογενειών που κατοικούν στην υπόλοιπη Ελλάδα.

Οι ετήσιες συνολικές ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση τόσο στο Γυμνάσιο όσο και στο Λύκειο των οικογενειών που έχουν έως δύο παιδιά, εμφανίζονται υψηλότερες σε σχέση με τις αντίστοιχες δαπάνες των οικογενειών που έχουν τρία ή περισσότερα παιδιά. Από την άλλη μεριά, για τις οικογένειες με ένα παιδί το οποίο φοιτά είτε στο Γυμνάσιο είτε στο Λύκειο, οι ετήσιες συνολικές ιδιωτικές δαπάνες εμφανίζονται χαμηλότερες σε σχέση με αυτές των οικογενειών που έχουν από δύο και πάνω παιδιά τα οποία φοιτούν είτε στο Γυμνάσιο είτε στο Λύκειο.

Οι ετήσιες συνολικές ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των

οικογενειών με παιδί/ιά που φοιτά/ούν σε ιδιωτικό σχολείο, εμφανίζονται υψηλότερες από τις αντίστοιχες δαπάνες των οικογενειών με παιδί/ιά που φοιτά/ούν σε δημόσιο σχολείο.

Τέλος, οι ετήσιες συνολικές ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο άλλα και το Λύκειο εμφανίζονται, γενικά, υψηλότερες στις οικογένειες με υψηλά ετήσια εισοδήματα σε σχέση με τις αντίστοιχες δαπάνες των οικογενειών με χαμηλότερα ετήσια εισοδήματα.

Όσον αφορά τις δημόσιες δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση η Ελλάδα βρίσκεται στις χαμηλότερες θέσεις κατάταξης ανάμεσα στις χώρες της Ευρωζώνης. Πιο συγκεκριμένα, το 2005 η Ελλάδα ήταν στην 15^η θέση κατάταξης ανάμεσα στις χώρες της Ευρωζώνης σε σχέση με τις δημόσιες δαπάνες ως ποσοστό του Α.Ε.Π., με ποσοστό 1,41%, όταν το αντίστοιχο ποσοστό για το μέσο όρο της Ευρωζώνης ανέρχεται στο 2,16%.

ABSTRACT

This paper examines the costs, primarily the private, for secondary education in Greece in the early 21st century. It also makes interstate comparisons within the Eurozone. In particular, the paper examines the amount and type of private household expenditure on education in Gymnasium and Lyceum, in conjunction with specific criteria such as annual family income, place of residence, number of children of the family, number of children attending Gymnasium and Lyceum and school type.

Sampling took place from February to April 2011 and involved 271 parents with children in secondary education (Gymnasium or Lyceum). The data refer to 2010.

These are the general conclusions generated from the findings:

The annual total private expenditure on education in Lyceum appear higher than those in Gymnasium. Higher amounts of private expenditure on education in Gymnasium, are spent on language schools. On the other hand, higher amounts of private expenditure on education in Lyceum are spent on afterschool classes in private institutions.

The annual total private expenditure on education in Gymnasium and Lyceum for families who live in Attica, appear generally higher than the corresponding costs of families residing in the rest of Greece.

The annual total private expenditure on education both in Gymnasium and Lyceum for families with one or two children, appear higher than the corresponding costs of families with three or more children. On the other hand, total annual private costs for families with only one child who attends either Gymnasium or Lyceum, appear lower than those of families with two or more children who attend either Gymnasium or Lyceum.

The annual total private expenditure on education in Gymnasium of families with child/ren attending in a private school, appear higher than the costs of families with child/ren attending in a public school.

Finally, the annual total private expenditure on education in Gymnasium and Lyceum, appear generally higher in families with higher annual incomes, than the corresponding costs of families with lower annual incomes.

As regards public expenditure, Greece is classified in the lowest position among the Eurozone countries. More specifically, in 2005 Greece was in 15th place among

Eurozone countries in relation to public expenditure as a percentage of GDP, with the percentage of 1,41%, while the corresponding percentage for the Eurozone average is 2,16%.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάθε εκπαιδευτικό σύστημα ανήκει και αντικατοπτρίζει την εποχή του. Στην σημερινή, λοιπόν εποχή, που χαρακτηρίζεται από τις κατακτήσεις της επιστήμης και της τεχνολογίας, τις οικονομικές εξελίξεις, τα νεότερα φιλοσοφικά και κοινωνικά ρεύματα και την κατάρρευση των πολιτικών ιδεολογιών, σε μια εποχή, δηλαδή, μεγάλων ταχυτήτων με ολοένα πιο πολύμορφες κοινωνίες, το εκπαιδευτικό σύστημα δεν μπορεί να παραμένει στάσιμο. Πρέπει συνεχώς να ανανεώνεται και να προσαρμόζεται στις νέες συνθήκες, ούτως ώστε να εντάσσεται ομαλά στην εποχή του και να βοηθά τους ανθρώπους να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα και τις ανάγκες τους με τρόπο σύγχρονο και δημιουργικό (Δαφέρμος, 2001; Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 3 Ιουλίου 2008; Πέτρου, 2004).

Η εκπαίδευση προσφέρει ποικιλία οφελών. Στις προηγμένες κοινωνίες, είναι σαφές ότι ένα λογικό επίπεδο αλφαριθμητισμού είναι απαραίτητο, προκειμένου κάποιος να μην βρεθεί σε πολύ μειονεκτική/δύσκολη θέση στην καθημερινή του ζωή. Οι ανεπτυγμένες χώρες, λοιπόν, θεωρούν, συνήθως, σημαντικό το ότι ο πληθυσμός θα πρέπει να εκπαιδευτεί σε κάποιο ελάχιστο επίπεδο, και αυτό έχει ως αποτέλεσμα την επιβολή της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, συνήθως «δωρεάν», όπως συμβαίνει στην Ελλάδα και σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες. Αναμφίβολα, η εκπαίδευση είναι προς όφελος του κάθε ατόμου. Μέσω της πραγματοποίησης της εκπαίδευσης, το άτομο δημιουργεί το ανθρώπινο κεφάλαιο του και είναι, έτσι, σε θέση να διεκδικήσει υψηλότερο ποσοστό αμοιβής στην αγορά εργασίας (Weale, 1994). Άλλωστε, τις πέντε τελευταίες δεκαετίες, οι θεωρητικές προσεγγίσεις κατατείνουν στη διαπίστωση ότι η εκπαίδευση αποτελεί τον κύριο θεσμικό μηχανισμό παραγωγής, συσσώρευσης και διάχυσης ανθρώπινου κεφαλαίου και, συγχρόνως, παράγοντα/μεταβλητή «κλειδί» της οικονομικής μεγέθυνσης (Τσαμαδιάς, Σταϊκούρας, Πέγκας, 2010; Τσαμαδιάς, Σταϊκούρας, 2004; Benos, 2007).

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση πρέπει να θεωρούνται τομείς με προτεραιότητα για επενδύσεις, καθώς η υψηλή απόδοση τους μπορεί να αντισταθμίσει το κόστος τους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 30 Νοεμβρίου 2005 και 3 Ιουλίου 2008). Η εκπαίδευση είναι μία από τις πιο σημαντικές υπηρεσίες που παρέχονται από τις κυβερνήσεις, σχεδόν σε κάθε χώρα παγκοσμίως (Shah, Werner, 2006). Η δημόσια χρηματοδότηση παρέχει ένα πολύ μεγάλο μέρος των επενδύσεων στην εκπαίδευση, αλλά είναι γεγονός ότι, ο ρόλος

των ιδιωτικών πηγών έχει γίνει σημαντικός. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, ενώ οι δημόσιες δαπάνες για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης αυξήθηκαν στις περισσότερες χώρες μεταξύ του 2000 και του 2006, οι ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση αυξήθηκαν ακόμη περισσότερο, σχεδόν στα τρία τέταρτα των χωρών του ΟΟΣΑ. Σαν αποτέλεσμα, η μείωση στο μερίδιο της δημόσιας χρηματοδότησης στην εκπαίδευση, έφτασε μέχρι και τις 5 ποσοστιαίες μονάδες σε μερικές χώρες όπως η Σλοβακία και η Πορτογαλία. Μειώσεις του μεριδίου των δημοσίων δαπανών στις συνολικές δαπάνες για την εκπαίδευση και, κατά συνέπεια, αύξηση του μεριδίου των ιδιωτικών δαπανών, δεν συνάδουν απαραίτητα με τις περικοπές (σε πραγματικούς όρους) των δημοσίων δαπανών. Στην πραγματικότητα, πολλές χώρες του ΟΟΣΑ με τη μεγαλύτερη αύξηση των ιδιωτικών δαπανών έχουν παρουσιάσει, επίσης, τη μεγαλύτερη αύξηση της δημόσιας χρηματοδότησης της εκπαίδευσης. Αυτό δείχνει ότι, η αύξηση των ιδιωτικών δαπανών τείνει όχι να υποκαθιστά τις δημόσιες επενδύσεις, αλλά να τις συμπληρώνει (OECD, 2009).

Σε ότι αφορά τις δημόσιες δαπάνες για εκπαίδευση συνολικά, αλλά και ειδικότερα για δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ως ποσοστό του Α.Ε.Π. (έτος 2005), η Ελλάδα βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις κατάταξης ανάμεσα στις χώρες της Ευρωζώνης (1,41% με μέσο όρο Ευρωζώνης 2,16%) (EUROSTAT, 2008). Αντίθετα, η Ελλάδα κατέχει μια από τις πρώτες θέσεις μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης, λόγω του υψηλού ποσοστού ιδιωτικών δαπανών για εκπαίδευση. Σύμφωνα με τη Eurostat (EUROSTAT, 2001) οι ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση κατέχουν το 2,4% του οικογενειακού προϋπολογισμού, το οποίο αποτελεί το μεγαλύτερο ποσοστό μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ιδιωτικών δαπανών για εκπαίδευση των νοικοκυριών στην Ελλάδα, γίνεται για φροντιστηριακά μαθήματα (ιδιαίτερα και μη), ειδικά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σύμφωνα με έρευνα, 8 στους 10 μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, πηγαίνουν σε φροντιστήριο και 1 στους 2 κάνει ιδιαίτερα μαθήματα (Psacharopoulos, Papakonstantinou, 2005). Εκτός, όμως, από τα φροντιστηριακά μαθήματα στις ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνονται και οι δαπάνες για: γραφική ύλη (μολύβια, στυλό, χαρτιά, κ.α.), σχολικά βοηθήματα (βιβλία, λεξικά κ.α.), καλλιτεχνικές και αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες (χορός, ζωγραφική, ποδόσφαιρο, μπάσκετ κ.α.), μετακίνηση παιδιών από και προς το σχολείο (βενζίνη κ.α.) και για φοίτηση σε ιδιωτικό σχολείο (δίδακτρα).

Τις δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση εξετάζει και η έρευνα που πραγματοποιήθηκε κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας. Συγκεκριμένα, **σκοπός της έρευνας** είναι η διερεύνηση των δαπανών, πρωτίστως των ιδιωτικών, για δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Ειδικότερα, διερευνάται το ύψος των ιδιωτικών δαπανών για δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το είδος τους, καθώς και οι παράγοντες που τις επηρεάζουν, όπως το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, ο τόπος κατοικίας της οικογένειας, ο αριθμός παιδιών της οικογένειας, ο αριθμός παιδιών που φοιτούν στο Γυμνάσιο ή το Λύκειο και ο τύπος σχολείου (δημόσιο, ιδιωτικό).

Η διάρθρωση της εργασίας είναι η εξής:

Στο πρώτο κεφάλαιο καταγράφεται η δομή της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα, σε συνδυασμό με τους βασικούς δείκτες της, καθώς και τις στρατηγικές κατευθύνσεις του κράτους αλλά και της Ε.Ε. για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση γενικά.

Στο δεύτερο κεφάλαιο καταγράφονται οι θεωρητικές προσεγγίσεις για τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης γενικά, αλλά και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ειδικότερα. Συγχρόνως γίνεται αναφορά και στην έννοια της αποδοτικότητας στην εκπαίδευση.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται εμπειρικά ευρήματα σχετικά με την χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα αλλά και τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης, προκειμένου να γίνει σύγκριση. Συγχρόνως, παρουσιάζονται και ευρήματα από εμπειρικές μελέτες σχετικά με την αποδοτικότητα των επενδύσεων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση για την Ελλάδα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο καταγράφεται η διαδικασία εκτέλεσης της έρευνας, το ερευνητικό εργαλείο, ο τρόπος συλλογής του δείγματος και ο καθορισμός του και, τέλος, οι στατιστικές τεχνικές που χρησιμοποιούνται.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας, πραγματοποιείται η στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων και των ελέγχων συσχέτισης και ανεξαρτησίας.

Στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η διαδικασία εκτέλεσης και τα αποτελέσματα μιας μικρής συμπληρωματικής έρευνας.

Ακολούθως, στο έβδομο κεφάλαιο καταγράφονται τα *συμπεράσματα* που προέκυψαν από την έρευνα, αλλά και από τα ευρήματα εμπειρικών μελετών. Επιπλέον, διατυπώνονται *προτάσεις* για πιο ορθολογική χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

Τέλος, παρατίθενται η βιβλιογραφία, καθώς και το παράρτημα με γραφήματα, πίνακες και τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα μελέτη.

Κεφάλαιο 1: Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα στις αρχές του 21^{ου} αιώνα.

Το παρόν κεφάλαιο παρουσιάζει τη δομή του συστήματος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, τις στρατηγικές κατευθύνσεις που εφαρμόζονται ή θα εφαρμοστούν (από Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση) με σκοπό την αποτελεσματικότερη λειτουργία του, καθώς και τους βασικούς δείκτες για το σχολικό έτος 2008 – 2009.

1.1 Δομή του συστήματος εκπαίδευσης στην Ελλάδα στις αρχές του 21^{ου} αιώνα.

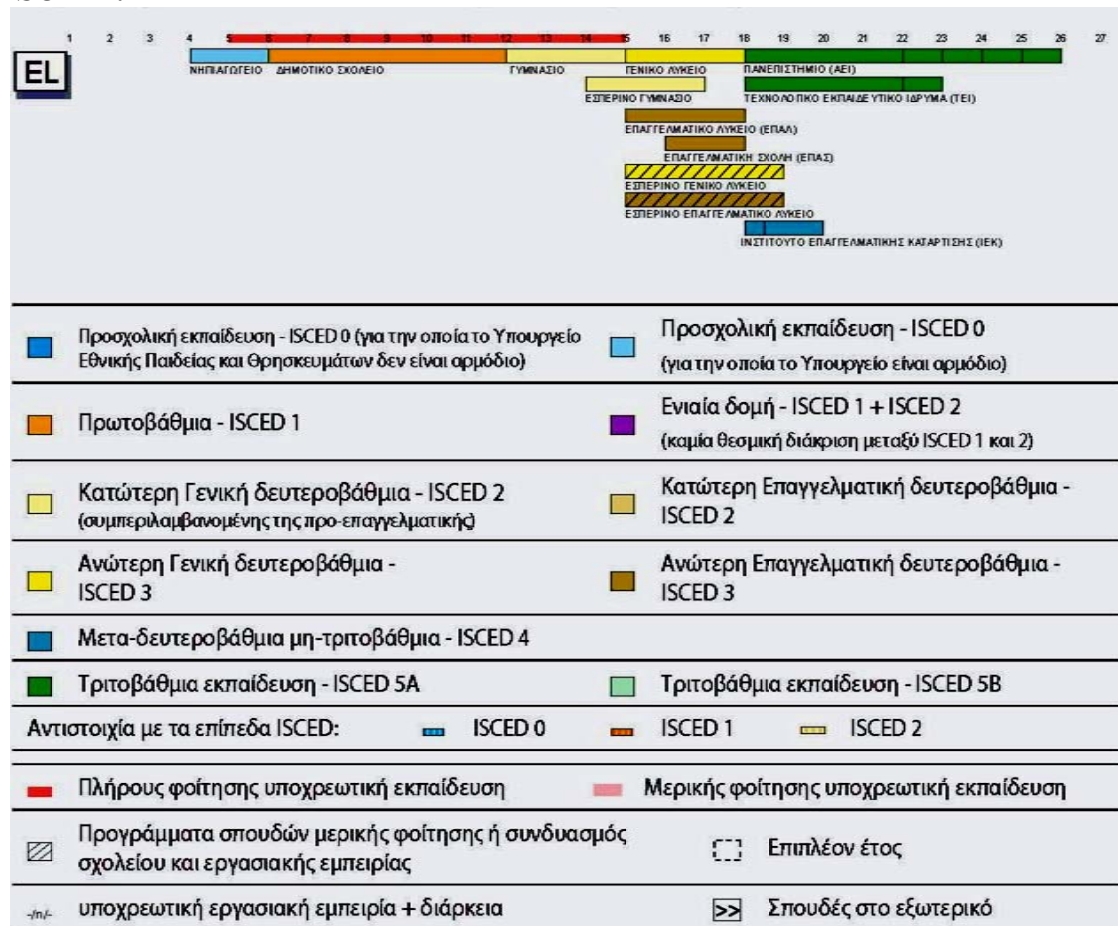
1.1.1 Γενικά

Η δομή του εκπαιδευτικού συστήματος, ουσιαστικά, αντικατοπτρίζει την οργάνωσή του στα παρακάτω (Σαΐτη, 2000):

- *Βαθμίδες:* στοιχεία του εκπαιδευτικού συστήματος αποτελούμενα από έναν ή περισσότερους τύπους σχολείων, τα οποία είναι τοποθετημένα σε συνέχεια, το ένα μετά το άλλο, σε σειρά ηλικίας των μαθητών, με ανέλιξη της διδασκόμενης ύλης από το απλούστερο στο συνθετότερο.
- *Κύκλοι:* τμήματα του εκπαιδευτικού συστήματος με ολοκληρωμένο περιεχόμενο μάθησης το καθένα, το οποίο επαναλαμβάνεται με αυξημένη ανάπτυξη από τμήμα σε τμήμα ή από σχολείο σε σχολείο.
- *Σχολεία ή σχολές:* βασικές μονάδες του εκπαιδευτικού συστήματος που διέπονται από ίδιους σκοπούς, έχουν καθορισμένο πρόγραμμα, ενιαία διοίκηση, δέχονται μαθητές με καθορισμένους όρους και παρέχουν αναγνωρισμένο από την κοινωνία και την πολιτεία τίτλο σπουδών.
- *Τάξεις:* βαθμίδες ενός μόνο σχολείου, οι οποίες οργανώνονται με βάση την ηλικία των μαθητών και τη συνέχεια της ύλης που περιέχεται σε ένα διδακτικό έτος.
- *Τομείς:* τμήματα της εκπαίδευσης που δεν έχουν κοινά σημεία μεταξύ τους, αν και δύναται να έχουν κοινή αφετηρία.
- *Κλάδοι:* ευρύτερες κατηγορίες ειδικών σχολών, ανάλογες με το περιεχόμενο της διδασκόμενης ύλης (π.χ. κλάδος οικονομικός, τεχνικός). Οι υποδιαιρέσεις των κλάδων σε ειδικότερα είδη επαγγελμάτων καλούνται ειδικότητες.
- *Τύποι:* έτσι γίνεται ο διαχωρισμός των σχολείων ανάλογα με τον τρόπο

οργάνωσής τους σε θέματα χρόνου φοίτησης και μεθόδων λειτουργίας (π.χ ημερησια, εσπερινά).

Πίνακας 1.1: Δομή εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα σύμφωνα με την ISCED*.

Πηγή: (ΕΥΡΩΔΙΚΗ, 2008/2009).

Σημειώσεις: (*): Η Διεθνής Πρότυπη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης (International Standard Classification of Education) — ISCED της UNESCO (1997) είναι το γενικά υιοθετημένο πρότυπο ταξινόμησης που παρέχει τις κατευθύνσεις για τη συλλογή, την αναφορά και την ανάλυση των στοιχείων της εκπαίδευσης. Η προσπάθεια διεθνούς ταξινόμησης των εκπαιδευτικών συστημάτων γίνεται βάσει 7 επιπέδων εκπαίδευσης. Τα επίπεδα εκπαίδευσης αντιστοιχούν στις εξής κατηγορίες:

Επίπεδο 0 - Προσχολική Εκπαίδευση (Pre-Primary).

Επίπεδο 1 - Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (Primary).

Επίπεδο 2 - Κατώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Lower Secondary).

Επίπεδο 3 - Ανώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Upper Secondary).

Επίπεδο 4 - Μεταδευτεροβάθμια, μη πανεπιστημιακή Εκπαίδευση (Post-Secondary, non-tertiary).

Επίπεδο 5 - Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση (First Stage of Tertiary).

Επίπεδο 6 - Μεταπτυχιακές Σπουδές (Second Stage of Tertiary). (RESPUBLICA, 2007).

Όσον αφορά στην Ελλάδα, η εκπαίδευση παρέχεται στις εξής βαθμίδες (πίνακας 1.1):

- Την Προσχολική Εκπαίδευση, η οποία περιλαμβάνει τους Βρεφονηπιακούς Σταθμούς, τους Παιδικούς Σταθμούς και τα Νηπιαγωγεία.
- Την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, η οποία περιλαμβάνει τα Δημοτικά Σχολεία.
- Την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, η οποία περιλαμβάνει το Γυμνάσιο, το Λύκειο (Γενικό και Επαγγελματικό) καθώς και τις Επαγγελματικές Σχολές.
- Την Τριτοβάθμια ή Ανώτατη Εκπαίδευση, η οποία περιλαμβάνει τα Πανεπιστήμια (ΑΕΙ / Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα), τα Πολυτεχνεία, και τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ).

Η υποχρεωτική εκπαίδευση περιλαμβάνει το δεύτερο και τελευταίο από τα δύο έτη φοίτησης του Νηπιαγωγείου, τα έξι έτη φοίτησης στο Δημοτικό και τα τρία έτη φοίτησης στο Γυμνάσιο.

Η διοίκηση της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ασκείται ιεραρχικά από:

- I. Το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων (ΥΠ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ Δ.Β.Μ.Θ.),
- II. τις Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης,
- III. τις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης (Νομαρχίας),
- IV. τα Γραφεία Εκπαίδευσης (Επαρχία) και
- V. τις Σχολικές Μονάδες.

Η διεύθυνση κάθε σχολικής μονάδας ασκείται από το Διευθυντή, τον Υποδιευθυντή και το Σύλλογο Διδασκόντων.

Στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, τα Πανεπιστήμια (Α.Ε.Ι.) και τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι.) είναι αυτοδιοικούμενα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.). Η εποπτεία και ο έλεγχος νομιμότητας για τις πράξεις και τις αποφάσεις των συγκεκριμένων ιδρυμάτων ασκούνται από τον Υπουργό Παιδείας Δ.Β.Μ.Θ., διαμέσου των Υπηρεσιών της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου.

1.1.2 Σύντομη Ιστορική Επισκόπηση.

Στην Ελλάδα η Προσχολική Εκπαίδευση έχει θεσμοθετηθεί από τον 19^ο αιώνα. Οι Κρατικοί Παιδικοί Σταθμοί ιδρύθηκαν και λειτούργησαν το 1935, ενώ είχαν ως αρχικό

σκοπό την ημερήσια περίθαλψη και μόρφωση των απόρων ανηλίκων. Αργότερα, το 1966, προστέθηκε στους σκοπούς των κρατικών παιδικών σταθμών η στέγαση, η διαπαιδαγώγηση και η ψυχαγωγία των βρεφών και των νηπίων λόγω «...εργασίας της μητρός των ή εταίρων κοινωνικών αιτιών» (Άρθρο 10, ν. 4525/66). Η εποπτεία των σταθμών αυτών γινόταν από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας και διοικούνταν από τα Τριμελή Διοικητικά Συμβούλια των κατά τόπους σταθμών. Σήμερα, οι Κρατικοί και Βρεφονηπιακοί Σταθμοί έχουν μεταφερθεί στην αρμοδιότητα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και λειτουργούν ως Δημοτικοί ή Κοινοτικοί Παιδικοί και Βρεφονηπιακοί Σταθμοί με βάση το πλαίσιο κανονισμού λειτουργίας, που ορίστηκε το 2002 με Κοινή Υπουργική Απόφαση του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας.

Αξίζει να αναφερθεί ότι, η υποχρεωτική και δωρεάν στοιχειώδης εκπαίδευση κατοχυρώνεται συνταγματικά το 1911, ενώ το 1926 ορίζεται ότι τα έτη της υποχρεωτικής φοίτησης δεν μπορούν να είναι λιγότερα από έξι. Το 1976 καθιερώθηκε η εννιάχρονη δωρεάν εκπαίδευση για όλα τα Ελληνόπουλα ηλικίας έξι (6) έως δεκαπέντε (15) ετών, καθώς και η δημοτική γλώσσα για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Από το σχολικό έτος 2007-08 η φοίτηση στο Νηπιαγωγείο γίνεται υποχρεωτική για τα παιδιά πέντε (5) ετών, επεκτείνοντας έτσι την υποχρεωτική εκπαίδευση στα δέκα έτη.

Επιπλέον, όσον αφορά συγκεκριμένα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, το 1997, παράλληλα προς τη λειτουργία των κοινών Δημοτικών Σχολείων, καθιερώθηκε και η λειτουργία των Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων, τα οποία διαθέτουν διευρυμένο ωράριο λειτουργίας και εμπλουτισμένο αναλυτικό πρόγραμμα. Την ίδια περίοδο περίπου, αναπτύσσεται και το θεσμικό πλαίσιο διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, γεγονός που αντικατοπτρίζει τις νέες κοινωνικές πραγματικότητες της εποχής, ενώ την τελευταία δεκαετία το πρόγραμμα σπουδών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης έχει εμπλουτιστεί με την εισαγωγή νέων γνωστικών αντικειμένων, όπως η δεύτερη ξένη γλώσσα, καθώς και νέων διδακτικών πρακτικών, όπως η διαθεματική προσέγγιση και η Ευέλικτη Ζώνη.

Η Δευτεροβάθμια (Μέση) Εκπαίδευση θεσμοθετήθηκε και λειτούργησε τον 19^ο αιώνα, στο πλαίσιο της βασικής οργάνωσης του εκπαιδευτικού συστήματος με νομοθετικά διατάγματα. Έκτοτε, αποτέλεσε πεδίο αλληπάλληλων νομοθετικών ρυθμίσεων που είχαν ως αντικείμενο είτε τη δομή αυτής της βαθμίδας (ενιαία βαθμίδα ή διαίρεση σε δύο κύκλους, ενιαίος ή διαφορετικοί τύποι στον ανώτερο κύκλο, εξετάσεις ή ελεύθερη εισαγωγή στο δεύτερο κύκλο κ.α.), είτε το περιεχόμενο των σπουδών (Θεριανός, Κάτσικας, 2004; ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ, 2008/2009). Σε μεγάλο βαθμό

επίσης οι νομοθετικές ρυθμίσεις σχετίζονταν με τον τρόπο εισαγωγής των αποφοίτων από την Δευτεροβάθμια στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Η βασική δομή και οργάνωση της μη υποχρεωτικής Γενικής και Τεχνικής Επαγγελματικής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, που διαμορφώθηκε με τους νόμους 2525/1997 και 2640/1998 με τους οποίους θεσμοθετήθηκαν το Ενιαίο Λύκειο (Ε.Λ.) και τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (Τ.Ε.Ε.), άλλαξε και αντικαταστάθηκε με το νόμο 3475/2006. Σύμφωνα με τον συγκεκριμένο νόμο, τα Ενιαία Λύκεια μετονομάστηκαν σε Γενικά Λύκεια, ενώ τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (Τ.Ε.Ε.) αντικαταστάθηκαν από τα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.) και τις Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ.). Η λειτουργία των Τ.Ε.Ε. έληξε με την αποφοίτηση των μαθητών του σχολικού έτους 2007 – 2008 και, όπως γίνεται αντιληπτό, ακολούθησε η έναρξη λειτουργίας των ΕΠΑ.Λ και ΕΠΑ.Σ το σχολικό έτος 2008 – 2009.

Τέλος, η σημερινή δομή και διάρθρωση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα, έχει διαμορφωθεί μέσα από τη δημιουργία Πανεπιστημίων, που ανήκαν εξ αρχής στην Ανώτατη Εκπαίδευση, καθώς και Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Τ.Ε.Ι.) και άλλων ιδρυμάτων που παρείχαν Ανώτερη Επαγγελματική Εκπαίδευση. Τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι.) εντάχθηκαν στην Ανώτατη Εκπαίδευση το 2001, ενώ το 2003 και το 2006 εντάχθηκαν στην Ανώτατη Εκπαίδευση αντίστοιχα, τα Στρατιωτικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και οι Ανώτερες Εκκλησιαστικές Σχολές με την μετονομασία τους σε Εκκλησιαστικές Ακαδημίες.

1.1.3. Νομοθεσία ρύθμισης εκπαιδευτικών θεμάτων.

Η βασική νομοθεσία στην οποία στηρίζεται η εκπαιδευτική πολιτική της Ελλάδας σήμερα και με την οποία ρυθμίζονται τα εκπαιδευτικά θέματα, είναι η εξής:

- Σύνταγμα 2001 (άρθρο 16).
- Νόμος 1566/1985: « Δομή και λειτουργία ης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις».
- Νόμος 2817/2000: «Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης».
- Νόμος 2916/2001: «Διάρθρωση της Ανώτατης Εκπαίδευσης και ρύθμιση θεμάτων του τεχνολογικού τομέα αυτής».
- Νόμος 2986/2002: «Οργάνωση των Περιφερειακών Υπηρεσιών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών, επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις».

- Νόμος 3027/2002: «Ρύθμιση θεμάτων Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων Ανώτατης Εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις».
- Υπουργικές Αποφάσεις 21072α/Γ2/ Φ.Ε.Κ. 303 τ.Β'/13-3-2003 και 21072β/Γ2/ Φ.Ε.Κ. 304 τ.Β'/13-3-2003, «Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Δημοτικού και Γυμνασίου».
- Νόμος 3255/2004: «Ρύθμιση Θεμάτων όλων των Εκπαιδευτικών Βαθμίδων».
- Νόμος 3369/2005: «Συστηματοποίηση της Δια Βίου Μάθησης και άλλες Διατάξεις».
- Νόμος 3467/2005: «Επιλογή στελεχών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ρύθμιση θεμάτων διοίκησης και εκπαίδευση και άλλες διατάξεις».
- Νόμος 3475/2006: «Οργάνωση της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις».
- Νόμος 3549/2007: «Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου για τη δομή και λειτουργία των Α.Ε.Ι.».
- Νόμος 3653/2008: «Θεσμικό πλαίσιο έρευνας και τεχνολογίας και άλλες διατάξεις».
- Νόμος 3699/2008:»Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες».
- Π.Δ. 189/2009: «Καθορισμός και Ανακατανομή των Αρμοδιοτήτων των Υπουργείων».

1.2 Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα στις αρχές του 21^{ου} αιώνα.

1.2.1 Γενικά

Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα, χωρίζεται σε δύο κύκλους: στην υποχρεωτική και τη μη υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Η υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση παρέχεται στο Γυμνάσιο, ενώ η μη υποχρεωτική είτε στο Γενικό Λύκειο (Γ.Ε.Λ.) είτε στο Επαγγελματικό Λύκειο (ΕΠ.Α.Λ.). Υπάρχουν επίσης και οι Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠ.Α.Σ.), οι οποίες μαζί με τα Επαγγελματικά Λύκεια αποτελούν τη Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση. Όλα τα σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης είναι ημερήσια και παράλληλα με αυτά λειτουργούν και τα αντίστοιχα εσπερινά, με εξαίρεση τις Επαγγελματικές Σχολές που είναι μόνο ημερήσιες.

Επιπρόσθετα, εκτός από τα προαναφερθέντα σχολεία, η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση περιλαμβάνει και τους εξής τύπους σχολείων ή τάξεων:

- Μειονοτικά Γυμνάσια και Λύκεια,
- Διαπολιτισμικά Γυμνάσια και Λύκεια,
- Ειδικά Γυμνάσια και Λύκεια,
- Πειραματικά Γυμνάσια και Λύκεια,
- Μουσικά Γυμνάσια και Λύκεια,
- Καλλιτεχνικά Γυμνάσια και Λύκεια,
- Λυκειακές Τάξεις που απευθύνονται σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες,
- Τμήματα Αθλητικής Διευκόλυνσης και
- Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας.

Πέραν όμως της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, υπάρχει και η λεγόμενη Μετα-Δευτεροβάθμια (μη ανώτατη) Εκπαίδευση, η οποία παρέχεται από τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.).

1.2.2 Γυμνάσιο (Υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση).

Βασικός σκοπός του Γυμνασίου είναι να προωθήσει την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών σε σχέση με τις ικανότητες που έχουν σε αυτήν την ηλικία καθώς και τις απαιτήσεις της ζωής. Πιο συγκεκριμένα, το Γυμνάσιο βοηθά τους μαθητές να διευρύνουν τις αξίες τους (ηθικές, θρησκευτικές, εθνικές, ανθρωπιστικές και άλλες), έτσι ώστε να μπορούν να ρυθμίζουν τη συμπεριφορά τους και να ελέγχουν αλλά και να κατευθύνουν τα συναισθήματά τους προς δημιουργικούς στόχους και ανθρωπιστικές ενέργειες. Επιπλέον, τους δίνει την ευκαιρία να καταφέρουν να συμπληρώνουν και να συνδυάζουν την κατάκτηση της γνώσης με τα αντίστοιχα κοινωνικά ζητήματα και να καλλιεργούν τις δυνατότητες χρήσης της γλώσσας, προκειμένου να εκφράζουν προφορικά και γραπτώς τους συλλογισμούς τους με ορθό και σαφή τρόπο. Τέλος, το Γυμνάσιο βοηθά τους μαθητές, όχι μόνο να συνειδητοποιούν και να αναπτύσσουν τις ικανότητες, τις κλίσεις, τις δεξιότητες και τα ενδιαφέροντά τους, αλλά και να αποκτούν γνώση των διαφόρων επαγγελμάτων, έτσι ώστε να μπορούν να αναπτύσσονται σύμμετρα ως άνθρωποι και ως μελλοντικοί εργαζόμενοι/ες και να αντιλαμβάνονται την ισότιμη συνεισφορά της διανοητικής και της χειρωνακτικής εργασίας στην κοινωνική πρόοδο και ανάπτυξη (ΕΥΡΙΔΙΚΗ, 2009/2010).

Οι μαθητές του Γυμνασίου φοιτούν στο σχολείο της περιοχής όπου βρίσκεται η μόνιμη κατοικία τους. Η φοίτηση τους είναι υποχρεωτική, ενώ για την αυτόματη εγγραφή τους, μοναδική προϋπόθεση αποτελεί ο απολυτήριος τίτλος που χορηγεί το Δημοτικό Σχολείο. Η ηλικία εγγραφής των μαθητών στην Α΄ τάξη του Γυμνασίου, εκτός των περιπτώσεων των μαθητών εκείνων που υποχρεώθηκαν να επαναλάβουν κάποια τάξη, είναι το 12ο έτος, ενώ στα Εσπερινά ως κατώτατο όριο ηλικίας ορίζεται το 14ο έτος.

Όσον αφορά στη λειτουργία του Γυμνασίου, η οργάνωση του σχολικού χρόνου ρυθμίζεται με εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. Το σχολικό έτος αρχίζει την 1η Σεπτεμβρίου και τελειώνει την 31η Αυγούστου και αντίστοιχα το διδακτικό έτος αρχίζει την 11η Σεπτεμβρίου και τελειώνει την 30η Ιουνίου.

Στα ημερήσια Γυμνάσια τα μαθήματα αρχίζουν στις 8:15π.μ. και τελειώνουν στις 14:10μ.μ., ενώ το ωράριο λειτουργίας των Εσπερινών Γυμνασίων είναι από τις 19:20μ.μ. μέχρι τις 22:50μ.μ.. Αξίζει να σημειωθεί ότι λειτουργούν και απογευματινά τμήματα (πρακτική που εφαρμόζεται προκειμένου να εξυπηρετήσει ενδεχόμενες ελλείψεις σε κτηριακές υποδομές), τα μαθήματα των οποίων ξεκινούν στις 14:15μ.μ και ολοκληρώνονται στις 20:00μ.μ.. Πραγματοποιούνται 35 διδακτικές περίοδοι (ώρες) την εβδομάδα στα Γυμνάσια, με καθεμία να διαρκεί από 40 έως 50 λεπτά.

Τα Γυμνάσια είναι μικτά σχολεία (αγόρια – κορίτσια) και περιλαμβάνουν τρεις τάξεις: την Α΄, τη Β΄ και τη Γ΄ Γυμνασίου. Κάθε τάξη αποτελείται από ένα ή περισσότερα τμήματα, ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών, ο οποίος αριθμός των μαθητών ανά τάξη ή τμήμα τάξης δεν μπορεί να είναι παραπάνω από 30.

Σε ότι αφορά τα αναλυτικά προγράμματα του Γυμνασίου, καταρτίζονται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο που εισηγείται προς το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, το οποίο και τα εγκρίνει. Είναι διαμορφωμένα σε τρία επίπεδα, καθένα από τα οποία αντιστοιχεί σε μια από τις τρεις τάξεις του Γυμνασίου και περιλαμβάνουν και τα ωρολόγια προγράμματα των ημερησίων και εσπερινών Γυμνασίων.

Τα σχολικά βιβλία που προορίζονται για τα Γυμνάσια αξιολογούνται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το οποίο εισηγείται στο ΥΠ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ Δ.Β.Μ.Θ., που είναι υπεύθυνο για την τελική επιλογή τους. Δυνατότητα επιλογής των σχολικών βιβλίων δεν υπάρχει. Τα αναλυτικά προγράμματα και η συγγραφή των βιβλίων των Γυμνασίων βασίζονται στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.),

που ισχύει από το σχολικό έτος 2003/2004 για την Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια και έχει ως σκοπό τη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης. Η τήρηση των αναλυτικών προγραμμάτων είναι υποχρεωτική για τους εκπαιδευτικούς και με την έναρξη του διδακτικού έτους, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο τους αποστέλλει οδηγίες για το σκοπό του κάθε μαθήματος και τον τρόπο που θα πρέπει να διδαχθεί.

Παράλληλα με το αναλυτικό πρόγραμμα, έχουν εισαχθεί στα Γυμνάσια της επικράτειας καινοτόμες δράσεις, όπως η Αγωγή Υγείας, η Επιχειρηματικότητα των Νέων, η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, η Ευέλικτη Ζώνη Καινοτόμων Δράσεων, ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός, η Ολυμπιακή Εκπαίδευση και το πρόγραμμα «Καλλιπάτειρα» (ένα πρόγραμμα που έχει αντικείμενο τη συμβολή της Φυσικής Αγωγής στο ζήτημα της ισότητας στην ελληνική κοινωνία).

Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι των αναλυτικών προγραμμάτων, αλλά και η διευκόλυνση της διδασκαλίας, χρησιμοποιούνται παραδοσιακά και σύγχρονα εποπτικά μέσα, κατά περίπτωση. Κατεξοχήν χώρο χρήσης των παραπάνω μέσων στα Γυμνάσια αποτελούν οι Σχολικές Βιβλιοθήκες. Οι Σχολικές Βιβλιοθήκες, εφαρμόζοντας καινοτόμες δράσεις (θεατρικά και μουσικά δρώμενα, προβολή ταινιών, ομιλίες, εκθέσεις ζωγραφικής κ.α.) επιτυγχάνουν την ενσωμάτωση στη διδακτική πράξη δραστηριοτήτων που στοχεύουν στο να δώσουν αφενός στους μαθητές τη δυνατότητα να αξιολογούν κριτικά και αφετέρου στους εκπαιδευτικούς τη δυνατότητα πληροφόρησης και ενσωμάτωσης νέων μεθοδολογιών στις διαδικασίες μάθησης.

Σημαντική είναι και η διαδικασία αξιολόγησης στο Γυμνάσιο. Λέγοντας αξιολόγηση, εννοούμε την αποτίμηση του αποτελέσματος μιας προσπάθειας. Στην περίπτωση που μας απασχολεί εδώ, το εκτιμώμενο αποτέλεσμα αναφέρεται στις γνώσεις και δεξιότητες, που φέρεται να έχει κατακτήσει κατά τη φοίτησή του ο αξιολογούμενος, καθώς και στην ευαισθητοποίηση που δέχτηκε στο πεδίο των αξιών της ζωής και της κοινωνίας, η οποία εκδηλώνεται με τη συμπεριφορά του (Βώρος Φ. Κ., 2001).

Γενικά, η αξιολόγηση του μαθητή αποτελεί επιμέρους παράμετρο της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου, η οποία οφείλει να λαμβάνει υπόψη τις εκάστοτε κοινωνικό-πολιτισμικές και εκπαιδευτικές συνθήκες.

Συγκεκριμένα, οι στόχοι της αξιολόγησης μπορούν να συνοψισθούν ως εξής (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2010):

- Έλεγχος της προόδου στους τομείς της απόκτησης γνώσεων και δεξιοτήτων

καθώς και στον τομέα της καλλιέργειας αρχών και αξιών.

- Παρακολούθηση της εξέλιξης της προσωπικότητας του μαθητή.
- Υποστήριξη του μαθητή προκειμένου να επιλέξει συνειδητά την κατεύθυνσή του προς τις ανώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες.
- Ενίσχυση του μαθητή μέσα από την επικοινωνία και τη συνεργασία των εκπαιδευτικών με τους γονείς και τους κηδεμόνες.

Η αξιολόγηση στο Γυμνάσιο συνθετικά προκύπτει από (ΕΥΡΙΔΙΚΗ, 2009/2010):

- Την καθημερινή προφορική εξέταση και συμμετοχή του μαθητή στη τάξη.
- Τις ολιγόλεπτες γραπτές δοκιμασίες (τεστ).
- Τις ωριαίες υποχρεωτικές γραπτές δοκιμασίες.
- Τις εργασίες που εκτελούν οι μαθητές στο σχολείο ή στο σπίτι.
- Τις συνθετικές δημιουργικές εργασίες που εκπονεί ο μαθητής μόνος του ή σε συνεργασία με συμμαθητές του.
- Τις γραπτές ανακεφαλαιωτικές εξετάσεις που διενεργούνται τον Ιούνιο μετά τη λήξη των μαθημάτων στα περισσότερα μαθήματα.

Στους μαθητές που αποφοιτούν από το Γυμνάσιο χορηγείται τίτλος σπουδών που ονομάζεται Απολυτήριο Γυμνασίου και εκδίδεται από τη σχολική μονάδα από την οποία αποφοίτησε ο μαθητής και δεν υπάρχουν απολυτήριες εξετάσεις. Με τον τίτλο αυτό, ο μαθητής έχει τη δυνατότητα να εγγραφεί σε Γενικό ή Επαγγελματικό Λύκειο, να φοιτήσει στις Σχολές Μαθητείας του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) ή στα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης σε ειδικότητες που αντιστοιχούν στον τίτλο σπουδών του. Τα απολυτήρια των ιδιωτικών Γυμνασίων θεωρούνται και επικυρώνονται από το Διευθυντή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ή τον Προϊστάμενο Γραφείου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΕΥΡΙΔΙΚΗ, 2009/2010).

Φυσικά, στην όλη διάρκεια της φοίτησης του μαθητή στο Γυμνάσιο, σημαντικό ρόλο παίζουν οι εκπαιδευτικοί. Οι κοινωνικό-πολιτισμικές αλλαγές, η εξέλιξη της τεχνολογίας (Κοινωνία της Πληροφορίας) και η ταχύτητα διακίνησης των πληροφοριών, σε συνδυασμό με τη συνεχή αύξηση της γνώσης, διαμόρφωσαν μια άλλη αντίληψη για το ρόλο αλλά και το έργο του εκπαιδευτικού, η οποία ενισχύεται και με τη θεώρηση του εκπαιδευτικού έργου ως κοινωνικού ρόλου (Ντούσκας Ν. Θ., 2007). Τόσο οι στόχοι του εκπαιδευτικού συστήματος όσο και η δυναμική της διδασκαλίας είναι πρωτίστως άμεσα συνυφασμένα με τον καθοδηγητικό και βιωματικό ρόλο του ίδιου του

εκπαιδευτικού, ο οποίος καλείται να χάσει τους παραδοσιακούς του ρόλους και να αναπτύξει ειδικές δεξιότητες, μπαίνοντας ταυτόχρονα σε διαδικασία συνεχούς αξιολόγησης (Δουράνου, 2007). Βασικός συντελεστής για την επίτευξη των στόχων της εκπαίδευσης είναι ο ίδιος ο εκπαιδευτικός με την προσωπικότητα και την κατάρτισή του (Δερμιτζάκης, Ιωαννίδη, 2004).

Οι εκπαιδευτικοί του Γυμνασίου, λοιπόν, διδάσκουν αποκλειστικά το μάθημα της ειδικότητά τους. Είναι κάτοχοι πτυχίου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στο γνωστικό τους αντικείμενο και οι σπουδές τους διαρκούν 4 έτη. Είναι μόνιμοι δημόσιοι υπάλληλοι ή, σε περιπτώσεις εκτάκτων αναγκών, αναπληρωτές (για δημόσια Γυμνάσια). Η εκπαιδευτική καθοδήγησή τους πραγματοποιείται: α) από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και β) από τους Σχολικούς Συμβούλους Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, οι οποίοι υπάγονται στα τμήματα Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης της εκάστοτε Περιφέρειας Εκπαίδευσης. Τέλος, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης οργανώνεται από τον Οργανισμό Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (Ο.ΕΠ.ΕΚ.), που λειτουργεί ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) εποπτευόμενο από το Υπουργείο Παιδείας. Φυσικά, πραγματοποιούνται και σεμινάρια από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, τα οποία μπορεί να παρακολουθήσει ο εκπαιδευτικός κατά βούληση.

1.2.3 Γενικό Λύκειο (Γενική Μη Υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση).

Σκοπός του Γενικού Λυκείου είναι να παρέχει στους μαθητές γενική παιδεία υψηλού επιπέδου, καθώς και απαραίτητες γνώσεις και εφόδια για τη συνέχιση των σπουδών τους στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα. Επιπλέον, στοχεύει στην ανάπτυξη των ικανοτήτων, της πρωτοβουλίας, της δημιουργικότητας και της κριτικής σκέψης των μαθητών, αλλά και στην καλλιέργεια δεξιοτήτων, οι οποίες θα διευκολύνουν την πρόσβαση των μαθητών, κατόπιν εξειδίκευσης ή κατάρτισης, στην αγορά εργασίας.

Στο Γενικό Λύκειο εγγράφονται, χωρίς εξετάσεις και χωρίς περιορισμούς, οι κάτοχοι Απολυτηρίου Γυμνασίου. Για την εγγραφή σε Εσπερινό Γενικό Λύκειο, εκτός του Απολυτηρίου, απαιτείται επιπλέον αποδεικτικό ότι ο μαθητής εργάζεται κατά τη διάρκεια της ημέρας. Το ίδιο ισχύει και για το Εσπερινό Επαγγελματικό Λύκειο.

Κάθε τάξη του Γενικού Λυκείου αποτελείται από ένα ή περισσότερα τμήματα, ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών, ενώ οι μαθητές σε κάθε τάξη ή τμήμα τάξης δεν μπορούν να υπερβαίνουν τους 30. Σε ότι αφορά την οργάνωση του σχολικού έτους (έναρξη, λήξη, διακοπές κλπ.) και το εβδομαδιαίο και ημερήσιο πρόγραμμα είναι ίδια με αυτά

των Γυμνασίων. Η μόνη διαφορά είναι ότι, σε όλους τους τύπους των Λυκείων μπορεί να λειτουργήσει πρόγραμμα Πρόσθετης Διδακτικής Στήριξης, δωρεάν, οπότε ανάλογα επεκτείνεται και το ωράριο.

Τα προαναφερόμενα για το ωρολόγιο πρόγραμμα, τα σχολικά βιβλία, τις καινοτόμες δράσεις και τη Σχολική Βιβλιοθήκη που ισχύουν για το Γυμνάσιο, ισχύουν και για το Γενικό Λύκειο.

Η Α΄ τάξη του Λυκείου, η οποία είναι τάξη προσανατολισμού, περιέχει γενικά μαθήματα συνολικής διάρκειας 32 ωρών εβδομαδιαίας διδασκαλίας και μαθήματα επιλογής, από τα οποία ο μαθητής είναι υποχρεωμένος να επιλέξει ένα μάθημα διάρκειας 2 ωρών εβδομαδιαίας διδασκαλίας. Από την άλλη μεριά, η Β΄ και η Γ΄ τάξη Λυκείου περιλαμβάνουν δύο κατηγορίες μαθημάτων: μαθήματα γενικής παιδείας και μαθήματα κατεύθυνσης. Τα μαθήματα γενικής παιδείας διδάσκονται συνολικά 25 ώρες την εβδομάδα για την Β΄ Λυκείου και 17 ώρες για την Γ΄ Λυκείου. Τα μαθήματα κατεύθυνσης χωρίζονται σε: α) σε μαθήματα υποχρεωτικά για όλους τους μαθητές και β) σε μαθήματα επιλογής. Τα υποχρεωτικά μαθήματα έχουν συνολική διάρκεια 7 με 8 ώρες εβδομαδιαίας διδασκαλίας για την Β΄ και 12 για την Γ΄ Λυκείου. Κάθε μαθητής επιλέγει 2 μαθήματα επιλογής στη Β΄ Λυκείου και 1 μάθημα επιλογής στη Γ΄ Λυκείου. Επίσης, στη Γ΄ τάξη Λυκείου, η Τεχνολογική Κατεύθυνση χωρίζεται σε δύο κύκλους: τον κύκλο Τεχνολογίας και Παραγωγής και τον κύκλο Πληροφορικής και Υπηρεσιών.

Στα εσπερινά Γενικά Λύκεια λειτουργούν 4 τάξεις. Στις Α΄ και Β΄ τάξεις του εσπερινού Γενικού Λυκείου, οι οποίες είναι τάξεις προσανατολισμού, διδάσκονται γενικά μαθήματα συνολικής διάρκειας 21 ωρών εβδομαδιαίως (διδακτικές περίοδοι) και μαθήματα επιλογής, διάρκειας 2 ωρών εβδομαδιαίως, από τα οποία ο μαθητής είναι υποχρεωμένος να επιλέξει ένα. Τα μαθήματα της Γ΄ και της Δ΄ τάξης εσπερινού Γενικού Λυκείου χωρίζονται σε μαθήματα γενικής παιδείας και μαθήματα κατεύθυνσης, όπως ακριβώς ισχύει και για το ημερήσιο Γενικό Λύκειο. Στην Γ΄ τάξη, τα μαθήματα γενικής παιδείας διδάσκονται συνολικά 18 ώρες εβδομαδιαίως, ενώ στην Δ΄ τάξη 12. Ο αριθμός των ωρών για τα μαθήματα κατεύθυνσης που είναι υποχρεωτικά για όλους τους μαθητές κυμαίνεται μεταξύ 7 και 8 ωρών εβδομαδιαίως - ανάλογα με την κατεύθυνση - για την Γ΄ τάξη εσπερινού Λυκείου και 12 για την Δ΄ τάξη. Επιπρόσθετα, η Γ΄ τάξη εσπερινού Λυκείου δεν έχει μαθήματα επιλογής, ενώ για τη Δ΄ τάξη υπάρχει το μάθημα επιλογής «Αρχές Οικονομικής Θεωρίας», το οποίο διδάσκεται 2 ώρες εβδομαδιαίως. Η Γ΄ τάξη του εσπερινού Γενικού Λυκείου αντιστοιχεί με τη Β΄ τάξη του ημερησίου και η Δ΄ τάξη του εσπερινού Γενικού Λυκείου αντιστοιχεί με τη Γ΄ τάξη του ημερησίου Γενικού

Λυκείου.

Η αξιολόγηση των μαθητών στο Γενικό Λύκειο θεωρείται αναπόσπαστο μέρος της διδακτικής διαδικασίας και έχει ως στόχο να προσδιορίσει το βαθμό επίτευξης των διδακτικών στόχων των μαθημάτων και του προγράμματος σπουδών. Καταβάλλεται προσπάθεια εφαρμογής ποικίλων μορφών και τεχνικών αξιολόγησης, ώστε να επιτυγχάνεται έγκυρη, αξιόπιστη, αντικειμενική και αδιάβλητη αποτίμηση των γνώσεων, της κριτικής ικανότητας και των δεξιοτήτων των μαθητών, με τελικό σκοπό την αυτογνωσία των μαθητών, την πλήρη πληροφόρηση των ίδιων και των κηδεμόνων τους, την εξαγωγή συμπερασμάτων από τον εκπαιδευτικό για τα αποτελέσματα του έργου του, και την ανατροφοδότηση της διδακτικής πράξης. Στο πλαίσιο αυτό ο μαθητής αξιολογείται από (ΕΥΡΩΔΙΚΗ, 2009/2010):

- ✓ Τη συμμετοχή του στην καθημερινή εργασία της τάξης και τη συνολική δραστηριότητά του μέσα στο σχολείο.
- ✓ Την επίδοσή του στις γραπτές δοκιμασίες κατά τα δύο τετράμηνα του διδακτικού έτους.
- ✓ Τις συνθετικές-δημιουργικές εργασίες που πραγματοποιεί.
- ✓ Τον ατομικό του φάκελο (η τήρησή του είναι προαιρετική για κάθε σχολική μονάδα).

Το διδακτικό έτος στα Γενικά Λύκεια διακρίνεται σε δύο περιόδους που ονομάζονται τετράμηνα. Το Α΄ τετράμηνο διαρκεί από τις 11 Σεπτεμβρίου μέχρι την 20η Ιανουαρίου και το Β΄ τετράμηνο από την 21η Ιανουαρίου μέχρι τη 16η Μαΐου.

Οι μορφές αξιολόγησης που εφαρμόζονται στο Γενικό Λύκειο, είναι οι ακόλουθες (ΕΥΡΩΔΙΚΗ, 2009/2010):

- *Διαγνωστική Αξιολόγηση*: Πραγματοποιείται στην αρχή του σχολικού έτους στα Ελληνικά, τα Μαθηματικά, τη Φυσική, τη Χημεία και τις Ξένες Γλώσσες και σκοπός της είναι να προσδιοριστεί το γνωστικό επίπεδο των μαθητών, ώστε να προσαρμοστεί ανάλογα η διδασκαλία.
- *Διαδικασίες εκτίμησης της προφορικής βαθμολογίας*: Για την εκτίμηση της παραμέτρου αυτής κατά τετράμηνο συνεκτιμώνται η συμμετοχή του μαθητή, η επιμέλεια, το ενδιαφέρον, οι εργασίες που εκτελεί στο σπίτι ή στην τάξη και η επίδοση σε ολιγόλεπτες ή ωριαίες γραπτές δοκιμασίες στην τάξη.
- *Ο φάκελος επιδόσεων και δραστηριοτήτων*.
- *Συνθετικές-δημιουργικές εργασίες*.

- *Εργασίες και δραστηριότητες που συγκροτούν τον προαιρετικό φάκελο επιδόσεων και δραστηριοτήτων του μαθητή.*
- *Γραπτές προαγωγικές και απολυτήριες εξετάσεις:* Οι εξετάσεις αυτές για τους μαθητές της Α΄ και της Β΄ τάξης πραγματοποιούνται επί θεμάτων τα οποία διαμορφώνονται από τους διδάσκοντες σε επίπεδο σχολικής μονάδας. Για τους μαθητές της Γ΄ τάξης, σε μερικά από τα μαθήματα της γενικής παιδείας οι εξετάσεις πραγματοποιούνται επί θεμάτων τα οποία διαμορφώνονται σε επίπεδο σχολικής μονάδας από τους διδάσκοντες. Για τα υπόλοιπα μαθήματα γενικής παιδείας και όλα τα μαθήματα κατεύθυνσης τα θέματα διατυπώνονται από Ειδική Επιτροπή Πανελλαδικών Εξετάσεων και βαθμολογούνται από δύο βαθμολογητές σε βαθμολογικά κέντρα σε επίπεδο νομού.

Στους αποφοίτους του Γενικού Λυκείου χορηγείται τίτλος σπουδών που ονομάζεται Απολυτήριο Γενικού Λυκείου. Οι κάτοχοι του Απολυτηρίου Γενικού Λυκείου έχουν τις δυνατότητες: α) να επιδιώξουν την εγγραφή τους στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, β) να φοιτήσουν, μετά από επιλογή, στα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) για την απόκτηση ειδίκευσης και γ) να ενταχθούν στην αγορά εργασίας δίχως επαγγελματική ειδίκευση.

Για τους εκπαιδευτικούς των Γενικών Λυκείων, καθώς και για την καθοδήγηση τους, ισχύει ότι και για τους εκπαιδευτικούς του Γυμνασίου. Σ' αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ότι, για τη συμβουλευτική στήριξη των μαθητών του Γενικού Λυκείου, λειτουργεί ο θεσμός του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Σ.Ε.Π.) και έχει δημιουργηθεί και το Παρατηρητήριο Αποφοίτων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

1.2.4 Επαγγελματικό Λύκειο (ΕΠΑ.Λ.) και Επαγγελματική Σχολή (ΕΠΑ.Σ.) (Επαγγελματική Μη Υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση).

Το σχολείο δεν θα πρέπει να λειτουργεί στο κενό αλλά παράλληλα με την ανάπτυξη μιας γενικότερης καλλιέργειας και μόρφωσης, θα πρέπει να προσφέρει την υποδομή που απαιτείται για αποτελεσματική ένταξη στην αγορά εργασίας και την κοινωνία. Στα πλαίσια αυτά η Γενική Εκπαίδευση καλείται να ενσωματώνει ολοένα και περισσότερο πραγματιστικά εκπαιδευτικά στοιχεία, ενώ η Επαγγελματική Εκπαίδευση να προσφέρει μια γενική τεχνολογική υποδομή που θα αποτελεί τη βάση εκκίνησης, αργότερα, για εξειδικεύσεις ανάλογα με τις ραγδαίες και άγνωστες σήμερα τεχνολογικές εξελίξεις, στα πλαίσια και της δια βίου εκπαίδευσης (Ηλιάδης, 2004).

Σκοπός της Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης είναι (ΕΥΡΙΑΔΙΚΗ, 2009/2010):

- Η ανάπτυξη των ικανοτήτων, της πρωτοβουλίας, της δημιουργικότητας και της κριτικής σκέψης των μαθητών.
- Η μετάδοση των απαιτούμενων τεχνικών και επαγγελματικών γνώσεων και η ανάπτυξη των συναφών δεξιοτήτων τους.
- Η παροχή στους μαθητές των απαραίτητων γνώσεων και εφοδίων για την συνέχιση των σπουδών τους στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Η εγγραφή στην Α΄ τάξη των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑ.Λ.) γίνεται χωρίς εξετάσεις, αλλά με το Απολυτήριο Γυμνασίου ή αντίστοιχο πιστοποιητικό της αλλοδαπής. Οι μαθητές εγγράφονται στην πλησιέστερη σχολική μονάδα του τόπου διαμονής τους, δεδομένου ότι στην Α΄ τάξη όλων των Επαγγελματικών Λυκείων διδάσκονται τα μαθήματα όλων των κύκλων (τρεις τον αριθμό) που προβλέπονται από τις διατάξεις της σχετικής υπουργικής απόφασης (κάθε μαθητής, εκτός από τα μαθήματα γενικής παιδείας, επιλέγει κι έναν κύκλο συναφών επαγγελματικών τομέων). Αντίθετα, για την εγγραφή στη Β΄ και Γ΄ τάξη, όπου περιλαμβάνονται εκτός από τα κοινά μαθήματα γενικής παιδείας και μαθήματα επαγγελματικών τομέων και ειδικοτήτων αντίστοιχα, ο κάθε μαθητής επιλέγει σχολείο με βάση τις προτιμήσεις του, δεδομένου ότι όλοι οι τομείς και όλες οι ειδικότητες που προβλέπονται από το νόμο δεν διδάσκονται σε όλες τις σχολικές μονάδες.

Η διαφορά των Επαγγελματικών Σχολών με τα Επαγγελματικά Λύκεια, στο θέμα της εγγραφής των μαθητών, είναι ότι στις Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ.) δεν υπάρχει οριοθέτηση περιοχής. Οι μαθητές εγγράφονται με βάση τις προτιμήσεις τους για τα παρεχόμενα μαθήματα. Η λειτουργία των ειδικοτήτων εξαρτάται, εκτός από τις προτιμήσεις των μαθητών, και από τις κοινωνικό-οικονομικές συνθήκες και ανάγκες της κάθε περιοχής. Στην Α΄ τάξη των Επαγγελματικών Σχολών εγγράφονται χωρίς εξετάσεις οι μαθητές που προάγονται στη Β΄ τάξη των Επαγγελματικών ή Γενικών Λυκείων.

Περνώντας στο θέμα της λειτουργίας και της οργάνωσης, στα ημερήσια Επαγγελματικά Λύκεια φοιτούν μαθητές από 15 ετών και άνω, στις Επαγγελματικές Σχολές μαθητές από 16 ετών και άνω που έχουν προαχθεί στη Β΄ τάξη του λυκείου και στα εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια φοιτούν αποκλειστικά εργαζόμενοι μαθητές. Σε

κάθε τμήμα τάξης Επαγγελματικών Λυκείων και Επαγγελματικών Σχολών, οι μαθητές δεν επιτρέπεται να υπερβαίνουν τους 25.

Η οργάνωση του σχολικού έτους, του εβδομαδιαίου και ημερησίου προγράμματος καθώς και ότι ισχύει για τα σχολικά βιβλία και τη Σχολική Βιβλιοθήκη, είναι ίδια με αυτά των Γυμνασίων και των Γενικών Λυκείων, όπως έχουν ήδη αναφερθεί σε προηγούμενες παραγράφους. Στα Επαγγελματικά Λύκεια και τις Επαγγελματικές Σχολές είναι δυνατό να λειτουργήσει η Πρόσθετη Διδακτική Στήριξη, δωρεάν, τόσο σε μαθήματα γενικής παιδείας όσο και σε μαθήματα ειδικότητας, οπότε ανάλογα επεκτείνεται το ωράριο.

Τα μαθήματα των Επαγγελματικών Λυκείων διακρίνονται σε μαθήματα γενικής παιδείας, επαγγελματικής εκπαίδευσης θεωρητικού, εργαστηριακού και σχεδιαστικού περιεχομένου και μικτά μαθήματα (θεωρητικού και εργαστηριακού περιεχομένου) που συνολικά ανέρχονται σε διάρκεια 35 ωρών εβδομαδιαίας διδασκαλίας.

Τα μαθήματα στις Επαγγελματικές Σχολές, κατά κανόνα, είναι μαθήματα συναφή με την ειδικότητα που έχει επιλέξει ο μαθητής.

Επιπροσθέτως, σε ότι αφορά στα Εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια, εκεί λειτουργούν 4 τάξεις. Οι Α΄ και Β΄ τάξεις αντιστοιχούν με τις Α΄ και Β΄ τάξεις του ημερήσιου Λυκείου, η Γ΄ και η Δ΄ τάξη εσπερινού Λυκείου με τη Γ΄ τάξη ημερήσιου Λυκείου. Για την Α΄ τάξη του εσπερινού Επαγγελματικού Λυκείου προβλέπονται 18 ώρες μαθημάτων γενικής παιδείας και 7 ώρες επαγγελματικών μαθημάτων. Για την Β΄ τάξη προβλέπονται 10 ώρες μαθημάτων γενικής παιδείας και 13 ώρες επαγγελματικών μαθημάτων, για την Γ΄ τάξη οι ώρες μαθημάτων γενικής παιδείας ανέρχονται σε 7 και των επαγγελματικών σε 15, ενώ για τη Δ΄ τάξη, τα μαθήματα γενικής παιδείας είναι συνολικής διάρκειας 12 ωρών και τα μαθήματα ειδικότητας 13 ωρών (ΕΥΡΙΑΔΙΚΗ, 2008/2009).

Ότι έχει ήδη αναφερθεί για τις γενικές αρχές και τις μορφές της αξιολόγησης καθώς και τη διάκριση του διδακτικού έτους στα Γενικά Λύκεια, ισχύουν και για τα Επαγγελματικά Λύκεια. Επιπλέον, εφαρμόζονται μέθοδοι αποτίμησης της επίδοσης των μαθητών στα εργαστηριακά μαθήματα

Στους αποφοίτους των Επαγγελματικών Λυκείων χορηγείται τίτλος σπουδών ισότιμος με τον τίτλο των Γενικών Λυκείων. Βαθμός απολυτηρίου είναι ο Γενικός Μέσος Όρος των μαθημάτων της τελευταίας τάξης (Γ΄ για τα ημερήσια λύκεια και Δ΄ για τα εσπερινά λύκεια). Στο απολυτήριο που εκδίδεται από τη σχολική μονάδα που αποφοίτησε ο μαθητής μια φορά και δεν αλλάζει, αναγράφεται εκτός από το βαθμό, ο

τομέας, η ειδικότητα και οι βαθμοί ετήσιας επίδοσης των μαθημάτων της τελευταίας τάξης. Οι πτυχιούχοι των Επαγγελματικών Λυκείων έχουν τις εξής δυνατότητες: α) να λάβουν άδεια εξασκήσεως επαγγέλματος κατόπιν εξετάσεων, β) να διεκδικήσουν την εισαγωγή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μετά από εξετάσεις ή γ) να εγγραφούν στα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) κατά προτεραιότητα, σε τμήματα αντίστοιχης ή συναφούς ειδικότητας με την ειδικότητα του πτυχίου τους.

Στους αποφοίτους των Επαγγελματικών Σχολών χορηγείται πτυχίο επιπέδου 3, όπου αναγράφεται εκτός από το μέσο όρο των τελικών βαθμών του μαθητή σε όλα τα μαθήματα του τελευταίου έτους (δεύτερο έτος) και η ειδικότητα που παρακολούθησε ο μαθητής. Τα πτυχία εκδίδονται μία φορά και δεν αλλάζουν. Οι πτυχιούχοι των Επαγγελματικών Σχολών έχουν τις εξής δυνατότητες: α) να λάβουν άδεια εξασκήσεως επαγγέλματος κατόπιν εξετάσεων, β) να εγγραφούν στη Β΄ τάξη των Επαγγελματικών Λυκείων ή γ) να εγγραφούν σε αντίστοιχη ειδικότητα στα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) (ΕΥΡΩΔΙΚΗ, 2009/2010).

Οι εκπαιδευτικοί των Επαγγελματικών Λυκείων μπορεί να είναι απόφοιτοι Πανεπιστημίου ή Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Τ.Ε.Ι.) τετραετούς φοίτησης. Οι απόφοιτοι Τ.Ε.Ι. διδάσκουν μαθήματα τεχνικής φύσης και έχουν παιδαγωγική κατάρτιση διάρκειας ενός έτους από την Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.). Για κάποιες ειδικότητες μπορεί να έχουν παρακολουθήσει τετραετείς σπουδές στην Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε., η οποία είναι ενταγμένη στον τεχνολογικό τομέα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Ορισμένοι εκπαιδευτικοί που παρέχουν τεχνικής ή εργαστηριακής φύσης εκπαιδευτικό έργο μπορεί να είναι απόφοιτοι Μη Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (τέτοιες ειδικότητες είναι οι ψυκτικοί, ηλεκτρολόγοι κ.ά.). Για το διορισμό των εκπαιδευτικών στην Επαγγελματική, μη υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ισχύουν όσα προαναφέρονται για τους διδάσκοντες στην υπόλοιπη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Επιπλέον, η επιμόρφωσή τους οργανώνεται κατά τον ίδιο τρόπο, όπως και για όλους τους άλλους εκπαιδευτικούς.

1.2.5 Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, με τον πρόσφατο ν. 3699/2008 θεσπίζεται για πρώτη φορά ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΕΑΕ) ως αναπόσπαστο μέρος της δωρεάν δημόσιας εκπαίδευσης και προάγεται η υποστήριξη του στόχου της συνεκπαίδευσης.

Στους μαθητές με αναπηρίες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες παρέχεται εκπαίδευση σε γενικά σχολεία ή σε σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ) από την προσχολική ηλικία έως την ηλικία των 23 ετών.

Σκοπός της ειδικής αγωγής είναι (Σαΐτης, 2005):

- η ολόπλευρη και αποτελεσματική ανάπτυξη και αξιοποίηση των δυνατοτήτων και των ικανοτήτων των μαθητών,
- η ένταξή τους στην παραγωγική διαδικασία και
- η αλληλοαποδοχή τους με το κοινωνικό σύνολο.

Για τη διάγνωση και αξιολόγηση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητών αρμόδια είναι κυρίως τα διεπιστημονικά Κέντρα Διαφοροδιάγνωσης, Διάγνωσης και Υποστήριξης Ειδικών Εκπαιδευτικών Αναγκών (ΚΕΔΔΥ), τα οποία εισηγούνται για το καταλληλότερο πρόγραμμα εκπαιδευτικής τους ένταξης, σχεδιάζουν το ατομικό Ειδικό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και συνεργάζονται στενά με τους εκπαιδευτικούς ΕΑΕ. Τα στελέχη των ΚΕΔΔΥ παρέχουν, επίσης, εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης των μαθητών, των εκπαιδευτικών και των σχολικών μονάδων.

Ανάλογα με το είδος και το βαθμό των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι μαθητές με αναπηρίες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, μπορούν να φοιτούν κυρίως: α) στα γενικά σχολεία στη συνήθη σχολική τάξη με παράλληλη υποστήριξη από εξειδικευμένο προσωπικό ή σε ειδικά Τμήματα Ένταξης, και β) στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης που λειτουργούν είτε αυτοτελώς είτε ως παραρτήματα σχολείων σε άλλα ιδρύματα. Οι αυτοτελείς μονάδες ειδικής αγωγής καλύπτουν την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση συμπεριλαμβανομένης του Νηπιαγωγείου και της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.

Σε προγράμματα Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης φοιτούσαν συνολικά 23.470 μαθητές το σχολικό έτος 2007/08, εκ των οποίων οι 16.811 σε γενικά σχολεία (τμήματα ένταξης και συνεκπαίδευση) και οι 6.659 σε σχολεία ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων και τύπων (ΕΥΡΩΔΙΚΗ, 2009).

1.2.6 Ιδιωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Αντίστοιχα προς τα δημόσια, λειτουργούν και ιδιωτικά σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης τα οποία δεν ανήκουν στο Κράτος, αλλά ιδρύονται και συντηρούνται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Σύμφωνα με το Νόμο 682/1977, τα ιδιωτικά σχολεία έχουν την ίδια οργάνωση με τα δημόσια, ακολουθούν το εκάστοτε ισχύον ωρολόγιο και

αναλυτικό πρόγραμμα διδασκαλίας και χορηγούν τίτλους σπουδών αντίστοιχους με εκείνους των δημοσίων σχολείων. Η Δευτεροβάθμια Ιδιωτική Εκπαίδευση υπάγεται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Παιδείας, και περιλαμβάνει τους ίδιους τύπους σχολείων με τη Δημόσια, συμπεριλαμβανομένων των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑ.Λ.) και των Επαγγελματικών Σχολών (ΕΠΑ.Σ) (Νόμος 3475/2006).

Επίσης λειτουργούν ξένα-ιδιωτικά Γυμνάσια και Λύκεια που ιδρύονται είτε από αλλοδαπούς (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) είτε από αρμόδια δημόσια αρχή ξένου κράτους, ως προϊόν διμερών μορφωτικών συμφωνιών που έχει υπογράψει η Ελλάδα με άλλα κράτη. Η ύπαρξη διακρατικής συμφωνίας δεν υποκαθιστά την άδεια λειτουργίας. Στην περίπτωση ίδρυσης ιδιωτικού σχολείου από δημόσια αρχή ξένου κράτους, αυτό τελεί υπό την άμεση εποπτεία και ευθύνη της οικείας πρεσβείας ενώ την εποπτεία επί της λειτουργίας αυτού, ασκεί το Ελληνικό Υπουργείο Παιδείας. Τα ξένα σχολεία, ακόμη και εκείνα που η οικεία χώρα κατατάσσει στη δημόσια εκπαίδευση, συμπεριλαμβάνονται στην ιδιωτική εκπαίδευση, σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο. Με βάση το πρόγραμμα σπουδών τους, διακρίνονται σε:

- *Ξένα σχολεία με ξένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα:* Ακολουθούν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα αλλοδαπής χώρας και απευθύνονται σε αλλοδαπούς που διαμένουν στην Ελλάδα.
- *Ξένα σχολεία με ελληνικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα:* Ακολουθούν το ίδιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα με τα δημόσια ελληνικά σχολεία ενισχυμένο ως προς τη διδασκαλία ξένων γλωσσών και πολιτισμικών στοιχείων και απευθύνονται σε ημεδαπούς.
- *Ξένα σχολεία με ελληνικό και ξένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα:* Προσφέρουν δύο ξεχωριστά εκπαιδευτικά προγράμματα, ελληνικό και ξένο που απευθύνονται σε ημεδαπούς και αλλοδαπούς αντίστοιχα.

Επισημαίνεται ότι η διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας είναι υποχρεωτική σε όλα τα ξένα σχολεία, έστω και αν αυτά ακολουθούν αποκλειστικά ξένο πρόγραμμα σπουδών (ΕΥΡΙΔΙΚΗ, 2008/2009).

Να σημειωθεί ότι, η παιδεία στην Ελλάδα, σε όλες τις βαθμίδες της δημόσιας εκπαίδευσης, παρέχεται δωρεάν και οι δαπάνες της καλύπτονται από τον Κρατικό Προϋπολογισμό, ενώ στην ιδιωτική εκπαίδευση, η δαπάνη που καταβάλλει η οικογένεια, υπό μορφή διδάκτρων, εξαρτάται από τη βαθμίδα εκπαίδευσης και το είδος των υπηρεσιών που παρέχει κάθε ιδιωτικό εκπαιδευτήριο.

1.2.7 Βασικά προβλήματα – Στρατηγικές κατευθύνσεις.

Έχοντας ως αφετηρία το γεγονός ότι η παιδεία αποτελεί σήμερα, το κύριο θέμα προβληματισμού για όλες τις χώρες, προγραμματίζονται αλλαγές για το νέο σχολείο που θα ξεκινήσουν από την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (Νηπιαγωγείο και Δημοτικό) και θα επεκταθούν ακολούθως στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση υποχρεωτική και μη (Γυμνάσιο, Γενικό και Επαγγελματικό Λύκειο). Τα μέτρα αφορούν στην προώθηση και γενίκευση του θεσμού του ολοήμερου σχολείου, την αναβάθμιση του Λυκείου και την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τη σημασία της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης καθώς και το θέμα του Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Στον Επαγγελματικό Προσανατολισμό, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση με τη διαμόρφωση ενός αξιόπιστου συστήματος, το οποίο παρέχει πληροφόρηση και εξατομικευμένη υποστήριξη που ξεκινάει από τους μαθητές του Γυμνασίου/Λυκείου και συνοδεύει δια βίου το σύνολο των πολιτών.

Υιοθετώντας την αρχή "πρώτα ο μαθητής", προβάλλεται και δίνεται έμφαση στην αξία του ρόλου του. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, προγραμματίζονται αλλαγές που αφορούν στα εκπαιδευτικά αναλυτικά προγράμματα, τις μεθόδους και τα εργαλεία διδασκαλίας, τον τρόπο διοίκησης των σχολείων αλλά και την καθιέρωση "Ζώνης Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας" (ΖΕΠ) με στόχο να έχουν όλα τα παιδιά ίσες ευκαιρίες και ίσες δυνατότητες. Πρόκειται για πρόγραμμα που αφορά σε θετικές δράσεις και επιπλέον χρηματοδότηση σε σχολεία περιοχών όπου λόγω γεωγραφικών, κοινωνικών ή/και οικονομικών παραγόντων συναντώνται δυσχέρειες στην εκπαίδευση.

Ως απάντηση στην ανάγκη προσαρμογής στην ψηφιακή κοσμογονία, εκπονείται σχέδιο που θα οδηγήσει όλα τα σχολεία, χωρίς εξαιρέσεις, στην ψηφιακή εποχή. Υπολογίζεται ότι στο τέλος της επόμενης χρονιάς θα υπάρχει ένα από τα ισχυρότερα δίκτυα υποδομών στην υπηρεσία των Ελλήνων μαθητών. Μεγάλα δίκτυα θα συνενωθούν ώστε οι μαθητές και των πιο απομακρυσμένων περιοχών, να μπορούν να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες και τα ίδια μέσα που έχουν τα παιδιά σε όλη την Ευρώπη.

Συγκροτείται, επιπλέον, το Εθνικό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων με στόχο τη συνολική θεώρηση της μάθησης και έμφαση στα αποτελέσματα των μαθησιακών δραστηριοτήτων, τα οποία κατανέμονται σε τρεις γενικές κατηγορίες: γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες (ΕΥΡΙΔΙΚΗ, 2009/2010).

1.2.8 Βασικοί δείκτες.

Πολλές χώρες χρησιμοποιούν δείκτες εκπαίδευσης, προκειμένου να αξιολογήσουν τις πολιτικές που ακολουθούν. Στον Πίνακα 1.2 που ακολουθεί, παρουσιάζονται δείκτες εκπαίδευσης, οι οποίοι έχουν ταξινομηθεί με βάση διαφορετικούς στόχους που προέκυψαν από εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις. Οι δείκτες του πίνακα είναι γενικής χρήσης και δεν αντιπροσωπεύουν όλους τους δείκτες που πρέπει να χρησιμοποιούνται στην πραγματική αξιολόγηση των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων μιας συγκεκριμένης χώρας, οι οποίες απαιτούν πολύπλευρη εξέταση από διάφορες οπτικές γωνίες. Επιπλέον, οι χώρες συλλέγουν και αναλύουν εκπαιδευτικά στατιστικά δεδομένα, χρησιμοποιώντας αυτούς τους εκπαιδευτικούς δείκτες, οι οποίοι αναπτύχθηκαν από την UNESCO και τον ΟΟΣΑ και τους προσθέτουν (η κάθε χώρα ξεχωριστά) στους δικούς τους δείκτες (Kitamura, 2009).

Πίνακας 1.2: Εκπαιδευτικοί δείκτες ταξινομημένοι ανά τομείς εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων.

Τομείς Εκπαιδευτικών Μεταρρυθμίσεων	Δείκτες Εκπαίδευσης
Πρόσβαση	ποσοστό αποδοχής, ποσοστό εγγραφών, ποσοστό φοίτησης
Ισότητα	ποσοστό αποδοχής, ποσοστό εγγραφών, ποσοστά μετάβασης και εγκατάλειψης/επανάληψης, αποτελέσματα μαθητικών εξετάσεων, σχολικές εισροές/εγκαταστάσεις*
Ποιότητα	αποτελέσματα μαθητικών εξετάσεων, κόστος ανά μαθητή, προσόντα εκπαιδευτικών, αναλογία μαθητών/εκπαιδευτικών, αναλογία μαθητών/τάξεων, ποιότητα διδακτικής/μαθησιακής διαδικασίας*, επάρκεια διδακτικού περιεχομένου*
Συνάφεια του Προγράμματος Σπουδών	ποσοστά απασχόλησης/ανεργίας, αποφοίτηση από ειδικευμένες σπουδές (συνήθως από πανεπιστημιακή ή τεχνική εκπαίδευση)*, αποδοχή πανεπιστημιακών αποφοίτων για περαιτέρω σπουδές στο εξωτερικό*, προϋπηρεσία αποφοίτων σε εργασιακές ευκαιρίες ανά πεδίο*
Εσωτερική Αποδοτικότητα	ποσοστό προβιβασμών, ποσοστό επανάληψης, ποσοστό εγκατάλειψης, ποσοστό επιβίωσης, ποσοστά ολοκλήρωσης και αποφοίτησης, αναλογία μαθητών/εκπαιδευτικών, αναλογία μαθητών/τάξεων
Εξωτερική Αποδοτικότητα	ποσοστό αποδοτικότητας της εκπαίδευσης
Κόστος / Χρηματοδότηση	κόστος ανά μαθητή, κόστος εκπαιδευτικών εισροών, εκπαιδευτικές δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ ή του κρατικού προϋπολογισμού, δημόσιες έναντι ιδιωτικών δαπανών

Πηγή: (Kitamura, 2009).

Σημειώσεις: (*): οι δείκτες μπορεί να μην ποσοτικοποιούνται και να χρειάζονται ποιοτική ανάλυση.

Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται, αναλυτικά, βασικοί δείκτες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα για το σχολικό έτος 2008 - 2009. Συγκεκριμένα, παρατίθενται στατιστικά στοιχεία που αφορούν στον αριθμό σχολικών μονάδων, τμημάτων, μαθητών (σύνολο - αγόρια - κορίτσια), αποφοίτων προηγούμενου έτους (σύνολο - αγόρια - κορίτσια) και διδασκόντων (σύνολο - άντρες - γυναίκες), καθώς και οι μέσοι όροι μαθητών ανά σχολείο, μέσοι όροι μαθητών ανά τμήμα και οι αναλογίες μαθητών προς διδάσκοντες, για τους περισσότερους τύπους σχολείων (Γυμνάσια, Γενικά Λύκεια, ΕΠΑ.Λ., ΕΠΑ.Σ., Τ.Ε.Ε.) της δημόσιας και ιδιωτικής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

Τα στοιχεία αυτά, είναι τα πιο πρόσφατα δημοσιευμένα από το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και ειδικότερα από το Γ΄ Τμήμα Επιχειρησιακών Ερευνών και Στατιστικής της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Επιχειρησιακών Ερευνών του Υπουργείου:

Πίνακας 1.3: Βασικοί δείκτες για τα Δημόσια και Ιδιωτικά Γυμνάσια της Ελλάδας κατά το σχολικό έτος 2008/09.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ		ΔΗΜΟΣΙΑ		ΙΔΙΩΤΙΚΑ	
		Ημερήσια	Εσπερινά	Ημερήσια	Εσπερινά
Σχολικές Μονάδες		1.808	84	127	3
Τμήματα		14.678	401	957	7
Μαθητές	Αγόρια	162.445	5.467	12.224	60
	Κορίτσια	152.163	1.731	11.468	17
	Σύνολο	314.608	7.378	23.692	77
Απόφοιτοι 2008	Αγόρια	48.908	1.611	3.724	15
	Κορίτσια	48.434	655	3.601	6
	Σύνολο	97.342	2.266	7.325	21
Διδάσκοντες	Άντρες	13.633	382	991	14
	Γυναίκες	26.337	482	1.951	3
	Σύνολο	39.970	867	2.942	17
Μέσος Αριθμός Μαθητών ανά Σχολείο		174 [^]	88 [^]	187 [^]	26 [^]
Μέσος Αριθμός Μαθητών ανά Τμήμα		21,4 [^]	18,4 [^]	24,8 [^]	11 [^]
Αναλογία Μαθητών προς Διδάσκοντες		7,9 [^]	8,5 [^]	8,1 [^]	4,6 [^]
Αναλογία Μαθητών προς Διδάσκοντες, Μ.Ο. χωρών ΟΟΣΑ (για κατώτερη δευτεροβάθμια)		13,8		13,6	

Πηγή: (ΥΠ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ Δ.Β.Μ.Θ., Τμήμα Επιχειρησιακών Ερευνών και Στατιστικής, <http://ypepth.gr/el_ec_category6641.htm>), (OECD-Education at a glance 2010).

Σημειώσεις: ([^]): εκτίμηση συγγραφώς.

Πίνακας 1.4: Βασικοί Δείκτες για τα Δημόσια και Ιδιωτικά Γενικά Λύκεια της Ελλάδας κατά το σχολικό έτος 2008/09.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ		ΔΗΜΟΣΙΑ ΓΕ.Λ		ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΓΕ.Λ.	
		Ημερήσια	Εσπερινά	Ημερήσια	Εσπερινά
Σχολικές Μονάδες		1223	74	110	4
Τμήματα		10.304	426	756	18
Μαθητές	Αγόρια	100.910	4.335	8.477	261
	Κορίτσια	119.070	2.894	8.595	102
	Σύνολο	219.980	7.229	17.072	363
Απόφοιτοι 2008	Αγόρια	29.932	1.213	2.585	117
	Κορίτσια	37.142	864	2.756	35
	Σύνολο	67.074	2.077	5.341	152
Διδάσκοντες	Άντρες	12.106	385	1.159	17
	Γυναίκες	13.778	391	1.008	13
	Σύνολο	25.886	780	2.167	30
Μέσος Αριθμός Μαθητών ανά Σχολείο		180 [^]	98 [^]	153 [^]	91 [^]
Μέσος Αριθμός Μαθητών ανά Τμήμα		21,3 [^]	17 [^]	22,6 [^]	20,2 [^]
Αναλογία Μαθητών προς Διδάσκοντες		8,5 [^]	9,3 [^]	7,9 [^]	12,1 [^]
Αναλογία Μαθητών προς Διδάσκοντες, Μ.Ο. χωρών ΟΟΣΑ (για ανώτερη δευτεροβάθμια)		11,9		12,6	

Πηγή: (ΥΠ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ Δ.Β.Μ.Θ., Τμήμα Επιχειρησιακών Ερευνών και Στατιστικής, <http://yperepth.gr/el_ec_category6641.htm>), (OECD-Education at a glance 2010).

Σημειώσεις: ([^]): εκτίμηση συγγραφέως.

Πίνακας 1.5: Βασικοί δείκτες για τα Δημόσια και Ιδιωτικά ΕΠΑ.Λ. της Ελλάδας κατά το σχολικό έτος 2008/09.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ		ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΑ.Λ.		ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΠΑ.Λ.	
		Ημερήσια	Εσπερινά	Ημερήσια	Εσπερινά
Σχολικές Μονάδες		320	60	3	1
Τμήματα		4.178	621	13	8
Μαθητές	Αγόρια	42.885	6.928	152	114
	Κορίτσια	21.417	2.308	88	0
	Σύνολο	64.302	9.236	240	114
Απόφοιτοι 2008	Αγόρια	0	0	0	0
	Κορίτσια	0	0	0	0
	Σύνολο	0	0	0	0
Διδάσκοντες	Άντρες	5.798	919	107	18
	Γυναίκες	5.130	447	95	5
	Σύνολο	10.928	1.366	202	23
Μέσος Αριθμός Μαθητών ανά Σχολείο		201 [^]	154 [^]	80 [^]	26 [^]
Μέσος Αριθμός Μαθητών ανά Τμήμα		15,4 [^]	14,9 [^]	18,5 [^]	11 [^]
Αναλογία Μαθητών προς Διδάσκοντες		5,9 [^]	6,8 [^]	1,2 [^]	5 [^]

Πηγή: (ΥΠ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ Δ.Β.Μ.Θ., Τμήμα Επιχειρησιακών Ερευνών και Στατιστικής, <http://yperepth.gr/el_ec_category6641.htm>).

Σημειώσεις: ([^]): εκτίμηση συγγραφέως.

Πίνακας 1.6: Βασικοί δείκτες για τις Δημόσιες και Ιδιωτικές ΕΠΑ.Σ. της Ελλάδας κατά το σχολικό έτος 2008/09.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ		ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΑ.Σ.	ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΑ.Σ.
		Ημερήσιες	Ημερήσιες
Σχολικές Μονάδες		102	9
Τμήματα		965	19
Μαθητές	Αγόρια	6.657	117
	Κορίτσια	5.321	136
	Σύνολο	11.978	253
Απόφοιτοι 2008	Αγόρια	0	0
	Κορίτσια	0	0
	Σύνολο	0	0
Διδάσκοντες	Άντρες	1.171	29
	Γυναίκες	938	38
	Σύνολο	2.109	67
Μέσος Αριθμός Μαθητών ανά Σχολείο		118 [^]	29 [^]
Μέσος Αριθμός Μαθητών ανά Τμήμα		12,4 [^]	13,3 [^]
Αναλογία Μαθητών προς Διδάσκοντες		5,7 [^]	3,8 [^]

Πηγή: (ΥΠ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ Δ.Β.Μ.Θ., Τμήμα Επιχειρησιακών Ερευνών και Στατιστικής, <http://yperepth.gr/el_ec_category6641.htm>).

Σημειώσεις: ([^]): εκτίμηση συγγραφέως.

Πίνακας 1.7: Βασικοί δείκτες για τα Δημόσια και Ιδιωτικά Τ.Ε.Ε. της Ελλάδας κατά το σχολικό έτος 2008/09.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ		ΔΗΜΟΣΙΑ Τ.Ε.Ε.		ΙΔΙΩΤΙΚΑ Τ.Ε.Ε.	
		Ημερήσια	Εσπερινά	Ημερήσια	Εσπερινά
Σχολικές Μονάδες		9	51	0	0
Τμήματα		70	244	0	0
Μαθητές	Αγόρια	210	2.550	0	0
	Κορίτσια	134	1.024	0	0
	Σύνολο	344	3.574	0	0
Απόφοιτοι 2008	Αγόρια	6.816	2.380	126	0
	Κορίτσια	4.435	1.080	134	0
	Σύνολο	11.251	3.460	260	0
Διδάσκοντες	Άντρες	69	524	52	0
	Γυναίκες	65	178	0	0
	Σύνολο	134	702	52	0
Μέσος Αριθμός Μαθητών ανά Σχολείο		39 [^]	71 [^]	0	0
Μέσος Αριθμός Μαθητών ανά Τμήμα		4,9 [^]	14,6 [^]	0	0
Αναλογία Μαθητών προς Διδάσκοντες		2,6 [^]	5,1 [^]	0	0

Πηγή: (ΥΠ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ Δ.Β.Μ.Θ., Τμήμα Επιχειρησιακών Ερευνών και Στατιστικής, <http://yperepth.gr/el_ec_category6641.htm>).

Σημειώσεις: ([^]): εκτίμηση συγγραφέως.

1.3 Στρατηγικές κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Εκπαίδευση.

Εκπαίδευση και η κατάρτιση έχουν καταστεί προτεραιότητες της πολιτικής του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο της πιο ολοκληρωμένης οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής. Οι Στρατηγικοί στόχοι για την ανάπτυξη των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν οριστεί και έχει ληφθεί απόφαση σχετικά με ένα λεπτομερές πρόγραμμα εργασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τονίζοντας τις δράσεις που πρέπει να πραγματοποιηθούν στο επίπεδο των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για παράδειγμα, ο σημαντικός ρόλος της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών που πρέπει να ληφθεί υπόψη στις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, έχει αναφερθεί ρητά. Η επένδυση σε ικανότητες για όλους, έχει αναχθεί σε κορυφαία προτεραιότητα (Gonzalez, Wagenaar, 2003).

Οι κύριες στρατηγικές κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Εκπαίδευση και συγκεκριμένα για την περίοδο από το 1999 μέχρι σήμερα, παρουσιάζονται παρακάτω.

Η διαδικασία της Μπολόνια (Διακήρυξη της Μπολόνια, 1999) επεκτάθηκε από 29 χώρες το 1999 σε 45 χώρες έως το 2007. Η **έκθεση** της Επιτροπής το 2007 για το δίκτυο «Ευρυδίκη», υποστηρίζει το συμπέρασμα ότι έχει πραγματοποιηθεί «ικανοποιητική πρόοδος» όσον αφορά την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων της Μπολόνια. Οι κύριες μεταρρυθμίσεις στο πλαίσιο της διαδικασίας της Μπολόνια επικεντρώνονται:

- στη δομή των τριών κύκλων για τους τίτλους σπουδών (πτυχίο, μάστερ, διδακτορικό),
- στη διασφάλιση της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και
- στην αναγνώριση των τίτλων και των περιόδων σπουδών.

Όλες μαζί αυτές οι προσπάθειες μεταρρυθμίσεων δημιούργησαν νέες ευκαιρίες για τα πανεπιστήμια και τους σπουδαστές. Το νέο μητρώο ευρωπαϊκών οργανισμών διασφάλισης της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, θα βοηθήσει να αυξηθεί η διαφάνεια της ευρωπαϊκής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη στα ιδρύματα και τα προγράμματα στην Ευρώπη και παγκοσμίως (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 10 Μαΐου 2007).

Στο έκτακτο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Μάρτιο του 2000 στη Λισσαβόνα, αποφασίστηκε ένα πρόγραμμα στρατηγικών στόχων – η λεγόμενη Στρατηγική της Λισσαβόνας – που οφείλει να επιτύχει η Ένωση μέχρι το 2010, έτσι ώστε να καταστεί η πλέον ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία του κόσμου. Η αναγκαιότητα υιοθέτησης

και υλοποίησης ενός τέτοιου προγράμματος στρατηγικών στόχων, σχετίζεται άμεσα με την πρόκληση για ποιοτική ανανέωση της Ένωσης στο ρεύμα των εξελίξεων που δημιουργούν η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και η αυξανόμενη σημασία των Τεχνολογιών των Πληροφοριών και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ).

Έτσι, η Στρατηγική της Λισσαβόνας, όπως αυτή αναπτύχθηκε στο πλαίσιο μιας σειράς Ευρωπαϊκών Συμβουλίων μετά το 2000, στοχεύει κυρίως (Γκόβαρης, Ρουσσάκης, 2008):

- στην προετοιμασία της μετάβασης προς μια δυναμική και ανταγωνιστική κοινωνία της γνώσης,
- στον εκσυγχρονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου μέσω της καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού και των επενδύσεων σε ανθρώπινους πόρους και
- στην προστασία του περιβάλλοντος και τη διαμόρφωση των απαραίτητων συνθηκών για τη διασφάλιση μιας αειφόρου ανάπτυξης.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στην εαρινή σύνοδο της Στοκχόλμης στις 23 και 24 Μαρτίου 2001, ενέκρινε την έκθεση του Συμβουλίου Παιδείας για τους μελλοντικούς στόχους των εκπαιδευτικών συστημάτων και αποφάσισε την εκπόνηση ενός αναλυτικού προγράμματος υλοποίησης της στρατηγικής της Λισσαβόνας στο χώρο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Το Πρόγραμμα «*Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010*» αποτελείται από 3 βασικούς στόχους και 13 συναφείς στόχους που είναι οι εξής (Πασιάς, 2006):

- A. Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην ΕΕ.
  - A.1. Βελτίωση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών.
  - A.2. Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την κοινωνία της γνώσης.
  - A.3. Εξασφάλιση της πρόσβασης στις ΤΠΕ για όλους.
  - A.4. Αύξηση της προσέλευσης στις επιστημονικές και τεχνολογικές σπουδές.
  - A.5. Βέλτιστη χρήση των πόρων.
- B. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση σε όλη η διάρκεια της ζωής.
  - B.1. Ανοικτό περιβάλλον μάθησης.
  - B.2. Ελκυστικότερη μάθηση.

B.3. Υποστήριξη της ενεργοποίησης του πολίτη, της ισότητας των ευκαιριών και της κοινωνικής συνοχής.

C. Συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης ανοικτά στον ευρύτερο κόσμο.

C.1. Ενίσχυση των δεσμών με τον κόσμο της εργασίας και την έρευνας, καθώς και με την ευρύτερη κοινωνία.

C.2. Ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος.

C.3. Βελτίωση της διδασκαλίας ξένων γλωσσών.

C.4. Αύξηση της κινητικότητας και των ανταλλαγών.

C.5. Ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας.

Τέλος, υπάρχει η στρατηγική «Ευρώπη 2020» που προορίζεται να διαδεχθεί την τρέχουσα Στρατηγική της Λισαβόνας, η οποία αποτέλεσε τη στρατηγική μεταρρύθμισης της Ε.Ε. την τελευταία δεκαετία. Η «Ευρώπη 2020» οικοδομεί πάνω στα επιτεύγματα της στρατηγικής της Λισαβόνας ως πλαίσιο εταιρικής σχέσης για την ανάπτυξη και τη δημιουργία απασχόλησης και την ανανεώνει ώστε να ανταποκριθεί σε νέες προκλήσεις (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 24 Απριλίου 2009).

Η "[Νεολαία σε κίνηση](#)" είναι μία από τις επτά πρωτοβουλίες του νέου σχεδίου της ΕΕ, "Ευρώπη 2020", για την ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης και της απασχόλησης, το οποίο έχει θέσει ως στόχο να φθάσει η απασχόληση στο 75% έως τα τέλη της δεκαετίας. Η πρωτοβουλία στοχεύει στην προώθηση της κινητικότητας των νέων στους τομείς της εκπαίδευσης και της μάθησης, έτσι ώστε οι νέοι να αποκτούν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις εμπειρίες που χρειάζονται για να βρουν την πρώτη τους δουλειά. Η κατάλληλη εκπαίδευση θα συμβάλει στη βελτίωση των επαγγελματικών προοπτικών όσων εισέρχονται για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας. Πέντε εκατομμύρια νέοι Ευρωπαίοι αναζητούν σήμερα εργασία.

Η προώθηση της εκπαίδευσης εκτός του πλαισίου του επίσημου σχολικού συστήματος (μη τυπική εκπαίδευση) και της επιχειρηματικότητας, καθώς και η μεγαλύτερη ενημέρωση σχετικά με τις ευκαιρίες φοίτησης στο εξωτερικό είναι μερικά από τα 28 σημεία του προγράμματος. Επιδιώκεται επίσης να γίνουν πιο ελκυστικές οι σπουδές στην Ευρώπη μέσω της προβολής μιας σειράς πανεπιστημίων παγκοσμίου κύρους. Ένας μηχανισμός μικροχρηματοδοτήσεων θα παρέχει στήριξη σε νέους επιχειρηματίες με σκοπό τη σύσταση δικής τους επιχείρησης.

Στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής, η Ε.Ε. παροτρύνει τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν ένα σύστημα παροχής εγγυήσεων για τους νέους. Το σύστημα αυτό θα

εξασφαλίζει στους νέους προσφορά εργασίας, περαιτέρω κατάρτιση ή εργασιακή εμπειρία μέσα σε έξι μήνες από το τέλος των σπουδών τους. Προβλέπεται, επίσης, ειδικός ιστότοπος με τίτλο "Νεολαία σε κίνηση" για όσους ενδιαφέρονται να σπουδάσουν ή να αποκτήσουν εργασιακή εμπειρία στο εξωτερικό, καθώς και ένα νέο ευρωπαϊκό διαβατήριο δεξιοτήτων για χρήση σε όλη την Ε.Ε..

Κεφάλαιο 2: Η χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Θεωρητικές προσεγγίσεις.

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο παρουσιάζονται θεωρητικές προσεγγίσεις σχετικά με τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης καθώς και έννοιες που συναντώνται στον τομέα αυτό, αλλά και ειδικότερες αναφορές για τη χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

2.1 Η χρηματοδότηση της εκπαίδευσης.

Από τον 19^ο αιώνα και ειδικότερα από τότε που καθιερώθηκε η υποχρεωτική στοιχειώδης εκπαίδευση, οι κυβερνήσεις όλων των χωρών ανέλαβαν τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης μέσω των κρατικών προϋπολογισμών. Αυτή η κίνηση θεωρήθηκε δικαιολογημένη λόγω του ότι η εκπαίδευση αποτελεί ένα βασικό αγαθό (merit good), το οποίο θα πρέπει να είναι διαθέσιμο σε όλους άσχετα από την οικονομική τους δυνατότητα. Η συγκεκριμένη πολιτική της κρατικής χρηματοδότησης μπόρεσε να εφαρμοστεί μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1960, διότι η ζήτηση για εκπαίδευση περιοριζόταν αρχικά στη βασική και μετά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, κύκλοι οι οποίοι είχαν χαμηλό κόστος ανά μαθητή και συνεπώς η κάλυψη των εξόδων από το κράτος ήταν δυνατή. Επιπλέον, μόνο ένα μικρό ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 18 έως 25 ετών φοιτούσε στα Πανεπιστήμια και έτσι ακόμα και η τριτοβάθμια εκπαίδευση σε πολλές χώρες, ιδίως Ευρωπαϊκές, επωμίστηκε από το κράτος. Όσον αφορά φυσικά στην Ελλάδα και σύμφωνα πάντα με το άρθρο 16 του Συντάγματος της Ελλάδος, η χρηματοδότηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης πραγματοποιείται από το κράτος και η Ιδιωτική Ανώτατη Εκπαίδευση απαγορεύεται (Ψαχαρόπουλος, 1999; Psacharopoulos, 2003).

Μετά το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου και πιο συγκεκριμένα μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1960, οι ραγδαίες εξελίξεις στα πεδία της γνώσης, της τεχνολογίας, της οικονομίας αλλά και της αγοράς εργασίας, είχαν ως αποτέλεσμα να παρατηρηθεί αύξηση της ζήτησης για εκπαίδευση, ειδικά για τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το γεγονός αυτό, είχε σαν συνέπεια τη θεαματική αύξηση των δαπανών. Έτσι, το πρόβλημα της χρηματοδότησης της εκπαίδευσης, που υπήρχε από το παρελθόν, έγινε ακόμη εντονότερο. Οι περισσότερες χώρες της Βόρειας Αμερικής, καθώς και της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης, προκειμένου να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα αυτό, θέσπισαν νέες διαδικασίες ροής των πόρων, υιοθετώντας σύγχρονες προσεγγίσεις της

οικονομικής επιστήμης. Αυτό, λοιπόν, που χαρακτηρίζει το κλείσιμο του 20^{ου} αιώνα είναι η αναθεώρηση της φιλοσοφίας και των πολιτικών χρηματοδότησης της εκπαίδευσης. Οι μεταβολές που πραγματοποιήθηκαν ήταν τόσο ριζικές που να δικαιολογούν τη χρήση του όρου «αλλαγή χρηματοδοτικού παραδείγματος» (Τσαμαδιάς, 2010; Busse, Wurzburg, Zappacosta, 2003).

Συνοπτικά, θα αναφερθούν κάποια καινοτομικά μέτρα που ελήφθησαν στην εκπαίδευση (Ψαχαρόπουλος, 1999):

- *Ανάκτηση του κόστους (cost recovery)*. Η μέθοδος αυτή βασίζεται στη πληρωμή διδάκτρων ακόμα και γι' αυτούς που φοιτούν σε δημόσια πανεπιστήμια, ώστε να συμβάλλουν στο κόστος των σπουδών τους.
- *Ιδιωτική Εκπαίδευση*. Πραγματοποιείται πληρωμή διδάκτρων. Με τη μέθοδο αυτή εκτονώνεται κατά κάποιο τρόπο η πίεση στο δημόσιο ταμείο για τη χρηματοδότηση όλου του φάσματος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ελευθερώνονται πόροι, που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη βελτίωση της κρατικής εκπαίδευσης.
- *Φοιτητικά δάνεια*. Δάνεια που παίρνουν οι φοιτητές για να καλύψουν τα δίδακτρα και το διαφυγόν εισόδημα τους, σε περίπτωση που δεν έχουν τρέχον οικογενειακό εισόδημα. Το δάνειο το ξεπληρώνει ο φοιτητής μετά την αποφοίτηση και μάλιστα, υπάρχουν μερικά σχήματα δανείων που επιτρέπουν την εξόφληση αφού ο απόφοιτος βρει δουλειά.
- *Κουπόνια (vouchers)*. Η μέθοδος αυτή συνίσταται στο να δώσει το κράτος εκείνο που μπορεί να ξοδέψει στο φοιτητή ή την οικογένεια του, προκειμένου να φοιτήσει σε όποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα θέλει.

Η χρηματοδότηση είναι μια έννοια άμεσα συνδεδεμένη με την έννοια των δαπανών. Πρόκειται για δύο έννοιες, οι οποίες πολύ συχνά εναλλάσσονται και ίσως θεωρούνται, από ορισμένους, το ίδιο πράγμα. Σε ότι αφορά το Κράτος, από τεχνική άποψη, η χρηματοδότηση είναι τα χρήματα που παρέχονται από την κεντρική κυβέρνηση στην τοπική αυτοδιοίκησης και κατ' επέκταση στα σχολεία. Από την άλλη μεριά, οι δαπάνες είναι τα χρήματα που ξοδεύονται από την τοπική αυτοδιοίκηση και τα σχολεία για την εκπαίδευση και δεν αντιστοιχούν πάντα στα παρεχόμενα χρήματα. Τόσο η χρηματοδότηση όσο και οι δαπάνες μπορούν να εξεταστούν εκ των υστέρων

(πραγματική χρηματοδότηση, απολογιστικές δαπάνες), ή/και εκ των προτέρων (προβλεπόμενη χρηματοδότηση, προϋπολογιζόμενες δαπάνες) (Bolton, 2009).

Στην πράξη, υπάρχουν διαφορές στις στατιστικές χρήσεις της χρηματοδότησης και των δαπανών (Bolton, 2009):

- Η χρηματοδότηση «κοιτάζει» πιο μπροστά. Ανάλογα με το στάδιο του κύκλου επανεξέτασης των δαπανών, τα σχεδιαζόμενα επίπεδα χρηματοδότησης, μπορούν να αφορούν σε βάθος χρόνου έως και κάποιων ετών. Στον αντίποδα, οι προϋπολογιζόμενες δαπάνες της τοπικής αυτοδιοίκησης, πραγματοποιούνται σε ετήσια βάση και έτσι μπορούμε να ενημερωθούμε σχετικά μόνο για το τρέχον ή το επόμενο έτος.
- Η χρηματοδότηση εξετάζεται σε ένα γενικότερο επίπεδο, ενώ τα στοιχεία των δαπανών μπορούν να αναλυθούν λεπτομερώς. Οι δαπάνες μπορούν να εξεταστούν, παραδείγματος χάρη, ανά επίπεδο εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, κλπ), ανά είδος (δαπάνες για εκπαιδευτικό προσωπικό, εξοπλισμό, κλπ), καθώς και ανά μεμονωμένο σχολείο.

Το κόστος στην Εκπαίδευση, ιδιωτικό και κοινωνικό, συγκροτείται από δύο συνιστώσες: το άμεσο και το έμμεσο. Πιο συγκεκριμένα (Τσαμαδιάς, 2010):

- *Άμεσο Ιδιωτικό Κόστος (Direct Private Cost)* είναι οι δαπάνες του ατόμου για εκπαίδευση σε ένα ορισμένο κύκλο εκπαίδευσης.
- *Έμμεσο Ιδιωτικό Κόστος (Indirect Private Cost)* ενός ατόμου για εκπαίδευση σε ένα ορισμένο κύκλο εκπαίδευσης, είναι τα διαφυγόντα έσοδα από την πώληση/μίσθωση των συντελεστών οι οποίοι αποτελούν ιδιοκτησία του.
- *Άμεσο Κοινωνικό Κόστος (Direct Social Cost)* είναι οι δαπάνες της κοινωνίας για την αγορά/μίσθωση των εισροών σε ένα ορισμένο κύκλο εκπαίδευσης.
- *Έμμεσο Κοινωνικό Κόστος (Indirect Social Cost)* είναι το κόστος ευκαιρίας της κοινωνίας για τους όλους τους πόρους που χρησιμοποιούνται στη διαδικασία εκπαίδευσης για ένα ορισμένο κύκλο εκπαίδευσης και δεν αποτελούν στοιχεία του άμεσου κόστους.

Η έννοια του κόστους ευκαιρίας, είναι μια έννοια που χρησιμοποιείται για να καλύψει κενά που υπάρχουν στην κοστολόγηση, όταν αυτή περιλαμβάνει δαπάνες που αναφέρονται σε «χαμένες ευκαιρίες» σε προσωπικό ή κοινωνικό επίπεδο. Ειδικότερα, ο

όρος *κόστος ευκαιρίας* αναφέρεται στη χρηματική αξία των ενεργειών/πόρων, οι οποίες ίσως να μην είναι άμεσα μετρήσιμες και η αποτίμησή τους γίνεται με την ενδεικτική τιμή της πλέον παραγωγικής εναλλακτικής, ποσοτικοποιημένης χρήσης τους (Ματθαίου, Δημάκος, Καρατζιά, 1999).

Επιπλέον, το κόστος της εκπαίδευσης διακρίνεται σε τρέχον/λειτουργικό (current) και σε κεφαλαιουχικό (capital) κόστος. Το λειτουργικό μέρος των δαπανών για εκπαίδευση, το οποίο είναι σε πολλές περιπτώσεις το 90% της συνολικής δαπάνης (Ψαχαρόπουλος, 1999), περιλαμβάνει τις αμοιβές του εκπαιδευτικού προσωπικού, τα βιβλία και το εκπαιδευτικό υλικό, τα ενοίκια κτιρίων κ.α.. Από την άλλη μεριά, το κεφαλαιουχικό κόστος περιλαμβάνει τις δαπάνες για επένδυση και αγορά ειδών που διαρκούν περισσότερο από ένα χρόνο, όπως την αγορά ή την ανακατασκευή κτιρίων, καθώς και την αγορά βαρέως εξοπλισμού ή οχημάτων (UNESCO, 2009).

2.2 Η χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι θεμελιώδης βαθμίδα του εκπαιδευτικού συστήματος. Είναι, το επίπεδο, όπου επιλέγονται οι μελλοντικοί φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και αποκτούν βασικές δεξιότητες. Οι μαθητές εισέρχονται στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως παιδιά και την αφήνουν ως νέοι ενήλικες. Αυτό που βιώνουν εκεί, θα επηρεάσει την πορεία του υπόλοιπου της ζωής τους. Είναι το επίπεδο στο οποίο οι νέοι εδραιώνουν τις βασικές γνώσεις, που τους παρείχε το δημοτικό σχολείο και αποκτούν την κουλτούρα που θα τους επιτρέψει να είναι χρήσιμοι πολίτες για την κοινωνία. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι μαθητές χτίζουν τη γνώση τους μέσω της εμπειρίας και των πειραμάτων και, φυσικά, διδάσκονται ουσιαστικής σημασίας θέματα όπως η επιστήμη, η υγεία, η εκπαίδευση και η τεχνολογία. Τέλος, οι νέοι μαθαίνουν πώς να σκέφτονται, πώς να ζουν, πώς να εργάζονται και πώς να συνεργάζονται με άλλους (Lewin, Caillods, 2001).

Όπως γίνεται αντιληπτό, ο ρόλος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι πολύ σημαντικός και ουσιαστικός για τη ζωή ενός ανθρώπου. Για τη διευκόλυνση του συγκεκριμένου ρόλου, μεγάλο μερίδιο ευθύνης έχει και η χρηματοδότηση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Πώς, όμως, γίνεται η χρηματοδότηση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα;

Η χρηματοδότηση της εκπαίδευσης στην Ελλάδα πραγματοποιείται, κατά κύριο λόγο, από το κράτος μέσω του τακτικού προϋπολογισμού και του προγράμματος

δημόσιων επενδύσεων και, σε μικρότερο βαθμό, από μη κρατικές πηγές (δημόσιες υπηρεσίες, ιδιώτες κλπ).

Ο αρμόδιος φορέας για την εκπαίδευση στη χώρα μας είναι το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων (ΥΠ.Π.Δ.Β.Μ.Θ.) και η χρηματοδότησή του, όπως ήδη αναφέρθηκε, γίνεται από δύο βασικές πηγές (κρατικός προϋπολογισμός λειτουργικών δαπανών καθώς και προϋπολογισμός δημόσιων επενδύσεων). Σε αυτές τις πηγές χρηματοδότησης, εντάσσονται και εκείνες που προέρχονται από τους προϋπολογισμούς του Υπουργείου Εσωτερικών και της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (Σαΐτη, 2000).

Αναλυτικότερα, ο προϋπολογισμός των λειτουργικών δαπανών, περιλαμβάνει τις δαπάνες μισθοδοσίας του μεγαλύτερου μέρους του εκπαιδευτικού και διοικητικού προσωπικού, που εργάζεται για την εκπαίδευση, αλλά και τις πιστώσεις για επιχορήγηση, οι οποίες διατίθενται σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ), όπως τα Α.Ε.Ι, τα Τ.Ε.Ι, το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας (Κ.Ε.Ε), κλπ και σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου (ΝΠΙΔ), όπως ο Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (Ο.ΕΠ.ΕΚ.) και το Εθνικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Κ.Ε.Κ.). Τέλος, στη συγκεκριμένη πηγή χρηματοδότησης, περιλαμβάνονται και οι πιστώσεις για προμήθειες ειδών και υπηρεσιών, που καλύπτουν ανάγκες λειτουργίας του Υπουργείου Παιδείας και γενικά της εκπαίδευσης, π.χ. εξοπλισμός, διδακτικά βιβλία, υλικά γενικών εξετάσεων κλπ).

Σε ότι αφορά τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Εσωτερικών, εκεί εγγράφονται οι πιστώσεις για τη χρηματοδότηση των σχολείων της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίες προέρχονται από τα έσοδα του κράτους. Η κατανομή των πιστώσεων γίνεται από το Νομαρχιακό Συμβούλιο με εισήγηση της Προϊσταμένης Αρχής Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και διατίθενται για κάλυψη λειτουργικών αναγκών του σχολείου (θέρμανση, φωτισμό, ύδρευση, τηλέφωνο, αγορά αναλώσιμων κ.α.), την αμοιβή των καθαριστριών και την επισκευή και συντήρηση των κτιρίων. Η διαχείριση αυτών των ανωτέρω πιστώσεων είναι υπευθυνότητα της «Σχολικής Επιτροπής», η οποία είναι ένα δημοτικό και κοινοτικό πρόσωπο, αποτελούμενο από εκπρόσωπο του δήμου ή της κοινότητας, εκπρόσωπο του συλλόγου γονέων των μαθητών του σχολείου και εκπροσώπους των μαθητικών κοινοτήτων για τα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Επιπρόσθετα, ο προϋπολογισμός των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, στις οποίες υπάγονται τα Γραφεία και οι Διευθύνσεις των δύο πρώτων βαθμίδων εκπαίδευσης,

περιλαμβάνει τις πιστώσεις για κάλυψη δαπανών της εκπαίδευσης, όπως είναι οι δαπάνες διεξαγωγής γενικών εξετάσεων, οδοιπορικών εξόδων, μεταφοράς μαθητών κ.α.. Καλύπτει, επίσης, τους μισθούς, τις εισφορές για την κοινωνική ασφάλιση, τα επιδόματα επί του βασικού μισθού και τα επιδόματα εξομάλυνσης του διδακτικού και διοικητικού προσωπικού σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης (Κ.Ε.Ε., 2003). Οι πιστώσεις αυτές αναλύονται σύμφωνα με τις διατάξεις του λογιστικού των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων.

Αναφορικά, τώρα, με τον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων, την ευθύνη για την κατάρτιση και την υλοποίησή του, την έχει η Διεύθυνση Προγραμματισμού και Επιχειρησιακών Ερευνών (ΔΙΠΕΕ) του Υπουργείου Παιδείας. Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων καλύπτει καταρχήν τις δαπάνες πάγιου κεφαλαίου, δηλαδή την αγορά ακινήτων, τις κατασκευές και επισκευές των κτιρίων και εγκαταστάσεων, την προμήθεια και συντήρηση του εξοπλισμού και των εργαστηρίων. Επίσης, καλύπτει τις δαπάνες προετοιμασίας και δημιουργίας νέων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, την ενίσχυση της επιστημονικής έρευνας και γενικότερα τη στήριξη της συνολικής εκπαιδευτικής πολιτικής.

Η χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης από το Υπουργείο Παιδείας, για το έτος 2008, καλύπτει το 37,8% του συνόλου του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου Παιδείας. Επιπλέον, το 98,8% των δαπανών του ΥΠΕΠΘ για τη δευτεροβάθμια καλύπτει, ουσιαστικά, δαπάνες μισθοδοσίας, ενώ από τις δαπάνες των Νομαρχιών, το 94,7% αφορά επίσης δαπάνες μισθοδοσίας προσωπικού. Ακόμη, κατά τη διάρκεια της τριετίας 2006-2008, εκτός από το ότι παρατηρείται γενικά αύξηση κατά 15% των δαπανών για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, παρουσιάζεται και ειδικότερα αύξηση κατά 17,1% της δαπάνης ανά μαθητή (3.229€ → 3.781€), καθώς και αύξηση κατά 14,3% της δαπάνης ανά διδάσκοντα (22.732€ → 25.990€) για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ, 2010).

Σε αυτό το σημείο, αξίζει να αναφερθεί ότι, βάσει του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.) 2007-2013, οργανώνονται και υλοποιούνται καινοτόμα και αναπτυξιακά προγράμματα που χρηματοδοτούνται κατά 75% από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατά 25% από εθνικούς πόρους. Πρόκειται για το τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» που συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.) καθώς και για Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.) σε επίπεδο υποδομών και

εξοπλισμού για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και της δια βίου μάθησης. Βασικός στόχος του εγχειρήματος είναι η οργάνωση εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης, κατά τρόπο ικανό να δίνει ενεργό συμμετοχή στην κοινωνία, να οδηγεί σε απρόσκοπτη ένταξη στην αγορά εργασίας και να καταπολεμά τη σχολική διαρροή, ιδιαίτερα για τις ευπαθείς ομάδες (ΕΥΡΩΔΙΚΗ, 2009/2010).

Εκτός, όμως, από τις δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση στην Ελλάδα, υπάρχουν και οι ιδιωτικές δαπάνες. Η ιδιωτική δαπάνη που διατίθεται για την εκπαίδευση, καλύπτει τον τομέα παροχής υπηρεσιών εκπαίδευσης από τα ιδιωτικά εκπαιδευτήρια, τα οποία λειτουργούν παράλληλα με τα δημόσια. Επίσης, καλύπτει το κόστος των υπηρεσιών των ιδιωτικών φροντιστηρίων που προσφέρουν παράλληλη διδασκαλία των μαθημάτων του σχολείου, των φροντιστηρίων ξένων γλωσσών και άλλων δραστηριοτήτων, όπως αγορά γραφικής ύλης, σχολικών βοηθημάτων, καθώς και των εκπαιδευτικών που χρησιμοποιούνται από την οικογένεια και τους εκπαιδευόμενους, συμπληρωματικά, για παροχή ενισχυτικής διδασκαλίας.

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με την Ε.Σ.Υ.Ε., οι οικονομικοί πόροι από ιδιωτικές δαπάνες είναι ιδιαίτερα χαμηλοί και κυμαίνονται, τα τελευταία χρόνια, μεταξύ του 0,2% και 0,3%, ως ποσοστό του Α.Ε.Π και για τρεις βαθμίδες εκπαίδευσης συνολικά (Ε.Σ.Υ.Ε., 2005). Να σημειωθεί ότι, η επιτυχία ή η αποτυχία μιας χώρας σε έναν δείκτη μπορεί να οδηγήσει σε ορισμένα γενικά συμπεράσματα, αλλά όμως δεν είναι σίγουρο ότι αποτυπώνει πλήρως την πραγματικότητα. Στη χώρα μας, για παράδειγμα, με βάση τα επίσημα στοιχεία που καταγράφονται, παρουσιάζονται τα χαμηλότερα ποσοστά ιδιωτικών δαπανών στην εκπαίδευση. Βέβαια, δεν συμπεριλαμβάνονται ανεπίσημα στοιχεία, που αφορούν, κυρίως, σε έξοδα νοικοκυριών για ιδιωτικά σχολεία, φροντιστήρια και σε ιδιαίτερα μαθήματα κατ' οίκον, κάτι που θα επέφερε διαφοροποίηση τόσο στον αντίστοιχο δείκτη, όσο και στο σύνολο των δαπανών για την ελληνική εκπαίδευση, οι οποίες σε αυτήν την περίπτωση θα μπορούσαν να καταχωριστούν μεταξύ των υψηλότερων και όχι των χαμηλότερων στις χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. (Παπαγεωργίου, Χατζηδήμα, 2003).

Μάλιστα, οι Κανελλόπουλος και Ψαχαρόπουλος, με έρευνα τους που δημοσιεύθηκε το 1995 και η οποία αφορούσε στις ιδιωτικές δαπάνες της εκπαίδευσης στην Ελλάδα για το έτος 1988, έβγαλαν το συμπέρασμα ότι τα ελληνικά νοικοκυριά ξοδεύουν πολλά χρήματα στην ιδιωτική εκπαίδευση των παιδιών τους (δίδακτρα σε ιδιωτικά σχολεία, φροντιστήρια, ιδιαίτερα μαθήματα, ξένες γλώσσες, μουσική, βιβλία

και γραφική ύλη), δαπάνες που ανέρχονται στο 2,08% των συνολικών οικογενειακών δαπανών, και το γεγονός αυτό συμβαίνει για δύο λόγους:

- επειδή τα οφέλη για την κοινωνία σχετίζονται σε πολύ μεγάλο βαθμό, με το μορφωτικό επίπεδο του κάθε ατόμου ξεχωριστά, και
- επειδή οι κρατικοί πόροι δεν επιτρέπουν σε πολλές ελληνικές οικογένειες να πάρουν το ποσό και το είδος της εκπαίδευσης που επιθυμούν (Kanellopoulos C., Psacharopoulos G., 1995).

Η συνολική δαπάνη (δημόσια και ιδιωτική) για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση το 2008 στην Ελλάδα ήταν 4.198.682.241,67€, ποσό που αντιστοιχεί στο 1,76% του Α.Ε.Π. (πίνακας 2.1). Το 62,1% των δαπανών αυτών αφορά σε δημόσιες δαπάνες για τη δευτεροβάθμια (τακτικός προϋπολογισμός), τόσο των Κεντρικών Υπηρεσιών του ΥΠΕΠΘ, όσο και των Περιφερειακών Υπηρεσιών του στους Νομούς/Νομαρχίες. Το 37,9% των συνολικών δαπανών αφορά σε ιδιωτικές δαπάνες για τη δευτεροβάθμια, δηλαδή σε δαπάνες που κατέβαλαν για τη συγκεκριμένη εκπαιδευτική βαθμίδα τα νοικοκυριά. Κατά τη διάρκεια της τριετίας 2006-2008 η συνολική δαπάνη για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση αυξήθηκε κατά 13,3%. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στην αύξηση κατά 3,6% των δημοσίων δαπανών για τη δευτεροβάθμια ως ποσοστό του Α.Ε.Π., από 1,05% το 2006 σε 1,09% το 2008. Την ίδια περίοδο, οι ιδιωτικές δαπάνες για τη δευτεροβάθμια ως ποσοστό του Α.Ε.Π. παρουσίασαν μείωση κατά 2%, από 0,68% το 2006 σε 0,67% το 2008 (ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ, 2010).

2.3 Η αποδοτικότητα των επενδύσεων στην εκπαίδευση.

Οι επενδύσεις στην εκπαίδευση έχουν μακροπρόθεσμες αποδόσεις οι οποίες είναι δύσκολο να υπολογιστούν. Στις περισσότερες χώρες οι επενδύσεις αυτές είναι ευθύνη κυρίως του δημόσιου τομέα. Επειδή όμως, τα δημόσια κεφάλαια είναι περιορισμένα, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην αύξηση των επενδύσεων στην εκπαίδευση και από τον ιδιωτικό τομέα. Επιπλέον, εκτός από την οικονομική διάσταση των αποτελεσμάτων της εκπαιδευτικής πολιτικής σε κοινωνικό και ιδιωτικό επίπεδο, υπάρχουν οφέλη και σε ατομικό επίπεδο με την έννοια της ποιότητας ζωής, της ανόδου του βιοτικού επιπέδου και του ενεργού κοινωνικού ρόλου (Σπυροπούλου, 2008).

Για την αξιολόγηση της χορήγησης των οικονομικών πόρων δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις έννοιες της αποδοτικότητας (efficiency) και της ισότητας (equity). Η πρώτη αφορά στη σχέση «εισροές - εκροές» στην εκπαίδευση, ενώ η δεύτερη στην

εξασφάλιση από το σχολείο της ισότητας ευκαιριών και καλύτερης επιτυχίας για όλους, αποκλείοντας περιορισμούς που παρουσιάζονται από εξωγενείς παράγοντες όπως η οικονομική κατάσταση της οικογένειας και η γεωγραφική θέση του τόπου κατοικίας (Σπυροπούλου 2008; Commission of the European Communities, 2005; European Commission, 2004β).

Οι εκτιμήσεις αποδοτικότητας της και της αποτελεσματικότητας (εκ των υστέρων και εκ των προτέρων) των χρησιμοποιούμενων πόρων, που έχουν πραγματοποιηθεί με τις διαθέσιμες επιστημονικές μεθόδους αξιολόγησης, αποτελούν «εργαλεία» λήψης αποφάσεων για τις επενδύσεις και τις δημόσιες πολιτικές. Παρέχουν χρήσιμους «δείκτες» για εκπαιδευτικό σχεδιασμό και αποτελεσματική κατανομή των πόρων μεταξύ των εναλλακτικών χρήσεων. Για την Ελλάδα, έχουν γίνει σχετικά λίγες εμπειρικές μελέτες εκτίμησης των ιδιωτικών και κοινωνικών επενδύσεων στην εκπαίδευση (Τσαμαδιάς, Χανής, 2011). Ευρήματα εμπειρικών μελετών για την αποδοτικότητα ιδιωτικών και κοινωνικών επενδύσεων ειδικά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση για την Ελλάδα, παρουσιάζονται στο κεφάλαιο 3 της παρούσας εργασίας.

Η αποδοτικότητα μπορεί να υπολογιστεί από την πλευρά του ιδιώτη που επενδύει στην εκπαίδευση (ιδιωτική), ή από την πλευρά του κράτους (κοινωνική) (Ψαχαρόπουλος, 1999). Οι εννοιολογικές διαφορές μεταξύ των δύο τύπων αποδοτικότητας παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 2.2: Εννοιολογικές διαφορές μεταξύ Ιδιωτικής και Κοινωνικής Αποδοτικότητας Επενδύσεων στην Παιδεία.

Έννοια / Στοιχεία	Ιδιωτική Αποδοτικότητα	Κοινωνική Αποδοτικότητα
Κόστος	Μόνο ότι δαπανά το άτομο και η οικογένεια για εκπαίδευση	Ιδιωτικό κόστος συν ότι δαπανά το Κράτος για εκπαίδευση
Όφελος	Καθαρές διαφορές εισοδημάτων των αποφοίτων μεταξύ διαδοχικών επιπέδων εκπαίδευσης	Διαφορές παραγωγικότητας μεταξύ επιπέδων εκπαίδευσης ή ακαθάριστες αποδοχές

Πηγή: (Ψαχαρόπουλος, 1999).

Σύμφωνα με τον Ψαχαρόπουλο, κάποιες γενικές τάσεις που διαφαίνονται σχετικά με τις ιδιωτικές και κοινωνικές αποδοτικότητες των επενδύσεων στην εκπαίδευση είναι (Ψαχαρόπουλος, 1999):

- Η ιδιωτική αποδοτικότητα είναι μεγαλύτερη της κοινωνικής, λόγω επιδοτήσεως της εκπαίδευσης από το κράτος (ωφέλεια ατόμων > ωφέλεια κράτους):
[$\Gamma_I > \Gamma_K$].
- Ισχύει ο νόμος των φθινουσών αποδόσεων, με την έννοια ότι όσο χαμηλότερο είναι το επίπεδο εκπαίδευσης, τόσο μεγαλύτερη είναι η αποδοτικότητα:
[$\Gamma_{1-βάθμια} > \Gamma_{2-βάθμια} > \Gamma_{3-βάθμια}$].
- Η αποδοτικότητα της επένδυσης σε ένα είδος εκπαίδευσης γενικού τύπου, π.χ. γενικά λύκεια, είναι μεγαλύτερη από αντίστοιχες τεχνικές/επαγγελματικές σπουδές, π.χ. ΕΠΑ.Λ., ΕΠΑ.Σ. και ΤΕΙ:
[$\Gamma_{ΓΕΝΙΚΗ} > \Gamma_{ΤΕΧΝΙΚΗ}$].
- Η αποδοτικότητα των επενδύσεων για τη μόρφωση των γυναικών είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των ανδρών:
[$\Gamma_{ΓΥΝΑΙΚΩΝ} > \Gamma_{ΑΝΔΡΩΝ}$].
- Η επένδυση σε εκπαίδευση αποδίδει περισσότερο γι' αυτούς που εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα:
[$\Gamma_{ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ} > \Gamma_{ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ}$].
- Ο νόμος των φθινουσών αποδόσεων ισχύει και σε διακρατικό επίπεδο. Οι αποδόσεις είναι μεγαλύτερες σε φτωχές χώρες:
[$\Gamma_{ΑΦΡΙΚΗ} > \Gamma_{ΗΠΑ}$].
- Όσο πιο ανοιχτό είναι το ελεύθερο εμπόριο σε μια οικονομία, όσο μικρότερο είναι το % του ΑΕΠ που είναι δημόσιο, και όσο λιγότερη κρατική παρέμβαση υπάρχει, τόσο πιο αποδοτικό είναι το ανθρώπινο κεφάλαιο:
[$\Gamma_{ΑΝΟΙΧΤΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ} > \Gamma_{ΚΛΕΙΣΤΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ}$].
- Ο νόμος φθινουσών αποδόσεων ισχύει και διαχρονικώς, εντός μιας ορισμένης χώρας, και για ένα συγκεκριμένο επίπεδο εκπαίδευσης η απόδοση μειώνεται συν τω χρόνω:
[$\Gamma_t > \Gamma_{t+1} > \Gamma_{t+2} > \dots$]. Εξαιρέση αυτού του κανόνα αποτελούν οι πολύ προηγμένες οικονομίες όπως των Ηνωμένων Πολιτειών και του Καναδά, όπου παρατηρείται αύξηση των αποδόσεων.

Κεφάλαιο 3: Η χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Επισκόπηση ευρημάτων εμπειρικών ερευνών για τις χώρες της Ευρωζώνης.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται ευρήματα εμπειρικών ερευνών του Ο.Ο.Σ.Α., της Eurostat, της UNESCO και της Παγκόσμιας Τράπεζας Δεδομένων, σχετικά με τη χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και των παράγοντες που την επηρεάζουν.

3.1 Παράγοντες που επηρεάζουν τη χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Στους πίνακες που ακολουθούν, περιλαμβάνονται στατιστικά στοιχεία από την Παγκόσμια Τράπεζα Δεδομένων (Worldbank, Databank) που αφορούν σε παράγοντες που επηρεάζουν τη χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στις χώρες της Ευρωζώνης. Αξίζει να σημειωθεί ότι, τα συγκεκριμένα δεδομένα είναι τα μόνα που βρέθηκαν και σχετίζονται αποκλειστικά με τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και όχι σε συνδυασμό με κάποια άλλη βαθμίδα εκπαίδευσης.

Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται δεδομένα σχετικά με τις εγγραφές μαθητών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, (συνολικές, καθαρά, ακαθάριστα, συνολικά ποσοστά), με τους μαθητές που επανέλαβαν τάξη, με τον αριθμό των εκπαιδευτικών και τέλος υπάρχει και ένας πίνακας σχετικά με το εργατικό δυναμικό με δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Ο κάθε πίνακας ακολουθείται και από καταγραφή των κυριοτέρων συμπερασμάτων:

Πίνακας 3.1: Συνολικές εγγραφές μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σε δημόσια και ιδιωτικά σχολεία.

α/α	Χώρες Ευρωζώνης	2001	2003	2005	2007
		Αριθμός Εγγραφών	Αριθμός Εγγραφών	Αριθμός Εγγραφών	Αριθμός Εγγραφών
1	Αυστρία	749.135	764.426	781.292	777.792
2	Βέλγιο	1.125.256	1.181.327	814.539	825.293
3	Γαλλία	5.876.047	5.859.127	6.036.192	5.940.366
4	Γερμανία	8.387.525	8.446.559	8.289.699	7.981.848
5	Ελλάδα	743.462	713.850	715.537	682.012
6	Ιρλανδία	...	...	317.337	316.015
7	Ισπανία	3.183.282	3.052.662	3.107.816	3.080.161
8	Ιταλία	4.433.892	4.528.300	4.507.408	4.553.163
9	Κάτω Χώρες	1.402.928	1.415.170	1.410.547	1.444.057
10	Κύπρος	64.065	64.711	64.293	64.853
11	Λουξεμβούργο	33.606	34.716	35.946	38.209
12	Μάλτα	36.243	37.556	40.541	36.977
13	Πορτογαλία	813.172	766.172	669.529	680.338
14	Σλοβακία	663.555	669.578	662.659	617.109
15	Σλοβενία	224.747	217.587	181.299	152.720
16	Φινλανδία	499.882	508.063	430.596	432.607
<i>Μ.Ο. χωρών Ευρωζώνης</i>		1.882.453 ^{^,1}	1.883.987 ^{^,1}	1.750.077 [^]	1.726.470 [^]
<i>Μ.Ο. χωρών ΕΕ</i>		...	...	...	...
<i>Μ.Ο. χωρών ΟΟΣΑ</i>		...	...	...	...

Πηγή: (Worldbank / World Databank).

Σημειώσεις: (...): ελλείπουσα τιμή.

(^): εκτίμηση συγγραφέως.

(¹): μέσος όρος χωρών Ευρωζώνης, εκτός Ιρλανδίας.

Στον Πίνακα 3.1 παρουσιάζονται οι συνολικές εγγραφές μαθητών (student enrolment) στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα στις χώρες της Ευρωζώνης, ανεξαρτήτως ηλικίας, για τα έτη 2001, 2003, 2005 και 2007. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν είναι τα εξής:

- Ο μέσος όρος των εγγραφών στις χώρες Ευρωζώνης εμφανίζει μια μείωση της τάξης του 8,3%, περίπου, για το έτος 2007 σε σχέση με το έτος 2001.
- Μία αντίστοιχη μείωση με αυτήν του μέσου όρου της Ευρωζώνης εμφανίζει και η Ελλάδα, στην οποία οι εγγραφές μαθητών στη δευτεροβάθμια από 743.462 το έτος 2001, έπεσαν στις 682.012 το 2007.
- Οι μεγαλύτερες μειώσεις στον αριθμό των εγγραφών (έτος 2007 σε σχέση με το 2001) πραγματοποιήθηκαν, στη Σλοβενία (↓ 32% περίπου), το Βέλγιο (↓ 26,6% περίπου) και την Πορτογαλία (↓ 16,3% περίπου), ενώ μικρότερες μειώσεις (και σε σχέση με την Ελλάδα) είχαν, η Σλοβακία, η Γερμανία, η Ισπανία και η Ιρλανδία.
- Σε αντίθεση με το μέσο όρο της Ευρωζώνης, αύξηση στον αριθμό των εγγραφών των μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρουσίασαν η Αυστρία, η Γαλλία, η Ιταλία, οι Κάτω Χώρες, η Κύπρος, η Μάλτα και το Λουξεμβούργο, το οποίο εμφάνισε και την μεγαλύτερη αύξηση (έτος 2007 σε σχέση με 2001: ↑ 12% περίπου).

Στον πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 3.2), καταγράφονται τα καθαρά ποσοστά εγγραφών μαθητών (net enrolment rate) στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα για τα έτη 2001, 2003, 2005 και 2007, τα οποία απεικονίζονται και στο Γράφημα Α.1 του Παραρτήματος. Λέγοντας καθαρές εγγραφές, εννοούμε τον λόγο των εγγεγραμμένων μαθητών που βρίσκονται στην επίσημη σχολική ηλικία, σύμφωνα με το Διεθνές Ευρωπαϊκό Πρότυπο Ταξινόμησης της Εκπαίδευσης της UNESCO (*International Standard Classification of Education*) — *ISCED*, 1997), προς τον πληθυσμό των ατόμων που βρίσκονται στη συγκεκριμένη επίσημη σχολική ηλικία.

Πίνακας 3.2: Καθαρό ποσοστό εγγεγραμμένων μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σε δημόσια και ιδιωτικά σχολεία.*

α/α	Χώρες Ευρωζώνης	2001		2003		2005		2007	
		%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.
1	Αυστρία	...	-	...	-	...	-	...	-
2	Βέλγιο	...	-	97	1	86	7	...	-
3	Γαλλία	92	2	94	2	98	1	98	1
4	Γερμανία	...	-	...	-	...	-	...	-
5	Ελλάδα	83	7	84	9	91	5	91	6
6	Ιρλανδία	84	6	85	8	87	6	88	8
7	Ισπανία	91	3	92	4	94	3	94	4
8	Ιταλία	...	-	91	5	92	4	92	5
9	Κάτω Χώρες	89	4	88	6	87	6	89	7
10	Κύπρος	88	5	93	3	94	3	95	3
11	Λουξεμβούργο	81	8	80	11	82	8	83	9
12	Μάλτα	80	9	87	7	87	6	82	10
13	Πορτογαλία	81	8	81	10	81	9	88	8
14	Σλοβακία	...	-	...	-	...	-	...	-
15	Σλοβενία	...	-	92	4	91	5	91	6
16	Φινλανδία	94	1	94	2	95	2	97	2
<i>Μ.Ο. χωρών Ευρωζώνης</i>		86 ^{^,1}		89 ^{^,2}		90 ^{^,3}		91 ^{^,4}	
<i>Μ.Ο. χωρών ΕΕ</i>		...		...		...		...	
<i>Μ.Ο. χωρών ΟΟΣΑ</i>		...		...		...		...	

Πηγή: (Worldbank / World Databank).

Σημειώσεις: (*) : είναι ο λόγος των εγγεγραμμένων παιδιών που βρίσκονται στην επίσημη σχολική ηλικία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (σύμφωνα με την ISCED), προς τον πληθυσμό των ατόμων που βρίσκονται στη συγκεκριμένη επίσημη σχολική ηλικία.

Δ.Κ.: Δείκτης Κατάταξης.

(...): ελλείπουσα τιμή.

(^): εκτίμηση συγγραφέως.

(¹): μέσος όρος 10 χωρών Ευρωζώνης με υπάρχουσες τιμές στον πίνακα, για το 2001.

(²): μέσος όρος 13 χωρών Ευρωζώνης με υπάρχουσες τιμές στον πίνακα, για το 2003.

(³): μέσος όρος 13 χωρών Ευρωζώνης με υπάρχουσες τιμές στον πίνακα, για το 2005.

(⁴): μέσος όρος 12 χωρών Ευρωζώνης με υπάρχουσες τιμές στον πίνακα, για το 2007.

Από τον Πίνακα 3.2 προκύπτουν τα παρακάτω:

- Τα ποσοστά των καθαρών εγγραφών για την Ελλάδα, παρουσιάζουν μια αύξηση 8 ποσοστιαίων μονάδων (2007) σε σχέση με το 2001 και αγγίζουν το 91% , ποσοστό ίδιο με αυτό του μέσου όρου της Ευρωζώνης.
- Ο μέσος όρος των χωρών της Ευρωζώνης για τις καθαρές εγγραφές, παρουσιάζει μια σταδιακή αύξηση από το 2001, που κυμαινόταν στο 86%, μέχρι και το 2007 που ανέρχεται στο 91%.
- Τα μεγαλύτερα ποσοστά καθαρών εγγραφών μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, εμφανίζουν η Κύπρος με 95%, η Φινλανδία με 97% και η Γαλλία με 98%, με έτος αναφοράς το 2007.
- Η Ελλάδα μαζί με τη Σλοβενία βρίσκονται στην 6^η θέση κατάταξης των χωρών της Ευρωζώνης για το έτος 2007, προχωρώντας από τα μεγαλύτερα στα μικρότερα ποσοστά καθαρών εγγραφών. Παρατηρείται άνοδος για την Ελλάδα, η οποία το 2003 ήταν στην 9^η θέση και πτώση για τη Σλοβενία, η οποία το 2003 ήταν στην 4^η θέση του δείκτη κατάταξης.
- Τις λιγότερες καθαρές εγγραφές μαθητών στη δευτεροβάθμια εμφανίζουν το Λουξεμβούργο και η Μάλτα με ποσοστά 83% και 82% αντίστοιχα (έτος αναφοράς 2007).

Στον επόμενο πίνακα (Πίνακας 3.3) αναφέρονται τα ακαθάριστα ποσοστά εγγραφών μαθητών (gross enrollment rate) στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα στις χώρες της Ευρωζώνης, για τα έτη 2001, 2003, 2005 και 2007. Οι ακαθάριστες εγγραφές είναι ο λόγος των συνολικών εγγραφών, ανεξαρτήτως ηλικίας, προς τον πληθυσμό των ατόμων που βρίσκονται στην επίσημη σχολική ηλικία, σύμφωνα πάντα με το Διεθνές Ευρωπαϊκό Πρότυπο Ταξινόμησης της Εκπαίδευσης της UNESCO. Γίνεται, έτσι, κατανοητός, ο λόγος για τον οποίο αρκετά από τα ποσοστά που παρουσιάζονται στον πίνακα έχουν τιμές μεγαλύτερες από το 100%. Οι μεταβολές των συγκεκριμένων ποσοστών, ανά χώρα και έτος, απεικονίζονται στο Γράφημα Α.2 του Παραρτήματος.

Πίνακας 3.3: Ακαθάριστο ποσοστό εγγραφών μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σε δημόσια και ιδιωτικά σχολεία.*

α/α	Χώρες Ευρωζώνης	2001		2003		2005		2007	
		%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.
1	Αυστρία	98	9	99	9	100	8	100	8
2	Βέλγιο	155	1	160	1	109	4	110	5
3	Γαλλία	108	5	108	6	113	2	113	3
4	Γερμανία	99	8	100	8	101	7	101	7
5	Ελλάδα	93	11	96	11	102	6	102	6
6	Ιρλανδία	107	6	109	5	111	3	113	3
7	Ισπανία	113	4	113	4	118	1	119	2
8	Ιταλία	96	10	99	9	99	9	100	8
9	Κάτω Χώρες	123	3	121	3	118	1	120	1
10	Κύπρος	93	11	98	10	97	10	98	9
11	Λουξεμβούργο	98	9	96	11	94	12	95	11
12	Μάλτα	90	12	95	12	105	5	98	9
13	Πορτογαλία	107	6	107	7	97	10	101	7
14	Σλοβακία	86	13	91	13	94	12	93	12
15	Σλοβενία	106	7	108	6	96	11	97	10
16	Φινλανδία	127	2	131	2	111	3	111	4
<i>Μ.Ο. χωρών Ευρωζώνης</i>		106 [^]		108 [^]		104 [^]		104 [^]	
<i>Μ.Ο. χωρών ΕΕ</i>		...		...		...		...	
<i>Μ.Ο. χωρών ΟΟΣΑ</i>		..		...		...		...	

Πηγή: (Worldbank / World Databank).

Σημειώσεις: (*): είναι ο λόγος των συνολικών εγγραφών, ανεξαρτήτως ηλικίας, προς τον πληθυσμό των ατόμων που βρίσκονται στην επίσημη σχολική ηλικία.

Δ.Κ.: Δείκτης Κατάταξης.

(...): ελλείπουσα τιμή.

(^): εκτίμηση συγγραφέως.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τον Πίνακα 3.3 είναι τα εξής:

- Η Ελλάδα παρουσιάζει αύξηση 9 ποσοστιαίων μονάδων στις ακαθάριστες εγγραφές μαθητών στη δευτεροβάθμια από το έτος 2001 έως το 2005, με ποσοστά που ανέρχονται στο 93% και 102% αντίστοιχα. Από το 2005 όμως, έως και το 2007 οι ακαθάριστες εγγραφές παραμένουν σταθερές στο ποσοστό του 102%.
- Το ποσοστό των ακαθάριστων εγγραφών για την Ελλάδα (έτος αναφοράς 2007) είναι μικρότερο από αυτό του μέσου όρου Ευρωζώνης, το οποίο ανέρχεται στο 104%. Η Ελλάδα βρίσκεται στην 6^η θέση κατάταξης μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης, προχωρώντας από τα μεγαλύτερα προς τα μικρότερα ποσοστά ακαθάριστων εγγραφών στη δευτεροβάθμια.
- Στις πρώτες 2 θέσεις της κατάταξης βρίσκονται οι Κάτω Χώρες και η Ισπανία με ποσοστά ακαθάριστων εγγραφών 120% και 119% αντίστοιχα, ενώ στις 2 τελευταίες θέσεις βρίσκονται το Λουξεμβούργο με 95% και η Σλοβακία με 93%.

Ο ακόλουθος Πίνακας 3.4, αναφέρει τα ποσοστά εγγραφών μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε ιδιωτικά σχολεία στις χώρες της Ευρωζώνης, για τα έτη 2001, 2003, 2005 και 2007 και διακρίνονται τα παρακάτω:

- Η Ελλάδα παρουσιάζει από τα χαμηλότερα ποσοστά εγγραφών στη δευτεροβάθμια σε ιδιωτικά σχολεία (5%), σε σχέση με το μέσο όρο της Ευρωζώνης που αγγίζει το 16% (2007). Ίδιο ποσοστό έχει και η Ιταλία.
- Οι μόνες χώρες που έχουν μικρότερο ποσοστό από την Ελλάδα στις ιδιωτικές εγγραφές είναι η Ιρλανδία και η Σλοβενία με 1% (2007).
- Τα μεγαλύτερα ποσοστά ιδιωτικών εγγραφών στη δευτεροβάθμια εμφανίζουν, για το 2007, η Γαλλία με 26%, η Ισπανία και η Μάλτα με 28%, ενώ αίσθηση προκαλούν τα ποσοστά των Κάτω Χωρών για τα έτη 2001 και 2003 που είναι 84% και 83% αντίστοιχα.

Πίνακας 3.4: Ποσοστό εγγραφών μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε ιδιωτικά σχολεία.

α/α	Χώρες Ευρωζώνης	2001		2003		2005		2007	
		%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.
1	Αυστρία	...	-	9	9	10	8	10	7
2	Βέλγιο	58	2	57	2	68	1	68	1
3	Γαλλία	25	5	25	5	25	4	26	3
4	Γερμανία	7	10	7	11	8	9	8	8
5	Ελλάδα	6	11	6	12	6	11	5	10
6	Ιρλανδία	0	14	1	15	1	13	1	11
7	Ισπανία	29	3	29	3	28	2	28	2
8	Ιταλία	5	12	5	13	5	12	5	10
9	Κάτω Χώρες	84	1	83	1	...	-	...	-
10	Κύπρος	11	8	12	8	13	7	14	6
11	Λουξεμβούργο	18	6	18	6	18	5	18	4
12	Μάλτα	27	4	28	4	26	3	28	2
13	Πορτογαλία	14	7	15	7	15	6	16	5
14	Σλοβακία	6	11	6	12	8	9	8	8
15	Σλοβενία	2	13	2	14	1	13	1	11
16	Φινλανδία	8	9	8	10	7	10	7	9
<i>Μ.Ο. χωρών Ευρωζώνης</i>		19		19		15		16 ^{^,1}	
<i>Μ.Ο. χωρών ΕΕ</i>		...		...		...		...	
<i>Μ.Ο. χωρών ΟΟΣΑ</i>		...		...		...		...	

Πηγή: (Worldbank / World Databank).

Σημειώσεις: Δ.Κ.: Δείκτης Κατάταξης.

(...): ελλείπουσα τιμή.

(^): εκτίμηση συγγραφέως.

(¹): μέσος όρος χωρών Ευρωζώνης χωρίς τις Κάτω Χώρες, για το 2007.

Στο Γράφημα Α.3 του Παραρτήματος απεικονίζονται και οι μεταβολές των ιδιωτικών εγγραφών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ανά χώρα και έτος.

Στον επόμενο πίνακα (Πίνακας 3.5), καταγράφονται τα ποσοστά των μαθητών των χωρών της Ευρωζώνης, που επανέλαβαν την ίδια τάξη στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, για τα έτη 2001, 2003, 2005 και 2007.

Πίνακας 3.5: Ποσοστό μαθητών που επανέλαβε την ίδια τάξη στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σε δημόσια και ιδιωτικά σχολεία.

α/α	Χώρες Ευρωζώνης	2001		2003		2005		2007	
		%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.
1	Αυστρία	...	-	...	-	...	-	...	-
2	Βέλγιο	...	-	...	-	...	-	...	-
3	Γαλλία	9	1	...	-	8	1	8	2
4	Γερμανία	3	3	3	2	3	4	3	4
5	Ελλάδα	...	-	...	-	4	3	3	4
6	Ιρλανδία	2	4	2	3	2	5	1	6
7	Ισπανία	...	-	...	-	...	-	...	-
8	Ιταλία	...	-	2	3	3	4	3	4
9	Κάτω Χώρες	5	2	4	1	5	2	5	3
10	Κύπρος	2	4	2	3	2	5	1	6
11	Λουξεμβούργο	...	-	...	-	...	-	9	1
12	Μάλτα	1	5	0	5	1	6	2	5
13	Πορτογαλία	...	-	...	-	...	-	...	-
14	Σλοβακία	...	-	1	4	1	6	2	5
15	Σλοβενία	2	4	1	4	1	6	1	6
16	Φινλανδία	0	6	0	5	0	7	...	-
<i>Μ.Ο. χωρών Ευρωζώνης</i>		4 ^{^,1}		2 ^{^,2}		4		4 ^{^,3}	
<i>Μ.Ο. χωρών ΕΕ</i>		...		...		...		...	
<i>Μ.Ο. χωρών ΟΟΣΑ</i>		...		...		...		...	

Πηγή: (Worldbank / World Databank).

Σημειώσεις: Δ.Κ.: Δείκτης Κατάταξης.

(...): ελλείπουσα τιμή.

(^): εκτίμηση συγγραφέως.

(¹): μέσος όρος 8 χωρών Ευρωζώνης με υπάρχουσες τιμές στον πίνακα, για το 2001.

(²): μέσος όρος 9 χωρών Ευρωζώνης με υπάρχουσες τιμές στον πίνακα, για το 2003.

(³): μέσος όρος 11 χωρών Ευρωζώνης με υπάρχουσες τιμές στον πίνακα, για το 2007.

Από τον Πίνακα 3.5 διαφαίνονται τα ακόλουθα:

- Το ποσοστό των μαθητών που επανέλαβαν την ίδια τάξη στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, φαίνεται μειωμένο για την Ελλάδα το έτος 2007 σε σχέση με το 2005, κατά μία ποσοστιαία μονάδα (4% → 3%) και είναι μικρότερο από το μέσο όρο της Ευρωζώνης που φτάνει το 4% (Γράφημα Α.4 Παραρτήματος).
- Αντίστοιχα ποσοστά με την Ελλάδα, για το 2007, εμφανίζουν η Γερμανία και η Ιταλία (3%), ενώ τα μεγαλύτερα ποσοστά μαθητών που επανέλαβαν την ίδια τάξη παρουσιάζουν η Γαλλία (8%) και το Λουξεμβούργο (9%).
- Η Ιρλανδία, η Κύπρος και η Σλοβενία είναι οι χώρες με τους λιγότερους μαθητές που επανέλαβαν την ίδια τάξη στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, για το 2007, με ποσοστό 1%, ενώ αίσθηση προκαλούν τα ποσοστά της Φινλανδίας για τα έτη 2001, 2003 και 2005, τα οποία την εμφανίζουν να μην έχει μαθητές που επανέλαβαν κάποια τάξη.

Ο παρακάτω πίνακας (Πίνακας 3.6), περιλαμβάνει τον αριθμό των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών της Ευρωζώνης, για τα έτη 2001, 2003, 2005 και 2007. Από τον συγκεκριμένο πίνακα προκύπτουν τα εξής:

- Ο αριθμός των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Ελλάδας, από το 2001 έως το 2007, παρουσιάζει μια αύξηση της τάξης του 8,7% περίπου. Σημαντική αύξηση, μέσα σε 2 χρόνια (2005 – 2007) παρουσίασε και ο μέσος όρος των χωρών της Ευρωζώνης, η οποία πλησιάζει το 9,5% περίπου.
- Οι χώρες στις οποίες αυξήθηκε περισσότερο ο αριθμός των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας, από το 2001 έως το 2007, είναι η Φινλανδία (↑ 14,1%) και η Κύπρος (↑ 17,2%).
- Σημαντική μείωση του αριθμού των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, από το 2001 έως το 2007, εμφάνισε η Σλοβακία (↓ 7,7%) και, από το 2003 έως το 2007, η Γαλλία (↓ 7%).

Πίνακας 3.6: Αριθμός εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε δημόσια και ιδιωτικά σχολεία.

α/α	Χώρες Ευρωζώνης	2001	2003	2005	2007
		Αριθμός Εκπαιδευτικών	Αριθμός Εκπαιδευτικών	Αριθμός Εκπαιδευτικών	Αριθμός Εκπαιδευτικών
1	Αυστρία	...	72.629	71.135	71.710
2	Βέλγιο	108.755	117.726	...	...
3	Γαλλία	506.304	510.943	528.062	490.955
4	Γερμανία	588.329	595.388	595.635	593.011
5	Ελλάδα	78.963	83.004	86.365	86.513
6	Ιρλανδία	...	...	...	...
7	Ισπανία	292.759	274.801	280.030	285.033
8	Ιταλία	441.168	428.177	427.646	450.757
9	Κάτω Χώρες	...	108.149	107.410	108.440
10	Κύπρος	5.031	5.326	5.694	6.075
11	Λουξεμβούργο	3.125	3.279	3.493	3.755
12	Μάλτα	3.625	3.840	3.939	...
13	Πορτογαλία	83.651	87.302	93.803	92.965
14	Σλοβακία	52.159	51.817	50.526	48.162
15	Σλοβενία	17.100	15.845	16.173	16.179
16	Φινλανδία	37.925	41.555	41.982	44.170
<i>Μ.Ο. χωρών Ευρωζώνης</i>		170.684 ^{^,1}	159.985 ^{^,2}	165.135 ^{^,3}	176.748 ^{^,4}
<i>Μ.Ο. χωρών ΕΕ</i>		...	...	...	...
<i>Μ.Ο. χωρών ΟΟΣΑ</i>		...	...	...	...

Πηγή: (Worldbank / World Databank).

Σημειώσεις: (...): ελλείπουσα τιμή.

(^): εκτίμηση συγγραφέως.

(¹): μέσος όρος 13 χωρών Ευρωζώνης με υπάρχουσες τιμές στον πίνακα, για το 2001.

(²): μέσος όρος 15 χωρών Ευρωζώνης με υπάρχουσες τιμές στον πίνακα, για το 2003.

(³): μέσος όρος 14 χωρών Ευρωζώνης με υπάρχουσες τιμές στον πίνακα, για το 2005.

(⁴): μέσος όρος 13 χωρών Ευρωζώνης με υπάρχουσες τιμές στον πίνακα, για το 2007.

Στον πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 3.7), καταγράφεται το εργατικό δυναμικό των χωρών της Ευρωζώνης με δευτεροβάθμια εκπαίδευση (*labor force with secondary education*), ως ποσοστό του συνολικού εργατικού δυναμικού της κάθε χώρας, για τα έτη 2001, 2003, 2005 και 2007.

Πίνακας 3.7: Εργατικό δυναμικό με δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του συνολικού εργατικού δυναμικού.

α/α	Χώρες Ευρωζώνης	2001		2003		2005		2007	
		%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.
1	Αυστρία	65	2	66	2	64	2	63	2
2	Βέλγιο	36	12	36	10	...	-	...	-
3	Γαλλία	47	5	44	6	44	5	44	5
4	Γερμανία	59	4	59	4	...	-	59	3
5	Ελλάδα	38	11	39	8	42	7	42	6
6	Ιρλανδία	41	9	39	8	39	9	38	9
7	Ισπανία	20	13	...	-	23	10	24	11
8	Ιταλία	40	10	42	7	44	5	44	5
9	Κάτω Χώρες	45	6	...	-	43	6	31	10
10	Κύπρος	41	9	37	9	40	8	41	7
11	Λουξεμβούργο	43	8	47	5	...	-	40	8
12	Μάλτα	..	-	...	-	22	11	22	12
13	Πορτογαλία	12	14	13	11	15	12	15	13
14	Σλοβακία	80	1	78	1	77	1	78	1
15	Σλοβενία	62	3	64	3	63	3	...	-
16	Φινλανδία	44	7	44	6	46	4	46	4
<i>Μ.Ο. χωρών Ευρωζώνης</i>		45		48		40		44	
<i>Μ.Ο. χωρών ΕΕ</i>		...		...		...		...	
<i>Μ.Ο. χωρών ΟΟΣΑ</i>		...		...		...		...	

Πηγή: (Worldbank / World Databank).

Σημειώσεις: Δ.Κ.: Δείκτης Κατάταξης.

(...): ελλείπουσα τιμή.

Τα συμπεράσματα που βγαίνουν από τον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 3.7) είναι:

- Το ποσοστό του εργατικού δυναμικού με δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα, παρουσίασε μια αύξηση 4 ποσοστιαίων μονάδων από το 2001 έως το 2005 (38% → 42%) και παραμένει σταθερό στο 42% έως το 2007 (Γράφημα Α.5 Παραρτήματος).
- Το εργατικό δυναμικό της Ελλάδος με δευτεροβάθμια εκπαίδευση εμφανίζεται λιγότερο σε σχέση με το μέσο όρο της Ευρωζώνης (44%), για το έτος 2007.
- Τα μικρότερα ποσοστά εργατικού δυναμικού με δευτεροβάθμια εκπαίδευση για το 2007, έχουν η Πορτογαλία (13%), η Μάλτα (12%) και η Ισπανία (11%).
- Οι χώρες με τα μεγαλύτερα ποσοστά εργατικού δυναμικού με δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ευρωζώνη για το 2007, είναι η Αυστρία (63%) και η Σλοβακία (78%).

3.2 Δαπάνες για Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Στη συνέχεια, οι πίνακες που έχουν δημιουργηθεί αφορούν στις δαπάνες σχετικά με τη *δευτεροβάθμια εκπαίδευση* στις χώρες της Ευρωζώνης. Συγκεκριμένα, υπάρχουν στοιχεία για τις δαπάνες ανά μαθητή (σε \$) (Πίνακας 3.8), τις δαπάνες ανά μαθητή ως ποσοστό του κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. (Πίνακας 3.9), τις δαπάνες ως ποσοστό των συνολικών εκπαιδευτικών δαπανών (Πίνακας 3.10), τις δημόσιες δαπάνες ως ποσοστό των συνολικών δημοσίων εκπαιδευτικών δαπανών (Πίνακας 3.11), τις τρέχουσες δημόσιες δαπάνες ως ποσοστό των συνολικών τρεχουσών δαπανών (Πίνακας 3.12), τις δαπάνες για την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του Α.Ε.Π. (Πίνακας 3.13) και τέλος τις δημόσιες δαπάνες ως ποσοστό του Α.Ε.Π. (Πίνακας 3.14).

Έτσι, στον Πίνακα 3.8, που έπεται παρουσιάζονται οι δαπάνες ανά μαθητή για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης στις χώρες της Ευρωζώνης, για τα έτη 2001, 2003, 2005 και 2007.

Πίνακας 3.8: Δαπάνες ανά μαθητή για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση (από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης).

α/α	Χώρες Ευρωζώνης	2001		2003		2005		2007	
		Σε \$	Δ. Κ.	Σε \$	Δ. Κ.	Σε \$	Δ. Κ.	Σε \$	Δ. Κ.
1	Αυστρία	8.562	2	8.943	2	9.751	2	10.641	2
2	Βέλγιο	7.912	5	7.708	5	7.731	6	8.992	6
3	Γαλλία	8.107	4	8.653	3	8.927	3	9.532	4
4	Γερμανία	6.620	6	7.173	7	7.636	8	7.841	9
5	Ελλάδα	3.768	12	4.954	12	8.423	4	...	-
6	Ιρλανδία	5.245	11	6.374	10	7.500	9	9.375	5
7	Ισπανία	5.442	10	6.418	9	7.211	11	8.730	7
8	Ιταλία	8.258	3	7.938	4	7.648	7	8.004	8
9	Κάτω Χώρες	6.403	8	6.996	8	7.741	5	10.248	3
10	Κύπρος	...	-	...	-	...	-	...	-
11	Λουξεμβούργο	11.091	1	17.078	1	18.845	1	17.928	1
12	Μάλτα	...	-	...	-	...	-	...	-
13	Πορτογαλία	5.976	9	6.094	11	6.473	13	6.833	12
14	Σλοβακία	1.874	13	2.401	13	2.716	14	3.219	13
15	Σλοβενία	...	-	...	-	7.065	12	7.267	11
16	Φινλανδία	6.537	7	7.402	6	7.324	10	7.829	10
<i>Μ.Ο. χωρών Ευρωζώνης</i>		6.449		7.978		8.768		9.435	
<i>Μ.Ο. χωρών ΕΕ</i>		6.963		7.924		7.399		8.118	
<i>Μ.Ο. χωρών ΟΟΣΑ</i>		6.510		6.962		7.804		8.267	

Πηγές: (OECD-Education at a glance 2004), (OECD-Education at a glance 2006), (OECD-Education at a glance 2008), (OECD-Education at a glance 2010).

Σημειώσεις: Δ.Κ.: Δείκτης Κατάταξης.

(...): ελλείπουσα τιμή.

Οι μεταβολές των δαπανών ανά μαθητή για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ανά χώρα και έτος, απεικονίζονται στο Γράφημα Α.6 του Παραρτήματος.

Από τον Πίνακα 3.8 προκύπτουν τα παρακάτω:

- Η Ελλάδα έχει παρουσιάσει μια πολύ σημαντική αύξηση στις δαπάνες ανά μαθητή για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση από το 2001 έως το 2005, αύξηση που αγγίζει το 123,54% (υπερδιπλασιασμός), γι' αυτό και από τη 12^η θέση κατάταξης μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης, ανέβηκε στην 4^η θέση και έγινε μία απ' τις χώρες με τις περισσότερες δαπάνες ανά μαθητή. Επιπλέον, οι δαπάνες της Ελλάδας ανά μαθητή για το 2005, είναι πολύ κοντά στο μέσο όρο της Ευρωζώνης για το ίδιο έτος (Ελλάδα: 8.423\$ - Ευρωζώνη: 8.768\$).
- Όλες οι χώρες της Ευρωζώνης εμφανίζουν αύξηση στις δαπάνες ανά μαθητή για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση από το 2001 έως το 2007, εκτός από την Ιταλία, η οποία αποτελεί τη μοναδική χώρα που εμφανίζει μείωση.
- Οι χώρες με τις περισσότερες δαπάνες ανά μαθητή για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατά το έτος 2007, είναι οι Κάτω Χώρες (10.248\$) και η Αυστρία (10.641\$), ενώ στην 1^η θέση της κατάταξης κυριαρχεί, με πολύ μεγάλη διαφορά από τις δύο προηγούμενες χώρες, το Λουξεμβούργο (17.928\$).
- Τις λιγότερες δαπάνες ανά μαθητή για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, για το έτος 2007, εμφανίζουν η Σλοβενία (7.267\$) και η Πορτογαλία (6.833\$), ενώ στην τελευταία θέση της κατάταξης βρίσκεται η Σλοβακία (3.219\$), η οποία, βέβαια, έχει παρουσιάσει σημαντική αύξηση στις δαπάνες ανά μαθητή από το 2001, που φτάνει το 71,77%.

Στον επόμενο πίνακα (Πίνακα 3.9) καταγράφονται οι δαπάνες ανά μαθητή για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του κατά κεφαλήν Α.Ε.Π., από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης, στις χώρες της Ευρωζώνης, για τα έτη 2001, 2003, 2005 και 2007. Υπάρχει, επίσης, και απεικόνιση των συγκεκριμένων δαπανών, ανά χώρα και έτος, στο Γράφημα Α.7 του Παραρτήματος.

Πίνακας 3.9: Δαπάνες ανά μαθητή για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης).

α/α	Χώρες Ευρωζώνης	2001		2003		2005		2007	
		%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.
1	Αυστρία	30	3	29	5	29	6	29	3
2	Βέλγιο	29	4	26	6	24	11	26	6
3	Γαλλία	30	3	30	4	30	5	29	3
4	Γερμανία	26	5	26	6	25	10	23	7
5	Ελλάδα	22	8	24	8	33	2	...	-
6	Ιρλανδία	18	9	19	10	20	13	21	9
7	Ισπανία	25	6	26	6	26	9	28	4
8	Ιταλία	33	2	30	4	28	7	26	6
9	Κάτω Χώρες	22	8	22	9	22	12	26	6
10	Κύπρος	38	1	42	1	40	1	41	1
11	Λουξεμβούργο	23	7	31	3	27	8	22	8
12	Μάλτα	22	8	...	-	...	-	...	-
13	Πορτογαλία	33	2	35	2	32	3	30	2
14	Σλοβακία	17	10	18	11	17	14	16	10
15	Σλοβενία	26	5	25	7	31	4	27	5
16	Φινλανδία	25	6	26	6	24	11	22	8
<i>Μ.Ο. χωρών Ευρωζώνης</i>		26		27		27		26	
<i>Μ.Ο. χωρών ΕΕ</i>		26		27		26		25	
<i>Μ.Ο. χωρών ΟΟΣΑ</i>		26		26		26		24	

Πηγές: (OECD-Education at a glance 2004), (OECD-Education at a glance 2006), (OECD-Education at a glance 2008), (OECD-Education at a glance 2010), (UNESCO Institute for Statistics).

Σημειώσεις: Δ.Κ.: Δείκτης Κατάταξης.
(...): ελλείπουσα τιμή.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τον Πίνακα 3.9 είναι τα εξής:

- Οι δαπάνες ανά μαθητή ως ποσοστό του κατά κεφαλήν Α.Ε.Π., φαίνεται ότι αυξήθηκαν για την Ελλάδα από το 2001 ως το 2005 κατά 11 ποσοστιαίες μονάδες (22% → 33%), γεγονός που ανέβασε την Ελλάδα από την 8^η θέση

στην 2^η θέση μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης.

- Πάνω από την Ελλάδα, στην 1^η θέση (2005), βρίσκεται η Κύπρος, θέση την οποία κρατά και το 2007 με τις δαπάνες ανά μαθητή για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση να αγγίζουν το 41% του κατά κεφαλήν Α.Ε.Π..
- Η Ελλάδα (33%) βρίσκεται (2005) αρκετά πάνω από το μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης (27%).
- Για το έτος 2007, εκτός από την Κύπρο (41%) τις περισσότερες δαπάνες ανά μαθητή για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του Α.Ε.Π. εμφανίζουν η Πορτογαλία (30%), η Αυστρία (29%), η Γαλλία (29%) και η Ισπανία (28%).
- Τις λιγότερες δαπάνες ανά μαθητή για τη δευτεροβάθμια ως ποσοστό του Α.Ε.Π., για το έτος 2007, έχουν η Ιρλανδία (21%) και η Σλοβακία (16%).

Ο ακόλουθος πίνακας (Πίνακας 3.10) περιέχει τις δαπάνες για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό των συνολικών εκπαιδευτικών δαπανών, από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης, στις χώρες της Ευρωζώνης, για τα έτη 2001, 2003, 2005 και 2007. Προκύπτουν τα εξής:

- Η Ελλάδα από το 2005 έως το 2007 αύξησε τις δαπάνες της για δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατά 4,1% (33,9% → 38%). Όμως, παρά την αύξηση αυτή, συνεχίζει να εμφανίζεται ως μια απ' τις χώρες με τις λιγότερες δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση μαζί με την Ιρλανδία (34,3%) (Γράφημα Α.8 Παραρτήματος).
- Το ποσοστό των δαπανών για δευτεροβάθμια εκπαίδευση (2007) είναι μικρότερο από το μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης, που φτάνει το 41% και ο οποίος, αντίθετα απ' την Ελλάδα, μειώθηκε από το 2005 έως το 2007 (41,9% → 41%).
- Κοντά στο ποσοστό των δαπανών για δευτεροβάθμια εκπαίδευση της Ελλάδας, κινείται και η Ισπανία (38,1%, 2007), ενώ οι χώρες της Ευρωζώνης που εμφανίζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά είναι η Ιταλία (45,1%), η Αυστρία (46,3%) και η Σλοβακία (46,6%).

Πίνακας 3.10: Δαπάνες για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό των συνολικών εκπαιδευτικών δαπανών (από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης).

α/α	Χώρες Ευρωζώνης	2001		2003		2005		2007	
		%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.	%	Δ.Κ.	%	Δ. Κ.
1	Αυστρία	45.2	7	48.9	2	45.9	6	46.3	2
2	Βέλγιο	43.3	8	42.6	7	43.1	7	42.9	5
3	Γαλλία	49.8	3	48.9	2	47.1	4	...	-
4	Γερμανία	49.0	5	48.6	3	47.7	3	...	-
5	Ελλάδα	35.4	13	36.5	11	33.9	13	38.0	8
6	Ιρλανδία	34.4	14	35.3	12	34.8	12	34.3	9
7	Ισπανία	41.8	10	40.3	9	39.5	10	38.1	7
8	Ιταλία	48.7	6	47.1	4	46.5	5	45.1	3
9	Κάτω Χώρες	39.8	12	38.4	10	39.4	11	...	-
10	Κύπρος	50.3	2	45.9	6	49.1	1	43.8	4
11	Λουξεμβούργο	...	-	...	-	...	-	...	-
12	Μάλτα	...	-	...	-	...	-	...	-
13	Πορτογαλία	42.4	9	41.0	8	40.8	9	...	-
14	Σλοβακία	51.3	1	50.6	1	48.9	2	46.6	1
15	Σλοβενία	49.2	4	46.6	5	...	-	...	-
16	Φινλανδία	40.1	11	41.0	8	41.9	8	42.6	6
<i>Μ.Ο. χωρών Ευρωζώνης</i>		42.7		42.6		41.9		41.0	
<i>Μ.Ο. χωρών ΕΕ</i>		...		...		...		...	
<i>Μ.Ο. χωρών ΟΟΣΑ</i>		...		...		...		...	

Πηγές: (UNESCO Institute for Statistics).

Σημειώσεις: (...): ελλείπουσα τιμή.

Ο Πίνακας 3.11 που έπεται, περιλαμβάνει τις δημόσιες δαπάνες για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό των συνολικών δημοσίων εκπαιδευτικών δαπανών στις χώρες της Ευρωζώνης, για τα έτη 2001, 2003, 2005 και 2007.

Πίνακας 3.11: Δημόσιες δαπάνες για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό των συνολικών δημοσίων εκπαιδευτικών δαπανών.

α/α	Χώρες Ευρωζώνης	2001		2003		2005		2007	
		%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.
1	Αυστρία	45	4	49	2	46	3	46	2
2	Βέλγιο	43	5	43	5	43	5	43	5
3	Γαλλία	50	2	49	2	47	2	45	3
4	Γερμανία	...	-	...	-	...	-	47	1
5	Ελλάδα	35	8	36	9	34	10	...	-
6	Ιρλανδία	34	9	35	10	35	9	34	8
7	Ισπανία	42	6	40	7	39	8	38	7
8	Ιταλία	49	3	47	3	47	2	45	3
9	Κάτω Χώρες	40	7	38	8	39	8	41	6
10	Κύπρος	50	2	46	4	45	4	44	4
11	Λουξεμβούργο	...	-	...	-	...	-	...	-
12	Μάλτα	...	-	...	-	...	-	44	4
13	Πορτογαλία	42	6	41	6	41	7	...	
14	Σλοβακία	51	1	51	1	49	1	47	1
15	Σλοβενία	49	3	47	3	...	-	...	-
16	Φινλανδία	40	7	41	6	42	6	43	5
<i>Μ.Ο. χωρών Ευρωζώνης</i>		43		43		43		43	
<i>Μ.Ο. χωρών ΕΕ</i>		...		...		...		...	
<i>Μ.Ο. χωρών ΟΟΣΑ</i>		...		...		...		...	

Πηγή: (Worldbank / World Databank).

Σημειώσεις: Δ.Κ.: Δείκτης Κατάταξης.

(...): ελλείπουσα τιμή.

Μελετώντας τον Πίνακα 3.11, προκύπτει ότι:

- Από το 2003 έως το 2005, η Ελλάδα μειώνει τις δημόσιες δαπάνες της για δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατά 2% (36% → 34%) και γίνεται η χώρα με το χαμηλότερο ποσοστό, ενώ συγχρόνως ο μέσος όρος της Ευρωζώνης

(2005) βρίσκεται στο 43% (Γράφημα Α.9 Παραρτήματος).

- Κοντά στα ποσοστά της Ελλάδας (2005) σχετικά με τις δημόσιες δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση, βρίσκονται η Ιρλανδία (35%) και Ισπανία (39%), χώρες οι οποίες συνεχίζουν να έχουν τα χαμηλότερα ποσοστά και για το έτος 2007 (34% και 38% αντίστοιχα).
- Τα μεγαλύτερα ποσοστά δημοσίων δαπανών για δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ευρωζώνη για το 2005, εμφανίζουν η Σλοβακία (49%), η Γαλλία (47%), η Ιταλία (47%) και η Αυστρία (46%) με ποσοστά πολύ μεγαλύτερα από αυτό τις Ελλάδας. Οι συγκεκριμένες χώρες διατηρούν την πρωτιά τους και μέχρι το 2007, μαζί με τη Γερμανία (47%), παρόλο που εμφανίζονται με μειωμένες τις δημόσιες δαπάνες τους για εκπαίδευση κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες η καθεμιά, εκτός της Αυστρίας που παραμένει σταθερή.

Στη συνέχεια, υπάρχει ο Πίνακας 3.12, ο οποίος παρουσιάζει τις τρέχουσες δημόσιες δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση στις χώρες της Ευρωζώνης, για τα έτη 2001, 2003, 2005 και 2007. Εξάγονται τα εξής συμπεράσματα:

- Η Ελλάδα μαζί με την Ιρλανδία αποτελούν τις χώρες με τα μικρότερα ποσοστά τρεχουσών δημοσίων δαπανών για δευτεροβάθμια εκπαίδευση (2005) με ποσοστά 37% και 35% αντίστοιχα, όταν ο μέσος όρος της Ευρωζώνης αγγίζει το 43%.
- Οι χώρες με τα μεγαλύτερα ποσοστά τρεχουσών δημοσίων δαπανών για τη δευτεροβάθμια, για το 2005, είναι η Σλοβακία με 50% καθώς και η Γαλλία, η Αυστρία και η Ιταλία με ποσοστό 47% η καθεμιά. Αξίζει να σημειωθεί ότι, οι εν λόγω χώρες βρίσκονται στις υψηλότερες θέσεις και για το έτος 2007 μαζί με τη Γερμανία (48%), με τα ποσοστά, όμως, των τρεχουσών δημοσίων δαπανών τους για δευτεροβάθμια εκπαίδευση, να εμφανίζουν πτώση (Γαλλία: ↓ 3%, Σλοβακία: ↓ 3%, Ιταλία: ↓ 1%), εκτός της Αυστρίας. Αντίθετα, ο μέσος όρος της Ευρωζώνης εμφανίζει αύξηση από το 2005 έως το 2007, από 43% σε 44% (Γράφημα Α.10 Παραρτήματος).

Πίνακας 3.12: Τρέχουσες δημόσιες δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό των συνολικών τρεχουσών εκπαιδευτικών δαπανών.

α/α	Χώρες Ευρωζώνης	2001		2003		2005		2007	
		%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.	%	Δ.Κ	%	Δ.Κ
1	Αυστρία	45	5	49	1	47	2	47	2
2	Βέλγιο	...	-	...	-	43	4	43	5
3	Γαλλία	50	3	49	1	47	2	44	4
4	Γερμανία	...	-	...	-	...	-	48	1
5	Ελλάδα	38	8	...	-	37	6	...	-
6	Ιρλανδία	35	9	35	4	35	7	35	8
7	Ισπανία	43	6	41	3	41	5	39	7
8	Ιταλία	49	4	...	-	47	2	46	3
9	Κάτω Χώρες	...	-	...	-	...	-	...	-
10	Κύπρος	51	2	45	2	44	3	44	4
11	Λουξεμβούργο	...	-	...	-	...	-	...	-
12	Μάλτα	...	-	...	-	...	-	44	4
13	Πορτογαλία	43	6	41	3	41	5	...	-
14	Σλοβακία	52	1	...	-	50	1	47	2
15	Σλοβενία	...	-	...	-	...	-	...	-
16	Φινλανδία	40	7	...	-	41	5	42	6
<i>Μ.Ο. χωρών Ευρωζώνης</i>		45 ^{^,1}		43 ^{^,2}		43 ^{^,3}		44 ^{^,4}	
<i>Μ.Ο. χωρών ΕΕ</i>		...		...		...		...	
<i>Μ.Ο. χωρών ΟΟΣΑ</i>		...		...		...		...	

Πηγή: (Worldbank / World Databank).

Σημειώσεις: Δ.Κ.: Δείκτης Κατάταξης.

(...): ελλείπουσα τιμή.

(^): εκτίμηση συγγραφέως.

(¹): μέσος όρος 10 χωρών Ευρωζώνης με υπάρχουσες τιμές στον πίνακα, για το 2001.

(²): μέσος όρος 6 χωρών Ευρωζώνης με υπάρχουσες τιμές στον πίνακα, για το 2003.

(³): μέσος όρος 11 χωρών Ευρωζώνης με υπάρχουσες τιμές στον πίνακα, για το 2005.

(⁴): μέσος όρος 11 χωρών Ευρωζώνης με υπάρχουσες τιμές στον πίνακα, για το 2007.

Στον Πίνακα 3.13 που βρίσκεται παρακάτω, καταγράφονται οι δαπάνες για την

ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης στις χώρες της Ευρωζώνης, για τα έτη 2001, 2003, 2005 και 2007.

Πίνακας 3.13: Δαπάνες για την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ (από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης).

α/α	Χώρες Ευρωζώνης	2001		2003		2005		2007	
		%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.	%	Δ. Κ.
1	Αυστρία	1.3	6	1.3	6	1.3	5	1.3	3
2	Βέλγιο	2.8*	3	2.6*	2	2.6*	3	2.6*	1
3	Γαλλία	1.5	4	1.6	3	1.4	4	1.3	3
4	Γερμανία	1.2	7	1.3	6	1.2	6	1.0	6
5	Ελλάδα	1.5*	4	1.5*	4	1.4*	4	...	-
6	Ιρλανδία	0.7	9	0.7	9	0.7	11	0.7	7
7	Ισπανία	3.2	2	3.0	1	2.9	2	...	-
8	Ιταλία	1.4	5	1.4	5	1.3	5	1.2	4
9	Κάτω Χώρες	0.8	10	0.7	9	0.8	10	1.2	4
10	Κύπρος	...	-	...	-	3.1*	1	...	-
11	Λουξεμβούργο	3.6	1	1.0**	8	0.9**	9	0.7**	7
12	Μάλτα	...	-	...	-	2.9*	2	...	-
13	Πορτογαλία	1.2	7	1.2	7	1.0	8	1.0	6
14	Σλοβακία	1.1	8	1.3	6	1.1	7	1.0	6
15	Σλοβενία	...	-	...	-	1.3	5	1.1	5
16	Φινλανδία	1.3	6	1.4	5	1.4	4	1.4	2
<i>Μ.Ο. χωρών Ευρωζώνης</i>		1.7		1.6		1.4		1.3	
<i>Μ.Ο. χωρών ΕΕ</i>		1.7		1.6		1.1		1.2	
<i>Μ.Ο. χωρών ΟΟΣΑ</i>		1.3		1.4		1.2		1.2	

Πηγές: (OECD-Education at a glance 2004), (OECD-Education at a glance 2006), (OECD-Education at a glance 2008), (OECD-Education at a glance 2010).

Σημειώσεις: (*): η τιμή αναφέρεται στο σύνολο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

(**): δημόσιες δαπάνες μόνο.

(...): ελλείπουσα τιμή.

Από τον Πίνακα 3.13 διαφαίνονται τα εξής:

- Η χώρα που παρουσιάζει τα μεγαλύτερα ποσοστά δημοσίων δαπανών για την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (2005), είναι η Ισπανία με 2,9% και ακολουθούν, με διαφορά, η Γαλλία και η Φινλανδία με 1,4% η καθεμία, ποσοστό ίδιο με αυτό του μέσου όρου της Ευρωζώνης.
- Το ποσοστό της Ελλάδας που καταγράφεται στον πίνακα (2005) φτάνει στο 1,4%, αλλά αντιπροσωπεύει τις δαπάνες για το σύνολο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και είναι ίδιο με το μέσο όρο της Ευρωζώνης για τις δαπάνες που αφορούν αποκλειστικά την ανώτερη δευτεροβάθμια. Έτσι, γίνεται κατανοητό ότι, πιθανόν η Ελλάδα να εμφανίζει μικρά ποσοστά δαπανών για την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- Τα μικρότερα ποσοστά δαπανών για την ανώτερη δευτεροβάθμια (2005), εμφανίζουν η Ιρλανδία (0,7%), οι Κάτω Χώρες (0,8%), η Πορτογαλία (1%) και η Σλοβακία (1,1%). Η Ιρλανδία, η Πορτογαλία και η Σλοβακία εξακολουθούν να παρουσιάζουν τα μικρότερα ποσοστά και για το 2007, ενώ οι Κάτω Χώρες αυξάνουν το ποσοστό τους από 0,8% σε 1,2%.
- Ο μέσος όρος της Ευρωζώνης σχετικά με τις δαπάνες για την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μειώνεται σταδιακά από το 2001 έως το 2007, από 1,7% σε 1,3% (Γράφημα Α.11 Παραρτήματος).

Στη συνέχεια, βρίσκεται ο Πίνακας 3.14, ο οποίος παρουσιάζει τις δημόσιες δαπάνες για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ στις χώρες της Ευρωζώνης, για το έτος 2005. Από τον συγκεκριμένο πίνακα προκύπτουν τα εξής:

- Η Ελλάδα βρίσκεται στη τελευταία θέση μαζί με τη Σλοβενία, μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης, με τις δημόσιες δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση να ανέρχονται στο 1,41% του ΑΕΠ (2005), ενώ ο μέσος όρος της Ευρωζώνης αγγίζει το 2.16%.
- Το Λουξεμβούργο εμφανίζει τις περισσότερες δημόσιες δαπάνες για δευτεροβάθμια ως ποσοστό του ΑΕΠ (2005) με 3,11% και ακολουθούν η Μάλτα με 2,95%, η Γαλλία με 2,67% και η Φινλανδία με 2,64%.
- Αξίζει να σημειωθεί ότι ο μέσος όρος της Ευρωζώνης, όσον αφορά τις δημόσιες δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ

(2005), είναι μικρότερος από τον αντίστοιχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωζώνη: 2,16% < Ε.Ε.: 2,25%) (Γράφημα Α.12 Παραρτήματος).

Πίνακας 3.14: Δημόσιες δαπάνες για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ (έτος αναφοράς 2005).

α/α	Χώρες Ευρωζώνης	2005	
		%	Δ.Κ.
1	Αυστρία	2.52	6
2	Βέλγιο	2.56	5
3	Γαλλία	2.67	3
4	Γερμανία	2.27	7
5	Ελλάδα	1.41	15
6	Ιρλανδία	2.05	11
7	Ισπανία	1.67	14
8	Ιταλία	2.12	9
9	Κάτω Χώρες	2.09	10
10	Κύπρος	3.11	1
11	Λουξεμβούργο	1.75	13
12	Μάλτα	2.95	2
13	Πορτογαλία	2.20	8
14	Σλοβακία	1.88	12
15	Σλοβενία	1.41	15
16	Φινλανδία	2.64	4
<i>Μ.Ο. χωρών Ευρωζώνης</i>		2.16	
<i>Μ.Ο. χωρών ΕΕ</i>		2.25	
<i>Μ.Ο. χωρών ΟΟΣΑ</i>		...	

Πηγή: (EUROSTAT, 2008).

Σημειώσεις: (...): ελλείπουσα τιμή

3.3 Αναφορά αποτελεσμάτων εμπειρικών μελετών εκτίμησης της αποδοτικότητας των επενδύσεων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση για την Ελλάδα.

Τα ευρήματα που θα παρουσιαστούν αφορούν σε εμπειρικές μελέτες που έχουν γίνει μέχρι σήμερα, κυρίως από ανεξάρτητους ερευνητές, για την εκτίμηση της αποδοτικότητας των ιδιωτικών και κοινωνικών επενδύσεων στην εκπαίδευση για την Ελλάδα (Τσαμαδιάς, Χανής, 2011). Συγκεκριμένα, οι εκτιμήσεις έχουν να κάνουν, αποκλειστικά, με τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση:

➤ **Ψαχαρόπουλος Γ., Καζαμίας Α. (1985).** Το έτος 1977 η αποδοτικότητα των ιδιωτικών επενδύσεων στο Γυμνάσιο ανερχόταν στο 5,5% και η αντίστοιχη των κοινωνικών επενδύσεων στο 5%. Επιπλέον, η ιδιωτική αποδοτικότητα του Λυκείου σε σχέση με το Δημοτικό άγγιζε το 6%, ενώ η αντίστοιχη κοινωνική αποδοτικότητα έφτανε το 5,5%. Τέλος, η αποδοτικότητα των ιδιωτικών και κοινωνικών επενδύσεων στο Λύκειο σε σχέση με το Γυμνάσιο, ήταν 6,5% και 6% αντιστοίχως (Ψαχαρόπουλος Γ., Καζαμίας Α., 1985).

➤ **Magoula T., Psacharopoulos G. (1999).** Το 1962 η αποδοτικότητα των ιδιωτικών επενδύσεων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, κυμαινόταν στο 7,2% και ήταν μεγαλύτερη από αυτή των κοινωνικών επενδύσεων, η οποία έφτανε το 6,3%. Επίσης, το 1977 η ιδιωτική αποδοτικότητα των επενδύσεων στη Δευτεροβάθμια ήταν 6%, ενώ η κοινωνική αποδοτικότητα ήταν 5,5%. Σε ότι αφορά το έτος 1993, η αποδοτικότητα των ιδιωτικών επενδύσεων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση έφτανε στο 8,3%, ενώ η αντίστοιχη των κοινωνικών επενδύσεων στο 6,5% (Magoula T., Psacharopoulos G., 1999).

➤ **Cholezas I., Tsakloglou P. (2000-2001).** Για το έτος 1974, εκτιμήθηκε ότι, ο Μέσος Όρος της αποδοτικότητας των ιδιωτικών επενδύσεων για τους άντρες, ήταν στο Γυμνάσιο 2,6% και στο Λύκειο 4,1% και για τις γυναίκες, στο Γυμνάσιο 3,9% και στο Λύκειο 5,6%. Για το ίδιο έτος, εκτιμήθηκε ότι η Ετήσια Οριακή ιδιωτική αποδοτικότητα των αντρών ήταν, στο Γυμνάσιο 3,8% και στο Λύκειο 8,8%, ενώ των γυναικών, στο Γυμνάσιο ήταν 5,8% και στο Λύκειο 10,7%. Επιπροσθέτως, το 1988 ο Μέσος Όρος της ιδιωτικής αποδοτικότητας των αντρών τόσο στο Γυμνάσιο όσο και στο Λύκειο ανερχόταν στο 3,1%. Από την άλλη μεριά, η αντίστοιχη αποδοτικότητα των γυναικών ανερχόταν στο 2,9% για το Γυμνάσιο και στο 4,1% για το Λύκειο. Εκτιμήθηκε ακόμη, πάλι για το έτος 1988, η Ετήσια Οριακή αποδοτικότητα των ιδιωτικών επενδύσεων για

το Γυμνάσιο και το Λύκειο, η οποία ήταν, για τους άντρες 6,6% και 3,4% αντίστοιχα και για τις γυναίκες 5,3% και 7,7% αντίστοιχα. Επίσης, το 1994 ο Μέσος Όρος της αποδοτικότητας των ιδιωτικών επενδύσεων για το Γυμνάσιο, ήταν για τους άντρες 3,4%, ενώ για το Λύκειο και το Τεχνικό Λύκειο άγγιζε το 4,3% και το 4,1% αντίστοιχα. Σε ότι αφορά τις γυναίκες, για το Λύκειο έφτανε στο 3,4% και για το Τεχνικό Λύκειο στο 4,1%. Επιπλέον, για την ίδια χρονιά, έγινε εκτίμηση της Ετήσιας Οριακής ιδιωτικής αποδοτικότητας των επενδύσεων για το Γυμνάσιο, το Λύκειο και το Τεχνικό Λύκειο, η οποία ήταν για τους άντρες 6,1%, 6,9% και 6,3% αντίστοιχα. Σε ότι αφορά τις γυναίκες, η Ετήσια Οριακή αποδοτικότητα των ιδιωτικών επενδύσεων ήταν, για το Λύκειο 9,2% και για το Τεχνικό Λύκειο 11,9% (Cholezas I., Tsakloglou P., 2000-2001).

➤ **Cholezas I., Tsakloglou P. (2006).** Το 1988 η αποδοτικότητα των ιδιωτικών επενδύσεων στην Ανώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ήταν για τους άντρες εργαζόμενους στο δημόσιο τομέα 5% και για τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα 2,9%. Σε σχέση με τις γυναίκες του δημόσιου τομέα, η ιδιωτική αποδοτικότητα στην Ανώτερη Δευτεροβάθμια ήταν 14,2%, ενώ οι γυναίκες του ιδιωτικού τομέα εμφάνιζαν αποδοτικότητα ίση με 9,8%. Επίσης, για τα έτη 1994 και 1999, έγιναν εκτιμήσεις των αποδοτικοτήτων των ιδιωτικών επενδύσεων για την Τεχνική/Επαγγελματική, καθώς και για τη Γενική Ανώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση για άντρες και γυναίκες εργαζόμενους στον ιδιωτικό και στο δημόσιο τομέα και τα αποτελέσματα ήταν τα εξής (Cholezas I., Tsakloglou P., 2006):

1994→άντρες-δημόσιος τομέας-τεχνική/επαγγελματική ανώτερη Β/βάθμια: 3,8%.

άντρες-δημόσιος τομέας-γενική ανώτερη Β/βάθμια: 3.3%.

γυναίκες-δημόσιος τομέας-τεχνική/επαγγελματική ανώτερη Β/βάθμια: 1,9%.

γυναίκες-δημόσιος τομέας-γενική ανώτερη Β/βάθμια: 0,8%.

άντρες-ιδιωτικός τομέας- τεχνική/επαγγελματική ανώτερη Β/βάθμια: 5,6%.

άντρες-ιδιωτικός τομέας-γενική ανώτερη Β/βάθμια: 7,5%.

γυναίκες-ιδιωτικός τομέας-τεχνική/επαγγελματική ανώτερη Β/βάθμια: 9%.

γυναίκες-ιδιωτικός τομέας-γενική ανώτερη Β/βάθμια: 9,6%.

1999→άντρες-δημόσιος τομέας-τεχνική/επαγγελματική ανώτερη Β/βάθμια: 5,2%.

άντρες-δημόσιος τομέας-γενική ανώτερη Β/βάθμια: 6.3%.

γυναίκες-δημόσιος τομέας-τεχνική/επαγγελματική ανώτερη Β/βάθμια: 1,8%.

γυναίκες-δημόσιος τομέας-γενική ανώτερη Β/βάθμια: 1,2%.

άντρες-ιδιωτικός τομέας- τεχνική/επαγγελματική ανώτερη Β/βάθμια: 6,1%.

άντρες-ιδιωτικός τομέας-γενική ανώτερη Β/βάθμια: 5,3%.

γυναίκες-ιδιωτικός τομέας-τεχνική/επαγγελματική ανώτερη Β/βάθμια: 3,8%.

γυναίκες-ιδιωτικός τομέας-γενική ανώτερη Β/βάθμια: 8,3%.

➤ **Prodromidis K.P., Prodromidis, P.I. (2007).** Για την περίοδο Νοέμβριος 1987 – Οκτώβριος 1988, η αποδοτικότητα των ιδιωτικών επενδύσεων στο Γυμνάσιο άγγιζε το 5,1% (άντρες: 5,1%, γυναίκες: 5%). Επιπλέον, για την περίοδο Οκτώβριος 1993 – Σεπτέμβριος 1994, η ιδιωτική αποδοτικότητα των επενδύσεων ήταν, για το Γυμνάσιο 7,5% (άντρες: 6,1%, γυναίκες: 5,5%), για το Λύκειο 6,1% (άντρες: 4,3%, γυναίκες: 8,8%) και για το Τεχνικό/Επαγγελματικό Λύκειο 5,3% (άντρες: 3,2%, γυναίκες: 11%). Τέλος, για την περίοδο Οκτώβριος 1998 – Σεπτέμβριος 1999, η αποδοτικότητα των ιδιωτικών επενδύσεων ήταν, για το Γυμνάσιο 7% (άντρες: 6%, γυναίκες: 8,2%), για το Τεχνικό/Επαγγελματικό Λύκειο χωρίς αποφοίτηση 5,3% (γυναίκες: 11,5%), για το Λύκειο 5,7% (άντρες: 3,9%, γυναίκες: 8,2%), για το Τεχνικό/Επαγγελματικό Λύκειο με αποφοίτηση 3,5% (άντρες: 3,7%, γυναίκες: 3,5%) (Prodromidis K.P., Prodromidis P.I., 2007).

Κάποια γενικά συμπεράσματα που προκύπτουν από τις μελέτες για την Ελλάδα σχετικά με τις επενδύσεις στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, ορισμένα αποτελέσματα των οποίων παρουσιάστηκαν παραπάνω, είναι (Τσαμαδιάς, Χανής, 2011):

- Η αποδοτικότητα των ιδιωτικών επενδύσεων είναι υψηλότερη της αντίστοιχης των κοινωνικών επενδύσεων.
- Η αποδοτικότητα των ιδιωτικών επενδύσεων σε εκπαίδευση στα τεχνικά λύκεια είναι χαμηλότερη από την αντίστοιχη στα γενικά λύκεια.
- Οι αποδοτικότητες των ιδιωτικών επενδύσεων στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, στις περισσότερες περιπτώσεις, είναι υψηλότερες και για τα δυο φύλα για τους εργαζομένους στον ιδιωτικό έναντι του δημόσιου τομέα.
- Οι αποδοτικότητες των επενδύσεων των γυναικών είναι, στις περισσότερες περιπτώσεις, υψηλότερες από αυτές των ανδρών. Οι αποδοτικότητες των δύο φύλων διαχρονικά συγκλίνουν.

Κεφάλαιο 4: Μεθοδολογία της Έρευνας

Σκοπός του κεφαλαίου είναι να παρουσιαστεί η μεθοδολογία η οποία εφαρμόστηκε στη συγκεκριμένη έρευνα. Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν το ανώνυμο γραπτό ερωτηματολόγιο και τα δεδομένα συλλέχθηκαν κατά τη περίοδο Φεβρουάριος – Απρίλιος 2011. Ο πληθυσμός αναφοράς της έρευνας ήταν οι γονείς με παιδί/ιά στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, οι οποίοι κατοικούν στην Ελλάδα.

4.1 Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση των ιδιωτικών δαπανών για δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Ειδικότερα, διερευνάται το ύψος και το είδος των ιδιωτικών δαπανών των νοικοκυριών για δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθώς και οι παράγοντες που τις επηρεάζουν. Αναλυτικότερα, η έρευνα σκοπεύει να ταξινομήσει τα στοιχεία, να εκτιμήσει βασικά μέτρα και να απαντήσει στα παρακάτω ερωτήματα:

- **E₁**: Ποιες είναι οι ιδιωτικές δαπάνες των νοικοκυριών για εκπαίδευση του/ων παιδιού/ιών στο Γυμνάσιο;
- **E₂**: Ποιες είναι οι ιδιωτικές δαπάνες των νοικοκυριών για εκπαίδευση του/ων παιδιού/ιών στο Λύκειο;
- **E₃**: Εξαρτώνται οι ιδιωτικές δαπάνες των νοικοκυριών, για εκπαίδευση του/ων παιδιού/ιών στο Γυμνάσιο, από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας;
- **E₄**: Εξαρτώνται οι ιδιωτικές δαπάνες των νοικοκυριών, για εκπαίδευση του/ων παιδιού/ιών στο Λύκειο, από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας;
- **E₅**: Εξαρτώνται οι ιδιωτικές δαπάνες των νοικοκυριών, για εκπαίδευση του/ων παιδιού/ιών στο Γυμνάσιο, από τον αριθμό των παιδιών της οικογένειας;
- **E₆**: Εξαρτώνται οι ιδιωτικές δαπάνες των νοικοκυριών, για εκπαίδευση του/ων παιδιού/ιών στο Λύκειο, από τον αριθμό των παιδιών της οικογένειας;
- **E₇**: Εξαρτώνται οι ιδιωτικές δαπάνες των νοικοκυριών, για εκπαίδευση του/ων παιδιού/ιών στο Γυμνάσιο, από τον αριθμό των παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο;
- **E₈**: Εξαρτώνται οι ιδιωτικές δαπάνες των νοικοκυριών, για εκπαίδευση του/ων παιδιού/ιών στο Λύκειο, από τον αριθμό των παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Λύκειο;

- **E₉**: Εξαρτώνται οι ιδιωτικές δαπάνες των νοικοκυριών, για εκπαίδευση του/ων παιδιού/ών στο Γυμνάσιο, από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα;
- **E₁₀**: Εξαρτώνται οι ιδιωτικές δαπάνες των νοικοκυριών, για εκπαίδευση του/ων παιδιού/ών στο Λύκειο, από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα;

4.2 Το δείγμα

Ο πληθυσμός αναφοράς της συγκεκριμένης έρευνας ήταν οι γονείς με παιδιά στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, οι οποίοι κατοικούν στην Ελλάδα. Προκειμένου να καλυφθεί ο σκοπός της έρευνας και η φύση του υπό διερεύνηση πληθυσμού, έγινε τυχαία επιλογή δείγματος με τη λογική της στρωματοποίησης. Μοιράστηκαν συνολικά 350 ερωτηματολόγια σε γονείς με παιδιά στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Συγκεντρώθηκαν 271 συμπληρωμένα ερωτηματολόγια, ενώ τα υπόλοιπα είτε απορρίφθηκαν επειδή συμπληρώθηκαν ελλιπώς, είτε δεν επεστράφησαν. Η κατανομή του δείγματος ανά Διοικητική Περιφέρεια της Ελλάδας, παρουσιάζεται στον πίνακα 4.1.

Πίνακας 4.1: Κατανομή του δείγματος

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ		ΔΕΙΓΜΑ
ΑΤΤΙΚΗ		126
ΥΠΟΛΟΙΠΗ ΕΛΛΑΔΑ	Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	30
	Περιφέρεια Πελοποννήσου	26
	Περιφέρεια Θεσσαλίας	24
	Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	20
	Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	16
	Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	13
	Περιφέρεια Ιόνιων Νήσων	7
	Περιφέρεια Ηπείρου	6
	Περιφέρεια Κρήτης	3
	ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΛΟΙΠΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	
ΣΥΝΟΛΟ		271

4.3 Ερευνητικό εργαλείο - Συλλογή δεδομένων

Η συλλογή των αναγκαίων στοιχείων της έρευνας έγινε χρησιμοποιώντας ως ερευνητικό εργαλείο τη μέθοδο του γραπτού ερωτηματολογίου. Η συγκεκριμένη μέθοδος διευκολύνει τη στατιστική ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων με τη χρήση προγράμματος στατιστικής επεξεργασίας, δίνει στον ερευνητή τη δυνατότητα να

συλλέξει μεγάλο αριθμό πληροφοριών σε ένα σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα και, επιπλέον, μπορεί να επιφέρει έγκυρα και αξιόπιστα ερευνητικά πορίσματα (Κασσωτάκης, 1999; Παρασκευόπουλος, 1993; Hederson et al, 1987).

Το ερωτηματολόγιο (βλ. παράρτημα), το οποίο δομήθηκε για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας, μοιράστηκε και συμπληρώθηκε ανώνυμα από γονείς με παιδιά στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση κατά την περίοδο Φεβρουάριος – Απρίλιος 2011. Οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου προέκυψαν ύστερα από τον καθορισμό του σκοπού της έρευνας. Συγκεκριμένα, οι ερωτώμενοι εκλήθησαν να απαντήσουν σχετικά με:

- τον τόπο κατοικίας τους,
- τον αριθμό των παιδιών της οικογένειας,
- τον αριθμό των παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο ή στο Λύκειο,
- τον τύπο σχολείου στο οποίο φοιτούν τα παιδιά τους,
- το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα και
- τα διαφορετικά είδη δαπανών που πραγματοποιούν για την εκπαίδευση του/ων παιδιού/ιών στο Γυμνάσιο ή στο Λύκειο.

4.4 Στατιστικές μέθοδοι - τεχνικές

Η στατιστική ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας έγινε με τη χρήση του λογισμικού SPSS 18.0 for Windows (Statistical Package for social Sciences).

Αρχικά, παρουσιάζεται η περιγραφική ανάλυση, που περιλαμβάνει γραφήματα συχνοτήτων, καθώς και πίνακες τιμών μέτρων κεντρικής τάσης και διασποράς για τις μεταβλητές.

Στη συνέχεια, ακολουθεί η επαγωγική ανάλυση. Παρουσιάζονται πίνακες συνάφειας μεταξύ των μεταβλητών, προκειμένου να διαπιστωθεί η σχέση τους, καθώς και τα αποτελέσματα των ελέγχων ανεξαρτησίας χ^2 και των ελέγχων συσχέτισης με το δείκτη Spearman. Για να υπάρξει συσχέτιση μεταξύ δύο μεταβλητών θα πρέπει p -value $< \alpha$, όπου α = επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας. Οι σχέσεις εξετάστηκαν σε επίπεδα στατιστικής σημαντικότητας 1% ($\alpha = 0,01$) και 5% ($\alpha = 0,05$). Όταν p -value $< 0,05$ τότε υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση και όταν p -value $< 0,01$ τότε υπάρχει στατιστικά πολύ σημαντική σχέση (Cramer, Howitt, 2005; Δημητριάδης, 2003; Κυριακούσης, 2000).

Κεφάλαιο 5: Στατιστική Ανάλυση (Περιγραφική, Επαγωγική)

Στο κεφάλαιο αυτό, παρουσιάζονται οι συχνότητες των μεταβλητών, οι υπολογισμοί των μέτρων κεντρικής τάσης και διασποράς και εξετάζεται η ύπαρξη συσχετίσεων μεταξύ των μεταβλητών. Εφαρμόστηκε έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 και έγινε έλεγχος συσχέτισης με το δείκτη Spearman, για να διαπιστωθεί το είδος και ο βαθμός συσχέτισης μεταξύ δύο κάθε φορά μεταβλητών.

5.1 Ορισμός μεταβλητών.

Για να γίνει ευκολότερη και πιο κατανοητή η ανάλυση των αποτελεσμάτων ορίστηκαν οι παρακάτω μεταβλητές:

- Ποιοτικές Μεταβλητές:
  - **L**: τόπος κατοικίας (Αττική, Υπόλοιπη Ελλάδα).
  - **S**: τύπος σχολείου (δημόσιο, ιδιωτικό).

- Ποσοτικές Μεταβλητές:
  - **K**: αριθμός παιδιών οικογένειας.
  - **K_L**: αριθμός παιδιών οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο.
  - **K_Υ**: αριθμός παιδιών οικογένειας που φοιτούν στο Λύκειο.
  - **I**: ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.
  - **X_L**: ιδιωτικές δαπάνες οικογένειας για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο.
  - **X₁**: ιδιωτικές δαπάνες οικογένειας για γραφική ύλη (τετράδια, μολύβια, στυλό, φωτοτυπικό χαρτί, γεωμετρικά όργανα κ.α.), για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο.
  - **X₂**: ιδιωτικές δαπάνες οικογένειας για σχολικά βοηθήματα (βιβλία, λεξικά, εγκυκλοπαίδειες, προγράμματα Η/Υ κ.α.), για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο.
  - **X₃**: ιδιωτικές δαπάνες οικογένειας για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων (ομαδικά και ιδιαίτερα μαθήματα), για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο.
  - **X₄**: ιδιωτικές δαπάνες οικογένειας για φροντιστήρια ξένων γλωσσών (ομαδικά και ιδιαίτερα μαθήματα), για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο.
  - **X₅**: ιδιωτικές δαπάνες οικογένειας για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες (χορός, μουσική, ζωγραφική κ.α.), για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο.
  - **X₆**: ιδιωτικές δαπάνες οικογένειας για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες (ποδόσφαιρο, μπάσκετ, κολύμβηση κ.α.), για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο.

- X_7 : ιδιωτικές δαπάνες οικογένειας για μεταφορά του/ων παιδιού/ών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο.
- X_8 : ιδιωτικές δαπάνες οικογένειας για τη φοίτηση του/ων παιδιού/ιών σε ιδιωτικό σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο.
- X_U : ιδιωτικές δαπάνες οικογένειας για εκπαίδευση στο Λύκειο.
- X_9 : ιδιωτικές δαπάνες οικογένειας για γραφική ύλη (τετράδια, μολύβια, στυλό, φωτοτυπικό χαρτί, γεωμετρικά όργανα κ.α.), για εκπαίδευση στο Λύκειο.
- X_{10} : ιδιωτικές δαπάνες οικογένειας για σχολικά βοηθήματα (βιβλία, λεξικά, εγκυκλοπαίδειες, προγράμματα Η/Υ κ.α.), για εκπαίδευση στο Λύκειο.
- X_{11} : ιδιωτικές δαπάνες οικογένειας για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων (ομαδικά και ιδιαίτερα μαθήματα), για εκπαίδευση στο Λύκειο.
- X_{12} : ιδιωτικές δαπάνες οικογένειας για φροντιστήρια ξένων γλωσσών (ομαδικά και ιδιαίτερα μαθήματα), για εκπαίδευση στο Λύκειο.
- X_{13} : ιδιωτικές δαπάνες οικογένειας για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες (χορός, μουσική, ζωγραφική κ.α.), για εκπαίδευση στο Λύκειο.
- X_{14} : ιδιωτικές δαπάνες οικογένειας για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες (ποδόσφαιρο, μπάσκετ, κολύμβηση κ.α.), για εκπαίδευση στο Λύκειο.
- X_{15} : ιδιωτικές δαπάνες οικογένειας για μεταφορά του/ων παιδιού/ών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Λύκειο.
- X_{16} : ιδιωτικές δαπάνες οικογένειας για τη φοίτηση του/ων παιδιού/ιών σε ιδιωτικό σχολείο, για εκπαίδευση στο Λύκειο.

Να σημειωθεί ότι για τις παραπάνω μεταβλητές ισχύει:

$$X_L = X_1 + X_2 + X_3 + X_4 + X_5 + X_6 + X_7 + X_8$$

και

$$X_U = X_9 + X_{10} + X_{11} + X_{12} + X_{13} + X_{14} + X_{15} + X_{16}$$

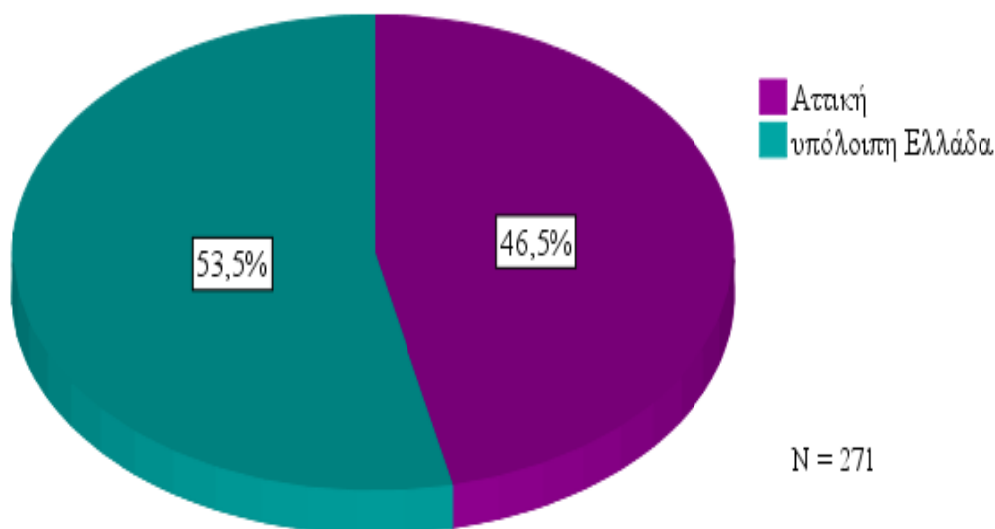
5.2 Παρουσίαση συχνοτήτων του δείγματος.

Παρουσιάζονται με τη μορφή γραφημάτων οι συχνότητες για τον τόπο κατοικίας, τον αριθμό των παιδιών, τον αριθμό των παιδιών που φοιτούν στο Γυμνάσιο και το Λύκειο, τον τύπο σχολείου, το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, καθώς και για τις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο και το Λύκειο. Οι αντίστοιχοι πίνακες συχνοτήτων παρατίθενται στο Παράρτημα της παρούσας εργασίας.

5.2.1 Τόπος κατοικίας, αριθμός παιδιών οικογένειας, αριθμός παιδιών που φοιτούν στο Γυμνάσιο και το Λύκειο, τύπος σχολείου.

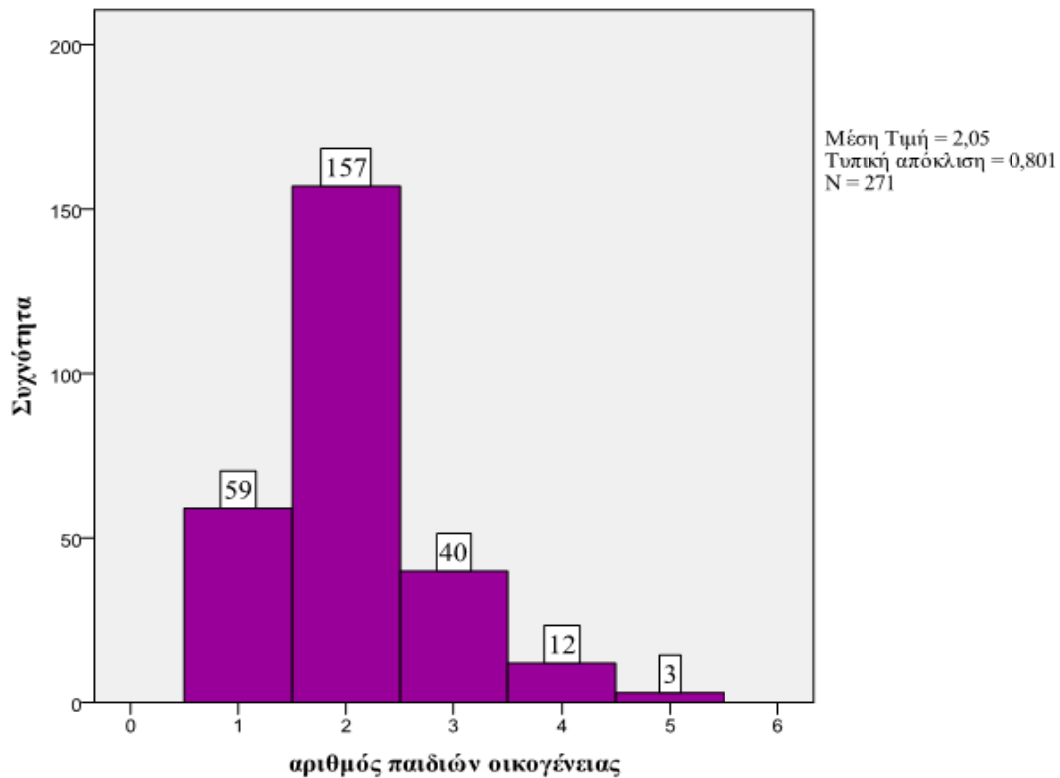
Αρχικά, μελετήθηκε ο **τόπος κατοικίας (L)** και παρατηρείται ότι η πλειοψηφία και συγκεκριμένα το 53,4% των οικογενειών του δείγματος (γράφημα 5.1), αφορά σε οικογένειες που ζουν εκτός της Περιφέρειας Αττικής (πίνακας Β.1 παραρτήματος).

Γράφημα 5.1: Τόπος κατοικίας (L).

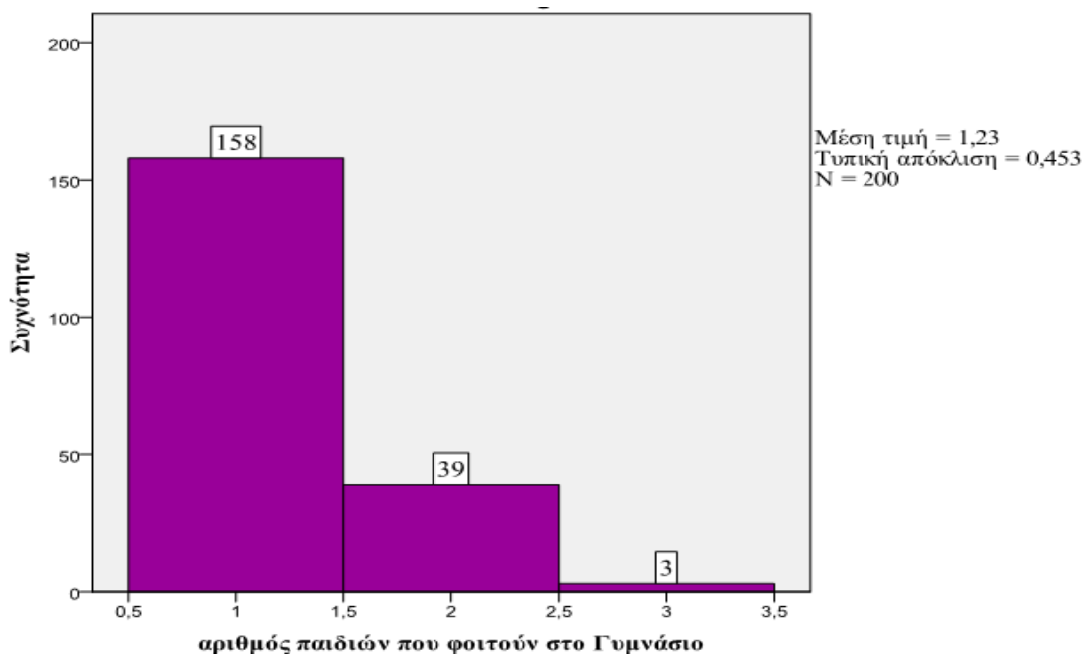
Επιπλέον, όσον αφορά στο συνολικό **αριθμό των παιδιών (K)**, οι περισσότερες οικογένειες, 157 στον αριθμό (γράφημα 5.2) έχουν συνολικά 2 παιδιά και ακολουθούν οι οικογένειες με 1 παιδί που αγγίζουν τις 59 στον αριθμό. Έπονται, με μικρότερο ποσοστό που φτάνει το 14,8% (πίνακας Β.2 παραρτήματος), οι οικογένειες που έχουν 3 παιδιά.

Γράφημα 5.2: Αριθμός παιδιών οικογένειας (Κ).

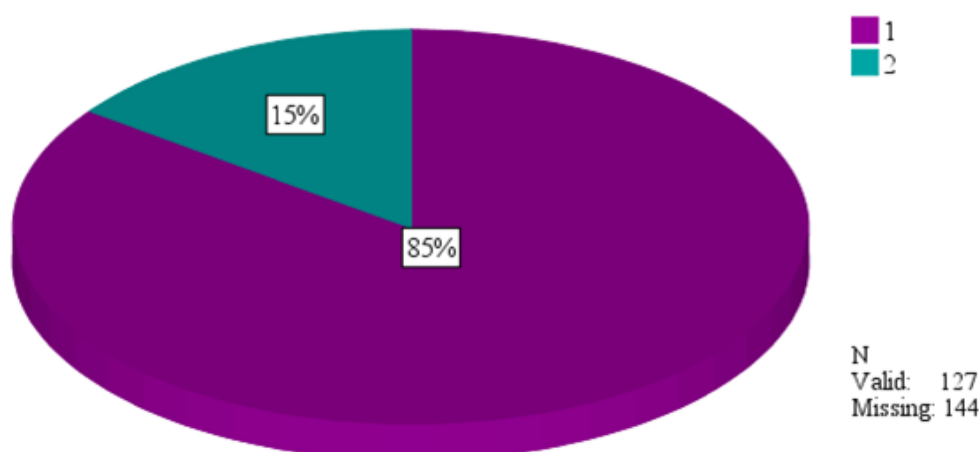
Στη συνέχεια, από τις 200 συνολικά οικογένειες που δήλωσαν ότι έχουν **παιδιά που φοιτούν στο Γυμνάσιο (Κ_L)**, οι 158 (γράφημα 5.3), δηλαδή η πλειοψηφία, δήλωσαν ότι έχουν 1 παιδί που φοιτά στο Γυμνάσιο, ενώ ένα μικρότερο ποσοστό της τάξης του 19,5% (πίνακας Β.3, παράρτημα) έχει 2 παιδιά που φοιτούν στο Γυμνάσιο.

Γράφημα 5.3: Αριθμός παιδιών οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο (Κ_L).

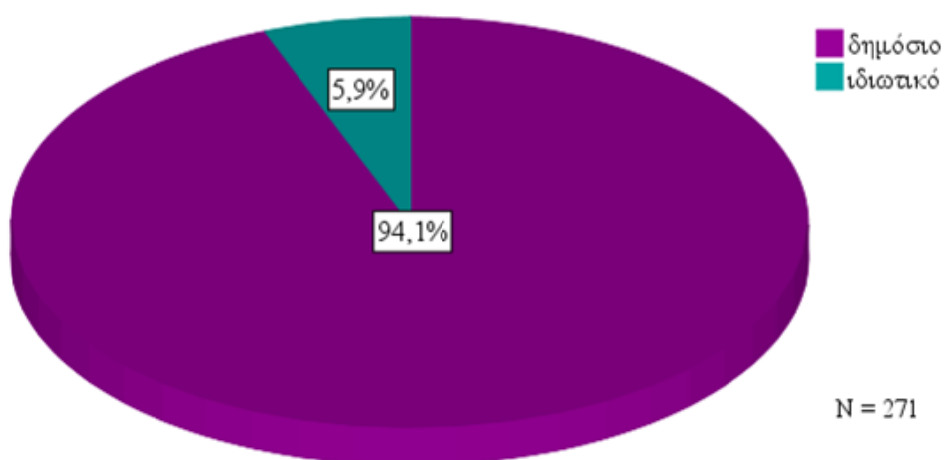
Σε ότι αφορά τον **αριθμό των παιδιών που φοιτούν στο Λύκειο (Κ_U)**, παρατηρείται ότι το 85% (γράφημα 5.4), από τις 127 οικογένειες που έχουν παιδιά που φοιτούν στο Λύκειο, έχει 1 παιδί που πηγαίνει Λύκειο και το υπόλοιπο 15% έχει 2 παιδιά τα οποία φοιτούν στο Λύκειο (πίνακας Β.4 παραρτήματος).

Γράφημα 5.4: Αριθμός παιδιών οικογένειας που φοιτούν στο Λύκειο (Κ_U).

Κλείνοντας με τα δημογραφικά στοιχεία, εξετάζεται ο **τύπος σχολείου (S)**, όπου είναι ξεκάθαρο ότι η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος, με ποσοστό που φτάνει το 94,1% (γράφημα 5.5), αφορά σε οικογένειες με παιδιά που πηγαίνουν σε δημόσια σχολεία και μόλις το 5,9% σε οικογένειες με παιδιά που φοιτούν σε ιδιωτικά σχολεία (πίνακας Β.5 παραρτήματος).

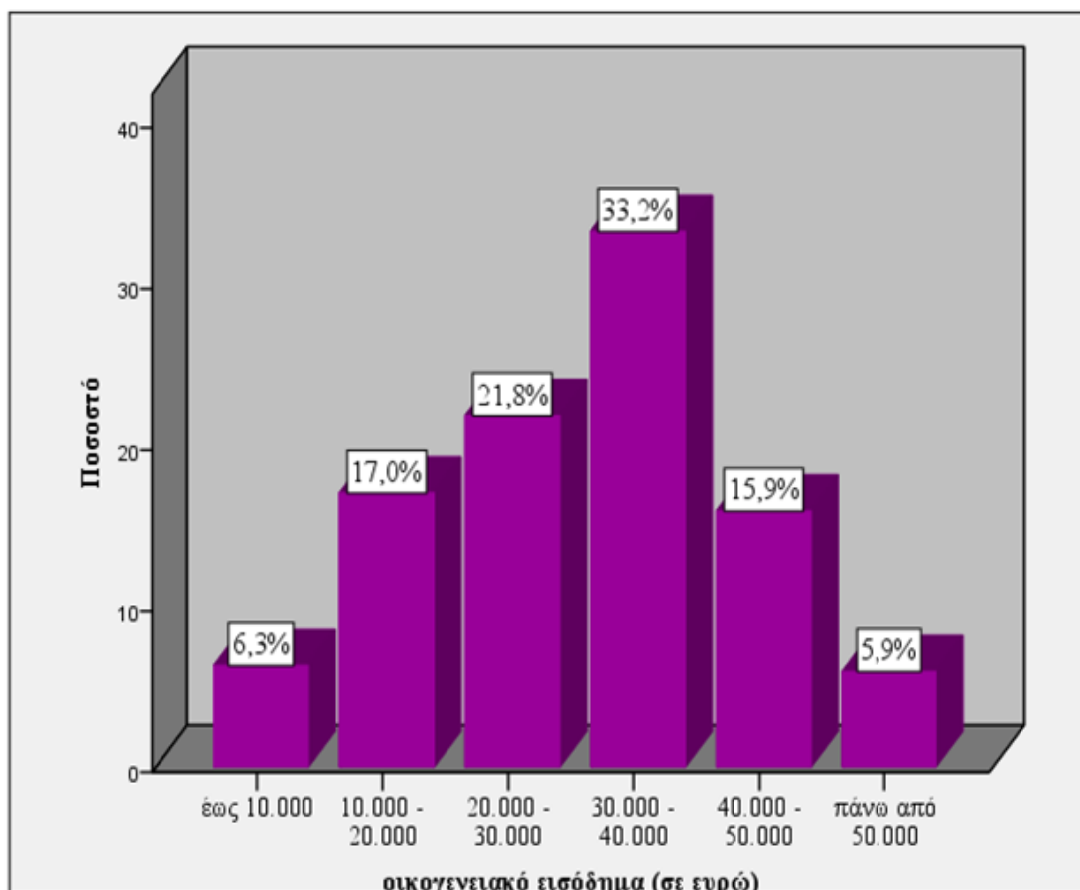
Γράφημα 5.5: Τύπος σχολείου (S).

5.2.2 Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Εξετάζοντας το **οικογενειακό εισόδημα (I)** (έτος αναφοράς 2010), γίνεται φανερό ότι το μεγαλύτερο ποσοστό που είναι 33,2% (γράφημα 5.6) ανήκει σε οικογένειες με ετήσιο εισόδημα από 30.000€ έως 40.000€. Με το αμέσως μεγαλύτερο ποσοστό που αγγίζει το 21,8%, ακολουθούν οι οικογένειες με ετήσιο εισόδημα από 20.000€ έως 30.000€ και έπονται με μικρότερα ποσοστά και συγκεκριμένα 17% και 15,9% οι οικογένειες με ετήσια εισοδήματα από 10.000€ έως 20.000€ και από 40.000€ έως 50.000€ αντίστοιχα. Από τους συμμετέχοντες στην έρευνα, τις χαμηλότερες συχνότητες εμφανίζουν οι οικογένειες με ετήσια εισοδήματα έως 10.000€ και από 50.000€ και άνω, με ποσοστά που φτάνουν το 6,3% και 5,9% αντίστοιχως (πίνακας Β.6 παραρτήματος).

Γράφημα 5.6: Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I).

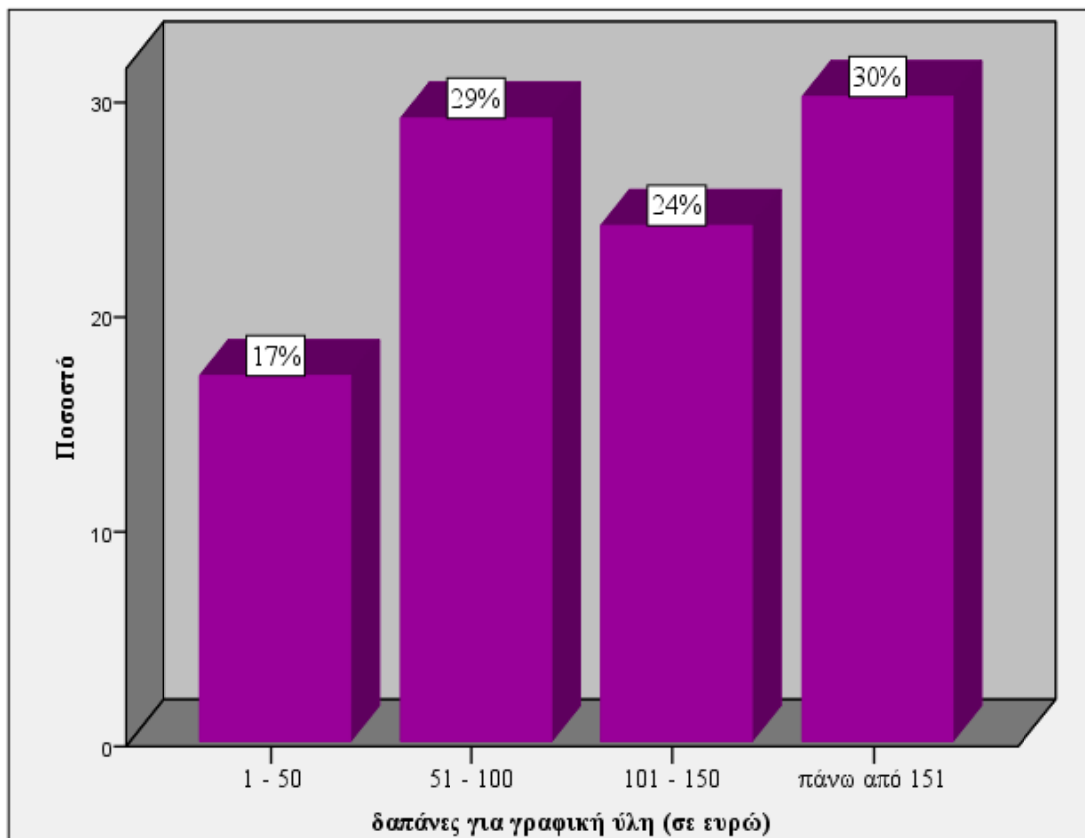

5.2.3 Ιδιωτικές δαπάνες νοικοκυριών για την εκπαίδευση του/ων παιδιού/ιών στο Γυμνάσιο.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί $X_L = X_1 + X_2 + X_3 + X_4 + X_5 + X_6 + X_7 + X_8$.

Το πρώτο είδος δαπανών που θα εξεταστεί είναι οι **ιδιωτικές δαπάνες για αγορά γραφικής ύλης για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_1)**. Από τις 200 οικογένειες που απάντησαν ότι έχουν παιδιά που φοιτούν στο Γυμνάσιο, οι 60 (πίνακας Β.7 παραρτήματος), δηλαδή το 30% (γράφημα 5.7) δήλωσαν ότι δαπάνησαν πάνω από 151€ κατά η διάρκεια του έτους 2010 για γραφική ύλη. Επιπλέον, το 29% δήλωσε ότι πλήρωσε από 51€ έως 100€, το 24% από 101€ έως 150€ και το 17% των οικογενειών με παιδιά στο Γυμνάσιο δήλωσε ότι δαπάνησε από 1€ έως 50€ για γραφική ύλη που χρησιμοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της φοίτησης των παιδιών στο Γυμνάσιο.

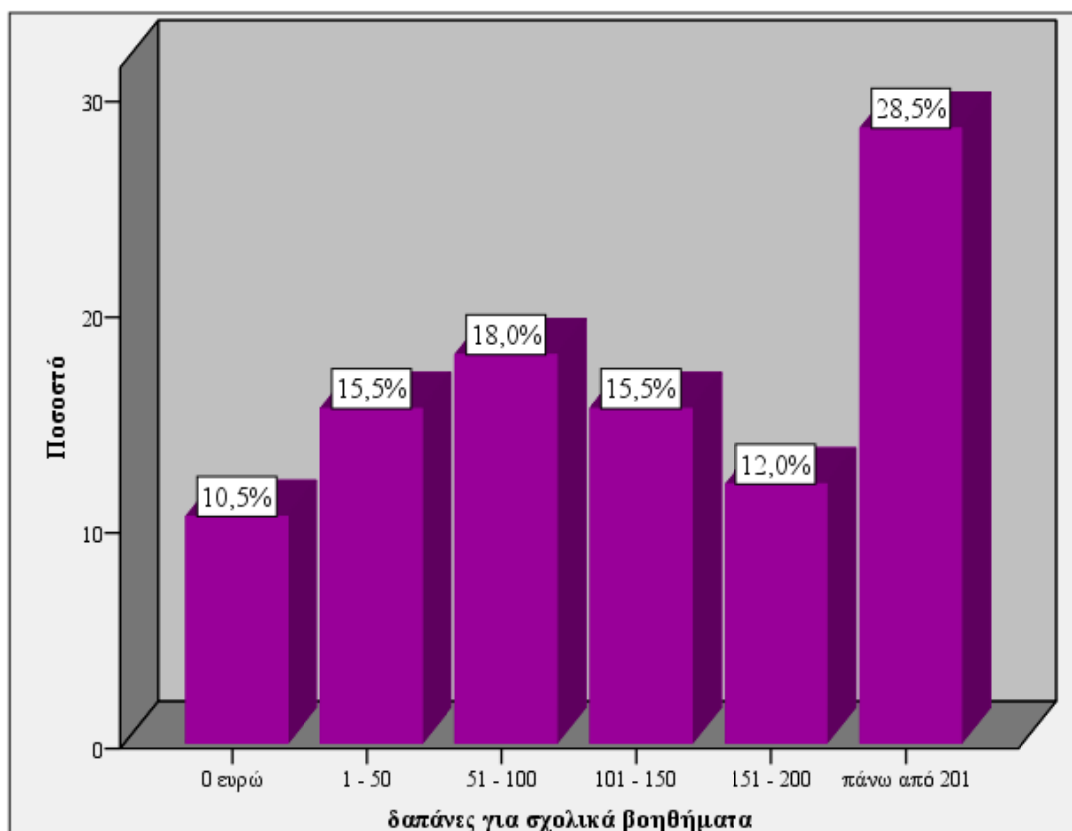
Γράφημα 5.7: Ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_1).

Στη συνέχεια, μελετήθηκαν οι **ιδιωτικές δαπάνες για αγορά σχολικών βοηθημάτων για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_2)** και προέκυψε το 28,5% (γράφημα 5.8) των οικογενειών με παιδιά που φοιτούν στο Γυμνάσιο, δαπάνησε για την αγορά σχολικών βοηθημάτων, κατά το έτος 2010, πάνω από 201€. Ακόμη, 36 οικογένειες

(πίνακας Β.8 παραρτήματος) δηλαδή το 18%, δήλωσαν ότι οι δαπάνες τους για σχολικά βοηθήματα κυμαίνονταν από 51€ έως 100€, ενώ το ίδιο ποσοστό (15,5%) ανήκει τόσο στις οικογένειες που δαπάνησαν από 1€ έως 50€, όσο και στις οικογένειες που δαπάνησαν από 101€ έως 150€. Ένα ποσοστό της τάξης του 12% των οικογενειών με παιδιά στο Γυμνάσιο, δήλωσε ότι ξόδεψε από 151€ έως 200€ για την αγορά σχολικών βοηθημάτων, ενώ το 10,5% δεν δαπάνησε καθόλου χρήματα για το σκοπό αυτό.

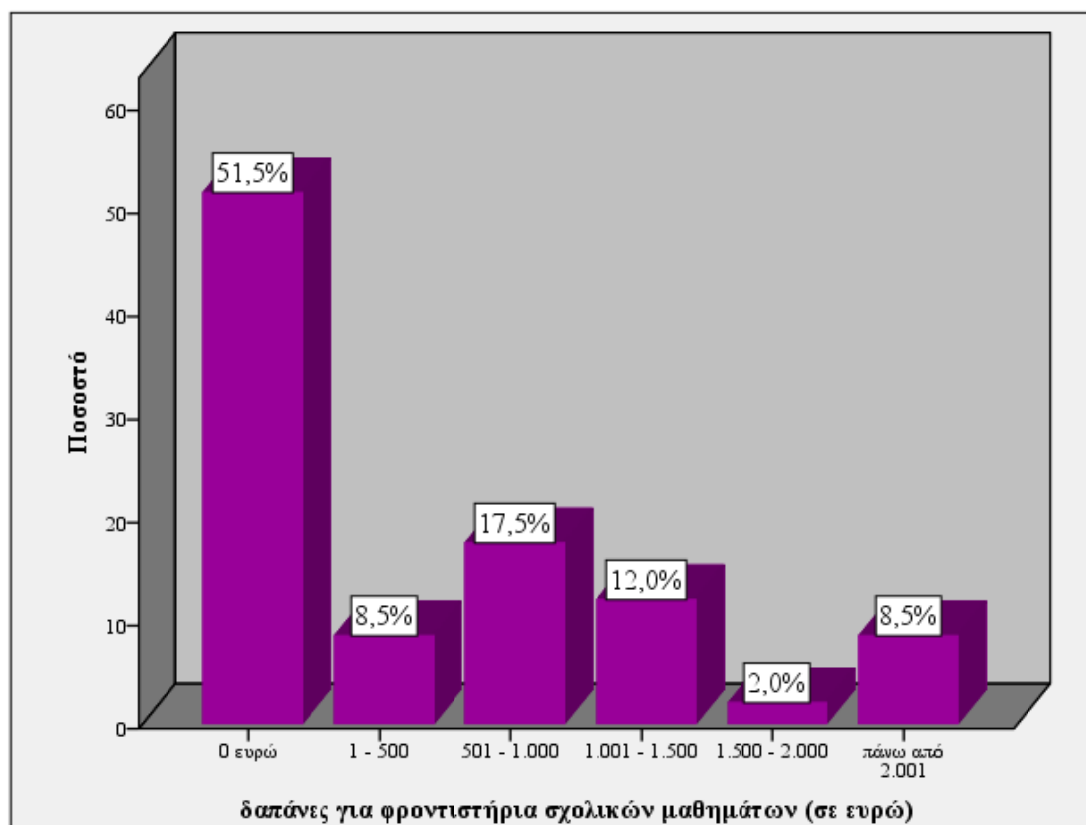
Γράφημα 5.8: Ιδιωτικές δαπάνες για την αγορά σχολικών βοηθημάτων για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₂).

Ένα άλλο είδος δαπανών σχετικά για το οποίο κλήθηκαν να απαντήσουν οι συμμετέχοντες είναι οι **ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₃)**. Από το γράφημα 5.9 φαίνεται ότι πάνω από τις μισές οικογένειες (51,5%) με παιδιά στο Γυμνάσιο, δεν δαπάνησαν χρήματα για την παρακολούθηση φροντιστηριακών μαθημάτων από τα παιδιά κατά το έτος 2010. Αντίθετα, το 17,5%, που αντιστοιχεί σε 35 οικογένειες (πίνακας Β.9 παραρτήματος) απάντησε ότι δαπάνησε από 501€ έως 1.000€, το 12% από 1.001€ έως 1.500€, το 8,5% από 1€ έως 500€ και ένα άλλο 8,5% δαπάνησε πάνω από 2.001€. Τέλος, μόλις 4 οικογένειες (2%) οι οποίες συμμετείχαν στη έρευνα, ξόδεψαν από 1.501€ έως 2000€ για

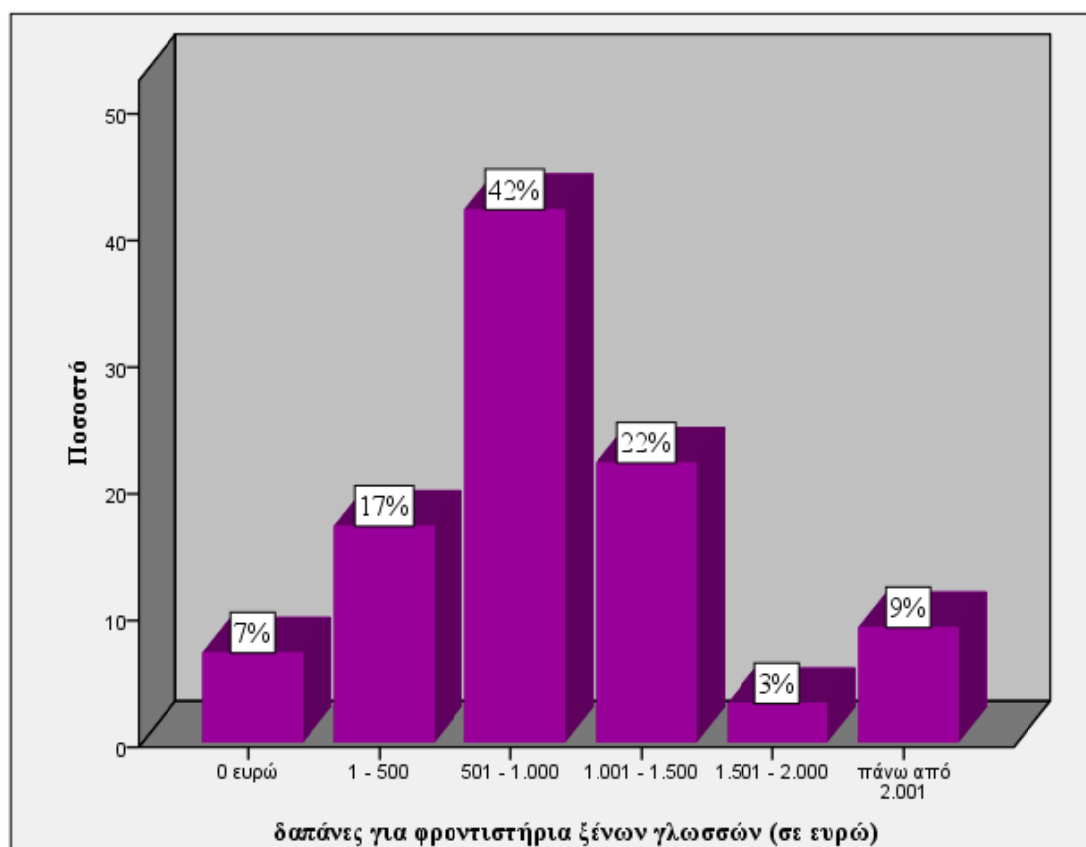
την παρακολούθηση φροντιστηριακών μαθημάτων από τα παιδιά τους που πηγαίνουν στο Γυμνάσιο.

Γράφημα 5.9: Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₃).

Είναι γεγονός ότι, τα περισσότερα παιδιά στο Γυμνάσιο παρακολουθούν μαθήματα ξένων γλωσσών και εκτός σχολείου. Έτσι, προέκυψε και το επόμενο είδος δαπανών το οποίο θα εξεταστεί και δεν είναι άλλο από τις **ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₄)**. Συγκεκριμένα, το 42% των οικογενειών με παιδιά στο Γυμνάσιο (γράφημα 5.10) δαπάνησε, κατά το έτος 2010, από 501€ έως 1.000€ και το 22% από 1.001€ έως 1.500€ σε φροντιστήρια ξένων γλωσσών. Επίσης, το 17% πλήρωσε σε φροντιστήρια ξένων γλωσσών από 1€ έως 500€, το 9% πάνω από 2001€ και το 3% από 1.501€ έως 2.000€. Υπήρξαν και 14 οικογένειες που δεν δαπάνησαν χρήματα για το συγκεκριμένο σκοπό (πίνακας Β.10 παραρτήματος).

Γράφημα 5.10: Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₄).

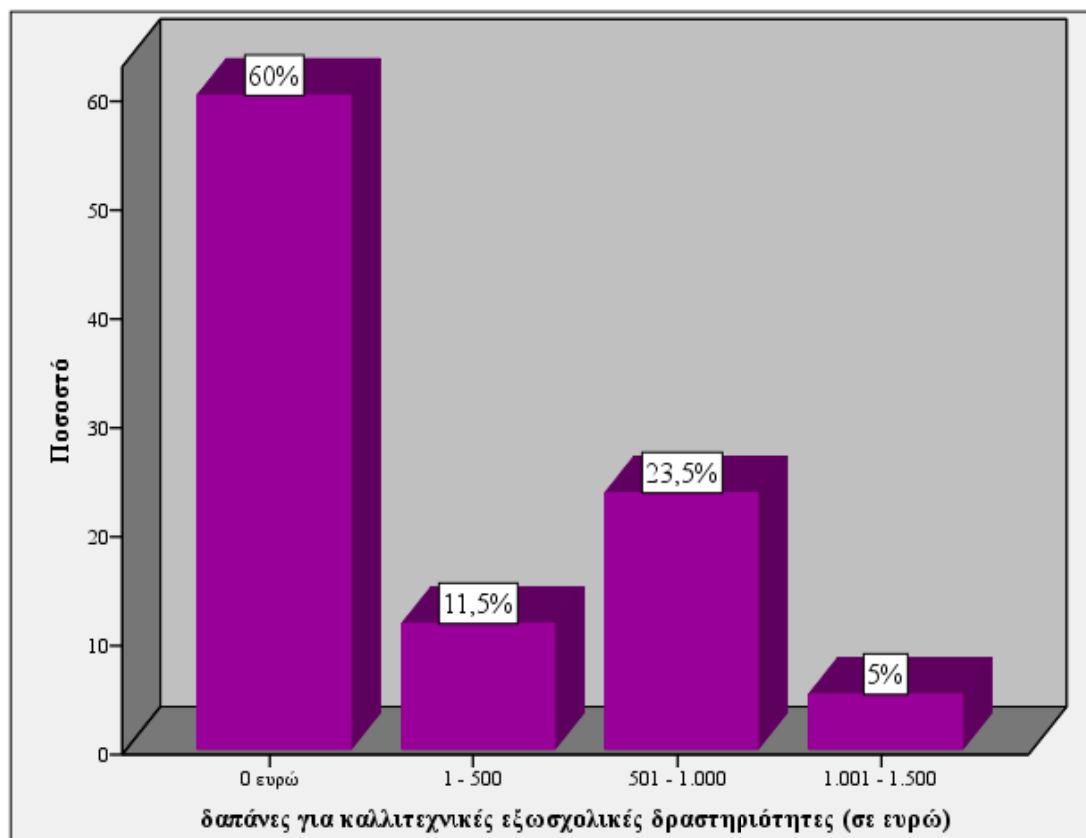

Εκτός από τα διάφορα φροντιστήρια που μπορεί να κάνουν τα παιδιά στο Γυμνάσιο, υπάρχουν και κάποια παιδιά τα οποία εμφανίζουν μια κλίση προς την τέχνη ή τον αθλητισμό και γι' αυτό το λόγο συμμετέχουν σε διάφορες καλλιτεχνικές ή αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες, οι οποίες έχουν και κάποιο κόστος για την οικογένεια. Ως εκ τούτου τα ακόλουθα 2 γραφήματα (5.11 και 5.12) έχουν να κάνουν με τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα σχετικά με τις **ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₅)** και τις **ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₆)**, κατά το έτος 2010.

Ειδικότερα, η πλειοψηφία των οικογενειών με παιδιά στο Γυμνάσιο, με ποσοστό που αγγίζει το 60% (γράφημα 5.11), δήλωσε ότι δεν ξοδεύει χρήματα για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες. Από την άλλη μεριά οι υπόλοιπες οικογένειες που συμμετείχαν στην έρευνα, 80 στον αριθμό (πίνακας Β.11 παραρτήματος) δήλωσαν ότι δαπάνησαν χρήματα, κατά το έτος 2010, για το συγκεκριμένο λόγο. Μάλιστα, το 23,5%

δήλωσε ότι δαπάνησε από 501€ έως 1.000€ για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες των παιδιών, το 11,5% από 1€ έως 500€ και το 5% δαπάνησε από 1.001€ έως 1.500€.

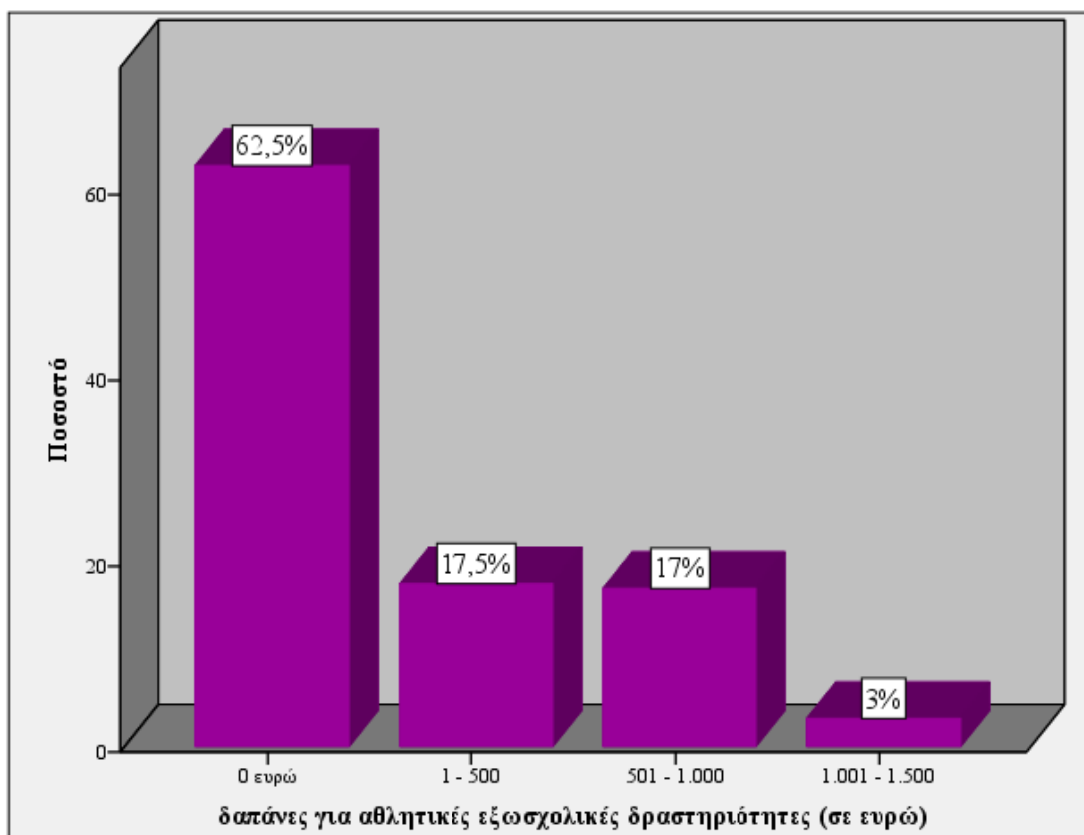
Γράφημα 5.11: Ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₅).

Σε ότι αφορά τις αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες, και πάλι το μεγαλύτερο ποσοστό των οικογενειών με παιδιά στο Γυμνάσιο, που φτάνει το 62,5% (γράφημα 5.12), απάντησε ότι δεν δαπάνησε, κατά το έτος 2010, χρήματα γι' αυτό το λόγο. Όμως δεν παύουν να υπάρχουν και οι οικογένειες που δήλωσαν ότι ξόδεψαν για αθλητικές δραστηριότητες από 1€ έως 500€ σε ποσοστό 17,5%, από 501€ έως 1.000€ σε ποσοστό 17% και από 1.001€ έως 1.500€ σε ποσοστό 3%, το οποίο αντιστοιχεί σε μόλις 6 οικογένειες (πίνακας Β.12 παραρτήματος).

Αξίζει να σημειωθεί ότι για τις δαπάνες σε καλλιτεχνικές και αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες, κατά τη διάρκεια της έρευνας, κανένας από τους συμμετέχοντες με παιδιά στο Γυμνάσιο, δεν σημείωσε τις 2 εξής επιλογές: από 1.500€ έως 2.000€ και από 2.000€ και πάνω.

Γράφημα 5.12: Ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₆).

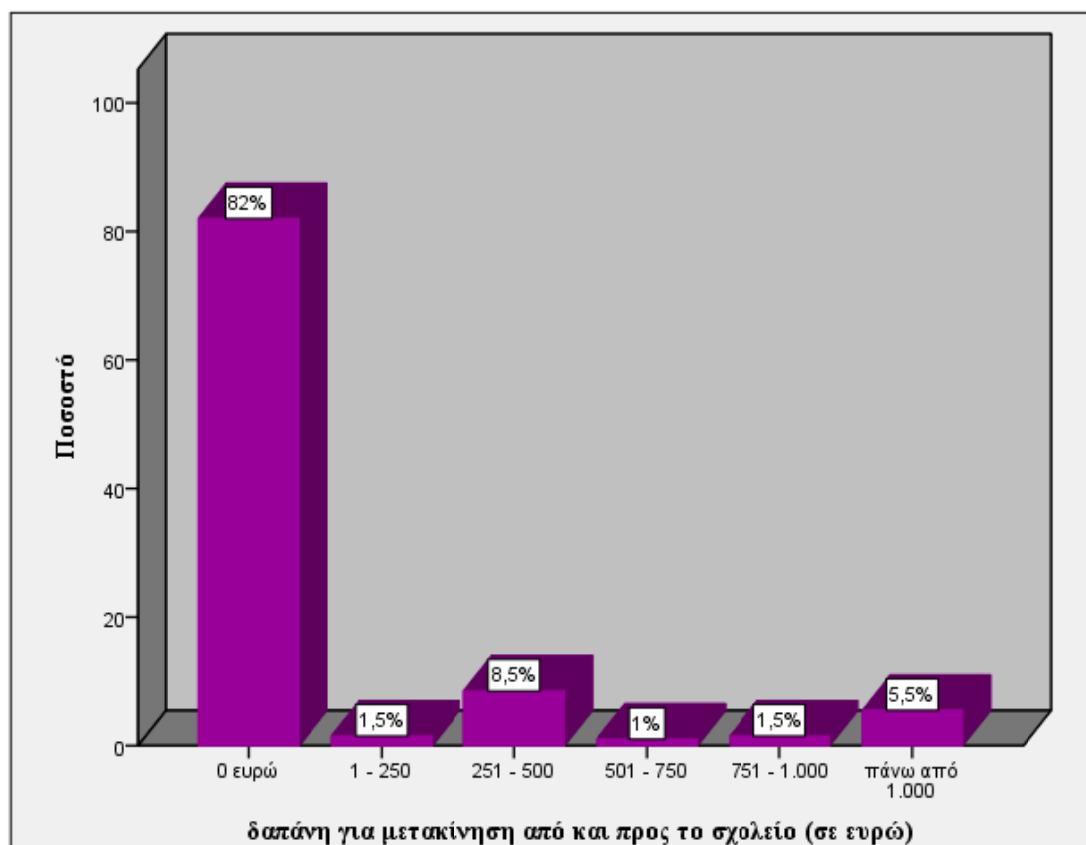

Άλλες δαπάνες που μπορεί να έχει ένα νοικοκυριό με παιδί στο Γυμνάσιο είναι αυτές για τη μεταφορά από και προς το σχολείο. Συνήθως οι συγκεκριμένες δαπάνες ενός νοικοκυριού για το σκοπό αυτό ταυτίζονται με τις δαπάνες για βενζίνη προκειμένου να γίνει η μεταφορά, ειδικά αν το παιδί πηγαίνει σε δημόσιο σχολείο. Όταν το παιδί φοιτά σε ειδικό σχολείο, τότε, συνήθως, οι δαπάνες μεταφοράς έχουν να κάνουν με τη μεταφορά του παιδιού από και προς το σχολείο με το σχολικό.

Τα αποτελέσματα, λοιπόν, που προέκυψαν από την έρευνα σε σχέση με τις **ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά του/ων παιδιού/ών από και προς το σχολείο για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₇)**, κατά το έτος 2010, δείχνουν ότι το 82% των οικογενειών με παιδιά στο Γυμνάσιο (γράφημα 5.13) δεν ξόδεψε χρήματα για μεταφορά παιδιών από και προς το σχολείο, ενώ υπήρξαν και 36 οικογένειες που δήλωσαν ότι δαπάνησαν χρήματα για το σκοπό αυτό (πίνακας Β.13 παραρτήματος). Έτσι, το 8,5% δαπάνησε από 251€ έως 500€, το 5,5% πάνω από 1.000€, το 1,5 από 1 έως 250€, άλλο

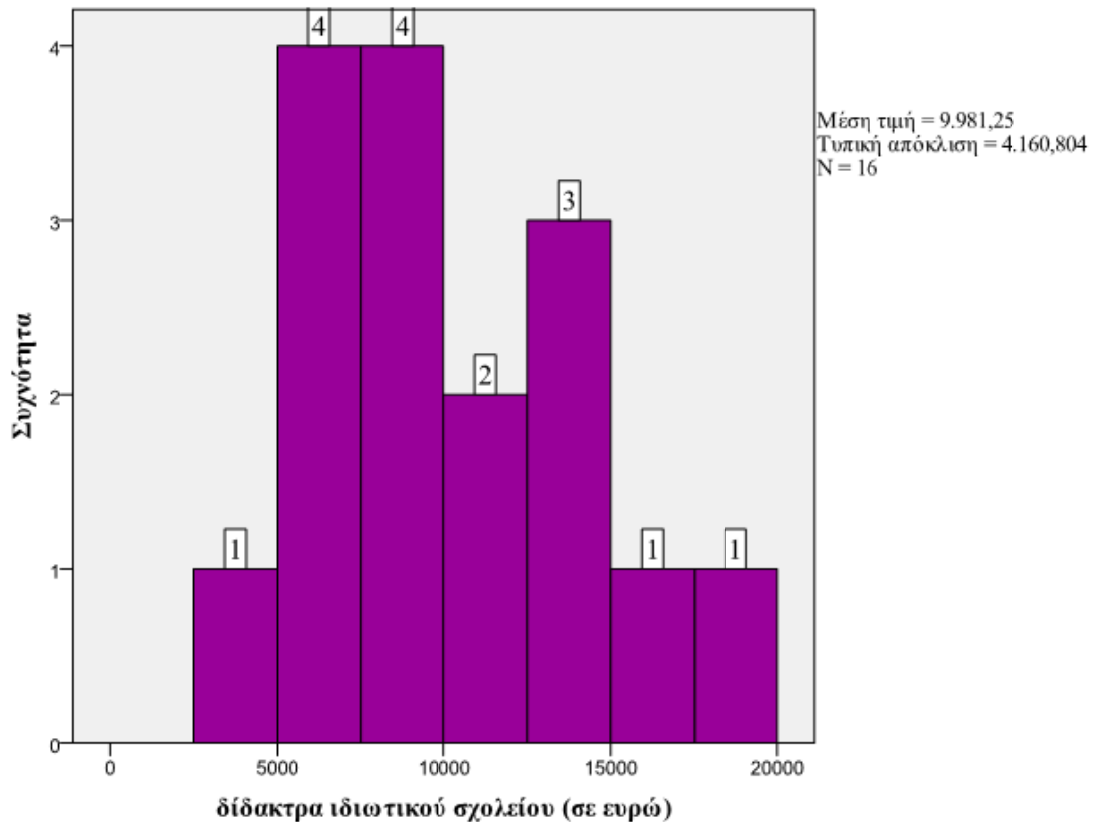
ένα 1,5% από 751€ έως 1.000€ και τέλος, το 1% δήλωσε ότι δαπάνησε για τη μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο από 501€ έως 750€.

Γράφημα 5.13: Ιδιωτικές δαπάνες για τη μεταφορά του/ων παιδιού/ιών από και προς το σχολείο για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₇).

Η τελευταία κατηγορία δαπανών για την οποία κλήθηκαν να σημειώσουν τις επιλογές τους οι συμμετέχοντες στην έρευνα, είναι οι σχετικές με τα **δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₈)**. Όπως έχει προαναφερθεί, μόνο 16 από τις οικογένειες του δείγματος με παιδιά στο Γυμνάσιο, στέλνουν τα παιδιά τους να φοιτήσουν σε ιδιωτικά σχολείο. Για το λόγο αυτό, τα αποτελέσματα που αφορούν στα δίδακτρα, έχουν εξαχθεί από αυτές τις 16 συμμετοχές. Επομένως, στο γράφημα 5.14 φαίνεται ότι 8 οικογένειες πλήρωσαν για δίδακτρα, κατά το έτος 2010, από 5.000€ έως 10.000€, 5 οικογένειες δαπάνησαν από 10.000€ έως 15.000€, ενώ μία οικογένεια πλήρωσε 3.000€, άλλη μία 17.000€ και άλλη μία έδωσε για δίδακτρα σε ιδιωτικό σχολείο 18.000€ (πίνακας Β.14 παραρτήματος). Η μέση τιμή για τα δίδακτρα στο Γυμνάσιο είναι 9.981,25€.

Γράφημα 5.14: Δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_8).

5.2.4 Ιδιωτικές δαπάνες για την εκπαίδευση του/ων παιδιού/ιών στο Λύκειο.

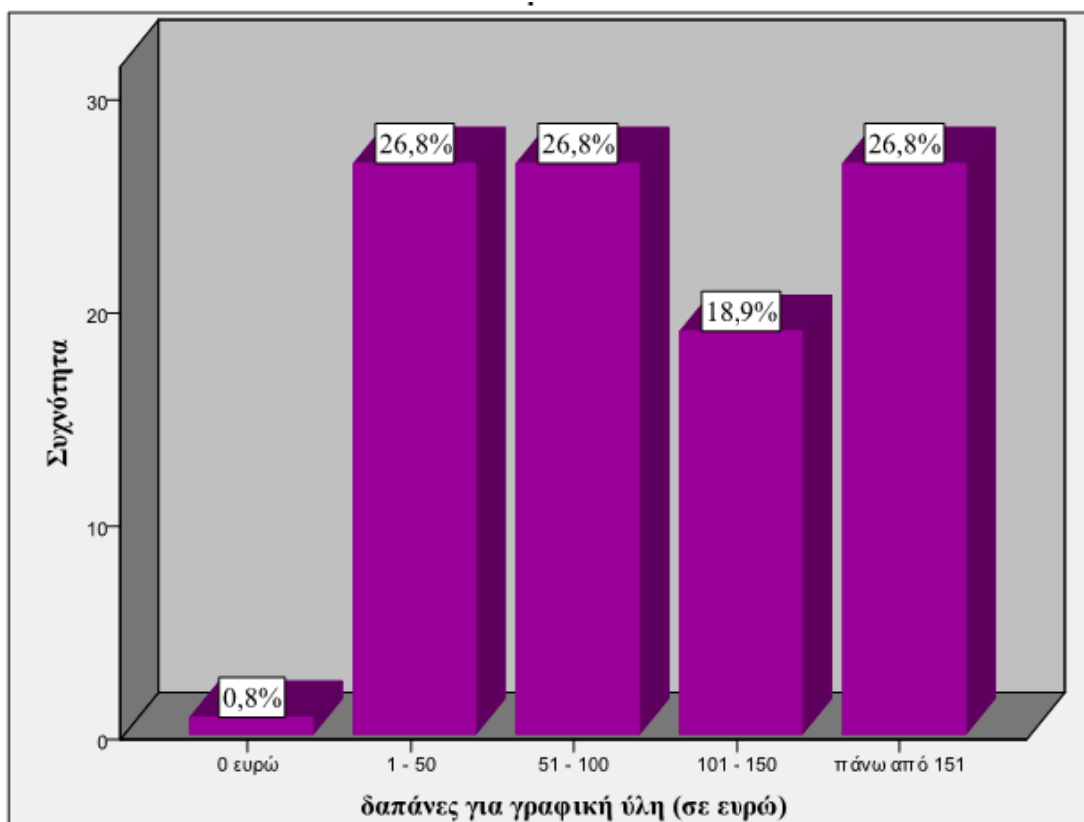
Όπως έχει ήδη διατυπωθεί, $X_U = X_9 + X_{10} + X_{11} + X_{12} + X_{13} + X_{14} + X_{15} + X_{16}$.

Οι κατηγορίες των ιδιωτικών δαπανών που μελετήθηκαν για το Γυμνάσιο, είναι ακριβώς ίδιες με αυτές του Λυκείου, που πρόκειται να εξεταστούν.

Ξεκινώντας, γίνεται αναφορά στις **ιδιωτικές δαπάνες για αγορά γραφικής ύλης για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_9)**, κατά το έτος 2010. Από το γράφημα 5.15 προκύπτει ότι, από τις 127 οικογένειες που έχουν παιδιά στο Λύκειο (πίνακας Β.15 παραρτήματος), το 26,8% ξόδεψε για την αγορά γραφικής ύλης από 1€ έως 50€, καθώς και άλλο ένα 26,8% δαπάνησε από 51€ έως 100€. Επίσης, ένα ακόμη 26,8% δήλωσε ότι δαπάνησε πάνω από 151€ και ένα ποσοστό της τάξης του 18,9% δήλωσε ότι δαπάνησε για γραφική ύλη από 101€ έως 150€. Τέλος, μόνο οικογένεια απάντησε ότι δεν πλήρωσε τίποτα για γραφική ύλη.

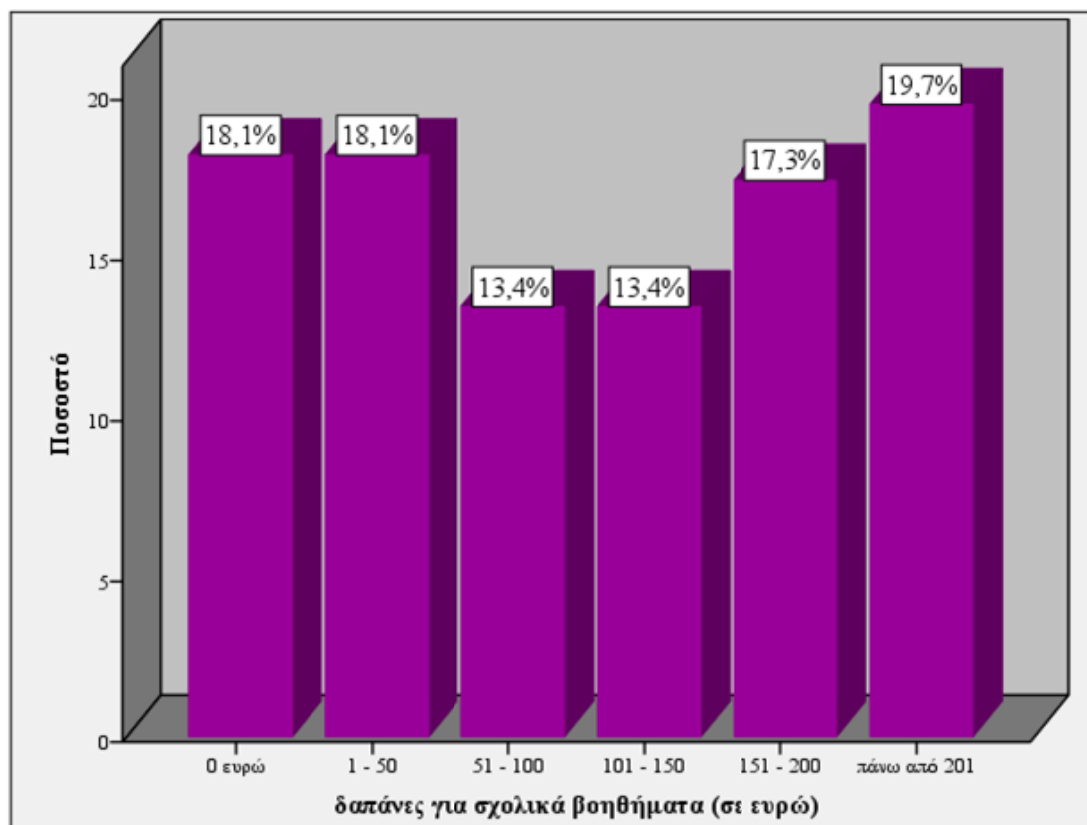

Γράφημα 5.15: *Ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₉).*

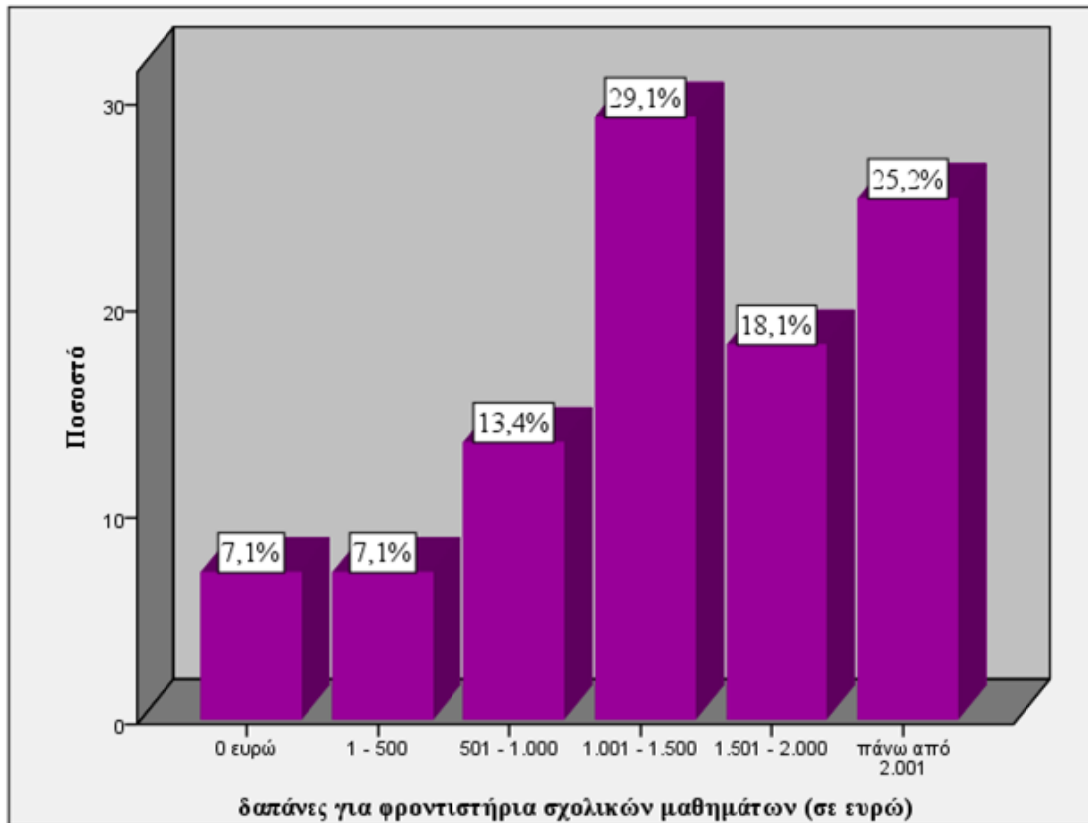
Η επόμενη κατηγορία δαπανών που εξετάζεται είναι **οι ιδιωτικές δαπάνες για την αγορά σχολικών βοηθημάτων για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₀)**, κατά το έτος 2010. Διαπιστώθηκε ότι το 19,7% των οικογενειών με παιδιά στο Λύκειο δαπάνησε περισσότερα από 201€ (γράφημα 5.16). Επιπλέον, το 18,1% δήλωσε ότι ξόδεψε για σχολικά βοηθήματα από 1€ έως 50€, το 17,3% από 151€ έως 200€, ενώ οι επιλογές από 51€ έως 100€ και από 101€ έως 150€ συγκέντρωσαν το ποσοστό του 13,4% η καθεμία. Ακόμη, 23 οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο δήλωσαν ότι δεν δαπάνησαν χρήματα για την αγορά κανενός είδους σχολικού βοηθήματος (πίνακας Β.16 παραρτήματος).

Γράφημα 5.16: Ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₀).

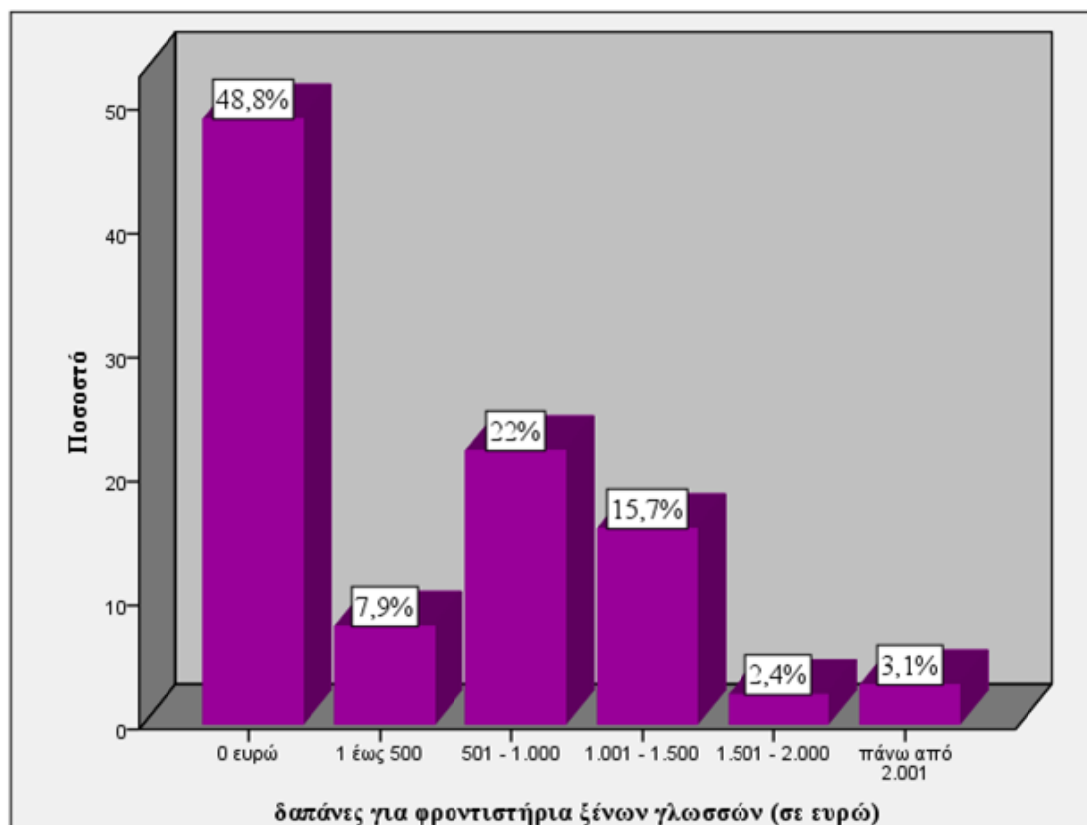
Σε ότι αφορά τις **ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθητών για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₁)**, κατά το έτος 2010, οι οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο, οι οποίες συμμετείχαν στην έρευνα, στην πλειοψηφία τους απάντησαν ότι δαπάνησαν χρήματα για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων, εκτός από ένα ποσοστό της τάξης του 7,1% που δήλωσε ότι δεν είχε τέτοιου είδους δαπάνες (γράφημα 5.17). Ειδικότερα, το 29,1% των οικογενειών με παιδιά στο Λύκειο δήλωσε ότι ξόδεψε από 1.001€ έως 1.500€ και το 25,2% απάντησε ότι δαπάνησε πάνω από 2.001€ για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων. Επιπρόσθετα, το 18,1% δήλωσε ότι οι δαπάνες του για τον ίδιο σκοπό κυμαίνονταν ανάμεσα στα 1.501€ και 2.000€ και το 13,4% ανάμεσα στα 50€ και 1.000€. Υπήρξε και ένα ποσοστό οικογενειών με παιδιά στο Λύκειο, που φτάνει το 7,1%, το οποίο απάντησε ότι ξόδεψε από 1€ έως 500€ για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων (πίνακας Β.17 παραρτήματος).

Γράφημα 5.17: Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₁).

Κάτι που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια είναι ότι αρκετά παιδιά που πηγαίνουν σε φροντιστήρια ξένων γλωσσών, όταν μπαίνουν στο Λύκειο τα διακόπτουν, είτε λόγω φόρτου διαβάσματος στο σχολείο, είτε επειδή έφτασαν στο επιθυμητό επίπεδο λαμβάνοντας και τα αντίστοιχα πτυχία. Αυτός ίσως να είναι και ένας από τους λόγους για τους οποίους εξετάζοντας τις **ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₂)**, κατά το έτος 2010, βρέθηκε ότι το 48,8% δηλαδή οι 62 από τις 127 οικογένειες, με παιδιά στο Λύκειο, που συμμετείχαν στην έρευνα (πίνακας Β.18 παραρτήματος), δήλωσαν ότι δε δαπάνησαν χρήματα για φροντιστηριακά μαθήματα ξένων γλωσσών. Από την άλλη μεριά, το 22% δήλωσε ότι ξόδεψε από 501€ έως 1.000€ και το 15,7% από 1.000€ έως 1.500€. Ακόμη, το 7,9% των οικογενειών με παιδιά στο Λύκειο απάντησε ότι ξόδεψε από 1€ έως 500€, το 3,1% πάνω από 2.001€ και το 2,4% από 1.500€ έως 2.000€ (γράφημα 5.18).

Γράφημα 5.18: Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₂).

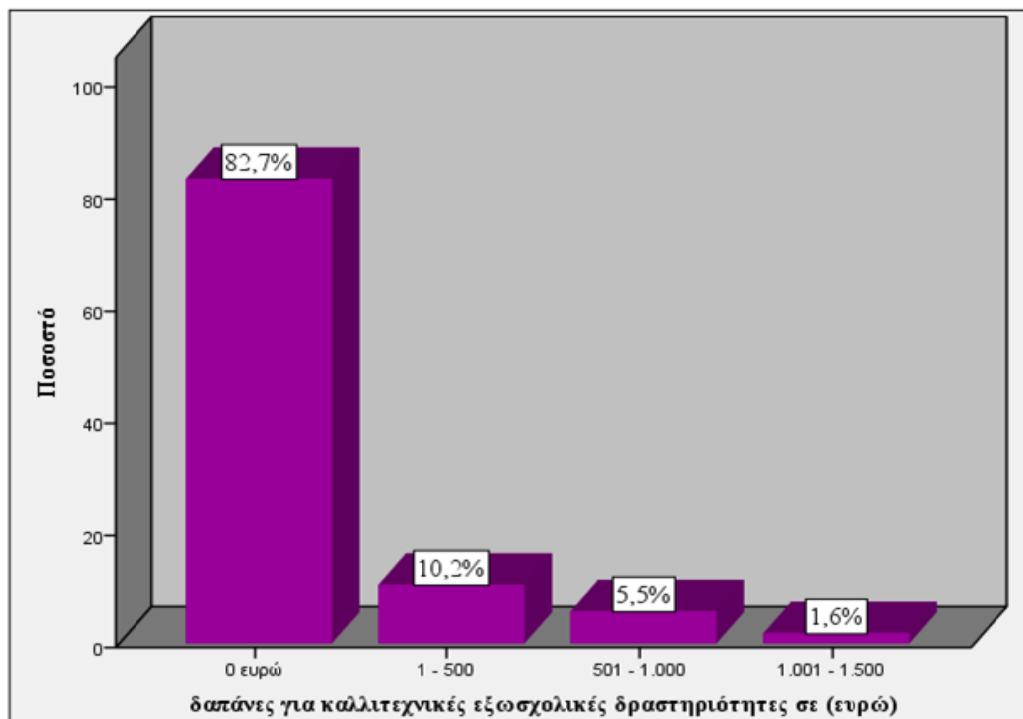
Στα γραφήματα 5.19 και 5.20 που ακολουθούν, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας σχετικά με τις **ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₃)** και τις **ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₄)**, κατά το έτος 2010.

Όσον αφορά στις δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες, οι περισσότερες οικογένειες με παιδιά που φοιτούν στο Λύκειο και σε ποσοστό που αγγίζει το 82,7% (γράφημα 5.19), δήλωσαν ότι δεν δαπάνησαν χρήματα για το συγκεκριμένο λόγο. Αντιθέτως, το 10,2% απάντησε ότι ξόδεψε από 1€ έως 500€ για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες, το 5,5% από 501€ έως 1.000€ και το 1,6% δήλωσε ότι δαπάνησε από 1.001€ έως 1.500€, ποσοστό που αντιστοιχεί σε μόλις 2 οικογένειες (πίνακας Β.19 παραρτήματος).

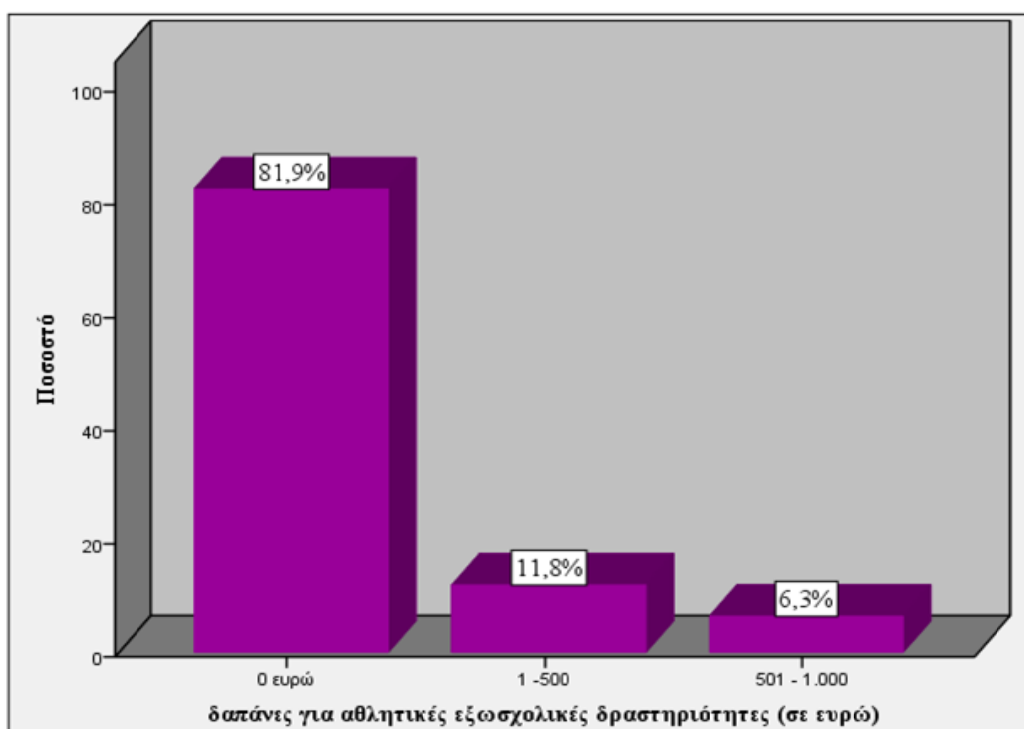
Σε ότι έχει να κάνει με τις αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες, και εδώ η πλειοψηφία, δηλαδή το 81,9% των οικογενειών με παιδιά στο Λύκειο (γράφημα 5.20), δήλωσε ότι δεν δαπάνησε χρήματα σε αυτού του είδους τις δραστηριότητες. Όμως, το

11,8% δήλωσε ότι ξόδεψε από 1€ έως 500€ και το 6,3% απάντησε ότι δαπάνησε από 500€ έως 1.000€ για αθλητικές δραστηριότητες (πίνακας Β.20 παραρτήματος).

Γράφημα 5.19: Ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₃).

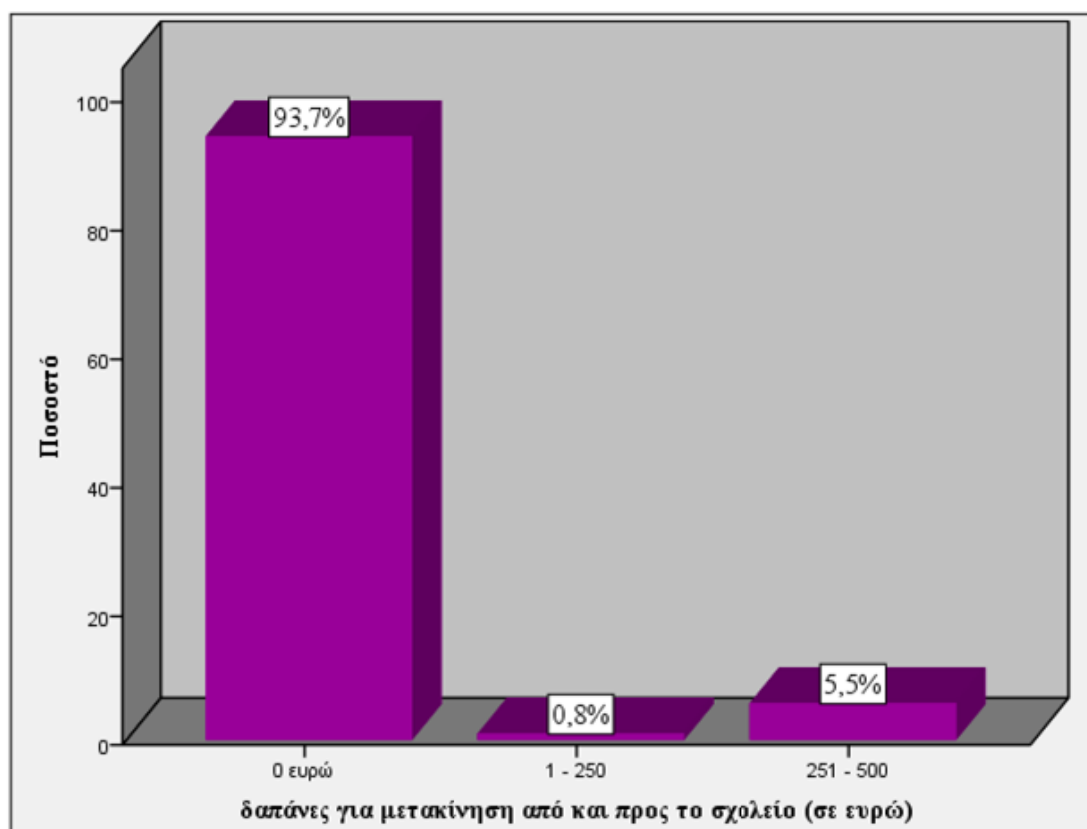

Γράφημα 5.20: Ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Λύκειο (X₁₄).

Η επόμενη κατηγορία δαπανών για την οποία κλήθηκαν να απαντήσουν οι συμμετέχοντες στην έρευνα είναι **οι ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά του/ων παιδιού/ιών από και προς το σχολείο για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₅)**, κατά το έτος 2010. Όπως γίνεται αντιληπτό από το γράφημα 5.21, η συντριπτική πλειοψηφία των οικογενειών με παιδιά στο Λύκειο (93,7%), δήλωσε ότι δεν είχε τέτοιου είδους δαπάνες. Αντίθετα, το 5,5% δήλωσε ότι δαπάνησε από 251€ έως 500€ για τη μεταφορά των παιδιών και επιπλέον, 1 μόνο οικογένεια δήλωσε ότι ξόδεψε από 1€ έως 250€ για το συγκεκριμένο σκοπό (πίνακας Β.21 παραρτήματος).

Γράφημα 5.21: Ιδιωτικές δαπάνες για τη μεταφορά του/ων παιδιού/ιών από και προς το σχολείο για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₅).

Τέλος, σε σχέση με τα **δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₆)**, πρέπει να σημειωθεί ότι καμιά από τις οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο δεν παρουσίασε τέτοιου είδους δαπάνες, καθώς το δείγμα δεν περιείχε οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο, τα οποία φοιτούν σε ιδιωτικό σχολείο.

Φτάνοντας σε αυτό το σημείο και παρατηρώντας τις ιδιωτικές δαπάνες των νοικοκυριών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο και τις αντίστοιχες για το Λύκειο, διαφαίνονται τα εξής:

- Οι δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο εμφανίζονται πάνω-κάτω στα ίδια επίπεδα με τις δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Λύκειο.
- Οι δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο εμφανίζονται ελαφρώς υψηλότερες έναντι των δαπανών για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Λύκειο.
- Οι δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Λύκειο εμφανίζονται σαφώς υψηλότερες από αυτές του Γυμνασίου.
- Οι δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο εμφανίζονται σαφώς υψηλότερες από αυτές του Λυκείου.
- Οι δαπάνες για καλλιτεχνικές καθώς και για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο εμφανίζονται υψηλότερες από αυτές του Λυκείου.
- Οι δαπάνες για τη μεταφορά των μαθητών από και προς το σχολείο για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο εμφανίζονται υψηλότερες έναντι των αντίστοιχων δαπανών για εκπαίδευση στο Λύκειο.

Οι παραπάνω συλλογισμοί θα διαπιστωθούν αμέσως μετά με τον υπολογισμό των μέτρων κεντρικής τάσης και διασποράς για τις ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

5.3 Υπολογισμοί μέτρων κεντρικής τάσης και διασποράς για τις ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Υπολογίζεται η μέση τιμή, η τυπική απόκλιση και το εύρος των διαφόρων τύπων ιδιωτικών δαπανών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο και το Λύκειο ($X_1, X_2, \dots, X_{16}$). Οι συγκεκριμένοι υπολογισμοί, διαμορφώνονται με βάση τον τόπο κατοικίας της οικογένειας, τον αριθμό παιδιών της οικογένειας, τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο, τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Λύκειο, τον τύπο σχολείου, καθώς και το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα

Για τον υπολογισμό των μέτρων κεντρικής τάσης και διασποράς έγινε χρήση των παρακάτω υποδειγμάτων περιγραφικής στατιστικής (Κυριακούσης, Α., 2004):

Μέση τιμή

$$\bar{X} = \frac{1}{v} \sum_{i=1}^v X_i \quad (5.1)$$

Τυπική απόκλιση

$$S = \sqrt{\frac{1}{v-1} \sum_{i=1}^v (\chi_i - \bar{\chi})^2} \quad (5.2)$$

Όπου: χ_i η ιδιωτική δαπάνη του νοικοκυριού i με $i=1,2,3,\dots,v$ και
 v ο αριθμός παρατηρήσεων.

5.3.1 Ιδιωτικές δαπάνες για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.

Υπολογίζεται η μέση τιμή, η τυπική απόκλιση και το εύρος των ιδιωτικών δαπανών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο και το Λύκειο ($X_1, X_2, \dots, X_{16}$) με κριτήριο τον τόπο κατοικίας της οικογένειας (L).

Πίνακας 5.1: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_1 σε σχέση με τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.

Τόπος Κατοικίας (L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_1) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
Αττική	99	126,52	48,684	150
Υπόλοιπη Ελλάδα	101	90,84	53,353	150
Σύνολο	200	108,5	54,012	150

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που κατοικούν στην Περιφέρεια Αττικής, είναι κατά 39,27% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που κατοικούν στην Υπόλοιπη Ελλάδα (πίνακας 5.1).

Πίνακας 5.2: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_2 σε σχέση με τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.

Τόπος Κατοικίας (L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_2) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
Αττική	99	152,78	77,992	200
Υπόλοιπη Ελλάδα	101	96,78	69,791	200
Σύνολο	200	124,5	78,936	200

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που κατοικούν στην Περιφέρεια Αττικής,

είναι κατά 57,86% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που κατοικούν στην Υπόλοιπη Ελλάδα (πίνακας 5.2).

Πίνακας 5.3: Μέση τιμή, τοπική απόκλιση και εύρος της X_3 σε σχέση με τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.

Τόπος Κατοικίας (L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_3) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τοπική απόκλιση	Εύρος
Αττική	99	643,94	594,502	2.000
Υπόλοιπη Ελλάδα	101	670,79	647,042	2.000
Σύνολο	200	657,5	620,175	2.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που κατοικούν εκτός Περιφέρειας Αττικής, είναι κατά 4,16% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που κατοικούν στην Αττική (πίνακας 5.3).

Πίνακας 5.4: Μέση τιμή, τοπική απόκλιση και εύρος της X_4 σε σχέση με τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.

Τόπος Κατοικίας (L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_4) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τοπική απόκλιση	Εύρος
Αττική	99	1.012,63	559,443	2.000
Υπόλοιπη Ελλάδα	101	799,5	563,493	2.000
Σύνολο	200	905	570,176	2.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που κατοικούν στην Περιφέρεια Αττικής, είναι κατά 26,65% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που κατοικούν στην Υπόλοιπη Ελλάδα (πίνακας 5.4).

Πίνακας 5.5: Μέση τιμή, τοπική απόκλιση και εύρος της X_5 σε σχέση με τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.

Τόπος Κατοικίας (L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_5) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τοπική απόκλιση	Εύρος
Αττική	99	497,47	322,409	1.000
Υπόλοιπη Ελλάδα	101	339,11	216,749	1.000
Σύνολο	200	417,5	284,779	1.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που

κατοικούν στην Περιφέρεια Αττικής, είναι κατά 46,69% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που κατοικούν στην Υπόλοιπη Ελλάδα (πίνακας 5.5).

Πίνακας 5.6: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_6 σε σχέση με τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.

Τόπος Κατοικίας (L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_6) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
Αττική	99	406,57	273,362	1.000
Υπόλοιπη Ελλάδα	101	324,26	204,77	1.000
Σύνολο	200	365	244,076	1.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που κατοικούν στην Περιφέρεια Αττικής, είναι κατά 25,38% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που κατοικούν στην Υπόλοιπη Ελλάδα (πίνακας 5.6).

Πίνακας 5.7: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_7 σε σχέση με τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.

Τόπος Κατοικίας (L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά του/ων παιδιού/ιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_7) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
Αττική	99	291,67	335,03	1.000
Υπόλοιπη Ελλάδα	101	144,8	67,852	250
Σύνολο	200	217,5	251,016	1.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για μεταφορά του/ων παιδιού/ιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο, των οικογενειών που κατοικούν στην Περιφέρεια Αττικής, είναι κατά 101,42% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που κατοικούν στην Υπόλοιπη Ελλάδα (πίνακας 5.7).

Πίνακας 5.8: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_8 σε σχέση με τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.

Τόπος Κατοικίας (L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Δίδακτρα για φοίτηση σε ιδιωτικό σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_8) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
Αττική	15	10.446,67	3.851,691	11.800
Υπόλοιπη Ελλάδα	1	3.000	-	0
Σύνολο	16	9.981,25	4.160,804	15.000

Από τον πίνακα 5.8 παρατηρούμε ότι από τις οικογένειες που κατοικούν εκτός Αττικής, μόνο μία δαπανά χρήματα για φοίτηση του παιδιού σε ιδιωτικό σχολείο. Παρατίθενται οι υπολογισμένες τιμές.

Πίνακας 5.9: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_9 σε σχέση με τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.

Τόπος Κατοικίας (L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_9) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
Αττική	51	128,92	49,843	150
Υπόλοιπη Ελλάδα	76	76,32	53,525	150
Σύνολο	127	97,44	57,978	150

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που κατοικούν στην Περιφέρεια Αττικής, είναι κατά 68,92% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που κατοικούν στην Υπόλοιπη Ελλάδα (πίνακας 5.9).

Πίνακας 5.10: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_{10} σε σχέση με τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.

Τόπος Κατοικίας (L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{10}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
Αττική	51	149,51	77,7	200
Υπόλοιπη Ελλάδα	76	84,21	68,172	200
Σύνολο	127	110,43	78,707	200

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που κατοικούν στην Περιφέρεια Αττικής, είναι κατά 77,54% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που κατοικούν στην Υπόλοιπη Ελλάδα (πίνακας 5.10).

Πίνακας 5.11: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_{11} σε σχέση με τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.

Τόπος Κατοικίας (L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{11}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
Αττική	51	1.553,92	640,925	2.000
Υπόλοιπη Ελλάδα	76	1.269,74	680,396	2.000
Σύνολο	127	1.383,86	676,853	2.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που κατοικούν στην Περιφέρεια Αττικής, είναι κατά 22,38% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που κατοικούν στην Υπόλοιπη Ελλάδα (πίνακας 5.11).

Πίνακας 5.12: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_{12} σε σχέση με τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.

Τόπος Κατοικίας (L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{12}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
Αττική	51	789,22	623,243	2.000
Υπόλοιπη Ελλάδα	76	500	378,594	1.000
Σύνολο	127	616,14	509,625	2.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που κατοικούν στην Περιφέρεια Αττικής, είναι κατά 57,84% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που κατοικούν στην Υπόλοιπη Ελλάδα (πίνακας 5.12).

Πίνακας 5.13: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_{13} σε σχέση με τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.

Τόπος Κατοικίας (L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{13}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
Αττική	51	348,04	245,349	1.000
Υπόλοιπη Ελλάδα	76	256,58	57,354	500
Σύνολο	127	293,31	166,948	1.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που κατοικούν στην Περιφέρεια Αττικής, είναι κατά 35,64% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που κατοικούν στην Υπόλοιπη Ελλάδα (πίνακας 5.13).

Πίνακας 5.14: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_{14} σε σχέση με τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.

Τόπος Κατοικίας (L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{14}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
Αττική	51	279,41	118,818	500
Υπόλοιπη Ελλάδα	76	282,89	124,781	500
Σύνολο	127	281,5	121,955	500

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που κατοικούν εκτός Αττικής, είναι κατά 1,24% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που κατοικούν στην Περιφέρεια Αττικής (πίνακας 5.14).

Πίνακας 5.15: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_{15} σε σχέση με τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.

Τόπος Κατοικίας (L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά του/ων παιδιού/ιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{15}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
Αττική	51	129,9	35,007	250
Υπόλοιπη Ελλάδα	76	144,74	67,862	250
Σύνολο	127	138,78	57,279	250

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για μεταφορά του/ων παιδιού/ιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Λύκειο, των οικογενειών που κατοικούν εκτός Περιφέρειας Αττικής, είναι κατά 11,42% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που κατοικούν στην Αττική (πίνακας 5.15).

Εξετάζοντας τις μέσες τιμές στο σύνολό τους, φαίνεται ότι τα μεγαλύτερα ποσά ιδιωτικών δαπανών για εκπαίδευση τόσο στο Γυμνάσιο όσο και στο Λύκειο, πραγματοποιούνται για τα φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων και ξένων γλωσσών, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από την έρευνα των Κανελλόπουλου και Ψαχαρόπουλου που δημοσιεύθηκε το 1995 (δεν λαμβάνονται υπόψη τα διδάκτρα φοίτησης σε ιδιωτικό σχολείο) (Kanellopoulos, Psacharopoulos, 1995).

5.3.2 Ιδιωτικές δαπάνες για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.

Υπολογίζεται η μέση τιμή, η τυπική απόκλιση και το εύρος των ιδιωτικών δαπανών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο και το Λύκειο ($X_1, X_2, \dots, X_{16}$) με κριτήριο τον αριθμό παιδιών της οικογένειας (K).

Πίνακας 5.16: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_1 σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.

Αριθμός παιδιών οικογένειας (K)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_1) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 2	157	105,57	54,493	150
3 και πάνω	43	119,19	51,419	150
Σύνολο	200	108,5	54,012	150

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που έχουν από τρία παιδιά και πάνω, είναι κατά 12,9% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν έως και δύο παιδιά (πίνακας 5.16).

Πίνακας 5.17: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_2 σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.

Αριθμός παιδιών οικογένειας (K)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_2) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 2	157	128,82	80,77	200
3 και πάνω	43	108,72	70,475	200
Σύνολο	200	124,5	78,936	200

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που έχουν έως και δύο παιδιά, είναι κατά 18,48% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν από τρία παιδιά και πάνω (πίνακας 5.17).

Πίνακας 5.18: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_3 σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.

Αριθμός παιδιών οικογένειας (K)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_3) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 2	157	676,75	629,955	2.000
3 και πάνω	43	587,21	584,736	2.000
Σύνολο	200	657,5	620,175	2.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που έχουν έως και δύο παιδιά, είναι κατά 15,24% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν από τρία παιδιά και πάνω (πίνακας 5.18).

Πίνακας 5.19: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_4 σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.

Αριθμός παιδιών οικογένειας (K)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_4) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 2	157	921,97	559,628	2.000
3 και πάνω	43	843,02	609,994	2.000
Σύνολο	200	905	570,176	2.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που έχουν έως και δύο παιδιά, είναι κατά 9,36% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν από τρία παιδιά και πάνω (πίνακας 5.19).

Πίνακας 5.20: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_5 σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.

Αριθμός παιδιών οικογένειας (K)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_5) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 2	157	434,71	301,102	1.000
3 και πάνω	43	354,65	205,813	500
Σύνολο	200	417,5	284,779	1.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που έχουν έως και δύο παιδιά, είναι κατά 22,57% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν από τρία παιδιά και πάνω (πίνακας 5.20).

Πίνακας 5.21: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_6 σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.

Αριθμός παιδιών οικογένειας (K)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_6) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 2	157	367,83	254,07	1.000
3 και πάνω	43	354,65	205,813	500
Σύνολο	200	365	244,076	1.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που έχουν έως και δύο παιδιά, είναι κατά 3,71% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν από τρία παιδιά και πάνω (πίνακας 5.21).

Πίνακας 5.22: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_7 σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.

Αριθμός παιδιών οικογένειας (K)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά του/ων παιδιού/ιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_7) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 2	157	242,83	278,159	1.000
3 και πάνω	43	125	0	0
Σύνολο	200	217,5	251,016	1.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για μεταφορά του/ων παιδιού/ιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο, των οικογενειών που έχουν έως και δύο παιδιά, είναι κατά 94,26% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν από τρία παιδιά και πάνω (πίνακας 5.22).

Πίνακας 5.23: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_8 σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.

Αριθμός παιδιών οικογένειας (K)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Δίδακτρα για φοίτηση σε ιδιωτικό σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_8) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 2	16	9.981,25	4,160,804	15.000
Σύνολο	16	9.981,25	4,160,804	15.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για δίδακτρα για φοίτηση σε ιδιωτικό σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο, των οικογενειών που έχουν έως και δύο παιδιά, είναι ίση με 9.981,25 (πίνακας 5.23). Δεν υπήρχαν οικογένειες στο δείγμα με τρία παιδιά και πάνω, τα οποία να φοιτούν σε ιδιωτικό σχολείο.

Πίνακας 5.24: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_9 σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.

Αριθμός παιδιών οικογένειας (K)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_9) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 2	97	98,71	58,671	150
3 και πάνω	30	93,33	56,452	150
Σύνολο	127	97,44	57,978	150

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που έχουν έως και δύο παιδιά, είναι κατά 5,76% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν από τρία παιδιά και πάνω (πίνακας 5.24).

Πίνακας 5.25: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_{10} σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.

Αριθμός παιδιών οικογένειας (K)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{10}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 2	97	115,72	78,172	200
3 και πάνω	30	93,33	79,311	200
Σύνολο	127	110,43	78,707	200

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που έχουν έως και δύο παιδιά, είναι κατά 23,99% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν από τρία παιδιά και πάνω (πίνακας 5.25).

Πίνακας 5.26: Μέση τιμή, τοπική απόκλιση και εύρος της X_{11} σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.

Αριθμός παιδιών οικογένειας (K)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{11}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 2	97	1.409,79	663,586	2.000
3 και πάνω	30	1.300	723,378	2.000
Σύνολο	127	1.383	676,853	2.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που έχουν έως και δύο παιδιά, είναι κατά 8,44% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν από τρία παιδιά και πάνω (πίνακας 5.26).

Πίνακας 5.27: Μέση τιμή, τοπική απόκλιση και εύρος της X_{12} σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.

Αριθμός παιδιών οικογένειας (K)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{12}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 2	97	636,6	502,624	2.000
3 και πάνω	30	550	534,983	2.000
Σύνολο	127	616,14	509,625	2.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που έχουν έως και δύο παιδιά, είναι κατά 15,74% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν από τρία παιδιά και πάνω (πίνακας 5.27).

Πίνακας 5.28: Μέση τιμή, τοπική απόκλιση και εύρος της X_{13} σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.

Αριθμός παιδιών οικογένειας (K)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{13}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 2	97	306,7	189,246	1.000
3 και πάνω	30	250	0	0
Σύνολο	127	293,31	166,948	1.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που έχουν έως και δύο παιδιά, είναι κατά 12,26% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν από τρία παιδιά και πάνω (πίνακας 5.28).

Πίνακας 5.29: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_{14} σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.

Αριθμός παιδιών οικογένειας (K)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{14}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 2	97	291,24	138,257	500
3 και πάνω	30	250	0	0
Σύνολο	127	281,5	121,955	500

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που έχουν έως και δύο παιδιά, είναι κατά 16,49% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν από τρία παιδιά και πάνω (πίνακας 5.29).

Πίνακας 5.30: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_{15} σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.

Αριθμός παιδιών οικογένειας (K)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά του/ων παιδιού/ιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{15}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 2	97	130,15	35,71	250
3 και πάνω	30	166,67	94,762	250
Σύνολο	127	138,78	57,279	250

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για μεταφορά του/ων παιδιού/ιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Λύκειο, των οικογενειών που έχουν από τρία παιδιά και πάνω, είναι κατά 28,05% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν έως και δύο παιδιά (πίνακας 5.30).

5.3.3 Ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο.

Υπολογίζεται η μέση τιμή, η τυπική απόκλιση και το εύρος των ιδιωτικών δαπανών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο ($X_1, X_2, \dots, X_8$) με κριτήριο τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο (K_L).

Πίνακας 5.31: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_1 σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο.

Αριθμός παιδιών στο Γυμνάσιο (K_L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_1) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
1	158	104,75	54,725	150
2 και πάνω	42	122,62	49,328	150
Σύνολο	200	108,5	54,012	150

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που έχουν από δύο παιδιά και πάνω, τα οποία φοιτούν στο Γυμνάσιο, είναι κατά 17,05% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν ένα παιδί στο Γυμνάσιο (πίνακας 5.31).

Πίνακας 5.32: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_2 σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο.

Αριθμός παιδιών στο Γυμνάσιο (K_L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_2) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
1	158	122,78	78,874	200
2 και πάνω	42	130,95	79,788	200
Σύνολο	200	124,5	78,936	200

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που έχουν από δύο παιδιά και πάνω, τα οποία φοιτούν στο Γυμνάσιο, είναι κατά 6,65% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν ένα παιδί στο Γυμνάσιο (πίνακας 5.32).

Πίνακας 5.33: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_3 σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο.

Αριθμός παιδιών στο Γυμνάσιο (K_L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_3) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
1	158	632,91	597,681	2.000
2 και πάνω	42	750	698,43	2.000
Σύνολο	200	657,5	620,175	2.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που έχουν από δύο παιδιά και πάνω, τα οποία φοιτούν στο Γυμνάσιο, είναι κατά 18,5% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν ένα παιδί στο Γυμνάσιο (πίνακας 5.33).

Πίνακας 5.34: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_4 σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο.

Αριθμός παιδιών στο Γυμνάσιο (K_L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_4) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
1	158	851,27	497,636	2.000
2 και πάνω	42	1.107,14	759,378	2.000
Σύνολο	200	905	570,176	2.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που έχουν από δύο παιδιά και πάνω, τα οποία φοιτούν στο Γυμνάσιο, είναι κατά 30,05% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν ένα παιδί στο Γυμνάσιο (πίνακας 5.34).

Πίνακας 5.35: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_5 σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο.

Αριθμός παιδιών στο Γυμνάσιο (K_L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_5) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
1	158	408,23	271,165	1.000
2 και πάνω	42	452,38	332,388	1.000
Σύνολο	200	417,5	284,779	1.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που έχουν από δύο παιδιά και πάνω, τα οποία φοιτούν στο Γυμνάσιο, είναι κατά 10,81% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν ένα παιδί στο Γυμνάσιο (πίνακας 5.35).

Πίνακας 5.36: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_6 σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο.

Αριθμός παιδιών στο Γυμνάσιο (K_L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_6) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
1	158	376,58	251,978	1.000
2 και πάνω	42	321,43	208,696	1.000
Σύνολο	200	365	244,076	1.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που έχουν ένα παιδί στο Γυμνάσιο, είναι κατά 17,15% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν από δύο παιδιά και πάνω στο Γυμνάσιο (πίνακας 5.36).

Πίνακας 5.37: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_7 σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο.

Αριθμός παιδιών στο Γυμνάσιο (K_L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά του/ων παιδιού/ιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_7) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
1	158	213,61	237,885	1.000
2 και πάνω	42	232,14	298,077	1.000
Σύνολο	200	217,5	251,016	1.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για μεταφορά του/ων παιδιού/ιών, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο, των οικογενειών που έχουν από δύο παιδιά και πάνω, τα οποία φοιτούν στο Γυμνάσιο, είναι κατά 8,67% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν ένα παιδί στο Γυμνάσιο (πίνακας 5.37).

Πίνακας 5.38: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_8 σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο.

Αριθμός παιδιών στο Γυμνάσιο (K_L)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Δίδακτρα για φοίτησης σε ιδιωτικό σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_8) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
1	12	8.183,33	2.777,125	9.500
2 και πάνω	4	15.375	2.561,738	5.500
Σύνολο	16	9.981,25	4.160,804	15.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των διδάκτρων για φοίτηση σε ιδιωτικό σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο, των οικογενειών που έχουν από δύο παιδιά και πάνω, τα οποία φοιτούν στο Γυμνάσιο, είναι κατά 87,88% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν ένα παιδί στο Γυμνάσιο (πίνακας 5.38).

5.3.4 Ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Λύκειο σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Λύκειο.

Υπολογίζεται η μέση τιμή, η τυπική απόκλιση και το εύρος των ιδιωτικών δαπανών για εκπαίδευση στο Λύκειο ($X_9, X_{10}, \dots, X_{16}$) με κριτήριο τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Λύκειο (K_U).

Πίνακας 5.39: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_9 σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Λύκειο.

Αριθμός παιδιών στο Λύκειο (K_U)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_9) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
1	108	93,98	58,293	150
2 και πάνω	19	117,11	53,394	150
Σύνολο	127	97,44	57,978	150

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που έχουν από δύο παιδιά και πάνω, τα οποία φοιτούν στο Λύκειο, είναι κατά 24,61% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν ένα παιδί στο Λύκειο (πίνακας 5.39).

Πίνακας 5.40: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_{10} σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Λύκειο.

Αριθμός παιδιών στο Λύκειο (K_U)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{10}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
1	108	105,56	76,07	200
2 και πάνω	19	138,16	89,508	200
Σύνολο	127	110,43	78,707	200

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που έχουν από δύο παιδιά και πάνω, τα οποία φοιτούν στο Λύκειο, είναι κατά 30,88% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν ένα παιδί στο Λύκειο (πίνακας 5.40).

Πίνακας 5.41: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_{11} σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Λύκειο.

Αριθμός παιδιών στο Λύκειο (K_U)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{11}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
1	108	1.337,96	640,636	2.000
2 και πάνω	19	1.644,74	826,286	2.000
Σύνολο	127	1.383,86	676,853	2.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που έχουν από δύο παιδιά και πάνω, τα οποία φοιτούν στο Λύκειο, είναι κατά 22,92% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν ένα παιδί στο Λύκειο (πίνακας 5.41).

Πίνακας 5.42: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_{12} σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Λύκειο.

Αριθμός παιδιών στο Λύκειο (K_U)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{12}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
1	108	569,44	434,808	2.000
2 και πάνω	19	881,58	778,926	2.000
Σύνολο	127	616,14	509,625	2.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που έχουν από δύο παιδιά και πάνω, τα οποία φοιτούν στο Λύκειο, είναι κατά 54,81% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν ένα παιδί στο Λύκειο (πίνακας 5.42).

Πίνακας 5.43: Μέση τιμή, τοπική απόκλιση και εύρος της X_{13} σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Λύκειο.

Αριθμός παιδιών στο Λύκειο (K_U)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{13}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
1	108	291,67	169,179	1.000
2 και πάνω	19	302,63	157,651	500
Σύνολο	127	293,31	166,948	1.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που έχουν από δύο παιδιά και πάνω, που φοιτούν στο Λύκειο, είναι κατά 3,85% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν ένα παιδί στο Λύκειο (πίνακας 5.43).

Πίνακας 5.44: Μέση τιμή, τοπική απόκλιση και εύρος της X_{14} σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Λύκειο.

Αριθμός παιδιών στο Λύκειο (K_U)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{14}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
1	108	287,04	131,556	500
2 και πάνω	19	250	0	0
Σύνολο	127	281,5	121,955	500

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που έχουν ένα παιδί στο Λύκειο, είναι κατά 14,81% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν από δύο παιδιά και πάνω στο Λύκειο (πίνακας 5.44).

Πίνακας 5.45: Μέση τιμή, τοπική απόκλιση και εύρος της X_{15} σε σχέση με τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Λύκειο.

Αριθμός παιδιών στο Λύκειο (K_U)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά του/ων παιδιού/ιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{15}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
1	108	136,57	52,776	250
2 και πάνω	19	151,32	78,825	250
Σύνολο	127	138,78	57,279	250

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για μεταφορά του/ων παιδιού/ιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Λύκειο, των οικογενειών που έχουν από δύο παιδιά και πάνω, τα οποία φοιτούν στο Λύκειο, είναι κατά 10,8% υψηλότερη από την αντίστοιχη των οικογενειών που έχουν ένα παιδί στο Λύκειο (πίνακας 5.45).

Επισημαίνεται ότι οι τιμές για την μεταβλητή X_{16} δεν εξετάζονται, καθώς δεν υπάρχουν οικογένειες στο δείγμα με παιδιά στο Λύκειο τα οποία να φοιτούν σε ιδιωτικό σχολείο.

5.3.5 Ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με τον τύπο σχολείου.

Υπολογίζεται η μέση τιμή, η τυπική απόκλιση και το εύρος των ιδιωτικών δαπανών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο ($X_1, X_2, \dots, X_8$) με κριτήριο τον τύπο σχολείου (S). Δεν υπολογίζονται οι αντίστοιχες τιμές για ιδιωτικές δαπάνες στο Λύκειο, διότι δεν υπάρχουν οικογένειες στο δείγμα με παιδιά στο Λύκειο τα οποία φοιτούν σε ιδιωτικό σχολείο.

Πίνακας 5.46: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_1 σε σχέση με τον τύπο σχολείου.

Τύπος σχολείου (S)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_1) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
Δημόσιο	184	104,62	53,616	150
Ιδιωτικό	16	153,13	36,372	100
Σύνολο	200	108,5	54,012	150

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο, στο ιδιωτικό σχολείο, είναι κατά 46,36% υψηλότερη από την αντίστοιχη στο δημόσιο σχολείο (πίνακας 5.46).

Πίνακας 5.47: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_2 σε σχέση με τον τύπο σχολείου.

Τύπος σχολείου (S)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_2) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
Δημόσιο	184	117,93	77,206	200
Ιδιωτικό	16	200	57,735	200
Σύνολο	200	124,5	78,936	200

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο, στο ιδιωτικό σχολείο, είναι κατά 69,59% υψηλότερη από την αντίστοιχη στο δημόσιο σχολείο (πίνακας 5.47).

Πίνακας 5.48: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_3 σε σχέση με τον τύπο σχολείου.

Τύπος σχολείου (S)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_3) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
Δημόσιο	184	660,33	624,064	2.000
Ιδιωτικό	16	625	591,608	2.000
Σύνολο	200	657,5	620,175	2.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο, στο δημόσιο σχολείο, είναι κατά 5,65% υψηλότερη από την αντίστοιχη στο ιδιωτικό σχολείο (πίνακας 5.48).

Πίνακας 5.49: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_4 σε σχέση με τον τύπο σχολείου.

Τύπος σχολείου (S)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_4) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
Δημόσιο	184	896,74	558,286	2.000
Ιδιωτικό	16	1.000	707,107	2.000
Σύνολο	200	905	570,176	2.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο, στο ιδιωτικό σχολείο, είναι κατά 11,51% υψηλότερη από την αντίστοιχη στο δημόσιο σχολείο (πίνακας 5.49).

Πίνακας 5.50: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_5 σε σχέση με τον τύπο σχολείου.

Τύπος σχολείου (S)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_5) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
Δημόσιο	184	399,46	267,961	1.000
Ιδιωτικό	16	625	387,298	1.000
Σύνολο	200	417,5	284,779	1.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο, στο ιδιωτικό σχολείο, είναι κατά 56,46% υψηλότερη από την αντίστοιχη στο δημόσιο σχολείο (πίνακας 5.50).

Πίνακας 5.51: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_6 σε σχέση με τον τύπο σχολείου.

Τύπος σχολείου (S)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_6) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
Δημόσιο	184	342,39	214,621	1.000
Ιδιωτικό	16	625	387,298	1.000
Σύνολο	200	365	244,076	1.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο, στο ιδιωτικό σχολείο, είναι κατά 82,54% υψηλότερη από την αντίστοιχη στο δημόσιο σχολείο (πίνακας 5.51).

Πίνακας 5.52: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_7 σε σχέση με τον τύπο σχολείου.

Τύπος σχολείου (S)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά του/ων παιδιού/ιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_7) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
Δημόσιο	184	149,46	78,925	500
Ιδιωτικό	16	1.000	223,607	750
Σύνολο	200	217,5	251,016	1.000

Παρατηρείται ότι η μέση τιμή των ιδιωτικών δαπανών για μεταφορά του/ων παιδιού/ιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο, στο ιδιωτικό σχολείο, είναι κατά 669,07% υψηλότερη από την αντίστοιχη στο δημόσιο σχολείο (πίνακας 5.52).

5.3.6 Ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε σχέση το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Υπολογίζεται η μέση τιμή, η τυπική απόκλιση και το εύρος των ιδιωτικών δαπανών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο και το Λύκειο ($X_1, X_2, \dots, X_{16}$) με κριτήριο το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I).

Πίνακας 5.53: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_1 σε σχέση με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) (σε ευρώ)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_1) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 10.000	12	62,5	37,689	100
10.000 - 20.000	31	104,03	52,874	150
20.000 - 30.000	45	103,89	47,060	150
30.000 - 40.000	68	105,88	57,969	150
40.000 - 50.000	34	126,47	48,438	150
50.000 και πάνω	10	155	48,305	150
Σύνολο	200	108,5	54,012	150

Παρατηρείται ότι οι διαφορές των μέσων των ιδιωτικών δαπανών για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών με διαφορετικές εισοδηματικές κλάσεις, από την αμέσως επόμενη κλίμακα δαπάνης έχουν ως εξής (πίνακας 5.53):

- ο πάνω από 50.000 ευρώ — 40.000 - 50.000 ευρώ 22,55%
- ο 40.000 – 50.000 ευρώ — 30.000 – 40.000 ευρώ 19,44%
- ο 30.000 – 40.000 ευρώ — 10.000 – 20.000 ευρώ 1,51%
- ο 10.000 – 20.000 ευρώ — 20.000 – 30.000 ευρώ 0,13%
- ο 20.000 – 30.000 ευρώ — έως 10.000 ευρώ 66,22%

Πίνακας 5.54: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_2 σε σχέση με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) (σε ευρώ)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_2) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 10.000	12	37,5	22,613	50
10.000 - 20.000	31	83,06	67,202	200
20.000 - 30.000	45	118,33	77,313	200
30.000 - 40.000	68	139,71	79,672	200
40.000 - 50.000	34	148,53	66,555	200
50.000 και πάνω	10	200	54,006	150
Σύνολο	200	124,5	78,936	200

Παρατηρείται ότι οι διαφορές των μέσων των ιδιωτικών δαπανών για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών με διαφορετικές εισοδηματικές κλάσεις, από την αμέσως επόμενη κλίμακα δαπάνης έχουν ως εξής (πίνακας 5.54):

- ο πάνω από 50.000 ευρώ — 40.000 - 50.000 ευρώ 34,65%
- ο 40.000 – 50.000 ευρώ — 30.000 – 40.000 ευρώ 6,31%

- ο 30.000 – 40.000 ευρώ — 20.000 – 30.000 ευρώ 18,06%
- ο 20.000 – 30.000 ευρώ — 10.000 – 20.000 ευρώ 42,46%
- ο 10.000 – 20.000 ευρώ — έως 10.000 ευρώ 21,49%

Πίνακας 5.55: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_3 σε σχέση με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) (σε ευρώ)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_3) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 10.000	12	583,33	246,183	500
10.000 - 20.000	31	508,06	463,159	2.000
20.000 - 30.000	45	650	539,360	2.000
30.000 - 40.000	68	669,12	710,320	2.000
40.000 - 50.000	34	661,76	656,790	2.000
50.000 και πάνω	10	1.150	774,597	2.000
Σύνολο	200	657,5	620,175	2.000

Παρατηρείται ότι οι διαφορές των μέσων των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών με διαφορετικές εισοδηματικές κλάσεις, από την αμέσως επόμενη κλίμακα δαπάνης έχουν ως εξής (πίνακας 5.55):

- ο πάνω από 50.000 ευρώ — 30.000 - 40.000 ευρώ 71,86%
- ο 30.000 – 40.000 ευρώ — 40.000 – 50.000 ευρώ 1,11%
- ο 40.000 – 50.000 ευρώ — 20.000 – 30.000 ευρώ 1,8%
- ο 20.000 – 30.000 ευρώ — έως 10.000 ευρώ 11,42%
- ο έως 10.000 ευρώ — 10.000 – 20.000 ευρώ 14,81%

Πίνακας 5.56: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_4 σε σχέση με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) (σε ευρώ)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_4) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 10.000	12	458,33	498,102	1.500
10.000 - 20.000	31	637,10	402,278	1.500
20.000 - 30.000	45	805,56	479,372	2.000
30.000 - 40.000	68	1.000	514,709	2.000
40.000 - 50.000	34	1.088,24	636,284	2.000
50.000 και πάνω	10	1.450	823,273	2.000
Σύνολο	200	905	570,176	2.000

Παρατηρείται ότι οι διαφορές των μέσων των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών με διαφορετικές εισοδηματικές κλάσεις, από την αμέσως επόμενη κλίμακα δαπάνης έχουν ως εξής (πίνακας 5.56):

- ο πάνω από 50.000 ευρώ — 40.000 - 50.000 ευρώ 39%
- ο 40.000 – 50.000 ευρώ — 30.000 – 40.000 ευρώ 8,82%
- ο 30.000 – 40.000 ευρώ — 20.000 – 30.000 ευρώ 24,13%
- ο 20.000 – 30.000 ευρώ — 10.000 – 20.000 ευρώ 26,44%
- ο 10.000 – 20.000 ευρώ — έως 10.000 ευρώ 66,22%

Πίνακας 5.57: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_5 σε σχέση με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) (σε ευρώ)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_5) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 10.000	12	250	0	0
10.000 - 20.000	31	298,39	150,269	500
20.000 - 30.000	45	416,67	261,116	1.000
30.000 - 40.000	68	455,88	314,278	1.000
40.000 - 50.000	34	485,29	353,238	1.000
50.000 και πάνω	10	500	263,523	500
Σύνολο	200	417,5	284,779	1.000

Παρατηρείται ότι οι διαφορές των μέσων των ιδιωτικών δαπανών για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών με διαφορετικές εισοδηματικές κλάσεις, από την αμέσως επόμενη κλίμακα δαπάνης έχουν ως εξής (πίνακας 5.57):

- ο πάνω από 50.000 ευρώ — 40.000 - 50.000 ευρώ 3,03%
- ο 40.000 – 50.000 ευρώ — 30.000 – 40.000 ευρώ 6,45%
- ο 30.000 – 40.000 ευρώ — 20.000 – 30.000 ευρώ 9,41%
- ο 20.000 – 30.000 ευρώ — 10.000 – 20.000 ευρώ 39,63%
- ο 10.000 – 20.000 ευρώ — έως 10.000 ευρώ 19,35%

Πίνακας 5.58: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_6 σε σχέση με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) (σε ευρώ)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_6) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 10.000	12	250	0	0
10.000 - 20.000	31	266,13	89,803	500
20.000 - 30.000	45	316,67	171,888	500
30.000 - 40.000	68	419,12	281,392	1.000
40.000 - 50.000	34	426,47	298,541	1.000
50.000 και πάνω	10	450	349,603	1.000
Σύνολο	200	365	244,076	1.000

Παρατηρείται ότι οι διαφορές των μέσων των ιδιωτικών δαπανών για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών με διαφορετικές εισοδηματικές κλάσεις, από την αμέσως επόμενη κλίμακα δαπάνης έχουν ως εξής (πίνακας 5.58):

- ο πάνω από 50.000 ευρώ — 40.000 - 50.000 ευρώ 6,45%
- ο 40.000 – 50.000 ευρώ — 30.000 – 40.000 ευρώ 18,99%
- ο 30.000 – 40.000 ευρώ — 20.000 – 30.000 ευρώ 32,35%
- ο 20.000 – 30.000 ευρώ — 10.000 – 20.000 ευρώ 0,13%
- ο 10.000 – 20.000 ευρώ — έως 10.000 ευρώ 66,22%

Πίνακας 5.59: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_7 σε σχέση με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) (σε ευρώ)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά του/ων παιδιού/ιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_7) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 10.000	12	125	0	0
10.000 - 20.000	31	173,39	100,402	250
20.000 - 30.000	45	136,11	74,536	500
30.000 - 40.000	68	187,5	174,787	1.000
40.000 - 50.000	34	360,29	417,157	1.000
50.000 και πάνω	10	550	457,196	1.000
Σύνολο	200	217,5	251,016	1.000

Παρατηρείται ότι οι διαφορές των μέσων των ιδιωτικών δαπανών για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο, των οικογενειών με διαφορετικές εισοδηματικές κλάσεις, από την αμέσως επόμενη κλίμακα δαπάνης έχουν ως εξής (πίνακας 5.59):

- ο πάνω από 50.000 ευρώ — 40.000 - 50.000 ευρώ 52,65%

- ο 40.000 – 50.000 ευρώ — 30.000 – 40.000 ευρώ 92,15%
- ο 30.000 – 40.000 ευρώ — 10.000 – 20.000 ευρώ 8,13%
- ο 10.000 – 20.000 ευρώ — 20.000 – 30.000 ευρώ 27,38%
- ο 20.000 – 30.000 ευρώ — έως 10.000 ευρώ 8,88%

Πίνακας 5.60: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_8 σε σχέση με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) (σε ευρώ)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Δίδακτρα για φοίτηση σε ιδιωτικό σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_8) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 10.000	0	-	-	-
10.000 - 20.000	0	-	-	-
20.000 - 30.000	1	7.500	0	0
30.000 - 40.000	3	7.166,67	4.536,886	9.000
40.000 - 50.000	8	9.025	2.935,862	7.800
50.000 και πάνω	4	14.625	3.400,368	7.000
Σύνολο	16	9.981,25	4.160,804	15.000

Παρατηρείται ότι οι διαφορές των μέσων των ιδιωτικών δαπανών που αφορούν σε δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο, των οικογενειών με διαφορετικές εισοδηματικές κλάσεις, από την αμέσως επόμενη κλίμακα δαπάνης έχουν ως εξής (πίνακας 5.60):

- ο πάνω από 50.000 ευρώ — 40.000 - 50.000 ευρώ 62,04%
- ο 40.000 – 50.000 ευρώ — 20.000 – 30.000 ευρώ 20,33%
- ο 20.000 – 30.000 ευρώ — 30.000 – 40.000 ευρώ 4,65%

Πίνακας 5.61: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_9 σε σχέση με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) (σε ευρώ)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_9) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 10.000	9	91,67	66,144	150
10.000 - 20.000	24	102,08	60,755	150
20.000 - 30.000	32	96,88	59,484	150
30.000 - 40.000	37	88,51	54,834	150
40.000 - 50.000	16	100	51,640	150
50.000 και πάνω	9	125	66,144	150
Σύνολο	127	97,44	57,978	150

Παρατηρείται ότι οι διαφορές των μέσων των ιδιωτικών δαπανών για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών με διαφορετικές εισοδηματικές κλάσεις, από την αμέσως επόμενη κλίμακα δαπάνης έχουν ως εξής (πίνακας 5.61):

- ο πάνω από 50.000 ευρώ — 10.000 - 20.000 ευρώ 22,45%
- ο 10.000 – 20.000 ευρώ — 40.000 – 50.000 ευρώ 2,08%
- ο 40.000 – 50.000 ευρώ — 20.000 – 30.000 ευρώ 3,22%
- ο 20.000 – 30.000 ευρώ — έως 10.000 ευρώ 5,67%
- ο έως 10.000 ευρώ — 30.000 – 40.000 ευρώ 3,57%

Πίνακας 5.62: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_{10} σε σχέση με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) (σε ευρώ)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{10}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 10.000	9	36,11	33,333	100
10.000 - 20.000	24	110,42	84,028	200
20.000 - 30.000	32	98,44	67,183	200
30.000 - 40.000	37	114,19	80,048	200
40.000 - 50.000	16	137,5	76,376	200
50.000 και πάνω	9	163,89	85,797	200
Σύνολο	127	110,43	78,707	200

Παρατηρείται ότι οι διαφορές των μέσων των ιδιωτικών δαπανών για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών με διαφορετικές εισοδηματικές κλάσεις, από την αμέσως επόμενη κλίμακα δαπάνης έχουν ως εξής (πίνακας 5.62):

- ο πάνω από 50.000 ευρώ — 40.000 - 50.000 ευρώ 19,19%
- ο 40.000 – 50.000 ευρώ — 30.000 – 40.000 ευρώ 20,41%
- ο 30.000 – 40.000 ευρώ — 10.000 – 20.000 ευρώ 3,41%
- ο 10.000 – 20.000 ευρώ — 20.000 – 30.000 ευρώ 12,16%
- ο 20.000 – 30.000 ευρώ — έως 10.000 ευρώ 172,61%

Πίνακας 5.63: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_{11} σε σχέση με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) (σε ευρώ)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{11}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 10.000	9	1.250	790,569	2.000
10.000 - 20.000	24	1.312,5	741,803	2.000
20.000 - 30.000	32	1.234,37	641,123	2.000
30.000 - 40.000	37	1.479,73	641,121	2.000
40.000 - 50.000	16	1.312,5	655,108	2.000
50.000 και πάνω	9	1.972,22	440,959	1.000
Σύνολο	127	1.383,86	676,853	2.000

Παρατηρείται ότι οι διαφορές των μέσων των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων στο Λύκειο των οικογενειών με διαφορετικές εισοδηματικές κλάσεις, από την αμέσως επόμενη κλίμακα δαπάνης έχουν ως εξής (πίνακας 5.63):

- ο πάνω από 50.000 ευρώ — 30.000 - 40.000 ευρώ 33,28%
- ο 30.000 – 40.000 ευρώ — 40.000 – 50.000 ευρώ 12,74%
- ο 40.000 – 50.000 ευρώ — 10.000 – 20.000 ευρώ 0%
- ο 10.000 – 20.000 ευρώ — έως 10.000 ευρώ 5%
- ο έως 10.000 ευρώ — 20.000 – 30.000 ευρώ 1,26%

Πίνακας 5.64: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_{12} σε σχέση με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) (σε ευρώ)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{12}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 10.000	9	250	0	0
10.000 - 20.000	24	520,83	389,514	1.000
20.000 - 30.000	32	484,38	358,860	1.000
30.000 - 40.000	37	614,86	522,396	2.000
40.000 - 50.000	16	937,5	629,153	2.000
50.000 και πάνω	9	1.138,89	650,854	1.500
Σύνολο	127	616,14	509,625	2.000

Παρατηρείται ότι οι διαφορές των μέσων των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών με διαφορετικές εισοδηματικές κλάσεις, από την αμέσως επόμενη κλίμακα δαπάνης έχουν ως εξής (πίνακας 5.64):

- ο πάνω από 50.000 ευρώ — 40.000 - 50.000 ευρώ 21,48%
- ο 40.000 – 50.000 ευρώ — 30.000 – 40.000 ευρώ 52,47%
- ο 30.000 – 40.000 ευρώ — 10.000 – 20.000 ευρώ 18,05%
- ο 10.000 – 20.000 ευρώ — 20.000 – 30.000 ευρώ 7,52%
- ο 20.000 – 30.000 ευρώ — έως 10.000 ευρώ 93,75%

Πίνακας 5.65: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_{13} σε σχέση με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) (σε ευρώ)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{13}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 10.000	9	250	0	0
10.000 - 20.000	24	312,5	224,214	1.000
20.000 - 30.000	32	296,87	148,072	500
30.000 - 40.000	37	277,03	114,622	500
40.000 - 50.000	16	250	0	0
50.000 και πάνω	9	416,67	353,553	1.000
Σύνολο	127	293,31	166,948	1.000

Παρατηρείται ότι οι διαφορές των μέσων των ιδιωτικών δαπανών για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών με διαφορετικές εισοδηματικές κλάσεις, από την αμέσως επόμενη κλίμακα δαπάνης έχουν ως εξής (πίνακας 5.65):

- ο πάνω από 50.000 ευρώ — 10.000 - 20.000 ευρώ 33,33%
- ο 10.000 – 20.000 ευρώ — 20.000 – 30.000 ευρώ 5,26%
- ο 20.000 – 30.000 ευρώ — 30.000 – 40.000 ευρώ 7,16%
- ο 30.000 – 40.000 ευρώ — 40.000 – 50.000 ευρώ 10,81%
- ο 40.000 – 50.000 ευρώ — έως 10.000 ευρώ 0%

Πίνακας 5.66: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_{14} σε σχέση με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) (σε ευρώ)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{14}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 10.000	9	250	0	0
10.000 - 20.000	24	250	0	0
20.000 - 30.000	32	281,25	122,967	500
30.000 - 40.000	37	317,57	173,292	500
40.000 - 50.000	16	281,25	125	500
50.000 και πάνω	9	250	0	0
Σύνολο	127	281,5	121,955	500

Παρατηρείται ότι οι διαφορές των μέσων των ιδιωτικών δαπανών για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών με διαφορετικές εισοδηματικές κλάσεις, από την αμέσως επόμενη κλίμακα δαπάνης έχουν ως εξής (πίνακας 5.66):

- ο 30.000 – 40.000 ευρώ — 40.000 - 50.000 ευρώ 12,91%

- 40.000 – 50.000 ευρώ — 20.000 – 30.000 ευρώ 0%
- 20.000 – 30.000 ευρώ — πάνω από 50.000 ευρώ 1,25%
- πάνω από 50.000 ευρώ — 10.000 – 20.000 ευρώ 0%
- 10.000 – 20.000 ευρώ — έως 10.000 ευρώ 0%

Πίνακας 5.67: Μέση τιμή, τυπική απόκλιση και εύρος της X_{15} σε σχέση με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) (σε ευρώ)	Αριθμός Παρατηρήσεων	Ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά του/ων παιδιού/ών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{15}) (σε ευρώ)		
		Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Εύρος
έως 10.000	9	125	0	0
10.000 - 20.000	24	125	0	0
20.000 - 30.000	32	148,44	74,036	250
30.000 - 40.000	37	131,76	41,100	250
40.000 - 50.000	16	125	0	0
50.000 και πάνω	9	208,33	125	250
Σύνολο	127	138,78	57,279	250

Παρατηρείται ότι οι διαφορές των μέσων των ιδιωτικών δαπανών για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Λύκειο, των οικογενειών με διαφορετικές εισοδηματικές κλάσεις, από την αμέσως επόμενη κλίμακα δαπάνης έχουν ως εξής (πίνακας 5.67):

- πάνω από 50.000 ευρώ — 20.000 - 30.000 ευρώ 40,34%
- 20.000 – 30.000 ευρώ — 30.000 – 40.000 ευρώ 12,65%
- 30.000 – 40.000 ευρώ — 40.000 – 50.000 ευρώ 5,4%
- 40.000 – 50.000 ευρώ — 10.000 – 20.000 ευρώ 0%
- 10.000 – 20.000 ευρώ — έως 10.000 ευρώ 0%

Φτάνοντας σε αυτό το σημείο, ουσιαστικά έχουν απαντηθεί τα δύο πρώτα ερευνητικά ερωτήματα (E_1 , E_2) που έχουν τεθεί, σχετικά με το ποιες είναι οι ιδιωτικές δαπάνες των νοικοκυριών για εκπαίδευση των παιδιών στο Γυμνάσιο και το Λύκειο.

5.4 Παρουσίαση αποτελεσμάτων των ελέγχων ανεξαρτησίας χ^2 και των ελέγχων συσχέτισης με το δείκτη Spearman για τις ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ελέγχων ανεξαρτησίας χ^2 και των ελέγχων συσχέτισης, με το συντελεστή συσχέτισης Spearman, των ιδιωτικών δαπανών για

δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σε σχέση με τον τόπο κατοικίας, τον αριθμό των παιδιών της οικογένειας, τον αριθμό των παιδιών που φοιτούν στο Γυμνάσιο, τον αριθμό των παιδιών που φοιτούν στο Λύκειο, καθώς και το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα. Σημειώνεται ότι δεν παρουσιάζονται οι συσχετίσεις ανάμεσα στον τύπο σχολείου και τις ιδιωτικές δαπάνες, καθώς ο πολύ μικρός αριθμός οικογενειών του δείγματος με παιδιά σε ιδιωτικά σχολεία (16) σε σύγκριση με τις οικογένειες με παιδιά σε δημόσια σχολεία (255), δεν επιτρέπει την εξαγωγή έγκυρων αποτελεσμάτων.

5.4.1 Η επίδραση του τόπου κατοικίας στις ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Αρχικά, εξετάστηκε η επίδραση του τόπου κατοικίας (L) στις ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_1). Από τον πίνακα συνάφειας 5.68 ανάμεσα στον τόπο κατοικίας (L) και τις ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη στο Γυμνάσιο (X_1) φαίνεται ότι οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο που κατοικούν στην Περιφέρεια της Αττικής συγκεντρώνουν υψηλότερα ποσοστά στα μεγαλύτερα διαστήματα δαπανών (π.χ. πάνω από 150€), ενώ οι οικογένειες που κατοικούν εκτός Περιφέρειας Αττικής έχουν επιλέξει σε μεγαλύτερο ποσοστό τα χαμηλότερα διαστήματα δαπανών (π.χ. από 0 έως 50€).

Πίνακας 5.68: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στον «τόπο κατοικίας» και τις «ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο».

Τόπος Κατοικίας (L)	Ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_1) (σε ευρώ)				Σύνολο
	0 - 50	51 - 100	101 - 150	151 και άνω	
Αττική	6 3,0%	27 13,5%	24 12,0%	42 21,0%	99 49,5%
Υπόλοιπη Ελλάδα	28 14,0%	31 15,5%	24 12,0%	18 9,0%	101 50,5%
Σύνολο	34 17,0%	58 29,0%	48 24,0%	60 30,0%	200 100,0%

Για να γίνει ο έλεγχος ανεξαρτησίας των μεταβλητών L και X_1 , ορίστηκε ως μηδενική υπόθεση H_0 : «Οι ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο είναι ανεξάρτητες από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας» και ως εναλλακτική υπόθεση H_1 : «Οι ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας». Ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 των δύο μεταβλητών ($\chi^2=24,094$, $df=3$) έδειξε ότι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1%

($\alpha=0,01$) απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική, δηλαδή οι ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας, αφού $p\text{-value}=0,000 < \alpha$.

Επιπλέον, η τιμή του συντελεστή συσχέτισης Spearman, η οποία βρέθηκε ίση με $-0,328$, δείχνει ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών L και X_1 , που σημαίνει ότι οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο που ζουν εκτός Αττικής δαπανούν λιγότερα χρήματα για γραφική ύλη απ' ό,τι οι οικογένειες που ζουν εντός Περιφέρειας Αττικής.

Στην συνέχεια, μελετήθηκε η επίδραση του τόπου κατοικίας (L) στις ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_2). Ο πίνακας συνάφειας 5.69 ανάμεσα στον τόπο κατοικίας (L) και τις ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα στο Γυμνάσιο (X_2) δείχνει ότι η υπάρχει διαφορά στην επιλογή διαστημάτων δαπανών για σχολικά βοηθήματα ανάμεσα στις οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο που κατοικούν στην Αττική και στις οικογένειες που ζουν στην υπόλοιπη Ελλάδα. Συγκεκριμένα, οι πρώτες έχουν επιλέξει σε μεγαλύτερο βαθμό τα διαστήματα με τις υψηλότερες τιμές δαπανών (101€ – 150€, 151€ – 200€, 201€ και πάνω), ενώ οι δεύτερες επέλεξαν περισσότερο τα διαστήματα με τις χαμηλότερες τιμές δαπανών (0, 1€ – 50€, 50€ – 100€).

Πίνακας 5.69: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στον «τόπο κατοικίας» και τις «ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο».

Τόπος Κατοικίας (L)	Ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_2) (σε ευρώ)						Σύνολο
	0 ευρώ	1 – 50	51 – 100	101 - 150	151 - 200	πάνω από 201	
Αττική	10 5,0%	7 3,5%	13 6,5%	10 5,0%	16 8,0%	43 21,5%	99 49,5%
Υπόλοιπη Ελλάδα	11 5,5%	24 12,0%	23 11,5%	21 10,5%	8 4,0%	14 7,0%	101 50,5%
Σύνολο	21 10,5%	31 15,5%	36 18,0%	31 15,5%	24 12,0%	57 28,5%	200 100,0%

Προκειμένου να γίνει ο έλεγχος ανεξαρτησίας μεταξύ των μεταβλητών L και X_2 , ορίστηκε ως μηδενική υπόθεση H_0 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα στο Γυμνάσιο δεν εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας» και ως εναλλακτική υπόθεση H_1 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας». Από την εφαρμογή του ελέγχου ανεξαρτησίας χ^2

για τις δύο μεταβλητές ($\chi^2=3,456$, $df=5$), βρέθηκε ότι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1% ($\alpha=0,01$, $p\text{-value}=0,000 < \alpha$) απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική, δηλαδή οι ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας.

Ακόμη, υπολογίστηκε ο συντελεστής συσχέτισης Spearman=-0,332, ο οποίος φανερώνει ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές L και X₂. Αυτό σημαίνει ότι οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο που κατοικούν στην Αττική, δαπανούν περισσότερα χρήματα για την αγορά σχολικών βοηθημάτων απ' ό,τι οι οικογένειες που κατοικούν στην υπόλοιπη Ελλάδα, οι οποίες δαπανούν λιγότερα χρήματα για το σκοπό αυτό.

Η επόμενη σχέση που εξετάστηκε έχει να κάνει με την επίδραση του τόπου κατοικίας (L) στις ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₃). Βρέθηκε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσα στις μεταβλητές L και X₃ και ότι αποτελούν δύο ανεξάρτητες μεταβλητές ($\chi^2=4,285$, $df=3$, $p\text{-value}=0,232 > \alpha=0,05$), δηλαδή οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων στο Γυμνάσιο δεν εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.

Ακολούθως, μελετήθηκε η επίδραση του τόπου κατοικίας (L) στις ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₄). Ο πίνακας διπλής εισόδου 5.70 του τόπου κατοικίας (L) και των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Γυμνάσιο (X₄) δείχνει ότι οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο που κατοικούν στην Αττική επέλεξαν σε μεγαλύτερο βαθμό τα διαστήματα δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών που έχουν μεγαλύτερες τιμές, απ' ό,τι οι οικογένειες που κατοικούν εκτός Περιφέρειας Αττικής που τα επέλεξαν σε χαμηλότερο βαθμό.

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος ανεξαρτησίας για τις μεταβλητές L και X₄, αφού πρώτα ορίστηκε η μηδενική υπόθεση H₀: «οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Γυμνάσιο δεν εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας» και η εναλλακτική υπόθεση H₁: «οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας».

Πίνακας 5.70: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στον «τόπο κατοικίας» και τις «ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο».

Τόπος Κατοικίας (L)	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X ₄) (σε ευρώ)				Σύνολο
	0 - 500	501 – 1.000	1.001 – 1.500	πάνω από 1.501	
Αττική	14	44	27	14	99
	7,0%	22,0%	13,5%	7,0%	49,5%
Υπόλοιπη Ελλάδα	34	40	18	9	101
	17,0%	20,0%	9,0%	4,5%	50,5%
Σύνολο	48	84	45	23	200
	24,0%	42,0%	22,5%	11,5%	100,0%

Από τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 των δύο μεταβλητών ($\chi^2=11,392$, $df=3$) βρέθηκε ότι $p\text{-value}=0,003$ ($\alpha=0,01$), άρα απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική. Δηλαδή, σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1%, οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας.

Επίσης, από τον δείκτη συσχέτισης Spearman που βρέθηκε ίσος με $-0,220$ γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές L και X₄. Συγκεκριμένα, οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο που κατοικούν στην Αττική δαπανούν περισσότερα χρήματα σε φροντιστήρια ξένων γλωσσών, σε σχέση με τις οικογένειες που ζουν εκτός Αττικής.

Όσον αφορά στην επίδραση του τόπου κατοικίας (L) στις ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₅), ο πίνακας διπλής εισόδου 5.71 του τόπου κατοικίας (L) και των ιδιωτικών δαπανών για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Γυμνάσιο (X₅) δείχνει ότι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο που ζουν εκτός Αττικής επέλεξαν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό το διάστημα δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών με τις χαμηλότερες τιμές (0 - 500€), απ' ότι το επέλεξαν οι οικογένειες που ζουν στην Αττική.

Πίνακας 5.71: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στον «τόπο κατοικίας» και τις «ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο».

Τόπος κατοικίας (L)	Ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X ₅) (σε ευρώ)			Σύνολο
	0 - 500	501 – 1.000	πάνω από 1.001	
Αττική	58	33	8	99
	29,0%	16,5%	4,0%	49,5%
Υπόλοιπη Ελλάδα	85	14	2	101
	42,5%	7,0%	1,0%	50,5%
Σύνολο	143	47	10	200
	71,5%	23,5%	5,0%	100,0%

Για τον έλεγχο ανεξαρτησίας των μεταβλητών L και X₅, ορίστηκε ως μηδενική υπόθεση H₀: «οι ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Γυμνάσιο δεν εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας» και ως εναλλακτική υπόθεση H₁: «οι ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας». Το αποτέλεσμα το οποίο προέκυψε από τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 των δύο μεταβλητών ($\chi^2=16,360$, $df=2$), είναι ότι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1% ($\alpha=0,01$) απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική ($p\text{-value}=0,000 < \alpha$), δηλαδή οι ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας.

Πραγματοποιώντας, επίσης, έλεγχο συσχέτισης με το συντελεστή Spearman (= - 0,286) μεταξύ των μεταβλητών L και X₅, προκύπτει ότι οι δύο μεταβλητές έχουν αρνητική συσχέτιση, δηλαδή οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο που κατοικούν εκτός Αττικής, δαπανούν λιγότερα χρήματα για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες σε σχέση με τις οικογένειες που κατοικούν στην Αττική.

Έπειτα, εξετάστηκε η επίδραση του τόπου κατοικίας (L) στις ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₆). Από τον πίνακα συνάφειας 5.72 ανάμεσα στον τόπο κατοικίας (L) και τις ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες (X₆) φαίνεται ότι οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο, οι οποίες κατοικούν στην Αττική, δαπανούν ελαφρώς περισσότερα χρήματα για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες απ' ότι οι οικογένειες που κατοικούν στην υπόλοιπη Ελλάδα.

Πίνακας 5.72: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στον «τόπο κατοικίας» και τις «ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο».

Τόπος κατοικίας (L)	Ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X ₆) (σε ευρώ)			Σύνολο
	0 -500	500 – 1.000	πάνω από 1.001	
Αττική	72	23	4	99
	36,0%	11,5%	2,0%	49,5%
Υπόλοιπη Ελλάδα	88	11	2	101
	44,0%	5,5%	1,0%	50,5%
Σύνολο	160	34	6	200
	80,0%	17,0%	3,0%	100,0%

Για να γίνει ο έλεγχος ανεξαρτησίας των μεταβλητών L και X₆ χρειάστηκε να οριστεί ως μηδενική υπόθεση H₀: «οι ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Γυμνάσιο δεν εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας» και ως εναλλακτική H₁: «οι ιδιωτικές για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας». Από τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 των δύο μεταβλητών ($\chi^2=6,483$, $df=2$) βρέθηκε ότι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5% ($\alpha = 0,05$), απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική, αφού $p\text{-value}=0,017 < \alpha$. Επομένως, οι ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας.

Επιπρόσθετα, ο συντελεστής συσχέτισης Spearman (= -0,179) δείχνει ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών L και X₆. Δηλαδή, οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο που κατοικούν στην Αττική, έχουν περισσότερες δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Γυμνάσιο απ' ότι έχουν οι οικογένειες που κατοικούν εκτός Περιφέρειας Αττικής.

Σε ότι αφορά την επίδραση του τόπου κατοικίας (L) στις ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₇). Ο πίνακας συνάφειας 5.73 ανάμεσα στον τόπο κατοικίας (L) και τις ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά του/ων παιδιού/ιών από και προς το σχολείο, στο Γυμνάσιο (X₇) δείχνει ότι οι οικογένειες του δείγματος με παιδιά στο Γυμνάσιο οι οποίες κατοικούν στην Αττική, έχουν επιλέξει, έστω και σε μικρό βαθμό, τα διαστήματα δαπανών για μεταφορά με τις μεγαλύτερες τιμές (501€ – 1.000€, 1.000€ και άνω), ενώ οι οικογένειες που κατοικούν εκτός Αττικής δεν τα έχουν επιλέξει καθόλου.

Πίνακας 5.73: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στον «τόπο κατοικίας» και στις «ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο».

Τόπος κατοικίας (L)	Ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X ₇) (σε ευρώ)			Σύνολο
	0 – 500	501 – 1.000	πάνω από 1.001	
Αττική	83	5	11	99
	41,5%	2,5%	5,5%	49,5%
Υπόλοιπη Ελλάδα	101	0	0	101
	50,5%	,0%	,0%	50,5%
Σύνολο	184	5	11	200
	92,0%	2,5%	5,5%	100,0%

Προκειμένου να πραγματοποιηθεί ο έλεγχος ανεξαρτησίας για τις μεταβλητές L και X₇, ορίστηκε ως μηδενική υπόθεση H₀: «οι ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά από και προς το σχολείο, στο Γυμνάσιο, δεν εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας» και ως εναλλακτική υπόθεση H₁: «οι ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, στο Γυμνάσιο, εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας». Ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 ($\chi^2=17,743$, $df=2$), έδειξε ότι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1% ($\alpha=0,01$) απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική ($p\text{-value}=0,000 < \alpha$). Αυτό σημαίνει ότι οι ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας.

Ακόμη, ο συντελεστής συσχέτισης Spearman, ο οποίος βρέθηκε ίσος με -0,298, δείχνει ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές L και X₇. Δηλαδή, οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο οι οποίες κατοικούν στην Αττική, δαπανούν περισσότερα χρήματα για τη μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο σε σχέση με τις οικογένειες που ζουν στην υπόλοιπη Ελλάδα, οι οποίες δαπανούν λιγότερα χρήματα για το σκοπό αυτό.

Όσον αφορά στην σχέση του τόπου κατοικίας (L) και των διδάκτρων ιδιωτικού σχολείου, στο Γυμνάσιο (X₈), δεν ήταν δυνατό να πραγματοποιηθεί κανενός είδους έλεγχος μεταξύ των μεταβλητών L και X₈, καθώς από τις οικογένειες του δείγματος με παιδιά Γυμνασίου που κατοικούν σε περιοχή εκτός Αττικής, μόνο μια είχε παιδί σε ιδιωτικό σχολείο.

Φτάνοντας σε αυτό το σημείο, έχει εξεταστεί η επίδραση του τόπου κατοικίας (L) στις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_L, όπου $X_L=X_1+X_2+X_3+X_4+X_5+X_6+X_7+X_8$). Ουσιαστικά απαντήθηκε και το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που έχει τεθεί (E₃), σχετικά με το αν οι ιδιωτικές δαπάνες των νοικοκυριών για

εκπαίδευση στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας. Η απάντηση είναι ότι, για το Γυμνάσιο, από τον τόπο κατοικίας (L) εξαρτώνται οι ιδιωτικές δαπάνες για: γραφική ύλη (X_1), αγορά σχολικών βοηθημάτων (X_2), φροντιστήρια ξένων γλωσσών (X_4), καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες (X_5), αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες (X_6) και μεταφορά παιδιών από και προς το σχολείο (X_7).

Αμέσως μετά, ακολουθεί η εξέταση για την επίδραση του τόπου κατοικίας (L) στις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_U , όπου $X_U = X_9 + X_{10} + X_{11} + X_{12} + X_{13} + X_{14} + X_{15} + X_{16}$).

Αρχικά, μελετήθηκε η επίδραση του τόπου κατοικίας (L) στις ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_9). Από τον πίνακα συνάφειας 5.74 ανάμεσα στον τόπο κατοικίας (L) και τις ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη στο Λύκειο (X_9) φαίνεται ότι οι οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο που κατοικούν στην Αττική, έχουν επιλέξει σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό τα διαστήματα με τις υψηλότερες τιμές δαπανών, σε αντίθεση με τις οικογένειες που ζουν στην υπόλοιπη Ελλάδα, το μεγαλύτερο ποσοστό των οποίων έχει επιλέξει τα διαστήματα δαπανών, για γραφική ύλη, με τις χαμηλότερες τιμές.

Πίνακας 5.74: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στον «τόπο κατοικίας» και τις «ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Λύκειο».

Τόπος Κατοικίας (L)	Ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_9) (σε ευρώ)				Σύνολο
	0 - 50	51 - 100	101 - 150	πάνω από 151	
Αττική	5 3,9%	8 6,3%	15 11,8%	23 18,1%	51 40,2%
Υπόλοιπη Ελλάδα	30 23,6%	26 20,5%	8 6,3%	12 9,4%	76 59,8%
Σύνολο	35 27,6%	34 26,8%	23 18,1%	35 27,6%	127 100,0%

Για να γίνει ο έλεγχος ανεξαρτησίας των μεταβλητών L και X_9 , ορίστηκε ως μηδενική υπόθεση H_0 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη στο Λύκειο δεν εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας» και ως εναλλακτική υπόθεση H_1 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη στο Λύκειο εξαρτώνται από τον τόπο κατοικία της οικογένειας». Από τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 ($\chi^2 = 29,184$, $df=3$) των δύο μεταβλητών (L, X_9) προέκυψε ότι, σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1% ($\alpha = 0,01$), απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική υπόθεση ($p\text{-value} = 0,000 < \alpha$).

Δηλαδή οι ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη στο Λύκειο, εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας.

Επιπλέον, ο συντελεστής συσχέτισης Spearman ($= -0,449$) φανερώνει ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών L και X₉. Αυτό σημαίνει ότι, οι οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο οι οποίες κατοικούν στην Περιφέρεια Αττικής δαπανούν περισσότερα χρήματα για γραφική ύλη από τις οικογένειες που κατοικούν εκτός Αττικής.

Σε ότι αφορά την επίδραση του τόπου κατοικίας (L) στις ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₀), ο πίνακας διπλής εισόδου 5.75 μεταξύ του τόπου κατοικίας (L) και των ιδιωτικών δαπανών για σχολικά βοηθήματα στο Λύκειο (X₁₀) δείχνει ότι τα το μεγαλύτερο ποσοστό των οικογενειών με παιδιά στο Λύκειο που κατοικούν εκτός Αττικής, επέλεξαν τα χαμηλότερα διαστήματα δαπανών, σε αντίθεση με τις οικογένειες που ζουν εντός Αττικής.

Πίνακας 5.75: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στον «τόπο κατοικίας» και τις «ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Λύκειο».

Τόπος Κατοικίας (L)	Ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Λύκειο (X ₁₀) (σε ευρώ)						Σύνολο
	0 ευρώ	1 - 50	51 - 100	101 - 150	151 - 200	πάνω από 201	
Αττική	8	3	3	5	14	18	51
	6,3%	2,4%	2,4%	3,9%	11,0%	14,2%	40,2%
Υπόλοιπη Ελλάδα	15	20	14	12	8	7	76
	11,8%	15,7%	11,0%	9,4%	6,3%	5,5%	59,8%
Σύνολο	23	23	17	17	22	25	127
	18,1%	18,1%	13,4%	13,4%	17,3%	19,7%	100,0%

Προκειμένου να πραγματοποιηθεί ο έλεγχος ανεξαρτησίας για τις μεταβλητές L και X₁₀, ορίστηκε ως μηδενική υπόθεση H₀: «οι ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα στο Λύκειο, δεν εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας» και ως εναλλακτική υπόθεση H₁: «οι ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα στο Λύκειο, εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας». Ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 ($\chi^2=27,309$, $df=5$) των μεταβλητών L και X₁₀, έδειξε ότι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1% ($\alpha=0,01$) απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική ($p\text{-value}=0,000 < \alpha$). Αυτό σημαίνει ότι οι ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα στο Λύκειο εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας.

Ο συντελεστής συσχέτισης Spearman, ο οποίος βρέθηκε ίσος με $-0,362$, δείχνει ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές L και X_{10} . Δηλαδή, οι οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο, οι οποίες κατοικούν στην Αττική, δαπανούν περισσότερα χρήματα για την αγορά σχολικών βοηθημάτων, σε σχέση με τις οικογένειες που ζουν στην υπόλοιπη Ελλάδα, οι οποίες δαπανούν λιγότερα χρήματα για το σκοπό αυτό.

Στη συνέχεια, εξετάστηκε η επίδραση του τόπου κατοικίας (L) στις ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{11}). Από τον πίνακα συνάφειας 5.76 ανάμεσα στον τόπο κατοικίας (L) και τις ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων στο Λύκειο (X_{11}) προκύπτει ότι οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο που κατοικούν εκτός Αττικής, έχουν επιλέξει σε μεγαλύτερο βαθμό τα χαμηλότερα διαστήματα δαπανών για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων, απ' ό,τι τα έχουν επιλέξει οι οικογένειες που ζουν στην Αττική.

Πίνακας 5.76: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στον «τόπο κατοικίας» και τις «ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Λύκειο».

Τόπος Κατοικίας (L)	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{11}) (σε ευρώ)				Σύνολο
	0 - 500	500 – 1.000	1.001 – 1.500	πάνω από 1.501	
Αττική	4	5	16	26	51
	3,1%	3,9%	12,6%	20,5%	40,2%
Υπόλοιπη Ελλάδα	14	12	21	29	76
	11,0%	9,4%	16,5%	22,8%	59,8%
Σύνολο	18	17	37	55	127
	14,2%	13,4%	29,1%	43,3%	100,0%

Έγινε έλεγχος ανεξαρτησίας για τις μεταβλητές L και X_{11} , αφού πρώτα ορίστηκε ως μηδενική υπόθεση H_0 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων στο Λύκειο δεν εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας» και η εναλλακτική υπόθεση H_1 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων στο Λύκειο εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας». Από την εφαρμογή του ελέγχου ανεξαρτησίας χ^2 για τις δύο μεταβλητές ($\chi^2=4,532$, $df=3$), βρέθηκε ότι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5% ($\alpha=0,05$, $p\text{-value}=0,038 < \alpha$) απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική, δηλαδή οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας.

Υπολογίστηκε και ο συντελεστής συσχέτισης Spearman= $-0,173$, ο οποίος φανερώνει ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές L και X_{11} . Αυτό

σημαίνει ότι οι οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο που κατοικούν στην Αττική, δαπανούν περισσότερα χρήματα για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων, απ' ότι οι οικογένειες που κατοικούν στην υπόλοιπη Ελλάδα, οι οποίες δαπανούν λιγότερα χρήματα για το συγκεκριμένο λόγο.

Ακολούθως, μελετήθηκε η επίδραση του τόπου κατοικίας (L) στις ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{12}). Ο πίνακας διπλής εισόδου 5.77 μεταξύ του τόπου κατοικίας (L) και των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Λύκειο (X_{12}) δείχνει ότι οι οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο που κατοικούν στην Αττική, επέλεξαν σε μικρότερο βαθμό τα διαστήματα δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών που έχουν χαμηλότερες τιμές, απ' ότι οι οικογένειες που κατοικούν εκτός Περιφέρειας Αττικής που τα επέλεξαν σε μεγαλύτερο βαθμό.

Πίνακας 5.77: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στον «τόπο κατοικίας» και τις «ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Λύκειο».

Τόπος Κατοικίας (L)	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{12}) (σε ευρώ)				Σύνολο
	0 – 500	501 - 1.000	1.001 - 1.500	πάνω από 1.501	
Αττική	22 17,3%	14 11,0%	8 6,3%	7 5,5%	51 40,2%
Υπόλοιπη Ελλάδα	47 37,0%	16 12,6%	13 10,2%	0 ,0%	76 59,8%
Σύνολο	69 54,3%	30 23,6%	21 16,5%	7 5,5%	127 100,0%

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος ανεξαρτησίας για τις μεταβλητές L και X_{12} , αφού πρώτα ορίστηκε η μηδενική υπόθεση H_0 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Λύκειο δεν εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας» και η εναλλακτική υπόθεση H_1 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Λύκειο εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας». Από τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 των δύο μεταβλητών ($\chi^2=12,963$, $df=3$) βρέθηκε ότι $p\text{-value}=0,007$ ($< \alpha=0,01$), άρα απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική. Δηλαδή, σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1%, οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Λύκειο εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας.

Από τον δείκτη συσχέτισης Spearman, που είναι ίσος με -0,190, γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές L και X_{12} . Συγκεκριμένα, οι

οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο που κατοικούν στην Αττική δαπανούν περισσότερα χρήματα σε φροντιστήρια ξένων γλωσσών, σε σχέση με τις οικογένειες που ζουν εκτός Αττικής.

Όσον αφορά στην επίδραση του τόπου κατοικίας (L) στις ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{13}), ο πίνακας διπλής εισόδου 5.78 μεταξύ του τόπου κατοικίας (L) και των ιδιωτικών δαπανών για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Λύκειο (X_{13}) δείχνει ότι οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο που ζουν εκτός Αττικής επέλεξαν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό το διάστημα δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών με τις χαμηλότερες τιμές (0 - 500€), απ' ό,τι το επέλεξαν οι οικογένειες που ζουν στην Αττική.

Πίνακας 5.78: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στον «τόπο κατοικίας» και τις «ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο».

Τόπος Κατοικίας (L)	Ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{13}) (σε ευρώ)		Σύνολο
	0 – 500	πάνω από 500	
Αττική	43	8	51
	33,9%	6,3%	40,2%
Υπόλοιπη Ελλάδα	75	1	76
	59,1%	0,8%	59,8%
Σύνολο	118	9	127
	92,9%	7,1%	100,0%

Για τον έλεγχο ανεξαρτησίας των μεταβλητών L και X_{13} , ορίστηκε ως μηδενική υπόθεση H_0 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Λύκειο δεν εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας» και ως εναλλακτική υπόθεση H_1 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Λύκειο εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας». Το αποτέλεσμα το οποίο προέκυψε από τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 των δύο μεταβλητών ($\chi^2=9,572$, $df=1$), είναι ότι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1% ($\alpha=0,01$) απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική ($p\text{-value}=0,002 < \alpha$), δηλαδή οι ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Λύκειο εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας.

Πραγματοποιώντας έλεγχο συσχέτισης με το συντελεστή Spearman (= -0,275) μεταξύ των μεταβλητών L και X_{13} , προκύπτει ότι οι δύο μεταβλητές έχουν αρνητική συσχέτιση, δηλαδή οι οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο που κατοικούν εκτός Αττικής,

δαπανούν λιγότερα χρήματα για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες σε σχέση με τις οικογένειες που κατοικούν στην Αττική.

Η επόμενη σχέση που εξετάστηκε έχει να κάνει με την επίδραση του τόπου κατοικίας (L) στις ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₄). Βρέθηκε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσα στις μεταβλητές L και X₁₄ και ότι αποτελούν δύο ανεξάρτητες μεταβλητές ($\chi^2=0,188$, $df=1$, $p\text{-value}=0,668 > \alpha=0,05$), δηλαδή οι ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Λύκειο δεν εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.

Το ίδιο συμπέρασμα προέκυψε και από την εξέταση της επίδρασης του τόπου κατοικίας (L) στις ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₅). Βρέθηκε, δηλαδή, ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσα στις μεταβλητές L και X₁₅ και ότι αποτελούν δύο ανεξάρτητες μεταβλητές ($\chi^2=2,063$, $df=1$, $p\text{-value}=0,153 > \alpha=0,05$), δηλαδή οι ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, στο Λύκειο, δεν εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας.

Πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι η επίδραση του τόπου κατοικίας (L) στα δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου, για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₆), δεν μπορεί να εξεταστεί καθώς από το δείγμα, δεν υπήρχε καμιά οικογένεια, με παιδιά στο Λύκειο τα οποία φοιτούν σε ιδιωτικό σχολείο.

Έχοντας εξετάσει την επίδραση του τόπου κατοικίας στις ιδιωτικές δαπάνες για το Λύκειο, απαντάται και το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα που έχει τεθεί (E₄), σχετικά με το αν οι ιδιωτικές δαπάνες των νοικοκυριών για εκπαίδευση στο Λύκειο εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας. Η απάντηση είναι ότι, για το Λύκειο, από τον τόπο κατοικίας (L) εξαρτώνται οι ιδιωτικές δαπάνες για: γραφική ύλη (X₉), αγορά σχολικών βοηθημάτων (X₁₀), φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων (X₁₁), φροντιστήρια ξένων γλωσσών (X₁₂) και καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες (X₁₃).

5.4.2 Η επίδραση του αριθμού παιδιών της οικογένειας στις ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Στον πίνακα 5.79 που ακολουθεί, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από τους ελέγχους ανεξαρτησίας χ^2 , ανάμεσα στον αριθμό παιδιών της οικογένειας (K) και τις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_L, όπου

$X_L = X_1 + X_2 + X_3 + X_4 + X_5 + X_6 + X_7 + X_8$) και για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_U , όπου $X_U = X_9 + X_{10} + X_{11} + X_{12} + X_{13} + X_{14} + X_{15} + X_{16}$).

Πίνακας 5.79: Αποτελέσματα ελέγχων ανεξαρτησίας χ^2 ανάμεσα στον αριθμό παιδιών της οικογένειας (K) και τις ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση ($X_1, X_2, \dots, X_{16}$).

Ζεύγη μεταβλητών	Chi-square	Df	α	p-value	Αποτέλεσμα
K * X_1	2,304	2	0,05	0,201	Μεταβλητές ανεξάρτητες
K * X_2	8,391	3	0,05	0,207	Μεταβλητές ανεξάρτητες
K * X_3	1,734	3	0,05	0,355	Μεταβλητές ανεξάρτητες
K * X_4	3,927	3	0,05	0,338	Μεταβλητές ανεξάρτητες
K * X_5	3,332	2	0,05	0,103	Μεταβλητές ανεξάρτητες
K * X_6	2,147	2	0,05	0,755	Μεταβλητές ανεξάρτητες
K * X_7	4,763	2	0,05	0,036	Μεταβλητές εξαρτημένες
K * X_8	-	-	-	-	-
K * X_9	0,943	3	0,05	0,631	Μεταβλητές ανεξάρτητες
K * X_{10}	3,484	3	0,05	0,100	Μεταβλητές ανεξάρτητες
K * X_{11}	1,122	3	0,05	0,384	Μεταβλητές ανεξάρτητες
K * X_{12}	1,940	2	0,05	0,174	Μεταβλητές ανεξάρτητες
K * X_{13}	2,996	1	0,05	0,085	Μεταβλητές ανεξάρτητες
K * X_{14}	2,996	1	0,05	0,085	Μεταβλητές ανεξάρτητες
K * X_{15}	9,384	1	0,01	0,002	Μεταβλητές εξαρτημένες
K * X_{16}	-	-	-	-	-

Σημειώσεις: (df): βαθμοί ελευθερίας.

(α): επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας.

(-): έλλειψη αποτελεσμάτων λόγω μη δυνατότητας συσχέτισης των μεταβλητών.

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα οι μόνες μεταβλητές τις οποίες επηρεάζει ο αριθμός παιδιών της οικογένειας (K), είναι οι ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, στο Γυμνάσιο (X_7) και οι αντίστοιχες για το Λύκειο (X_{15}). Έτσι, απαντήθηκαν το πέμπτο (**E₅**) αλλά και το έκτο (**E₆**) από τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί, σχετικά με το αν οι ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση εξαρτώνται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά την επίδραση του αριθμού των παιδιών της οικογένειας (K) στις ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_7), από τον πίνακα διπλής εισόδου 5.80 των δύο μεταβλητών K και X_7 , φαίνεται ότι οι οικογένειες που έχουν έως δύο παιδιά στο Γυμνάσιο έχουν επιλέξει και τα μεγαλύτερα διαστήματα δαπανών, σε αντίθεση με τις οικογένειες που έχουν από τρία παιδιά και πάνω, οι οποίες δεν τα έχουν επιλέξει καθόλου.

Πίνακας 5.80: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στον «αριθμό παιδιών οικογένειας» και στις «ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο».

Αριθμός παιδιών οικογένειας (K)	Ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X ₇) (σε ευρώ)			Σύνολο
	0 - 500	501 - 1.000	πάνω από 1.001	
έως 2	141	5	11	157
	70,5%	2,5%	5,5%	78,5%
3 και πάνω	43	0	0	43
	21,5%	,0%	,0%	21,5%
Σύνολο	184	5	11	200
	92,0%	2,5%	5,5%	100,0%

Προκειμένου να πραγματοποιηθεί ο έλεγχος ανεξαρτησίας για τις μεταβλητές K και X₇, ορίστηκε ως μηδενική υπόθεση H₀: «οι ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά από και προς το σχολείο, στο Γυμνάσιο, δεν εξαρτώνται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας» και ως εναλλακτική υπόθεση H₁: «οι ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, στο Γυμνάσιο, εξαρτώνται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας». Ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 ($\chi^2=4,763$, $df=2$), έδειξε ότι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5% ($\alpha=0,05$) απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική ($p\text{-value}=0,036 < \alpha$). Αυτό σημαίνει ότι οι ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών εξαρτώνται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.

Επίσης, ο συντελεστής συσχέτισης Spearman, ο οποίος βρέθηκε ίσος με $-0,154$, δείχνει ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές K και X₇. Δηλαδή, οι οικογένειες με 1 ή 2 παιδιά στο Γυμνάσιο, δαπανούν περισσότερα χρήματα για τη μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο σε σχέση με τις οικογένειες που έχουν από 3 και πάνω παιδιά στο Γυμνάσιο, οι οποίες δαπανούν λιγότερα χρήματα για το σκοπό αυτό.

Επιπρόσθετα, σε ότι αφορά την επίδραση του αριθμού των παιδιών της οικογένειας (K) στις ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₅), από τον πίνακα διπλής εισόδου 5.81 των δύο μεταβλητών K και X₁₅, φαίνεται ότι οι οικογένειες που έχουν έως από τρία παιδιά και πάνω στο Λύκειο, έχουν επιλέξει σε μεγαλύτερο βαθμό τα υψηλότερα διαστήματα δαπανών, σε αντίθεση με τις οικογένειες που έχουν έως δύο παιδιά, οι οποίες τα έχουν επιλέξει καθόλου σε μικρότερο ποσοστό.

Πίνακας 5.81: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στον «αριθμό παιδιών οικογένειας» και στις «ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Λύκειο».

Αριθμός παιδιών οικογένειας (K)	Ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Λύκειο (X ₁₅) (σε ευρώ)		Σύνολο
	0 – 500	πάνω από 500	
έως 2	95	2	97
	74,8%	1,6%	76,4%
3 και πάνω	25	5	30
	19,7%	3,9%	23,6%
Σύνολο	120	7	127
	94,5%	5,5%	100,0%

Έγινε έλεγχος ανεξαρτησίας για τις μεταβλητές K και X₁₅, αφού πρώτα ορίστηκε ως μηδενική υπόθεση H₀: «οι ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, στο Λύκειο, δεν εξαρτώνται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας» και η εναλλακτική υπόθεση H₁: «οι ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, στο Λύκειο εξαρτώνται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας». Από την εφαρμογή του ελέγχου ανεξαρτησίας χ^2 για τις δύο μεταβλητές ($\chi^2=9,384$, $df=1$), βρέθηκε ότι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1% ($\alpha=0,01$, $p\text{-value}=0,002 < \alpha$) απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική, δηλαδή οι ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, στο Λύκειο, εξαρτώνται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας.

Ακόμη, ο συντελεστής συσχέτισης Spearman = 0,272, φανερώνει ότι υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές L και X₁₅. Αυτό σημαίνει ότι οι οικογένειες με 3 και πάνω παιδιά στο Λύκειο, δαπανούν περισσότερα χρήματα για τη μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, απ' ότι οι οικογένειες που έχουν έως 2 παιδιά, οι οποίες δαπανούν λιγότερα χρήματα για το συγκεκριμένο λόγο.

5.4.3 Η επίδραση του αριθμού παιδιών της οικογένειας, τα οποία φοιτούν στο Γυμνάσιο, στις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο.

Ο πίνακας 5.82 που ακολουθεί, περιλαμβάνει τα αποτελέσματα από τους ελέγχους ανεξαρτησίας χ^2 , ανάμεσα στον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο (K_L) και τις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_L, όπου $X_L=X_1+X_2+X_3+X_4+X_5+X_6+X_7+X_8$).

Πίνακας 5.82: Αποτελέσματα ελέγχων ανεξαρτησίας χ^2 ανάμεσα στον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο (K_L) και τις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο ($X_1, X_2, \dots, X_8$).

Ζεύγη μεταβλητών	Chi-square	df	α	p-value	Αποτέλεσμα
$K_L * X_1$	4,475	2	0,05	0,039	Μεταβλητές εξαρτημένες
$K_L * X_2$	0,613	3	0,05	0,521	Μεταβλητές ανεξάρτητες
$K_L * X_3$	2,676	3	0,05	0,307	Μεταβλητές ανεξάρτητες
$K_L * X_4$	35,754	3	0,05	0,016	Μεταβλητές εξαρτημένες
$K_L * X_5$	2,318	2	0,05	0,373	Μεταβλητές ανεξάρτητες
$K_L * X_6$	2,251	2	0,05	0,193	Μεταβλητές ανεξάρτητες
$K_L * X_7$	2,908	2	0,05	0,398	Μεταβλητές ανεξάρτητες
$K_L * X_8$	9,600	3	0,01	0,001	Μεταβλητές εξαρτημένες

Σημειώσεις: (df): βαθμοί ελευθερίας.

(α): επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας.

Από τον πίνακα 5.82 γίνεται αντιληπτό ότι, οι μεταβλητές οι οποίες επηρεάζονται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο (K_L), είναι οι ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη στο Γυμνάσιο (X_1), οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Γυμνάσιο (X_4), καθώς και τα δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου, στο Γυμνάσιο (X_8). Δίνεται, έτσι, απάντηση στο έβδομο (E_7) ερευνητικό ερώτημα που έχει τεθεί, σχετικά με το αν οι ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας τα οποία φοιτούν στο Γυμνάσιο.

Ειδικότερα, σε σχέση με την επίδραση του αριθμού παιδιών που φοιτούν στο Γυμνάσιο (K_L) στις ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_1), από τον πίνακα συνάφειας 5.83 μεταξύ του αριθμού παιδιών που φοιτούν στο Γυμνάσιο (K_L) και των ιδιωτικών δαπανών για γραφική ύλη στο Γυμνάσιο (X_1) φαίνεται ότι, οι οικογένειες με 1 παιδί στο Γυμνάσιο έχουν επιλέξει λιγότερο τα μεγαλύτερα διαστήματα δαπανών, ενώ οι οικογένειες με 2 παιδιά και πάνω στο Γυμνάσιο τα έχουν επιλέξει σε μεγαλύτερο ποσοστό.

Πίνακας 5.83: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στον «αριθμό παιδιών οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο» και στις «ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο».

Αριθμός παιδιών που φοιτούν στο Γυμνάσιο (K_L)	Ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_1) (σε ευρώ)			Σύνολο
	0 – 50	50 – 100	πάνω από 100	
1 παιδί	30	47	81	158
	15,0%	23,5%	40,5%	79,0%
2 και πάνω παιδιά	4	9	29	42
	2,0%	4,5%	14,5%	21,0%
Σύνολο	34	56	110	200
	17,0%	28,0%	55,0%	100,0%

Για να γίνει ο έλεγχος ανεξαρτησίας των μεταβλητών K_L και X_1 , ορίστηκε ως μηδενική υπόθεση H_0 : «Οι ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη στο Γυμνάσιο είναι ανεξάρτητες από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο» και ως εναλλακτική υπόθεση H_1 : «Οι ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο». Ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 των δύο μεταβλητών ($\chi^2=4,475$, $df=2$) έδειξε ότι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5% ($\alpha=0,05$) απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική, δηλαδή οι ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο, αφού $p\text{-value}=0,039 < \alpha$.

Επιπλέον, η τιμή του συντελεστή συσχέτισης Spearman, που είναι ίση με 0,149, δείχνει ότι υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών που σημαίνει ότι οι οικογένειες με 2 και πάνω παιδιά στο Γυμνάσιο δαπανούν περισσότερα χρήματα για γραφική ύλη απ' ό,τι οι οικογένειες με 1 παιδί στο Γυμνάσιο.

Ακολούθως, μελετήθηκε η επίδραση του αριθμού παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο (K_L) στις ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_4). Ο πίνακας διπλής εισόδου 5.84 μεταξύ του αριθμού παιδιών που φοιτούν στο Γυμνάσιο (K_L) και των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Γυμνάσιο (X_4) δείχνει ότι οι οικογένειες με 2 και πάνω παιδιά στο Γυμνάσιο επέλεξαν σε μεγαλύτερο βαθμό τα διαστήματα δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών που έχουν μεγαλύτερες τιμές, απ' ό,τι οι οικογένειες με 1 παιδί στο Γυμνάσιο που τα επέλεξαν σε χαμηλότερο βαθμό.

Πίνακας 5.84: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στον «αριθμό παιδιών οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο» και στις «ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο».

Αριθμός παιδιών που φοιτούν στο Γυμνάσιο (K_L)	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_4) (σε ευρώ)				Σύνολο
	0 - 500	501 - 1.000	1.001 - 1.500	1.501 και πάνω	
1 παιδί	33	82	32	11	158
	16,5%	41,0%	16,0%	5,5%	79,0%
2 και πάνω παιδιά	15	2	13	12	42
	7,5%	1,0%	6,5%	6,0%	21,0%
Σύνολο	48	84	45	23	200
	24,0%	42,0%	22,5%	11,5%	100,0%

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος ανεξαρτησίας για τις μεταβλητές K_L και X_4 , αφού πρώτα ορίστηκε η μηδενική υπόθεση H_0 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Γυμνάσιο δεν εξαρτώνται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο» και η εναλλακτική υπόθεση H_1 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών εξαρτώνται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο». Από τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 των δύο μεταβλητών ($\chi^2=35,754$, $df=3$) βρέθηκε ότι $p\text{-value}=0,016$ ($< \alpha=0,05$), άρα απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική. Δηλαδή, σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5%, οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο.

Επιπλέον, από τον δείκτη συσχέτισης Spearman, που είναι ίσος με 0,137, γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές K_L και X_4 . Συγκεκριμένα, οι οικογένειες με 2 και πάνω παιδιά στο Γυμνάσιο, δαπανούν περισσότερα χρήματα για φροντιστήρια ξένων γλωσσών απ' ό,τι οι οικογένειες με 1 παιδί στο Γυμνάσιο.

Όσον αφορά στην επίδραση του αριθμού των παιδιών της οικογένειας (K_L) στα δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_8), από τον πίνακα διπλής εισόδου 5.85 μεταξύ του αριθμού των παιδιών που φοιτούν στο Γυμνάσιο (K_L) και των διδασκτρών ιδιωτικού σχολείου, στο Γυμνάσιο (X_8), φαίνεται ότι οι οικογένειες που έχουν από 2 παιδιά και πάνω στο Γυμνάσιο, έχουν δηλώσει ότι ξοδεύουν από 10.000€ και πάνω για φοίτηση των παιδιών σε ιδιωτικό σχολείο, σε αντίθεση με τις περισσότερες οικογένειες που έχουν 1 παιδί στο Γυμνάσιο, οι οποίες δήλωσαν ότι πληρώνουν δίδακτρα σε ιδιωτικό σχολείο που φτάνουν έως τις 10.000€.

Πίνακας 5.85: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στον «αριθμό παιδιών οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο» και στα «δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο».

Αριθμός παιδιών που φοιτούν στο Γυμνάσιο (K_L)	Δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_8) (σε ευρώ)				Σύνολο
	έως 5.000	5.000 - 10.000	10.000 - 15.000	15.000 - 20.000	
1 παιδί	1	8	3	0	12
	6,3%	50,0%	18,8%	,0%	
2 και πάνω παιδιά	0	0	2	2	4
	,0%	,0%	12,5%	12,5%	
Σύνολο	1	8	5	2	16
	6,3%	50,0%	31,3%	12,5%	

Προκειμένου να γίνει ο έλεγχος ανεξαρτησίας των μεταβλητών K_L και X_8 χρειάστηκε να οριστεί ως μηδενική υπόθεση H_0 : «τα δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου, στο Γυμνάσιο, δεν εξαρτώνται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο» και ως εναλλακτική H_1 : «τα δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου, στο Γυμνάσιο, εξαρτώνται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο». Από τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 των δύο μεταβλητών ($\chi^2=9,600$, $df=3$) βρέθηκε ότι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1% ($\alpha=0,01$), απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική, αφού $p\text{-value}=0,001 < \alpha$. Επομένως, τα δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου, στο Γυμνάσιο, εξαρτώνται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο.

Επιπροσθέτως, ο συντελεστής συσχέτισης Spearman ($= 0,715$) δείχνει ότι υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών K_L και X_8 . Δηλαδή, οι οικογένειες με 2 παιδιά και πάνω που φοιτούν στο Γυμνάσιο δίνουν περισσότερα δίδακτρα σε ιδιωτικό σχολείο, απ' ό,τι οι οικογένειες με ένα παιδί στο Γυμνάσιο.

5.4.4 Η επίδραση του αριθμού παιδιών της οικογένειας, τα οποία φοιτούν στο Λύκειο, στις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Λύκειο.

Ο ακόλουθος πίνακας 5.86, περιλαμβάνει τα αποτελέσματα από τους ελέγχους ανεξαρτησίας χ^2 , ανάμεσα στον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Λύκειο (K_U) και τις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_U , όπου $X_U=X_9+X_{10}+X_{11}+X_{12}+X_{13}+X_{14}+X_{15}+X_{16}$).

Πίνακας 5.86: Αποτελέσματα ελέγχων ανεξαρτησίας χ^2 ανάμεσα στον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Λύκειο (K_U) και τις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Λύκειο ($X_8, X_9, \dots, X_{16}$).

Ζεύγη μεταβλητών	Chi-square	df	α	p-value	Αποτέλεσμα
$K_U * X_9$	4,475	2	0,05	0,119	Μεταβλητές ανεξάρτητες
$K_U * X_{10}$	0,613	3	0,05	0,236	Μεταβλητές ανεξάρτητες
$K_U * X_{11}$	2,676	3	0,05	0,276	Μεταβλητές ανεξάρτητες
$K_U * X_{12}$	35,754	3	0,05	0,208	Μεταβλητές ανεξάρτητες
$K_U * X_{13}$	2,318	2	0,05	0,530	Μεταβλητές ανεξάρτητες
$K_U * X_{14}$	2,251	2	0,05	0,195	Μεταβλητές ανεξάρτητες
$K_U * X_{15}$	2,908	2	0,05	0,303	Μεταβλητές ανεξάρτητες
$K_U * X_{16}$	-	-	-	-	-

Σημειώσεις: (df): βαθμοί ελευθερίας.

(α): επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας.

(-): έλλειψη αποτελεσμάτων λόγω μη ύπαρξης, στο δείγμα, οικογενειών με παιδιά στο Λύκειο, τα οποία φοιτούν σε ιδιωτικό σχολείο.

Από τον πίνακα 5.86 γίνεται φανερό ότι, καμιά μεταβλητή δεν επηρεάζεται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Λύκειο (K_U). Απαντάται, επομένως, και το όγδοο (E_8) ερευνητικό ερώτημα που έχει τεθεί, σχετικά με το αν οι ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Λύκειο εξαρτώνται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας τα οποία φοιτούν στο Λύκειο.

5.4.5 Η επίδραση του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος στις ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Στον πίνακα 5.87 που ακολουθεί, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από τους ελέγχους ανεξαρτησίας χ^2 , ανάμεσα στο ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) και τις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_L , όπου $X_L = X_1 + X_2 + X_3 + X_4 + X_5 + X_6 + X_7 + X_8$) και για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_U , όπου $X_U = X_9 + X_{10} + X_{11} + X_{12} + X_{13} + X_{14} + X_{15} + X_{16}$).

Πίνακας 5.87: Αποτελέσματα ελέγχων ανεξαρτησίας χ^2 ανάμεσα στο ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) και τις ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση ($X_1, X_2, \dots, X_{16}$).

Ζεύγη μεταβλητών	Chi-square	df	α	p-value	Αποτέλεσμα
I * X_1	14,891	4	0,01	0,001	Μεταβλητές εξαρτημένες
I * X_2	36,983	6	0,01	0,000	Μεταβλητές εξαρτημένες
I * X_3	26,547	6	0,05	0,075	Μεταβλητές ανεξάρτητες
I * X_4	39,217	6	0,01	0,000	Μεταβλητές εξαρτημένες
I * X_5	13,771	4	0,01	0,001	Μεταβλητές εξαρτημένες
I * X_6	12,825	4	0,01	0,001	Μεταβλητές εξαρτημένες
I * X_7	34,625	4	0,01	0,000	Μεταβλητές εξαρτημένες
I * X_8	3,733	3	0,05	0,164	Μεταβλητές ανεξάρτητες
I * X_9	2,599	6	0,05	0,601	Μεταβλητές ανεξάρτητες
I * X_{10}	13,912	6	0,01	0,004	Μεταβλητές εξαρτημένες
I * X_{11}	6,073	6	0,05	0,213	Μεταβλητές ανεξάρτητες
I * X_{12}	19,331	4	0,01	0,000	Μεταβλητές εξαρτημένες
I * X_{13}	0,087	2	0,05	0,773	Μεταβλητές ανεξάρτητες
I * X_{14}	3,529	2	0,05	0,190	Μεταβλητές ανεξάρτητες
I * X_{15}	3,957	2	0,05	0,047	Μεταβλητές εξαρτημένες
I * X_{16}	-	-	-	-	-

Σημειώσεις: (df): βαθμοί ελευθερίας.

(α): επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας.

(-): έλλειψη αποτελεσμάτων λόγω μη ύπαρξης, στο δείγμα, οικογενειών με παιδιά στο Λύκειο, τα οποία φοιτούν σε ιδιωτικό σχολείο.

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα, οι μεταβλητές τις οποίες επηρεάζει το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I), είναι οι ιδιωτικές δαπάνες για: γραφική ύλη στο Γυμνάσιο (X₁), σχολικά βοηθήματα στο Γυμνάσιο (X₂), φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Γυμνάσιο (X₄), καλλιτεχνικές και αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Γυμνάσιο (X₅, X₆), μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, στο Γυμνάσιο (X₇), καθώς και οι ιδιωτικές δαπάνες για: σχολικά βοηθήματα στο Λύκειο (X₁₀), φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Λύκειο (X₁₂) και μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, στο Λύκειο (X₁₅). Έτσι, απαντήθηκαν και τα δύο τελευταία, (το ένατο (E₉) αλλά και το δέκατο (E₁₀)), από τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί, σχετικά με το αν οι ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα. Αναλυτικότερα οι έλεγχοι ανεξαρτησίας περιγράφονται παρακάτω.

Αρχικά, εξετάστηκε η επίδραση του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος (I) στις ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₁). Από τον παρακάτω πίνακα συνάφειας 5.88 του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος (I) και των ιδιωτικών δαπανών για γραφική ύλη στο Γυμνάσιο (X₁) φαίνεται ότι οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο που έχουν τα μεγαλύτερα εισοδήματα, συγκεντρώνουν υψηλότερα ποσοστά στα μεγαλύτερα διαστήματα δαπανών (π.χ. πάνω από 100€), ενώ οι οικογένειες με χαμηλότερα εισοδήματα (έως 20.000€) έχουν επιλέξει σε μεγαλύτερο ποσοστό τα χαμηλότερα διαστήματα δαπανών (π.χ. από 0 - 50€, 50€ - 100€).

Πίνακας 5.88: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στο «ετήσιο οικογενειακό εισόδημα» και τις «ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο».

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I)	Ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X ₁) (σε ευρώ)			Σύνολο
	0 – 50	51 – 100	πάνω από 101	
έως 20.000	9	18	16	43
	4,5%	9,0%	8,0%	21,5%
20.000 - 40.000	21	32	60	113
	10,5%	16,0%	30,0%	56,5%
40.000 και άνω	4	6	34	44
	2,0%	3,0%	17,0%	22,0%
Σύνολο	34	56	110	200
	17,0%	28,0%	55,0%	100,0%

Για να γίνει ο έλεγχος ανεξαρτησίας των μεταβλητών I και X₁, ορίστηκε ως μηδενική υπόθεση H₀: «Οι ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη στο Γυμνάσιο είναι ανεξάρτητες από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα» και ως εναλλακτική υπόθεση H₁: «Οι

ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα». Ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 των δύο μεταβλητών ($\chi^2=14,891$, $df=4$) έδειξε ότι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1% ($\alpha=0,01$) απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική, δηλαδή οι ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, αφού $p\text{-value}=0,001 < \alpha$.

Ακόμη, η τιμή του συντελεστή συσχέτισης Spearman, που είναι ίση με 0,246, δείχνει ότι υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών I και X_1 , που σημαίνει ότι οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο που έχουν ετήσια εισοδήματα άνω των 20.000€ δαπανούν περισσότερα χρήματα για γραφική ύλη απ' ότι οι οικογένειες με χαμηλότερα εισοδήματα.

Στην συνέχεια, μελετήθηκε η επίδραση του οικογενειακού εισοδήματος (I) στις ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_2). Ο πίνακας συνάφειας 5.89 ανάμεσα στο ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) και τις ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα στο Γυμνάσιο (X_2), δείχνει ότι η υπάρχει διαφορά στην επιλογή διαστημάτων δαπανών για σχολικά βοηθήματα ανάμεσα στις οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο και με ετήσιο οικογενειακό εισόδημα έως 20.000€ και στις οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο και με εισόδημα πάνω από 20.000€. Συγκεκριμένα, οι πρώτες έχουν επιλέξει σε μεγαλύτερο βαθμό τα διαστήματα με τις χαμηλότερες τιμές δαπανών (0€ – 50€, 51€ – 100€), ενώ οι δεύτερες επέλεξαν περισσότερο τα διαστήματα με τις υψηλότερες τιμές δαπανών (101€ - 150€)

Πίνακας 5.89: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στο «ετήσιο οικογενειακό εισόδημα» και τις «ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο».

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I)	Ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_2) (σε ευρώ)				Σύνολο
	0 - 50	50 -100	100 - 150	πάνω από 150	
έως 20.000	21	14	3	5	43
	10,5%	7,0%	1,5%	2,5%	21,5%
20.000 - 40.000	27	17	21	48	113
	13,5%	8,5%	10,5%	24,0%	56,5%
40.000 και άνω	4	5	8	27	44
	2,0%	2,5%	4,0%	13,5%	22,0%
Σύνολο	52	36	32	80	200
	26,0%	18,0%	16,0%	40,0%	100,0%

Προκειμένου να γίνει ο έλεγχος ανεξαρτησίας μεταξύ των μεταβλητών I και X_2 , ορίστηκε ως μηδενική υπόθεση H_0 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα στο Γυμνάσιο δεν εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα» και ως εναλλακτική

υπόθεση H_1 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα». Από την εφαρμογή του ελέγχου ανεξαρτησίας χ^2 για τις δύο μεταβλητές I και X_2 ($\chi^2=36,983$, $df=6$), βρέθηκε ότι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1% ($\alpha=0,01$, $p\text{-value}=0,000 < \alpha$) απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική, δηλαδή οι ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Ο συντελεστής συσχέτισης Spearman = 0,395 φανερώνει ότι υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές I και X_2 . Αυτό σημαίνει ότι οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο και ετήσιο εισόδημα έως 20.000€, δαπανούν λιγότερα χρήματα για την αγορά σχολικών βοηθημάτων, απ' ό,τι οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο και ετήσιο εισόδημα πάνω από 20.000€, οι οποίες δαπανούν περισσότερα χρήματα για το σκοπό αυτό.

Ακολούθως, μελετήθηκε η επίδραση του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος (I) στις ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_4). Ο πίνακας διπλής εισόδου 5.90 μεταξύ του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος (I) και των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Γυμνάσιο (X_4) δείχνει ότι οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο και ετήσιο εισόδημα έως 20.000€ επέλεξαν σε μεγαλύτερο βαθμό τα διαστήματα δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών που έχουν μικρότερες τιμές, απ' ό,τι οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο και ετήσιο εισόδημα πάνω από 20.000€ που τα επέλεξαν σε χαμηλότερο βαθμό.

Πίνακας 5.90: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στο «ετήσιο οικογενειακό εισόδημα» και τις «ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο».

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I)	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_4) (σε ευρώ)				Σύνολο
	0 - 500	501 - 1.000	1.001 - 1.500	1.501 και πάνω	
έως 20.000	23	13	5	2	43
	11,5%	6,5%	2,5%	1,0%	21,5%
20.000 - 40.000	17	59	27	10	113
	8,5%	29,5%	13,5%	5,0%	56,5%
40.000 και άνω	8	12	13	11	44
	4,0%	6,0%	6,5%	5,5%	22,0%
Σύνολο	48	84	45	23	200
	24,0%	42,0%	22,5%	11,5%	100,0%

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος ανεξαρτησίας για τις μεταβλητές I και X_4 , αφού πρώτα ορίστηκε η μηδενική υπόθεση H_0 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων

γλωσσών στο Γυμνάσιο δεν εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα» και η εναλλακτική υπόθεση H_1 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα». Από τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 των δύο μεταβλητών I και X_4 ($\chi^2=39,217$, $df=6$), βρέθηκε ότι $p\text{-value}=0,000$ ($< \alpha=0,01$), άρα απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική. Δηλαδή, σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1%, οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Από τον δείκτη συσχέτισης Spearman, που είναι ίσος με 0,330, γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές I και X_4 . Συγκεκριμένα, οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο και ετήσιο εισόδημα άνω των 20.000€ δαπανούν περισσότερα χρήματα σε φροντιστήρια ξένων γλωσσών, σε σχέση με τις οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο που έχουν ετήσιο εισόδημα κάτω των 20.000€.

Όσον αφορά στην επίδραση του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος (I) στις ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_5), ο πίνακας διπλής εισόδου 5.91 μεταξύ του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος (I) και των ιδιωτικών δαπανών για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Γυμνάσιο (X_5), δείχνει ότι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο και ετήσιο εισόδημα κάτω των 20.000€ επέλεξαν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό το διάστημα δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών με τις χαμηλότερες τιμές (0 - 500€), απ' ότι το επέλεξαν οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο και ετήσιο εισόδημα άνω των 20.000€.

Πίνακας 5.91: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στο «ετήσιο οικογενειακό εισόδημα» και τις «ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο».

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I)	Ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_5) (σε ευρώ)			Σύνολο
	0 – 500	501 - 1.000	πάνω από 1.001	
έως 20.000	40	3	0	43
	20,0%	1,5%	,0%	21,5%
20.000 - 40.000	76	31	6	113
	38,0%	15,5%	3,0%	56,5%
40.000 και άνω	27	13	4	44
	13,5%	6,5%	2,0%	22,0%
Σύνολο	143	47	10	200
	71,5%	23,5%	5,0%	100,0%

Για τον έλεγχο ανεξαρτησίας των μεταβλητών I και X₅, ορίστηκε ως μηδενική υπόθεση H₀: «οι ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Γυμνάσιο δεν εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα» και ως εναλλακτική υπόθεση H₁: «οι ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από ο ετήσιο οικογενειακό εισόδημα». Το αποτέλεσμα το οποίο προέκυψε από τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 των δύο μεταβλητών ($\chi^2=13,771$, $df=4$), είναι ότι, σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1% ($\alpha=0,01$) απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική ($p\text{-value}=0,001 < \alpha$), δηλαδή οι ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Πραγματοποιώντας επιπλέον, έλεγχο συσχέτισης με το συντελεστή Spearman (= 0,236) μεταξύ των μεταβλητών I και X₅, προκύπτει ότι οι δύο μεταβλητές έχουν ασθενή θετική συσχέτιση, δηλαδή οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο και ετήσια εισοδήματα κάτω των 20.000€, δαπανούν λιγότερα χρήματα για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες σε σχέση με τις οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο που έχουν ετήσιο εισόδημα άνω των 20.000€.

Έπειτα, εξετάστηκε η επίδραση του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος (I) στις ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₆). Από τον πίνακα συνάφειας 5.92 ανάμεσα στο ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) και τις ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Γυμνάσιο (X₆), φαίνεται ότι οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο και εισοδήματα κάτω των 20.000€, έχουν επιλέξει σε χαμηλότερο βαθμό τα διαστήματα δαπανών για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες με τις υψηλότερες τιμές, απ' ότι οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο και ετήσιο εισόδημα άνω των 20.000€.

Πίνακας 5.92: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στο «ετήσιο οικογενειακό εισόδημα» και τις «ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο».

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I)	Ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X ₆) (σε ευρώ)			Σύνολο
	0 - 500	501 - 1.000	πάνω από 1.001	
έως 20.000	42	1	0	43
	21,0%	0,5%	,0%	21,5%
20.000 - 40.000	87	23	3	113
	43,5%	11,5%	1,5%	56,5%
40.000 και άνω	31	10	3	44
	15,5%	5,0%	1,5%	22,0%
Σύνολο	160	34	6	200
	80,0%	17,0%	3,0%	100,0%

Για να γίνει ο έλεγχος ανεξαρτησίας των μεταβλητών I και X₆ χρειάστηκε να οριστεί ως μηδενική υπόθεση H₀: «οι ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Γυμνάσιο δεν εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα» και ως εναλλακτική H₁: «οι ιδιωτικές για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα». Από τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 των δύο μεταβλητών ($\chi^2=12,825$, $df=4$) βρέθηκε ότι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1% ($\alpha=0,01$), απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική, αφού $p\text{-value}=0,001 < \alpha$. Επομένως, οι ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Γυμνάσιο εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Ο συντελεστής συσχέτισης Spearman ($=0,227$) δείχνει ότι υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών I και X₆. Δηλαδή, οι οικογένειες με ετήσια εισοδήματα άνω των 20.000€, έχουν περισσότερες δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες στο Γυμνάσιο, απ' ότι έχουν οι οικογένειες με ετήσια εισοδήματα κάτω των 20.000€.

Σε ότι αφορά την επίδραση του τόπου κατοικίας (I) στις ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₇), ο πίνακας συνάφειας 5.93 ανάμεσα στο ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) και τις ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο στο, στο Γυμνάσιο (X₇) δείχνει ότι οι οικογένειες του δείγματος με παιδιά στο Γυμνάσιο και ετήσια εισοδήματα άνω των 20.000€, έχουν επιλέξει, έστω και σε μικρό βαθμό, τα διαστήματα δαπανών για μεταφορά με τις μεγαλύτερες τιμές (501€ – 1.000€, 1.000€ και άνω), ενώ οι οικογένειες

με παιδιά στο Γυμνάσιο και ετήσιο εισόδημα κάτω των 20.000€ δεν τα έχουν επιλέξει καθόλου.

Πίνακας 5.93: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στο «ετήσιο οικογενειακό εισόδημα» και τις «ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο».

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I)	Ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά παιδιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X ₇) (σε ευρώ)			Σύνολο
	0 - 500	501 - 1.000	πάνω από 1.001	
έως 20.000	43	0	0	43
	21,5%	0%	0%	21,5%
20.000 - 40.000	109	3	1	113
	54,5%	1,5%	0,5%	56,5%
40.000 και άνω	32	2	10	44
	16,0%	1,0%	5,0%	22,0%
Σύνολο	184	5	11	200
	92,0%	2,5%	5,5%	100,0%

Προκειμένου να πραγματοποιηθεί ο έλεγχος ανεξαρτησίας για τις μεταβλητές I και X₇, ορίστηκε ως μηδενική υπόθεση H₀: «οι ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά από και προς το σχολείο, στο Γυμνάσιο, δεν εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα» και ως εναλλακτική υπόθεση H₁: «οι ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, στο Γυμνάσιο, εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας της οικογένειας». Ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 ($\chi^2=34,625$, $df=4$), έδειξε ότι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1% ($\alpha=0,01$) απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική ($p\text{-value}=0,000 < \alpha$). Αυτό σημαίνει ότι οι ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Επίσης, ο συντελεστής συσχέτισης Spearman, ο οποίος βρέθηκε ίσος με 0,337, δείχνει ότι υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές I και X₇. Δηλαδή, οι οικογένειες με παιδιά στο Γυμνάσιο οι οποίες έχουν ετήσιο εισόδημα άνω των 20.000€, δαπανούν περισσότερα χρήματα για τη μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο σε σχέση με τις οικογένειες που έχουν εισοδήματα κάτω των 20.000€, οι οποίες δαπανούν λιγότερα χρήματα για το σκοπό αυτό.

Σε ότι αφορά την επίδραση του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος (I) στις ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₀), ο πίνακας διπλής εισόδου 5.94 μεταξύ του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος (I) και των ιδιωτικών δαπανών για σχολικά βοηθήματα στο Λύκειο (X₁₀) δείχνει ότι, οι οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο και ετήσιο εισόδημα έως 20.000€, επέλεξαν σε μικρότερο βαθμό

τα διαστήματα δαπανών για σχολικά βοηθήματα με υψηλότερες τιμές, σε αντίθεση με τις οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο και ετήσια εισοδήματα άνω των 20.000€.

Πίνακας 5.94: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στο «ετήσιο οικογενειακό εισόδημα» και τις «ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Λύκειο».

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I)	Ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{10}) (σε ευρώ)				Σύνολο
	0 - 50	51 – 100	101 - 150	πάνω από 151	
έως 20.000	17	4	3	9	33
	13,4%	3,1%	2,4%	7,1%	26,0%
20.000 - 40.000	23	12	12	22	69
	18,1%	9,4%	9,4%	17,3%	54,3%
40.000 και άνω	6	1	2	16	25
	4,7%	,8%	1,6%	12,6%	19,7%
Σύνολο	46	17	17	47	127
	36,2%	13,4%	13,4%	37,0%	100,0%

Προκειμένου να πραγματοποιηθεί ο έλεγχος ανεξαρτησίας για τις μεταβλητές I και X_{10} , ορίστηκε ως μηδενική υπόθεση H_0 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα στο Λύκειο, δεν εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα» και ως εναλλακτική υπόθεση H_1 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα στο Λύκειο, εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα». Ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 ($\chi^2=13,912$, $df=5$) των μεταβλητών I και X_{10} , έδειξε ότι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1% ($\alpha=0,01$) απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική ($p\text{-value}=0,004 < \alpha$). Αυτό σημαίνει ότι οι ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα στο Λύκειο εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Ο συντελεστής συσχέτισης Spearman, ο οποίος βρέθηκε ίσος με 0,249, δείχνει ότι υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές I και X_{10} . Δηλαδή, οι οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο και ετήσιο εισόδημα άνω των 20.000€, δαπανούν περισσότερα χρήματα για την αγορά σχολικών βοηθημάτων, σε σχέση με τις οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο και ετήσιο εισόδημα έως 20.000€, οι οποίες δαπανούν λιγότερα χρήματα για το σκοπό αυτό.

Ακολούθως, μελετήθηκε η επίδραση του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος (I) στις ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{12}). Ο πίνακας διπλής εισόδου 5.95 μεταξύ του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος (I) και των ιδιωτικών δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Λύκειο (X_{12}) δείχνει ότι οι οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο και ετήσιο εισόδημα έως 20.000€, επέλεξαν σε μικρότερο βαθμό τα διαστήματα δαπανών για φροντιστήρια ξένων γλωσσών που έχουν

χαμηλότερες τιμές, απ' ότι οι οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο και ετήσια εισοδήματα άνω των 20.000€, που τα επέλεξαν σε μεγαλύτερο βαθμό.

Πίνακας 5.95: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στο «ετήσιο οικογενειακό εισόδημα» και τις «ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Λύκειο».

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I)	Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Λύκειο (X ₁₂) (σε ευρώ)			Σύνολο
	0 - 500	501 - 1.000	πάνω από 1.001	
έως 20.000	22	7	4	33
	17,3%	5,5%	3,1%	26,0%
20.000 - 40.000	43	12	14	69
	33,9%	9,4%	11,0%	54,3%
40.000 και άνω	4	11	10	25
	3,1%	8,7%	7,9%	19,7%
Σύνολο	69	30	28	127
	54,3%	23,6%	22,0%	100,0%

Πραγματοποιήθηκε έλεγχος ανεξαρτησίας για τις μεταβλητές I και X₁₂, αφού πρώτα ορίστηκε η μηδενική υπόθεση H₀: «οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Λύκειο δεν εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα» και η εναλλακτική υπόθεση H₁: «οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Λύκειο εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα». Από τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 των δύο μεταβλητών ($\chi^2=19,331$, $df=4$) βρέθηκε ότι $p\text{-value}=0,000$ ($< \alpha=0,01$), άρα απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική. Δηλαδή, σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1%, οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Λύκειο εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Από τον δείκτη συσχέτισης Spearman, που είναι ίσος με 0,313, γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στις μεταβλητές I και X₁₂. Συγκεκριμένα, οι οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο και ετήσια εισοδήματα άνω των 20.000€ δαπανούν περισσότερα χρήματα σε φροντιστήρια ξένων γλωσσών, σε σχέση με τις οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο και εισοδήματα έως 20.000€.

Τέλος, όσον αφορά στην επίδραση του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος (I) στις ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₅), ο πίνακας διπλής εισόδου 5.96 μεταξύ του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος (I) και των ιδιωτικών δαπανών για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, στο Λύκειο (X₁₅) δείχνει ότι οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο και ετήσια εισοδήματα κάτω των 20.000€ επέλεξαν αποκλειστικά το διάστημα δαπανών, για

μεταφορά μαθητών, με τις χαμηλότερες τιμές (0 - 500€), σε αντίθεση με τις οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο και ετήσιο εισόδημα άνω των 20.000€, που το έχουν επιλέξει σε μικρότερο βαθμό.

Πίνακας 5.96: Πίνακας συνάφειας ανάμεσα στο «ετήσιο οικογενειακό εισόδημα» και τις «ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Λύκειο».

Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I)	Ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά παιδιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{15}) (σε ευρώ)		Σύνολο
	0 – 500	πάνω από 500	
έως 20.000	33	0	33
	26,0%	0%	26,0%
20.000 - 40.000	65	4	69
	51,2%	3,1%	54,3%
40.000 και άνω	22	3	25
	17,3%	2,4%	19,7%
Σύνολο	120	7	127
	94,5%	5,5%	100,0%

Για τον έλεγχο ανεξαρτησίας των μεταβλητών L και X_{13} , ορίστηκε ως μηδενική υπόθεση H_0 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά παιδιών από και προς το σχολείο, στο Λύκειο δεν εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα» και ως εναλλακτική υπόθεση H_1 : «οι ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά παιδιών από και προς το σχολείο, στο Λύκειο εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα». Το αποτέλεσμα το οποίο προέκυψε από τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 των δύο μεταβλητών ($\chi^2=3,957$, $df=2$), είναι ότι σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5% ($\alpha=0,05$) απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική ($p\text{-value}=0,047 < \alpha$), δηλαδή οι ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά παιδιών από και προς το σχολείο, στο Λύκειο εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

Πραγματοποιώντας τον έλεγχο συσχέτισης με το συντελεστή Spearman ($=0,176$) μεταξύ των μεταβλητών I και X_{15} , προκύπτει ότι οι δύο μεταβλητές έχουν θετική συσχέτιση, δηλαδή οι οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο και χαμηλά ετήσια εισοδήματα (έως 20.000€), δαπανούν λιγότερα χρήματα για τη μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, σε σχέση με τις οικογένειες με παιδιά στο Λύκειο και υψηλότερα ετήσια εισοδήματα (άνω των 20.000€), οι οποίες δαπανούν περισσότερα χρήματα για το λόγο αυτό.

Κεφάλαιο 6: Συμπληρωματική έρευνα για τη χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στις χώρες της Ευρωζώνης

Στο τελευταίο αυτό κεφάλαιο, παρουσιάζονται τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν ύστερα από την αποστολή ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου στις πρεσβείες των χωρών της Ευρωζώνης, στην Ελλάδα, σχετικά με τις πηγές χρηματοδότησης της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε κάθε χώρα.

6.1 Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας είναι ο καθορισμός των πηγών χρηματοδότησης της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε κάθε χώρα της Ευρωζώνης ξεχωριστά, καθώς και του ποσοστού της κάθε πηγής χρηματοδότησης.

6.2 Δείγμα – Ερευνητικό εργαλείο – Συλλογή δεδομένων.

Ο πληθυσμός αναφοράς της παρούσας έρευνας είναι οι πρεσβείες των χωρών της Ευρωζώνης στην Ελλάδα. Στάλθηκαν μέσω e-mail, ερωτηματολόγια και στις 16 πρεσβείες των χωρών της Ευρωζώνης. Μόλις 2 πρεσβείες (της Γαλλίας και της Κύπρου) έστειλαν πίσω το ερωτηματολόγιο πλήρως συμπληρωμένο. Επιπλέον, άλλες 7 πρεσβείες (Φινλανδίας, Σλοβενίας, Σλοβακίας, Ιρλανδίας, Μάλτας, Πορτογαλίας και Λουξεμβούργου) έστειλαν απαντητικά email, τα οποία περιελάμβαναν παραπομπές σε ηλεκτρονικές διευθύνσεις για εντοπισμό στοιχείων σχετικά με το προς διερεύνηση θέμα, ενώ οι υπόλοιπες 7 πρεσβείες (Ιταλίας, Βελγίου, Γερμανίας, Κάτω Χωρών, Μάλτας, Αυστρίας και Ισπανίας) δεν απάντησαν καθόλου.

Η συλλογή των δεδομένων, όπως ήδη ειπώθηκε, έγινε με τη χρήση του ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου. Επιλέχθηκε ο συγκεκριμένος τρόπος, καθώς υπήρχε δυσκολία προσωπικής επαφής με τους υπεύθυνους εκπαιδευτικών θεμάτων των πρεσβειών.

Το ερωτηματολόγιο στάλθηκε και συμπληρώθηκε κατά τον Απρίλιο του 2011. Περιελάμβανε μία μόνο ερώτηση, όπου οι ερωτώμενοι καλούνταν να απαντήσουν σχετικά με το ποιες είναι οι πηγές χρηματοδότησης της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και τι ποσοστό αντιστοιχεί σε κάθε πηγή.

6.3 Αποτελέσματα

Οι μόνες πρεσβείες οι οποίες απάντησαν στο ερωτηματολόγιο, σχετικά με τις πηγές χρηματοδότησης και τα ποσοστά τους, ήταν η Κύπρος και η Γαλλία και οι απαντήσεις του φαίνονται στον παρακάτω πίνακα 6.1:

Πίνακας 6.1: Πηγές και ποσοστά χρηματοδότησης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για Κύπρο και Γαλλία.

Πηγές Χρηματοδότησης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	Κύπρος	Γαλλία
	%	%
Κεντρική Κυβέρνηση	94,3	73,1
Τοπική Αυτοδιοίκηση	0	17
Ιδιωτικός Τομέας	1	2,1
Μαθητές	4,7	7,8
<i>Σύνολο</i>	100	100

Από τον πίνακα 6.1 γίνεται αντιληπτό, ότι και στις δύο χώρες, Κύπρο και Γαλλία, το μεγαλύτερο ποσοστό χρηματοδότησης της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης γίνεται από την Κεντρική Κυβέρνηση. Ωστόσο, στην Γαλλία υπάρχει και ένα ποσοστό της τάξης του 17%, το οποίο αντιπροσωπεύει την Τοπική Αυτοδιοίκηση, σε αντίθεση με την Κύπρο, όπου η Τοπική Αυτοδιοίκηση δεν αποτελεί πηγή χρηματοδότησης για την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, υπήρξαν και 7 πρεσβείες οι οποίες έστειλαν ηλεκτρονικές διευθύνσεις για τον εντοπισμό στοιχείων. Συγκεκριμένα:

- Φιλανδία:
http://www.minedu.fi/OPM/Linjaukset_ ja_ rahoitus/talousarviot/?lang=en
- Ιρλανδία:
www.education.ie
- Μάλτα:
www.education.gov.mt
- Πορτογαλία:
www.min-edu.pt

www.dgrhe.min-edu.pt

www.dgidc.min-edu.pt

www.min-financas.pt

- Λουξεμβούργο:

www.statistiques.public.lu/en/

www.men.public.lu/

- Σλοβακία:

<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=3065>

- Σλοβενία:

www.stat.si

Ο εντοπισμός στοιχείων, από τις συγκεκριμένες ηλεκτρονικές διευθύνσεις, για τις πηγές χρηματοδότησης αποκλειστικά της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ήταν ανέφικτος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα, τα οποία προέκυψαν από την επισκόπηση εμπειρικών ευρημάτων σχετικά με τη χρηματοδότηση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα και στις χώρες της Ευρωζώνης, καθώς και από την ανάλυση και την ερμηνεία των αποτελεσμάτων της έρευνας σχετικά με τις ιδιωτικές δαπάνες των νοικοκυριών για δευτεροβάθμια εκπαίδευση, στην Ελλάδα. Επιπροσθέτως, διατυπώνονται προτάσεις για πιο ορθολογική χρηματοδότηση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα, με σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας της συγκεκριμένης βαθμίδας εκπαίδευσης.

7.1 Σύνοψη συμπερασμάτων.

Από τα ευρήματα της έρευνας της παρούσας εργασίας προέκυψαν τα παρακάτω συμπεράσματα:

- Η Ελλάδα βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις κατάταξης (15^η το 2005) ανάμεσα στις χώρες της Ευρωζώνης, όσον αφορά τις δημόσιες δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του Α.Ε.Π. (Ελλάδα: 1,41%, μ.ο. Ευρωζώνης: 2.16%).
- Η Ελλάδα παρουσιάζεται στις πρώτες θέσεις κατάταξης (2^η το 2005) ανάμεσα στις χώρες της Ευρωζώνης, όσον αφορά στις συνολικές (δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες) ανά μαθητή για δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. (Ελλάδα: 33%, μ.ο. Ευρωζώνης: 27%). Αυτό οφείλεται στις πολύ αυξημένες ιδιωτικές δαπάνες (δαπάνες νοικοκυριών) της Ελλάδας για δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- Οι ιδιωτικές δαπάνες των νοικοκυριών για γραφική ύλη, για σχολικά βοηθήματα, για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων, καθώς και για φροντιστήρια ξένων γλωσσών, αποτελούν τα είδη δαπανών που εμφανίζουν την μεγαλύτερη συχνότητα τόσο για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο όσο και για εκπαίδευση στο Λύκειο. Με μικρότερες συχνότητες ακολουθούν οι ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές και αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες, για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο και τέλος, τα δίδακτρα για φοίτηση σε ιδιωτικό σχολείο.
- Οι ετήσιες συνολικές ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Λύκειο (μέση τιμή στο σύνολο: 2.921,46€), εμφανίζονται κατά 4,5% υψηλότερες από τις ετήσιες συνολικές ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (μέση τιμή στο σύνολο: 2.795,5€), (δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου δεν συμπεριλαμβάνονται).

- Οι ετήσιες ιδιωτικές δαπάνες που συγκεντρώνουν τα υψηλότερα ποσά είναι οι δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων στο Λύκειο με μέση τιμή, στο σύνολο, 1.383,86€ ετησίως και ακολουθούν οι δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Γυμνάσιο με μέση τιμή, στο σύνολο, 905€ ετησίως (εξαιρούνται οι δαπάνες για δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου, στις οποίες, όπως είναι λογικό, αντιστοιχούν και τα υψηλότερα ποσά).
- Οι ετήσιες συνολικές ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που κατοικούν στην Αττική, εμφανίζονται κατά 12,71% υψηλότερες από τις αντίστοιχες δαπάνες των οικογενειών που κατοικούν στην υπόλοιπη Ελλάδα (μέση τιμή στο σύνολο για Αττική: 3.131,58€, μέση τιμή στο σύνολο για υπόλοιπη Ελλάδα: 2.466,08€, δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου δεν συμπεριλαμβάνονται). Να σημειωθεί ότι οι σημαντικότερες διαφορές (Αττική — υπόλοιπη Ελλάδα) εμφανίζονται στις ιδιωτικές δαπάνες: α) για γραφική ύλη (μέση τιμή για Αττική: 126,52€, μέση τιμή για υπόλοιπη Ελλάδα: 90,84€, διαφορά: 39,27%), β) για σχολικά βοηθήματα (μέση τιμή για Αττική: 152,78€, μέση τιμή για υπόλοιπη Ελλάδα: 96,78€, διαφορά: 57,86%) και γ) για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες (μέση τιμή για Αττική: 497,47€, μέση τιμή για υπόλοιπη Ελλάδα: 339,11€, διαφορά: 46,69%). Τα υψηλότερα ποσά, τόσο για την Αττική όσο και για την υπόλοιπη Ελλάδα, συγκεντρώνουν οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Γυμνάσιο με μέσες τιμές για την Αττική 1.012,63€ και για την υπόλοιπη Ελλάδα 799,5€ (διαφορά: 26,65%).
- Οι ετήσιες συνολικές ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που κατοικούν στην Αττική, εμφανίζονται κατά 29,23% υψηλότερες από τις αντίστοιχες δαπάνες των οικογενειών που κατοικούν στην υπόλοιπη Ελλάδα (μέση τιμή στο σύνολο για Αττική: 3.378,92 €, μέση τιμή στο σύνολο για υπόλοιπη Ελλάδα: 2.614,48€, δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου δεν συμπεριλαμβάνονται). Επισημαίνεται ότι οι σημαντικότερες διαφορές (Αττική — υπόλοιπη Ελλάδα) εμφανίζονται στις ιδιωτικές δαπάνες α) για γραφική ύλη (μέση τιμή για Αττική: 128,92€, μέση τιμή για υπόλοιπη Ελλάδα: 76,32€, διαφορά: 68,92%), β) για σχολικά βοηθήματα (μέση τιμή για Αττική: 149,51€, μέση τιμή για υπόλοιπη Ελλάδα: 84,21€, διαφορά: 77,54%) και γ) για φροντιστήρια ξένων γλωσσών (μέση τιμή για Αττική: 789,22€, μέση τιμή για υπόλοιπη Ελλάδα: 500€, διαφορά: 57,84%). Τα υψηλότερα ποσά, τόσο για την Αττική όσο και για την υπόλοιπη Ελλάδα, συγκεντρώνουν οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων στο Λύκειο με μέσες τιμές για την Αττική 1.553,92€ και για την υπόλοιπη Ελλάδα 1.269,74€ (διαφορά: 22,38%).

➤ Οι ετήσιες συνολικές ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που έχουν έως 2 παιδιά (μέση τιμή στο σύνολο: 2.878,48€), εμφανίζονται κατά 15,48% υψηλότερες από τις αντίστοιχες δαπάνες των οικογενειών που έχουν από 3 παιδιά και πάνω (μέση τιμή στο σύνολο: 2.492,44€), (δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου δεν συμπεριλαμβάνονται). Να σημειωθεί ότι η μεγαλύτερη διαφορά εμφανίζεται στις ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες (μέση τιμή έως 2 παιδιά: 434,71€, μέση τιμή για 3 παιδιά και πάνω: 354,65€, διαφορά: 22,57%). Τα υψηλότερα ποσά, τόσο για τις οικογένειες που έχουν έως 2 παιδιά όσο και για εκείνες με 3 παιδιά και πάνω, συγκεντρώνουν οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Γυμνάσιο με μέσες τιμές έως 2 παιδιά 921,97€ και για 3 παιδιά και πάνω 843,02€ (διαφορά: 9,36%).

➤ Οι ετήσιες συνολικές ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που έχουν έως 2 παιδιά (μέση τιμή στο σύνολο: 2.858,76€), εμφανίζονται κατά 5,74% ελαφρώς υψηλότερες από τις αντίστοιχες δαπάνες των οικογενειών που έχουν από 3 παιδιά και πάνω (μέση τιμή στο σύνολο: 2.703,33€), (δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου δεν συμπεριλαμβάνονται). Να σημειωθεί ότι η μόνη σημαντική διαφορά που εμφανίστηκε αφορά στις ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, οι οποίες στις οικογένειες με 3 παιδιά και πάνω (μέση τιμή: 166,67€) βγήκαν υψηλότερες κατά 28,05% από τις αντίστοιχες δαπάνες των οικογενειών που έχουν έως 2 παιδιά (μέση τιμή: 130,15€). Τα υψηλότερα ποσά, τόσο για τις οικογένειες που έχουν έως 2 παιδιά όσο και για εκείνες με 3 παιδιά και πάνω, συγκεντρώνουν οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων στο Λύκειο με μέσες τιμές έως 2 παιδιά 1.409,79€ και για 3 παιδιά και πάνω 1.300€ (διαφορά: 8,44%).

➤ Οι ετήσιες συνολικές ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών που έχουν από 2 παιδιά και πάνω τα οποία φοιτούν στο Γυμνάσιο (μέση τιμή στο σύνολο: 3.116,66€), εμφανίζονται κατά 15% υψηλότερες από τις αντίστοιχες δαπάνες των οικογενειών που έχουν 1 παιδί στο Γυμνάσιο (μέση τιμή στο σύνολο: 2.710,13€), (δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου δεν συμπεριλαμβάνονται). Να σημειωθεί ότι η μεγαλύτερη διαφορά εμφανίζεται στις ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών (μέση τιμή για 1 παιδί: 851,27€, μέση τιμή για 2 και πάνω παιδιά: 1.107€, διαφορά: 30,05%). Οι συγκεκριμένες δαπάνες συγκεντρώνουν και τα υψηλότερα ποσά, τόσο για τις οικογένειες που έχουν 1 παιδί όσο και για εκείνες με 2 παιδιά και πάνω τα οποία φοιτούν στο Γυμνάσιο.

➤ Οι ετήσιες συνολικές ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Λύκειο των οικογενειών που έχουν από 2 παιδιά και πάνω τα οποία φοιτούν στο Λύκειο (μέση τιμή στο σύνολο: 3.485,54€), εμφανίζονται κατά 23,5% υψηλότερες από τις αντίστοιχες δαπάνες των οικογενειών που έχουν 1 παιδί στο Λύκειο (μέση τιμή στο σύνολο: 2.822,22€), (δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου δεν συμπεριλαμβάνονται). Να σημειωθεί ότι η μεγαλύτερη διαφορά εμφανίζεται στις ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών (μέση τιμή για 1 παιδί: 569,44€, μέση τιμή για 2 και πάνω παιδιά: 881,58€, διαφορά: 54,81%). Τα υψηλότερα ποσά, τόσο για τις οικογένειες που έχουν 1 παιδί όσο και για εκείνες με 2 παιδιά και πάνω τα οποία φοιτούν στο Λύκειο, συγκεντρώνουν οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων στο Λύκειο με μέσες τιμές για 1 παιδί 1.337,96€ και για 2 παιδιά και πάνω 1.644,74€ (διαφορά: 22,92%).

➤ Η μέση τιμή των ετήσιων διδάκτρων για φοίτηση σε ιδιωτικό σχολείο των οικογενειών με 2 παιδιά και πάνω (15.375€), τα οποία φοιτούν στο Γυμνάσιο, παρατηρείται κατά 87,88% μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των οικογενειών με 1 παιδί στο Γυμνάσιο (8.183,33€).

➤ Οι ετήσιες συνολικές ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο των οικογενειών με παιδιά σε ιδιωτικό σχολείο (μέση τιμή στο σύνολο: 4.228.13€, δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου δεν συμπεριλαμβάνονται) εμφανίζονται κατά 58,34% υψηλότερες από τις αντίστοιχες δαπάνες των οικογενειών με παιδιά σε δημόσιο σχολείο (μέση τιμή στο σύνολο: 2.670,93€). Η μεγάλη αυτή διαφορά οφείλεται κυρίως στις κατά, σχεδόν, 7 φορές (669,07%) υψηλότερες ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο στην ιδιωτική εκπαίδευση (μέση τιμή: 1.000€, έναντι της δημόσιας (μέση τιμή:149,46€). Τα υψηλότερα ποσά, τόσο για τις οικογένειες με παιδιά στο δημόσιο όσο και για εκείνες με παιδιά στο ιδιωτικό, τα οποία φοιτούν στο Γυμνάσιο, συγκεντρώνουν οι ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών στο Γυμνάσιο, με μέσες τιμές για το δημόσιο 896,74€ και για το ιδιωτικό 1.000€ (διαφορά: 11,51%).

➤ Σε ότι αφορά τις ετήσιες συνολικές ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο, με κριτήριο το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, καθώς και τις αντίστοιχες διαφορές των μέσων, διαμορφώνονται ως εξής (δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου δεν συμπεριλαμβάνονται):

(a)έως 10.000€ → μέση τιμή στο σύνολο: 1.766,66€

(b)10.000€ - 20.000€ → μέση τιμή στο σύνολο: 2.070,16€, διαφορά (b)-(a): 17,17%

(c)20.000€ - 30.000€ → μέση τιμή στο σύνολο: 2.547,23€, διαφορά (c)-(b): 23,04%

(d)30.000€ - 40.000€ → μέση τιμή στο σύνολο: 2.977,21€, διαφορά (d)-(c): 16,88%

(e) 40.000€ - 50.000€ → μέση τιμή στο σύνολο: 3.657,34€, διαφορά (e)-(d): 22,84%

(f) πάνω από 50.000€ → μέση τιμή στο σύνολο: 4.455€, διαφορά (f)-(e): 21,8%

Τα υψηλότερα ποσά ιδιωτικών δαπανών για το Γυμνάσιο των οικογενειών με διαφορετικά ετήσια οικογενειακά εισοδήματα, συγκεντρώνουν οι δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών, με τη χαμηλότερη μέση τιμή (=458,33€) να αντιστοιχεί στις οικογένειες που έχουν έως 10.000€ ετήσιο εισόδημα και την υψηλότερη μέση τιμή (=1.450€) να αντιστοιχεί στις οικογένειες με ετήσιο εισόδημα άνω των 50.000€.

➤ Οι ετήσιες συνολικές ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Λύκειο, με κριτήριο το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, καθώς και οι αντίστοιχες διαφορές των μέσων, διαμορφώνονται ως εξής:

(a) έως 10.000€ → μέση τιμή στο σύνολο: 2.252,78€

(b) 20.000€ - 30.000€ → μέση τιμή στο σύνολο: 2.640,63€, διαφορά (b)-(a): 17,21%

(c) 10.000€ - 20.000€ → μέση τιμή στο σύνολο: 2.733,33€, διαφορά (c)-(b): 3,51%

(d) 30.000€ - 40.000€ → μέση τιμή στο σύνολο: 3.023,65€, διαφορά (d)-(c): 10,62%

(e) 40.000€ - 50.000€ → μέση τιμή στο σύνολο: 3.143,75€, διαφορά (e)-(d): 3,97%

(f) πάνω από 50.000€ → μέση τιμή στο σύνολο: 4.275€, διαφορά (f)-(e): 35,98%

Τα υψηλότερα ποσά ιδιωτικών δαπανών για το Λύκειο των οικογενειών με διαφορετικά ετήσια οικογενειακά εισοδήματα, συγκεντρώνουν οι δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων, με τη χαμηλότερη μέση τιμή (=1.250€) να αντιστοιχεί στις οικογένειες που έχουν έως 10.000€ ετήσιο εισόδημα και την υψηλότερη μέση τιμή (=1.972,22€) να αντιστοιχεί στις οικογένειες με ετήσιο εισόδημα άνω των 50.000€.

➤ Σε ότι αφορά την επίδραση του τόπου κατοικίας στις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο, από την έρευνα προέκυψε ότι οι ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη, σχολικά βοηθήματα, φροντιστήρια ξένων γλωσσών, καλλιτεχνικές και αθλητικές δραστηριότητες, καθώς και για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, εξαρτώνται από τον τόπο κατοικίας και μάλιστα, εμφανίζουν και ασθενή αρνητική συσχέτιση με αυτόν, σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1%. Δηλαδή, οι οικογένειες που κατοικούν στην Αττική δαπανούν περισσότερα χρήματα για όσα προαναφέρθηκαν, σε σχέση με τις οικογένειες που κατοικούν στην υπόλοιπη Ελλάδα.

➤ Όσον αφορά στην επίδραση του τόπου κατοικίας στις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Λύκειο, από την έρευνα προέκυψε ότι οι ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη, σχολικά βοηθήματα, φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων, φροντιστήρια ξένων γλωσσών, καθώς και για καλλιτεχνικές δραστηριότητες, εξαρτώνται από τον τόπο

κατοικίας και μάλιστα, εμφανίζουν και ασθενή αρνητική συσχέτιση με αυτόν, σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1% (ή 5% για δαπάνες σε φροντιστήρια ξένων γλωσσών). Δηλαδή, οι οικογένειες που κατοικούν στην Αττική δαπανούν περισσότερα χρήματα για όσα προαναφέρθηκαν, σε σχέση με τις οικογένειες που κατοικούν στην υπόλοιπη Ελλάδα.

➤ Αντίθετα με τον τόπο κατοικίας, ο αριθμός των παιδιών της οικογένειας δεν έχει μεγάλη επίδραση στις ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι μόνες δαπάνες που εξαρτώνται από τον αριθμό παιδιών της οικογένειας σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5%, είναι οι ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο στο Γυμνάσιο (ασθενής αρνητική συσχέτιση) και σε επίπεδο 1% οι αντίστοιχες δαπάνες για το Λύκειο (ασθενής θετική συσχέτιση).

➤ Σε ότι αφορά την επίδραση του αριθμού παιδιών της οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο στις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο, από την έρευνα προέκυψε ότι οι ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη, φροντιστήρια ξένων γλωσσών, καθώς και τα δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου, εξαρτώνται από τον αριθμό παιδιών που φοιτούν στο Γυμνάσιο. Συγκεκριμένα, οι δαπάνες για γραφική ύλη και φροντιστήρια ξένων γλωσσών εμφανίζουν ασθενή θετική συσχέτιση σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5% και τα δίδακτρα υψηλή θετική συσχέτιση σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1% με τον αριθμό των παιδιών που φοιτούν στο Γυμνάσιο. Δηλαδή, οι οικογένειες με 2 και πάνω παιδιά που φοιτούν στο Γυμνάσιο δαπανούν περισσότερα χρήματα για όσα προαναφέρθηκαν, σε σχέση με τις οικογένειες με 1 παιδί στο Γυμνάσιο.

➤ Από την έρευνα, επίσης, προέκυψε ότι οι ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Λύκειο, δεν εξαρτώνται-συσχετίζονται με τον αριθμό των παιδιών της οικογένειας τα οποία φοιτούν στο Λύκειο.

➤ Όσον αφορά στην επίδραση του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος στις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο, από την έρευνα προέκυψε ότι οι ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη, σχολικά βοηθήματα, φροντιστήρια ξένων γλωσσών, καλλιτεχνικές και αθλητικές δραστηριότητες, καθώς και για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα και μάλιστα, εμφανίζουν και ασθενή θετική συσχέτιση με αυτό, σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1%. Δηλαδή, οι οικογένειες με υψηλότερα ετήσια εισοδήματα δαπανούν περισσότερα χρήματα για όσα προαναφέρθηκαν, σε σχέση με τις οικογένειες χαμηλότερων ετήσιων εισοδημάτων.

➤ Τέλος, σε ότι αφορά την επίδραση του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος στις ιδιωτικές δαπάνες για εκπαίδευση στο Λύκειο, από την έρευνα προέκυψε ότι οι ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα, φροντιστήρια ξένων γλωσσών, καθώς και για μεταφορά των παιδιών από και προς το σχολείο, εξαρτώνται από το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα και μάλιστα, εμφανίζουν και ασθενή θετική συσχέτιση με αυτό, σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5% (ή 1% για δαπάνες σε φροντιστήρια ξένων γλωσσών). Δηλαδή, οι οικογένειες με υψηλότερα ετήσια εισοδήματα δαπανούν περισσότερα χρήματα για όσα προαναφέρθηκαν, σε σχέση με τις οικογένειες χαμηλότερων ετήσιων εισοδημάτων.

7.2 Προτάσεις.

Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η Ελλάδα βρίσκεται, διαπιστωμένα, στις τελευταίες θέσεις κατάταξης μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης σε σχέση με το μερίδιο του Α.Ε.Π. το οποίο δαπανάται ετησίως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, προτείνεται η σταδιακή αύξηση των δαπανών για δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μέσα στα πλαίσια συγκεκριμένης, σχεδιασμένης, ξεκάθαρης (με σαφείς στόχους) και χρονοδιαγεγραμμένης στρατηγικής, έτσι ώστε η Ελλάδα να κινείται, μέχρι το 2020 στο μέσο όρο της Ευρωζώνης.

Με δεδομένο, επίσης, το συγκεντρωτικό χαρακτήρα του εκπαιδευτικού συστήματος, εκτός από την σταδιακή αύξηση της χορήγησης χρηματικών πόρων για δευτεροβάθμια εκπαίδευση, θεωρείται απαραίτητη και η ταυτόχρονη αναδιάρθρωση των πηγών χρηματοδότησης της συγκεκριμένης βαθμίδας εκπαίδευσης, με σαφή κατεύθυνση την αποκέντρωση. Προτείνεται αποκέντρωση της διαχείρισης των πόρων (άρα και μεταφορά αρμοδιοτήτων) σε επίπεδο Περιφέρειας και τοπικής αυτοδιοίκησης. Αποκέντρωση της διαχείρισης των πόρων σημαίνει και μεταφορά των ανάλογων πόρων, η οποία θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί είτε με ανακατανομή κονδυλίων από το Υπουργείο Παιδείας προς την Περιφέρεια, είτε με μεταφορά φορολογικών εσόδων της κεντρικής διοίκησης στην τοπική αυτοδιοίκηση.

Η αναδιάρθρωση των πηγών και των ροών χρηματοδότησης, ουσιαστικά αντικατοπτρίζει την αναδιάρθρωση της διαδικασίας χρηματοδότησης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από την άμεση, που υφίσταται σήμερα, προς την έμμεση, η οποία προτείνεται να γίνει, προκειμένου να βελτιωθεί η αποδοτικότητα των δημόσιων πόρων

(επενδύσεων), η αποτελεσματικότητα και η ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης, αλλά και να προωθηθεί η ισότητα των ευκαιριών πρόσβασης στην εκπαίδευση.

Η προτεινόμενη ρύθμιση της δημόσιας χρηματοδότησης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, θα έχει αντίκτυπο και στις ιδιωτικές δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Λαμβάνοντας υπόψη τα υψηλά ποσά δαπανών των νοικοκυριών για δευτεροβάθμια εκπαίδευση, γίνεται αντιληπτό ότι η χρηματοδότηση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στις ιδιωτικές δαπάνες των νοικοκυριών. Κατάλληλη αλλαγή, επομένως, στην χρηματοδοτική διαδικασία μπορεί να οδηγήσει στην μείωση του όγκου των δαπανών των νοικοκυριών για δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Τέλος, επισημαίνεται ότι είναι δύσκολη η διατύπωση συγκεκριμένης, κατάλληλης λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος σε σχέση με τη διαδικασία χρηματοδότησης της εκπαίδευσης γενικά και της δευτεροβάθμιας ειδικότερα, καθώς αποτελεί ένα θέμα σε διαδικασία εξέλιξης τόσο στην Ελλάδα όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ωστόσο, μπορούν να ληφθούν υπόψη κάποιες ήδη διατυπωμένες παραδοχές, με τις οποίες συμφωνεί και η συγγραφέας της παρούσας εργασίας και σύμφωνα με τις οποίες: η διαχείριση των οικονομικών πόρων, από όλα τα επίπεδα, πρέπει να είναι ορθολογική και να βασίζεται στη συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων και η κατανομή των οικονομικών πόρων να γίνεται με βάση τις προτεραιότητες και τους στόχους της εκπαίδευσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

Βώρος Φ. Κ., (2001), *"Αξιολόγηση του Μαθητή και Παιδαγωγική Ευαισθησία"*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα.

Γκόβαρης, Χ., Ρουσσάκης Ι., (2008), *"Ευρωπαϊκή Ένωση: Πολιτικές στην Εκπαίδευση"*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα.

Δαφέρμος, Ο., (2001), "Το σχολείο στην εποχή της γνώσης και των μεταβολών", *Νέα Παιδεία*, τ. 97, σσ. 21-26.

Δερμιτζάκης, Μ., Δ., Ιωαννίδη Β., (2004), "Ο σύγχρονος Ρόλος του Εκπαιδευτικού: Αξιοποίηση Αρχών της Προαγωγής της Υγείας στην Εκπαιδευτική Διαδικασία", *τιμητικός τόμος καθηγητή Λουκά Σπάρου*, σσ. 329-339, Αθήνα.

Δημητριάδης, Ε., (2003), *"Στατιστικές Εφαρμογές με S.P.S.S."*, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

Δουράνου, Α. Χ., (2007), "Οι απόψεις του ΟΟΣΑ για το Νέο Ρόλο του Εκπαιδευτικού", *Επιστημονικό Βήμα*, τ. 6, σσ. 42-48.

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, (2005), *"Περιφερειακοί Λογαριασμοί 1995 - 2002"*, Ε.Σ.Υ.Ε., Αθήνα.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (30 Νοεμβρίου 2005), *"Εκσυγχρονισμός της Εκπαίδευσης και της Κατάρτισης: Μια συμβολή Ζωτικής Σημασίας στην Ευημερία και την Κοινωνική Συνοχή στην Ευρώπη"*, Βρυξέλλες. Ανάκτηση από: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/nationalreport08/progressreport06_el.pdf

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (10 Μαΐου 2007), *"Η Διαδικασία της Μπολόνια σε Παγκόσμιο Επίπεδο: ο Επίτροπος κ. Figel θέτει τη Μεταρρύθμιση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης σε Παγκόσμιο Επίπεδο"*, Βρυξέλλες. Ανάκτηση από: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/656&format=HTML&aged=0&language=EL&guiLanguage=en>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (3 Ιουλίου 2008), *"Σχολεία για τον 21^ο Αιώνα "*, Βρυξέλλες. Ανάκτηση από: http://ec.europa.eu/ellada/news/newsletters/representation/newsletter03072008_el.htm

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (3 Ιουλίου 2008), *"Βελτίωση των Ικανοτήτων για τον 21^ο Αιώνα: Ατζέντα για την Ευρωπαϊκή Συνεργασία στο Σχολικό Τομέα"*, Βρυξέλλες. Ανάκτηση από: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0425:FIN:EL:PDF>

Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφοριών ΕΥΡΥΔΙΚΗ, (2008/2009), *"Οργάνωση του Εκπαιδευτικού Συστήματος στην Ελλάδα"*, Γραφείο Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο. Ανάκτηση από: http://www.ypepth.gr/docs/perigraph_toy_ellhnikoy_ekpaideytikoy_systhmatos_el_100408.pdf

Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφοριών ΕΥΡΥΔΙΚΗ, (2009), *"Συνοπτική Παρουσίαση των Εκπαιδευτικών Συστημάτων στην Ευρώπη και Τρέχουσες Μεταρρυθμίσεις"*, Γραφείο Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο. Ανάκτηση από: <http://www.doe.gr/1nea/eur2009.pdf>

Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφοριών ΕΥΡΥΔΙΚΗ, (2009/2010), *"Δομές Συστημάτων Εκπαίδευσης και Κατάρτισης στην Ευρώπη"*, Γραφείο Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο. Ανάκτηση από: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_EL_EL.pdf

Ηλιάδης Ν., (2004), *"Η Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση στην Αυγή του 21^{ου} Αιώνα"*, στο Αγγελίδη, Π.Α., Μαυροειδής, Γ.Γ., (επιμ.), Εκπαιδευτικές Καινοτομίες για το Σχολείο του Μέλλοντος, τόμος Α, εκδόσεις Τυπωθήτω, Γιώργος Σαρδιανός, Αθήνα.

Θεριανός, Κ.Ν., Κάτσικας, Χ., (2004), *"Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης. Από την ίδρυση του ελληνικού κράτους μέχρι το 2004"*, εκδόσεις Σαββάλα, Αθήνα.

Κ.Ε.Ε., (2003), *"Το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα: Συνοπτική Εικόνα σε Αριθμούς"*, Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, Αθήνα.

Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής ΓΣΕΕ, (2011), *"2010: Τα Βασικά Μεγέθη της Εκπαίδευσης, Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: (Ετη Αναφοράς: 2005-2006, 2006-2007, 2007-2008)"*, ΚΑΝΕΠ/ΓΕΣΕΕ, Αθήνα.

Κυριακούσης, Α., (2000), *"Στατιστικές Μέθοδοι"*, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Κυριακούσης, Α., (2004), *"Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων"*, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Ματθαίου, Δ., Δημάκος, Γ., Καρατζιά, Ε., (1999), "Ανάλυση του Κόστους της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης", *Μαθηματική Επιθεώρηση*, τ.51, σσ. 131-144, Αθήνα.

Ντούσκας, Ν.Θ., (2007), "Ο ρόλος του Εκπαιδευτικού στο Σύγχρονο Σχολείο", *Επιστημονικό Βήμα*, τ.6, σσ. 28-41.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, (2010), *"Αξιολόγηση Μαθητών: Πρόταση στο Πλαίσιο της Αναμόρφωσης του Λυκείου"*, Αθήνα. Ανάκτηση από: http://www.pi-schools.gr/paideia_dialogos/aksiologisi.pdf

Παπαγεωργίου, Π., Χατζηδήμα, Σ., (2003), *"Εισαγωγή στην Οικονομική των Ανθρώπινων Πόρων και της Εκπαίδευσης"*, εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.

Πασιάς, Γ., (2006), *"Ευρωπαϊκή Ένωση και Εκπαίδευση"*, τόμοι 1 και 2, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

Πέτρου, Α., (2004), *"Το εκπαιδευτικό σύστημα και η αναγκαιότητα της εκπαίδευσης"*, στο Αγγελίδη, Π.Α., Μαυροειδής, Γ.Γ., (επιμ.), *Εκπαιδευτικές Καινοτομίες για το Σχολείο του Μέλλοντος*, τόμος Α, εκδόσεις Τυπωθήτω, Γιώργος Σαρδιανός, Αθήνα.

Σαΐτη, Α., (2000), *"Εκπαίδευση και Οικονομική Ανάπτυξη"*, εκδόσεις Τυπωθήτω, Αθήνα.

Σαΐτης, Χ.Α., (2005), *"Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης"*, 4^η έκδοση, Αυτοέκδοση, Αθήνα.

Σπυροπούλου, Δ., Αντωνακάκη, Τ., Κόνταρης, Χ., Χαλά, Χ., (2008), *"Οικονομικοί Πόροι στην Εκπαίδευση"*, στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο «Η ποιότητα στην Εκπαίδευση: Έρευνα για την Αξιολόγηση Ποιοτικών Χαρακτηριστικών του Συστήματος Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης», σσ. 437-466, Αθήνα.

Τσαμαδιάς, Κ., (2010), *"Οικονομική & Κοινωνική Αξιολόγηση των Επενδύσεων στην Εκπαίδευση & τη Δια Βίου Μάθηση"*, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Τσαμαδιάς, Κ., Σταϊκούρας, Χ., (2004), *"Το Ανθρώπινο Κεφάλαιο στην Οικονομία της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (Περίοδος 1998 – 2002)"*, Πρακτικά Συνεδρίου «Εκπαίδευση και Ανάπτυξη: Η Περίπτωση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας», σσ. 240-269, Λαμία.

Τσαμαδιάς, Κ., Σταϊκούρας, Χ., Πέγκας, Π., (2010), *"Το Απόθεμα του Ανθρώπινου Κεφαλαίου, οι Συσχετίσεις και οι Αιτιώδεις Σχέσεις τους με το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, το Διαθέσιμο Εισόδημα και τις Ιδιωτικές Καταθέσεις στις Περιφέρειες της Ελλάδας, την Περίοδο 1998 - 2008"*, Πρακτικά Συνεδρίου «Η Περιφερειακή Διάσταση της Νέας Στρατηγικής – Ευρώπη 2020», σσ. 135-151, Αθήνα.

Τσαμαδιάς, Κ., Χανής, Σ., (2011), *"Τα οφέλη από την Εκπαίδευση: Επισκόπηση υπό την Οπτική της Οικονομικής "*, *Μέντορας*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (σε διαδικασία δημοσίευσης).

Τσαμαδιάς, Κ., Χανής, Σ., (2011), *"Επισκόπηση Εμπειρικών Μελετών Εκτίμησης της Αποδοτικότητας των Επενδύσεων στην Εκπαίδευση για την Ελλάδα"*, τιμητικός τόμος για την καθηγήτρια Πηνελόπη Αγαλλοπούλου, Πανεπιστήμιο Πειραιώς (σε διαδικασία δημοσίευσης).

Ψαχαρόπουλος, Γ., Καζαμίας, Λ., (1985), *"Παιδεία και Ανάπτυξη στην Ελλάδα: Κοινωνική και Οικονομική Μελέτη της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης"*, Ε.Κ.Κ.Ε, Αθήνα.

Ψαχαρόπουλος, Γ., (1999), *"Οικονομική της Εκπαίδευσης"*, 3^η έκδοση, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Ξενογλώσση

Benos, N., (2007), *"Education Policy, Growth and Welfare"*, Athens: Centre of Planning and Economic Research. Available from: http://www.kepe.gr/pdf/D.P/dp_89.pdf

Bolton, P., (2009), *"Unit Funding and Expenditure in Education"*, UK: House of Commons, Library.

Busse, R., Wurzburg, G., Zappacosta, M., (2003), "Shaping the Societal Bill: Past and Future Trends in Education, Pension and Healthcare Expenditure", *Futures*, 35, pp. 7-24.

Cholezas, I., Tsakloglou, P., (2000-2001), *"Private Returns to Education in Greece"*, Discussion Paper No.00-01, Athens: Athens University of Economic and Business, Department of International and European Economic Studies.

Cholezas, I., Tsakloglou, P., (2006), *"Gender Earning Differentials in the Greek Labor Market, Economic Policy Studies"*,. Available from: http://www.kilpailukyky.fi/edwin/publ/papers/Cholezas_Tsakloglou_MOP_.pdf

Commission of the European Communities, (2005), *"Progress towards the Lisbon Objectives in Education and Training: Making Best Use of Resources: 2005"*, Brussels. Available from: http://digm.meb.gov.tr/belge/EU_edu2010_progressreport05.pdf

Cramer, D., Howitt, D., (2005), *"Introduction to SPSS in Psychology"*, 3rd edition, United Kingdom: Prentice Hall Europe, Pearson Education.

European Commission, (2002), *"Communication from the Commission. European benchmarks in Education and Training: Follow-up to the Lisbon European Council "*, Brussels. Available from: <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED480331.pdf>

European Commission, (2004β), *"Implementation of Education & Training 2010"*, Brussels. Available from: <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/basicpaper2004.pdf>

EUROSTAT, (2001), *"Consumers in Europe 1996 - 2000: Facts and Figures. The European Communities"*, Luxemburg: Office for Official Publications of the European

Communities. Available from: http://ec.europa.eu/consumers/topics/catalogue_eurostat_en.pdf

EUROSTAT, (2008), *"5% of EU GDP is Spent by Governments on Education"*, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Available from: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-08-117/EN/KS-SF-08-117-EN.PDF

Gonzalez, J., Wagenaar, R., (2003), *"Tuning Educational Structures in Europe, Final Report, Phase One"*, Groningen: University of Deusto.

Kanellopoulos, C., Psacharopoulos, G., (1995), *"Private Education Expenditure in a Free Education Country: the Case of Greece"*, Athens: Centre of Planning and Economic Research.

Kitamura, Y., (2009), *"Education Indicators to Examine the Policy-Making Process in the Education Sector of Developing Countries"*, Discussion Paper No.170, Japan: Graduate School of International Development, Nigoya University.

Lewin, K., Caillods, F., (2001), *"Financing Secondary Education in Developing Countries: Strategies for Sustainable Growth"*, Paris: International Institute for Educational Planning. Available from: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001248/124844e.pdf>

Magoula, T., Psacharopoulos, G., (1999), "School and Monetary Rewards in Greece: an Over-Education False Alarm", *Applied Economics*, 31, pp. 1589-1597.

Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), (2004), *"Education at a glance 2004: OECD Indicators"*, Paris. Available from: http://www.oecd.org/document/7/0,3746,en_2649_39263238_33712135_1_1_1_1,00.html

Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), (2006), *"Education at a glance 2006: OECD Indicators"*, Paris. Available from: http://www.oecd.org/document/52/0,3746,en_2649_39263238_37328564_1_1_1_1,00.html

Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), (2008), "Education at a glance 2008: OECD Indicators", Paris. Available from: http://www.oecd.org/document/9/0,3343,en_2649_39263238_41266761_1_1_1_1,00.html

Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), (2009), "Education at a glance 2009: OECD Indicators", Paris. Available from: http://www.oecd.org/document/62/0,3343,en_2649_39263238_43586328_1_1_1_3745_5,00.html

Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), (2010), "Education at a glance 2010: OECD Indicators", Paris. Available from: http://www.oecd.org/document/52/0,3746,en_2649_39263238_45897844_1_1_1_1,00.html

Prodromidis, K.P., Prodromidis, P.I., (2007), "Returns to Education: The Greek Experience, 1988-1999", *Applied Economics*, 40 (8), pp. 1023-1030.

Psacharopoulos, G., (2003), "The Social Cost of an Outdated Law: Article 16 of the Greek Constitution", *European Journal of Law and Economics*, 16, pp. 123-137.

Psacharopoulos, G., Papakonstantinou, G., (2005), "The Real University Cost in a Free Higher Education Country", *Economics of Education Review*, 24, pp. 103-108.

Shah, A., Werner, J., (2006), "Financing of Education: Some Experiences from Ten European Countries", Germany: Institute of Local Public Finance. Available from: <http://www.ilpf.de/en/download/wp-02-2006.pdf>

Stamoulas, A., (2006), "Forms of Infringement of the Right to Education in Contemporary Greek Educational Structures", *International Education Journal*, 7 (1), pp. 74-84.

The European Higher Education Area, (1999) "The Bologna Declaration of 19 June 1999", Bologna. Available from: http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/bologna_declaration.pdf

UNESCO, (2009), *"Global Education Digest 2009: Comparing Education Statistics Across the World"*, Canada: UNESCO Institute for Statistics. Available from: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001832/183249e.pdf>

Weale, M., (1994), *"Externalities from Education"* in Hahn, F., (ed.), *The Market: Practice and Policy*, London: Macmillan Press, pp. 112-135.

Ιστοσελίδες

<http://databank.worldbank.org/ddp/home.do>.

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/data/main_tables.

http://stats.uis.unesco.org/unesco/TableViewer/document.aspx?ReportId=143&IF_Language=eng.

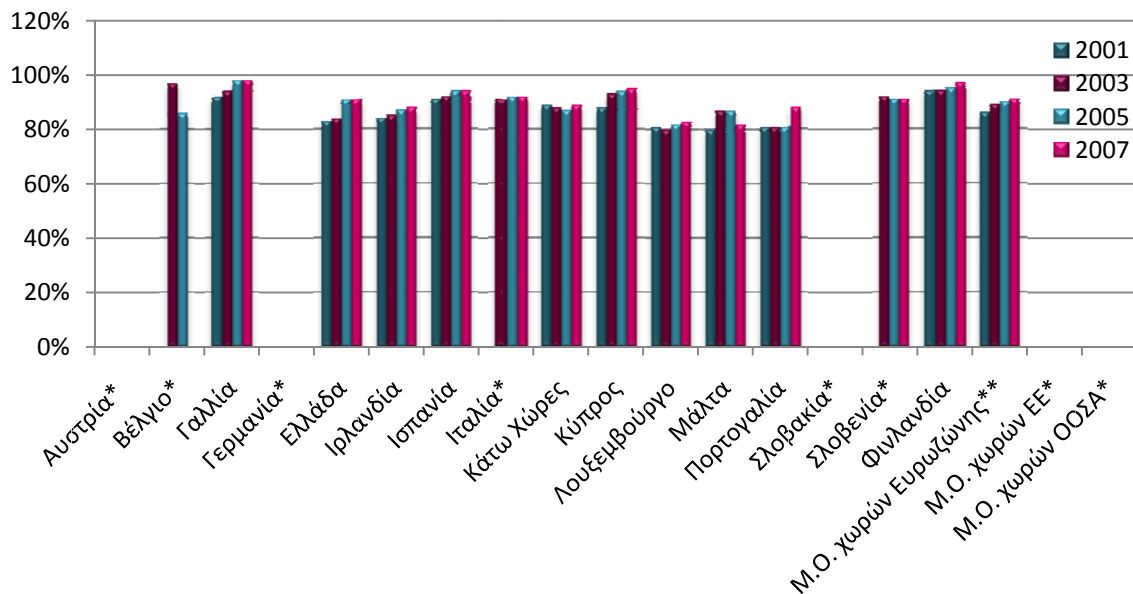
<http://ypepth.gr/el_ec_category6641.htm >.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Α. ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

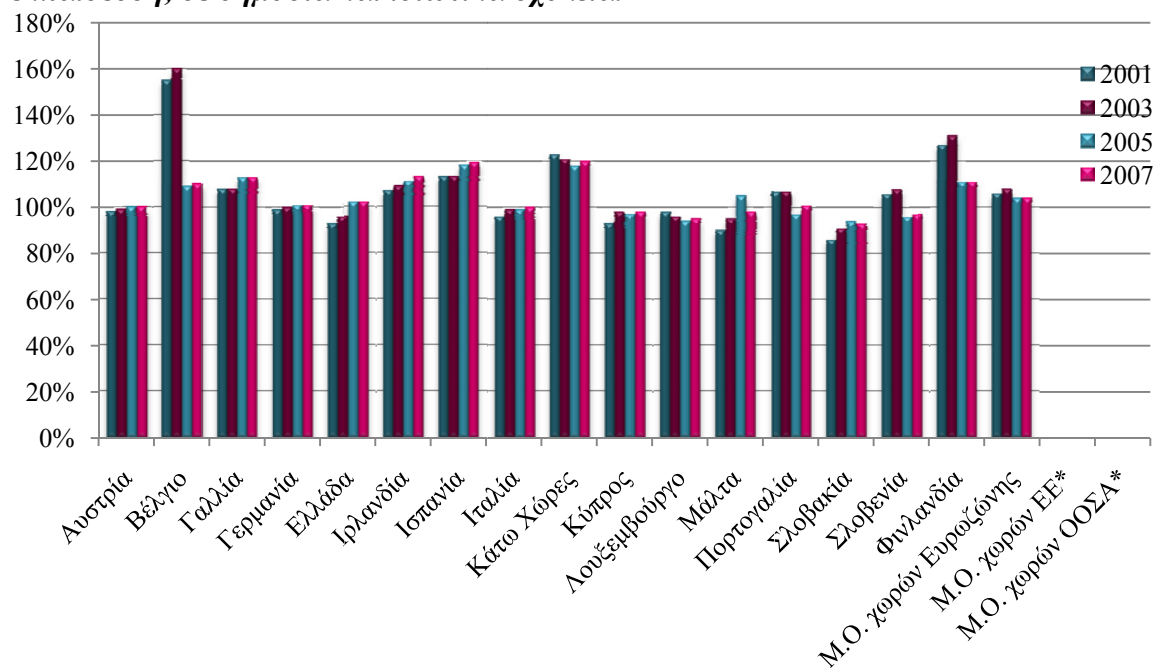
Γράφημα Α.1: Καθαρό ποσοστό εγγραφών μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σε δημόσια και ιδιωτικά σχολεία.

Σημειώσεις: (*): έλλειψη στηλών λόγω έλλειψης δεδομένων.

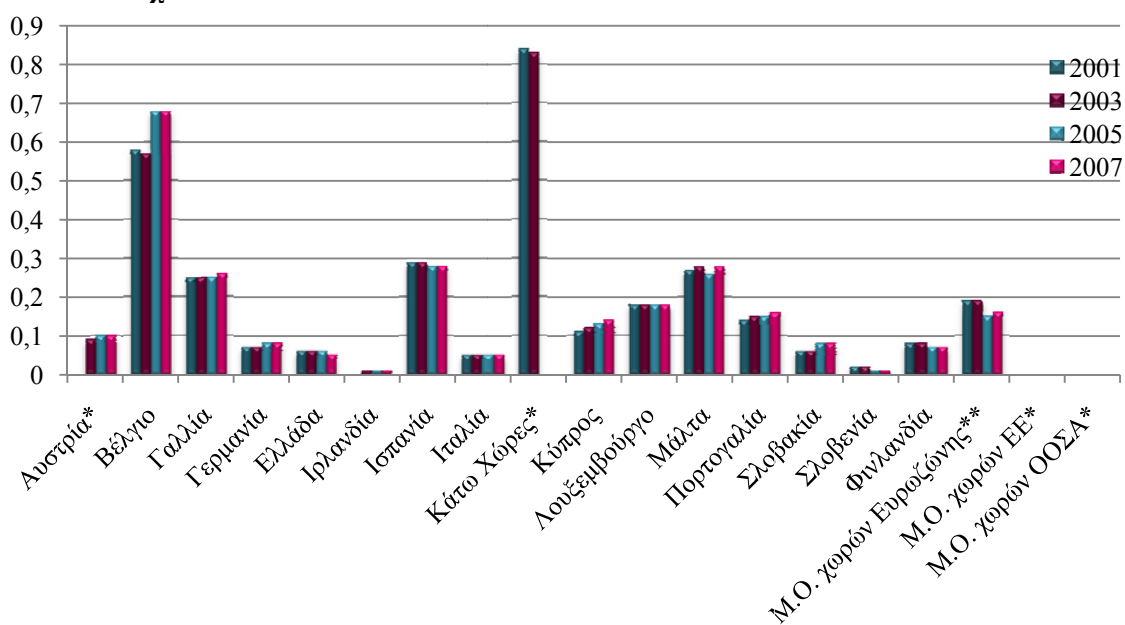
(**): ο μέσος όρος των χωρών της Ευρωζώνης για κάθε έτος, δεν περιλαμβάνει τις χώρες εκείνες που εμφανίζουν έλλειψη δεδομένων.

Γράφημα Α.2: Ακαθάριστο ποσοστό εγγραφών μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σε δημόσια και ιδιωτικά σχολεία.

Σημειώσεις: (*): έλλειψη στηλών λόγω έλλειψης δεδομένων.

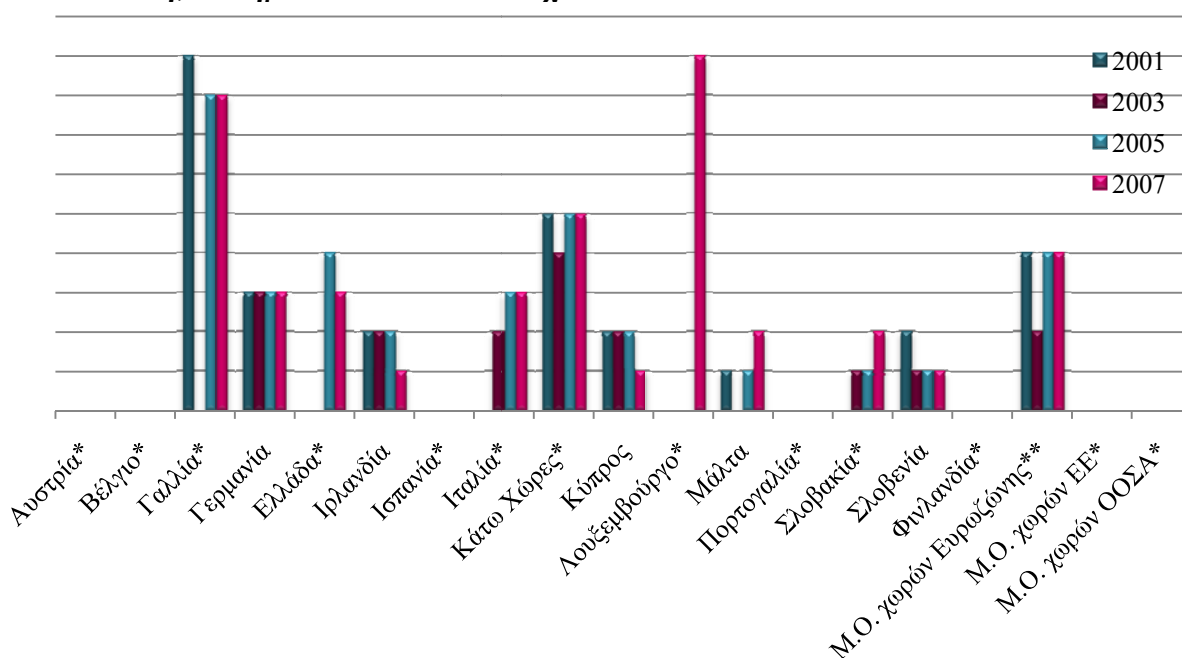
Γράφημα Α.3: Ποσοστό εγγραφών μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε ιδιωτικά σχολεία.

Σημειώσεις: (*): έλλειψη στηλών λόγω έλλειψης δεδομένων.

(**): ο μέσος όρος της Ευρωζώνης για το 2007 δεν περιλαμβάνει τις Κάτω Χώρες.

Γράφημα Α.4: Ποσοστό μαθητών που επανέλαβε την ίδια τάξη στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σε δημόσια και ιδιωτικά σχολεία.

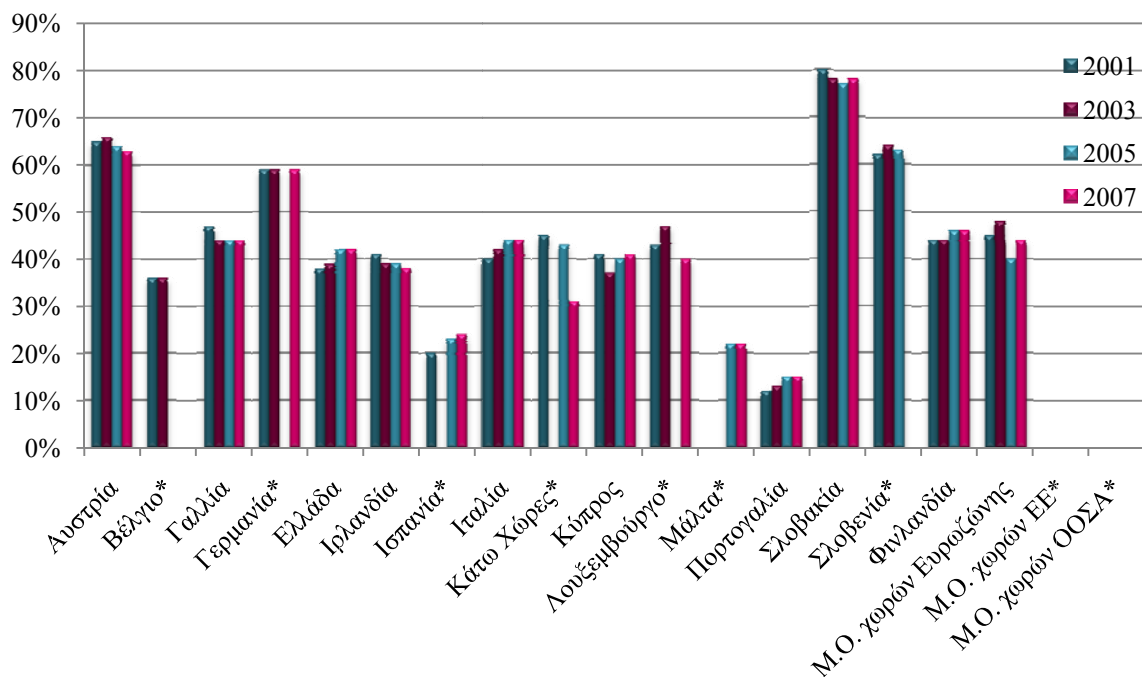

Σημειώσεις: (*): έλλειψη στηλών λόγω έλλειψης δεδομένων.

(**): ο μέσος όρος των χωρών της Ευρωζώνης για κάθε έτος, δεν περιλαμβάνει τις χώρες εκείνες που εμφανίζουν έλλειψη δεδομένων.

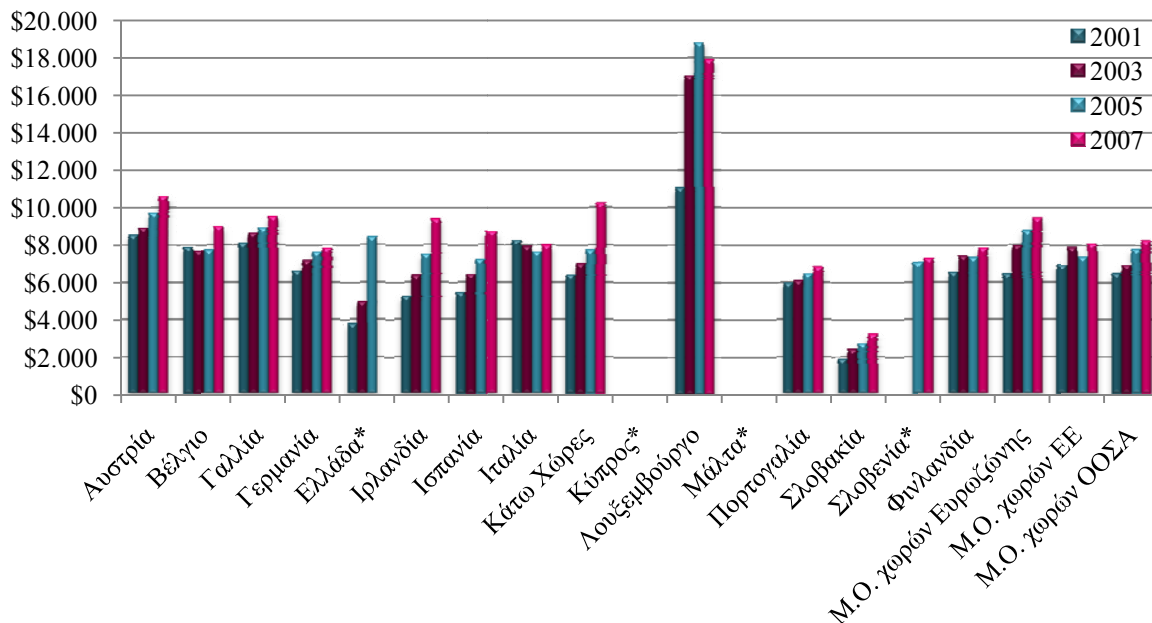

Γράφημα Α.5: Εργατικό δυναμικό με δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του συνολικού εργατικού δυναμικού.

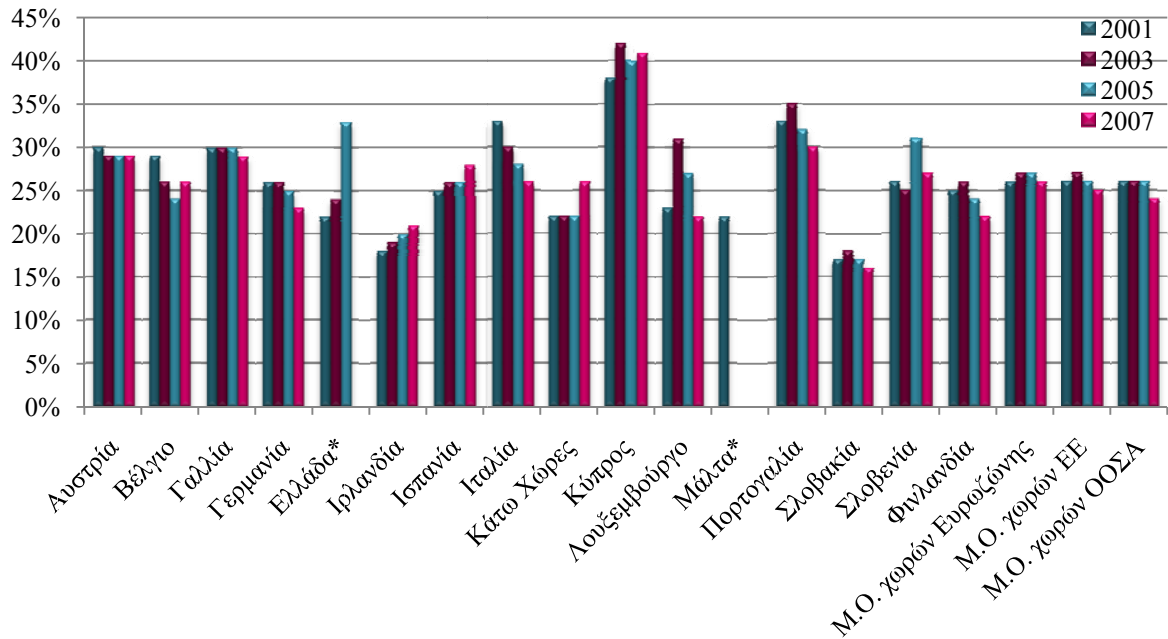
Σημειώσεις: (*): έλλειψη στηλών λόγω έλλειψης στοιχείων.

Γράφημα Α.6: Δαπάνες ανά μαθητή για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης).

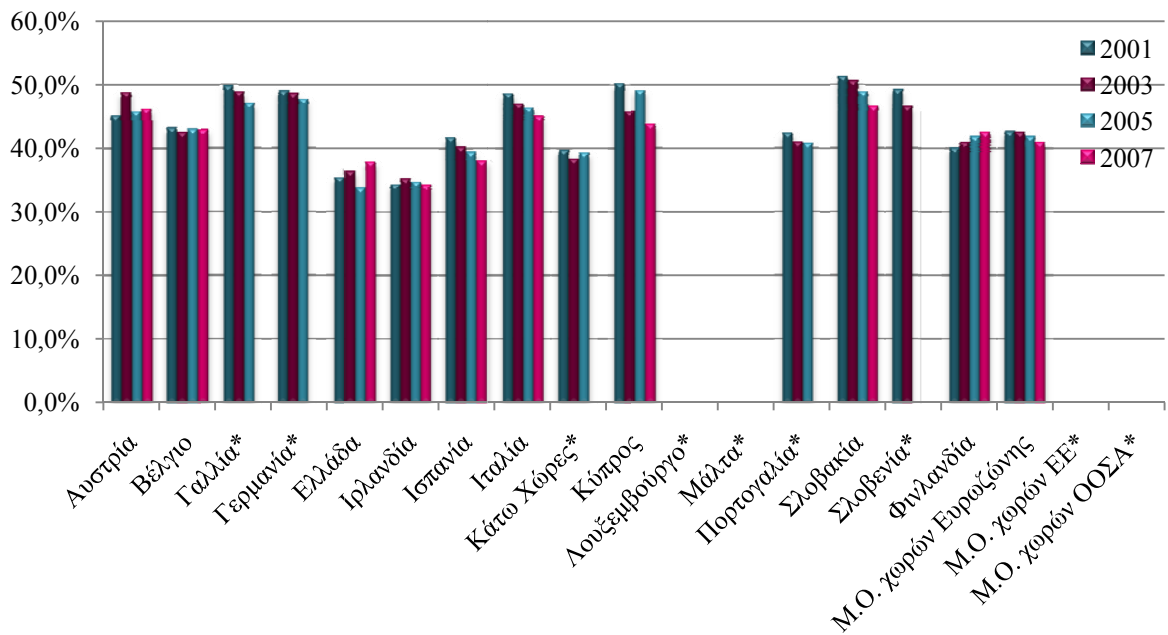
Σημειώσεις: (*): έλλειψη στηλών λόγω έλλειψης στοιχείων.

Γράφημα Α.7: Δαπάνες ανά μαθητή για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης).

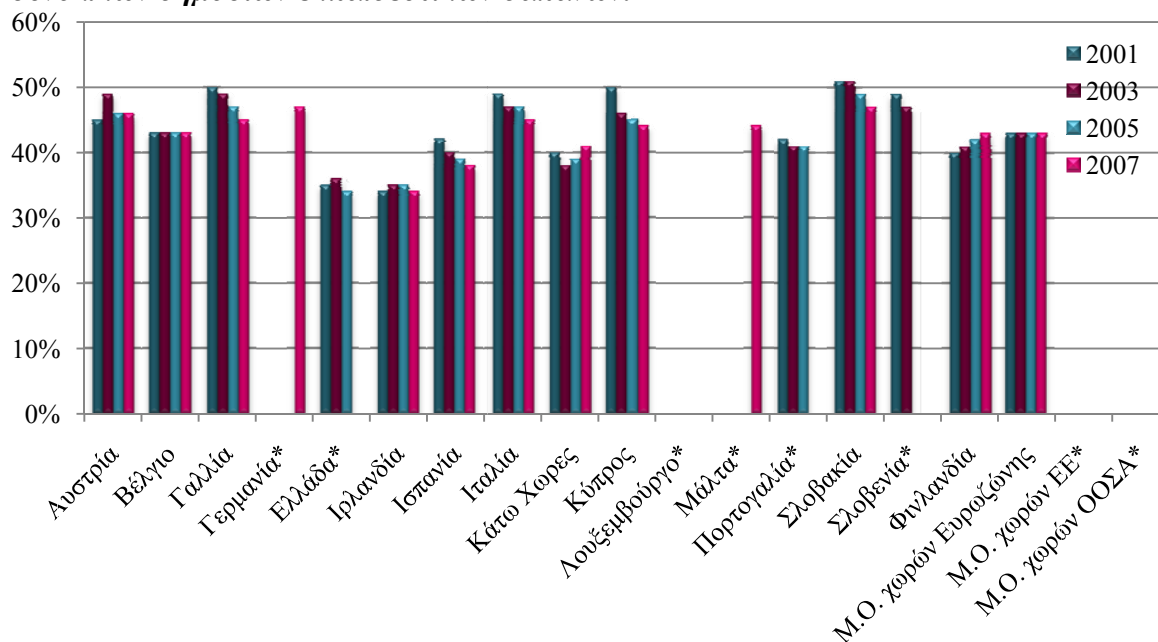
Σημειώσεις: (*): έλλειψη στηλών λόγω έλλειψης στοιχείων.

Γράφημα Α.8: Δαπάνες για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό των συνολικών εκπαιδευτικών δαπανών (από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης).

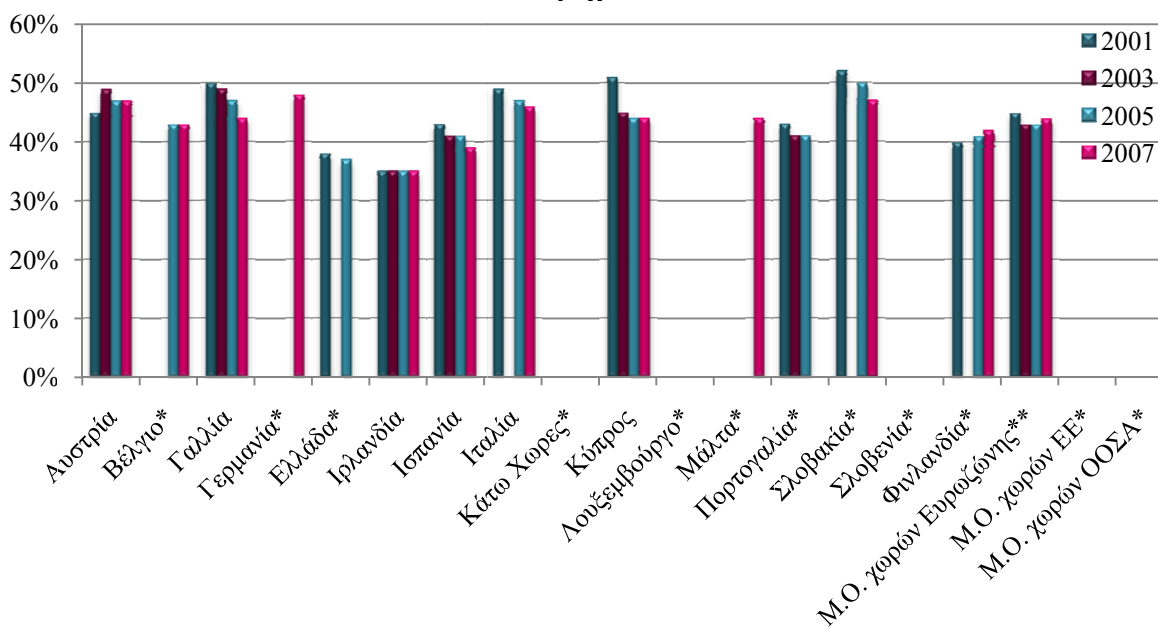
Σημειώσεις: (*): έλλειψη στηλών λόγω έλλειψης στοιχείων.

Γράφημα Α.9: Δημόσιες δαπάνες για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό των συνολικών δημοσίων εκπαιδευτικών δαπανών.

Σημειώσεις: (*): έλλειψη στηλών λόγω έλλειψης στοιχείων.

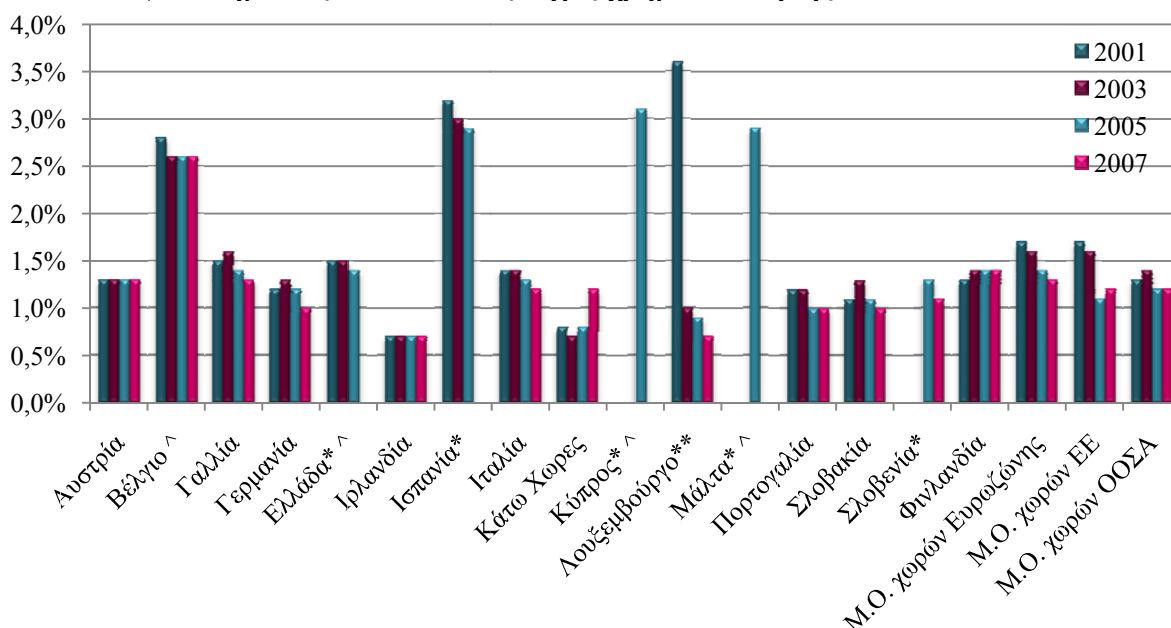
Γράφημα Α.10: Τρέχουσες δημόσιες δαπάνες για δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό των συνολικών εκπαιδευτικών τρεχουσών δαπανών.

Σημειώσεις: (*): έλλειψη στηλών λόγω έλλειψης δεδομένων.

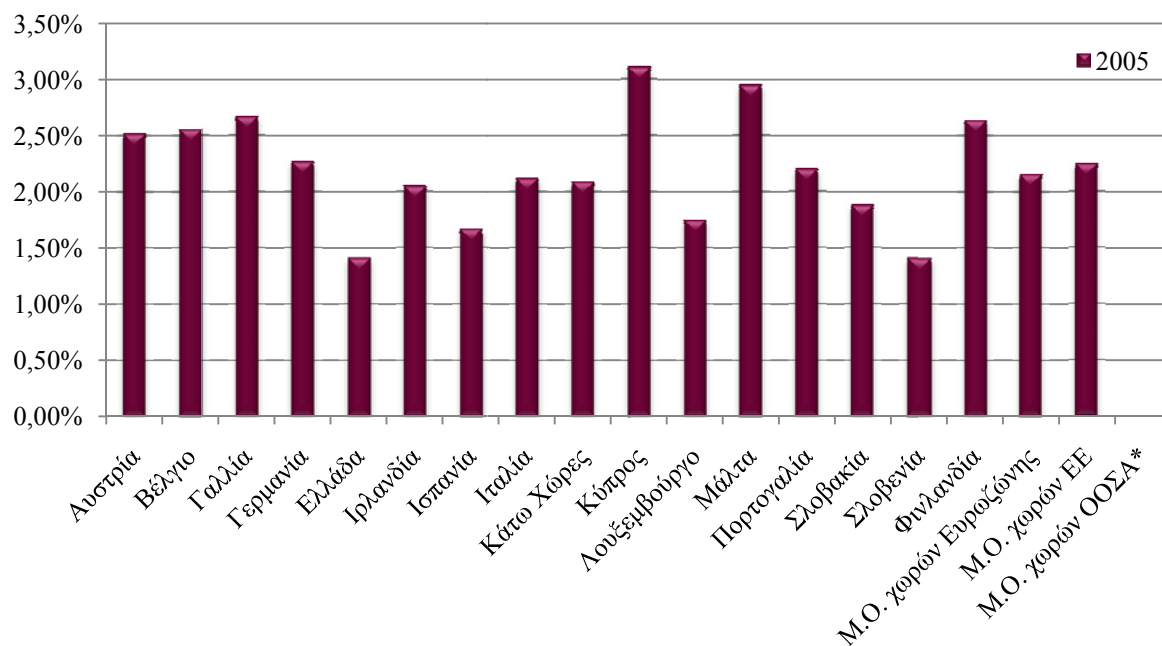
(**): ο μέσος όρος των χωρών της Ευρωζώνης για κάθε έτος, δεν περιλαμβάνει τις χώρες εκείνες που εμφανίζουν έλλειψη δεδομένων.

Γράφημα Α.11: Δαπάνες για την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ (από δημόσιες και ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης).

Σημειώσεις: (*): έλλειψη στηλών λόγω έλλειψης δεδομένων.
 (^): οι τιμές αναφέρονται στο σύνολο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
 (**): οι τιμές για τα έτη 2003, 2005 και 2007 αντιπροσωπεύουν τις δημόσιες δαπάνες μόνο.

Γράφημα Α.12: Δημόσιες δαπάνες για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ (έτος αναφορά 2005).

Σημειώσεις: (*): έλλειψη στήλης λόγω έλλειψης στοιχείων.

B. Πίνακες Συχνοτήτων

Πίνακας B.1: Τόπος Κατοικίας (L).

(L)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
Αττική	126	46,5
Υπόλοιπη Ελλάδα	145	53,5
Σύνολο (N)	271	100

Πίνακας B.2: Αριθμός παιδιών οικογένειας (K).

(K)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
1 παιδί	59	21,8
2 παιδιά	157	57,9
3 παιδιά	40	14,8
4 παιδιά	12	4,4
5 παιδιά	3	1,1
Σύνολο (N)	271	100

Πίνακας B.3: Αριθμός παιδιών οικογένειας που φοιτούν στο Γυμνάσιο (K_L).

(K _L)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
1 παιδί	158	79
2 παιδιά	39	19,5
3 παιδιά	3	1,5
Σύνολο (N)	200	100

Πίνακας Β.4: Αριθμός παιδιών οικογένειας που φοιτούν στο Λύκειο (Κ_Υ).

(Κ _Υ)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
1 παιδί	108	85
2 παιδιά	19	15
Σύνολο (N)	127	100

Πίνακας Β.5: Τύπος σχολείου (S).

(S)	Συχνότητα	Σχετική συχνότητα
δημόσιο	255	94,1
ιδιωτικό	16	5,9
Σύνολο (N)	271	100

Πίνακας Β.6: Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (I) για το έτος 2010.

(I)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
κάτω από 10.000	17	6,3
10.000 - 20.000	46	17
20.000 - 30.000	59	21,8
30.000 - 40.000	90	33,2
40.000 - 50.000	43	15,9
πάνω από 50.000	16	5,9
Σύνολο (N)	271	100

Πίνακας Β.7: Ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_1).

(X_1)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
1 – 50	34	17
51 – 100	58	29
101 – 150	48	24
πάνω από 151	60	30
Σύνολο (N)	200	100

Πίνακας Β.8: Ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_2).

(X_2)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
0 ευρώ	21	10,5
1 – 50	31	15,5
51 – 100	36	18
101 – 150	31	15,5
151 – 200	24	12
πάνω από 201	57	28,5
Σύνολο (N)	200	100

Πίνακας Β.9: Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X_3).

(X_3)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
0 ευρώ	103	51,5
1 – 500	17	8,5
501 - 1.000	35	17,5
1.001 - 1.500	24	12
1.500 - 2.000	4	2
πάνω από 2.001	17	8,5
Σύνολο (N)	200	100

Πίνακας Β.10: Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₄).

(X ₄)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
0 ευρώ	14	7
1 – 500	34	17
501 - 1.000	84	42
1.001 - 1.500	44	22
1.501 - 2.000	6	3
πάνω από 2.001	18	9
Σύνολο (N)	200	100

Πίνακας Β.11: Ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₅).

(X ₅)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
0 ευρώ	120	60
1 – 500	23	11,5
501 - 1.000	47	23,5
1.001 - 1.500	10	5
Σύνολο (N)	200	100

Πίνακας Β.12: Ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₆).

(X ₆)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
0 ευρώ	125	62,5
1 – 500	35	17,5
501 - 1.000	34	17
1.001 - 1.500	6	3
Σύνολο (N)	200	100

Πίνακας Β.13: Ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά του/ων παιδιού/ιών από και προς το σχολείο, για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₇).

(X ₇)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
0 ευρώ	164	82
1 – 250	3	1,5
251 – 500	17	8,5
501 – 750	2	1
751 - 1.000	3	1,5
πάνω από 1.000	11	5,5
Σύνολο (N)	200	100

Πίνακας Β.14: Δίδακτρα ιδιωτικού σχολείου για εκπαίδευση στο Γυμνάσιο (X₈).

(X ₈)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
3.000€	1	6,3
6.200€	1	6,3
6.500€	3	18,8
7.500€	2	12,5
9.500€	2	12,5
11.000€	1	6,3
12.000€	1	6,3
12.500€	2	12,5
14.000€	1	6,3
17.000€	1	6,3
18.000€	1	6,3
Σύνολο (N)	16	100

Πίνακας Β.15: Ιδιωτικές δαπάνες για γραφική ύλη στο για εκπαίδευση Λύκειο (X₉).

(X ₉)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
0 ευρώ	1	0,8
1 – 50	34	26,8
51 – 100	34	26,8
101 – 150	24	18,9
πάνω από 151	34	26,8
Σύνολο (N)	127	100

Πίνακας Β.16: Ιδιωτικές δαπάνες για σχολικά βοηθήματα για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₀).

(X ₁₀)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
0 ευρώ	23	18,1
1 – 50	23	18,1
51 – 100	17	13,4
101 – 150	17	13,4
151 – 200	22	17,3
πάνω από 201	25	19,7
Σύνολο (N)	127	100

Πίνακας Β.17: Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων για εκπαίδευση στο Λύκειο (X₁₁).

(X ₁₁)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
0 ευρώ	9	7,1
1 – 500	9	7,1
501 - 1.000	17	13,4
1.001 - 1.500	37	29,1
1.501 - 2.000	23	18,1
πάνω από 2.001	32	25,2
Σύνολο (N)	127	100

Πίνακας Β.18: Ιδιωτικές δαπάνες για φροντιστήρια ξένων γλωσσών για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{12}).

(X_{12})	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
0 ευρώ	62	48,8
1 έως 500	10	7,9
501 - 1.000	28	22
1.001 - 1.500	20	15,7
1.501 - 2.000	3	2,4
πάνω από 2.001	4	3,1
Σύνολο (N)	127	100

Πίνακας Β.19: Ιδιωτικές δαπάνες για καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{13}).

(X_{13})	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
0 ευρώ	105	82,7
1 – 500	13	10,2
501 - 1.000	7	5,5
1.001 - 1.500	2	1,6
Σύνολο (N)	127	100

Πίνακας Β.20: Ιδιωτικές δαπάνες για αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{14}).

(X_{14})	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
0 ευρώ	104	81,9
1 -500	15	11,8
501 - 1.000	8	6,3
Σύνολο (N)	127	100

Πίνακας Β.21: Ιδιωτικές δαπάνες για μεταφορά του/ων παιδιού/ιών στο σχολείο, για εκπαίδευση στο Λύκειο (X_{15}).

(X_{15})	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα
0 ευρώ	119	93,7
1 - 250	1	0,8
251 - 500	7	5,5
Σύνολο (N)	127	100

Γ. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

(1)

ΕΡΕΥΝΑ

Η παρούσα έρευνα διενεργείται από την Φυσάκη Παυλίνα, Καθηγήτρια Οικιακής Οικονομίας του 3^{ου} Γυμνασίου Ασπροπύργου, στα πλαίσια της διπλωματικής εργασίας για το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «**Εκπαίδευση και Πολιτισμός**», Β' κατεύθυνση «**Διοίκηση και Διαχείριση Εκπαιδευτικών Μονάδων**», για το **Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο**. Ο τίτλος της εργασίας είναι «*Η χρηματοδότηση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα στις αρχές του 21ου αιώνα: Διακρατική σύγκριση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Ευρωζώνης*».

Με την εκτίμηση ότι τα στοιχεία τα οποία επιδιώκω να αντλήσω με το παρόν ερωτηματολόγιο θα είναι χρήσιμα για τη παρούσα έρευνα αλλά και ευρύτερα, σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συμβολή σας.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Τόπος κατοικίας: Δήμος .....

2. Αριθμός παιδιών

3. Αριθμός παιδιών που φοιτούν στο Γυμνάσιο

4. Αριθμός παιδιών που φοιτούν στο Λύκειο

5. Σχολείο

Δημόσιο

Ιδιωτικό

6. Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (και των δύο συζύγων)

κάτω από 10.000 €

από 10.001€-20.000€

από 20.001€-30.000€

από 30.001€-40.000€

από 40.001€ -50.000€

από 50.001€ και άνω

7. Ποια είναι η **ετήσια δαπάνη (2010)** του νοικοκυριού σας για την εκπαίδευση του παιδιού/παιδιών στο **Γυμνάσιο** για τα κάτωθι:

(**Εάν δεν έχετε παιδί στο Γυμνάσιο, απαντήστε απευθείας την ερώτηση 8.)

0 €
από 1€-50€
από 51€-100€
από 101€-150€
από 151€ και άνω

β. Σχολικά βοηθήματα (βιβλία, λεξικά, εγκυκλοπαίδειες, προγράμματα Η/Υ κ.α.)

0 €
από 1€-50€
από 51€-100€
από 101€-150€
από 151€-200€
από 201€ και άνω

γ. Φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων (ομαδικά και ιδιαίτερα μαθήματα)

0 €
από 1€-500€
από 501€-1000€
από 1001€-1500€
από 1501€-2000€
από 2001€ και άνω

δ. Φροντιστήρια ξένων γλωσσών (ομαδικά και ιδιαίτερα μαθήματα)

0 €
από 1€-500€
από 501€-1000€
από 1001€-1500€
από 1501€-2000€
από 2001€ και άνω

ε. Καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες (μπαλέτο, μουσική, ζωγραφική κ.α.)

0 €
από 1€-500€
από 501€-1000€
από 1001€-1500€
από 1501€-2000€
από 2001€ και άνω

στ. Αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες (μπάσκετ, κολύμβηση, άλλα αθλήματα)

0 €
από 1€-500€
από 501€-1000€
από 1001€-1500€
από 1501€-2000€
από 2001€ και άνω

ζ. Δαπάνη μετακίνησης του μαθητή/μαθητών από και προς το σχολείο

0 €
από 1€-250€
από 251€-500€
από 501€-750€
από 751€-1000€
από 1001€ και άνω

η. Εάν το παιδί/ιά φοιτά σε ιδιωτικό σχολείο, ποιά είναι η ετήσια δαπάνη φοίτησης τους;

Συμπληρώστε ποσό

--

8. Ποια είναι η **ετήσια δαπάνη (2010)** του νοικοκυριού σας για την εκπαίδευση του παιδιού/παιδιών στο **Λύκειο** για τα κάτωθι:

α. Γραφική ύλη (τετράδια, μολύβια, φωτοτυπικό χαρτί, γεωμετρικά όργανα κ.α.)

0 €
από 1€-50€
από 51€-100€
από 101€-150€
από 151€ και άνω

β. Σχολικά βοηθήματα (βιβλία, λεξικά, εγκυκλοπαίδειες, προγράμματα Η/Υ κ.α.)

0 €
από 1€-50€
από 51€-100€
από 101€-150€
από 151€-200€
από 201€ και άνω

γ. Φροντιστήρια σχολικών μαθημάτων (ομαδικά και ιδιαίτερα μαθήματα)

0 €
από 1€-500€
από 501€-1000€
από 1001€-1500€
από 1501€-2000€
από 2001€ και άνω

δ. Φροντιστήρια ξένων γλωσσών (ομαδικά και ιδιαίτερα μαθήματα)

0 €
από 1€-500€
από 501€-1000€
από 1001€-1500€
από 1501€-2000€
από 2001€ και άνω

ε. Καλλιτεχνικές εξωσχολικές δραστηριότητες (μπαλέτο, μουσική, ζωγραφική κ.α.)

0 €
από 1€-500€
από 501€-1000€
από 1001€-1500€
από 1501€-2000€
από 2001€ και άνω

στ. Αθλητικές εξωσχολικές δραστηριότητες (μπάσκετ, κολύμβηση, άλλα αθλήματα)

0 €
από 1€-500€
από 501€-1000€
από 1001€-1500€
από 1501€-2000€
από 2001€ και άνω

ζ. Δαπάνη μετακίνησης του μαθητή/μαθητών από και προς το σχολείο

0 €
από 1€-250€
από 251€-500€
από 501€-750€
από 751€-1000€
από 1001€ και άνω

η. Εάν το παιδί/ιά φοιτά σε ιδιωτικό σχολείο, ποιά είναι η ετήσια δαπάνη φοίτησης τους;

Συμπληρώστε ποσό

--

Σας ευχαριστώ για τη ευγενική συμμετοχή σας στην έρευνα.

Φυσάκη Παυλίνα

(2)

To the educational section of ... .. Embassy

My name is Pavlina Fisaki. I am school teacher in secondary education (3rd secondary school of Aspropurgos) and I am working on thesis under the Postgraduate '**Leadership and Management of Educational units**', for **Harokopio University**. The title of the study is "Financing of secondary education in Greece at the beginning of the 21st century: Transnational comparison within the Eurozone".

I will appreciate your answer to the following questions for research purposes.

What are the financial sources of secondary education and at what percentage?

Secondary Education

Central Government ... ..

Local-government ... ..

Private sector ... ..

Students ... ..

in (country.....) during the first decade of the 21th Century.

Thank you in advance for your contribution.

Kind Regards,

Pavlina Fisaki